

Landskapet og reiselivsproduktet

Trinn II

Ressurskartlegging for miljøbasert reiselivsutvikling
i Lofoten og Vesterålen

Georg Kamfjord,
Hege Saxebøl Moum og
Hanne Lykkja

LANDSKAPET OG REISELIVSPRODUKTET

Trinn II

*Ressurskartlegging for miljøbasert reiselivsutvikling
i Lofoten og Vesterålen*

Kamfjord, G., Moum, H. S. & Lykkja, H. 1999. Landskapet og reiselivsproduktet; Ressurskartlegging for miljøbasert reiselivsutvikling i Lofoten og Vesterålen. Rapport 7/99. Norsk institutt for jord- og skogkartlegging, Ås.

Tittel:	Landskapet og reiselivsproduktet trinn II; Ressurskartlegging for miljøbasert reiselivsutvikling i Lofoten og Vesterålen		NIJOS nummer: Rapport 7/99
Forfatter:	Kamfjord, G., Moum, H. S. & Lykkja, H.		ISBN nummer: 82-7464-220-1
Oppdragsgiver:	Næringsdepartementet og Nordland fylkeskommune		Dato: 28 juni 1999
Fagområde:	Landskap		Sidetall: 153
Utdrag:	<p>Prosjektet ” Ressurskartlegging for miljøbasert reiselivsutvikling i Lofoten og Vesterålen, trinn II, er en videreføring av NIJOS prosjekt 4/97 ” Landskap og reiselivsproduktet. Formålet med det foreliggende prosjekt er å teste og videreutvikla NIJOS modellapparat for en kombinert landskaps- og ressursanalyse knyttet til reisemålsutvikling gjennom arbeid i 13 utvalgte landskapsområder i region 31 Lofoten og Vesterålen. Basert på erfaringene fra de 13 eksempelområdene, gir rapporten en teoretisk gjennomgang av grunnlaget for landskaps- og ressursanalyse i forbindelse med reisemålsutvikling på steds- og områdenivå. Her fokuseres det på et antall forutsetninger som må tilfredsstilles i forbindelse med en videre standardisering og rutinemessig anvendelse av verktøyet.</p>		
Abstract:			
Andre NIJOS publikasjoner fra prosjektet:			
Landskap og reiselivsproduktet. NIJOS rapport 4/97.			
Beskrivelser av underregioner i landskapsregion 31 Lofoten og Vesterålen. NIJOS dokument 10/ 99			
Landskapstyper i Lofoten og Vesterålen. NIJOS dokument 5/ 98			
Emneord: miljøbasert reiseliv ressurskartlegging bedriftsanalyse	Keywords:	Ansvarlig underskrift: Odd Eilertsen	Pris kr.: Farge 500,- S/H 250,-
Utgiver:	Norsk institutt for jord- og skogkartlegging Postboks 115, 1430 Ås Tlf.: 64949700 Faks: 64949786 e-mail: nijos@nijos.no		

Forord

Prosjektet "Ressurskartlegging for miljøbasert reiselivsutvikling i Lofoten og Vesterålen" ble igangsatt i november 1997. Prosjektet er en videreføring av NIJOS prosjekt 4/97 "Landskapet og reiselivsproduktet". Formålet med det foreliggende prosjekt er å teste og videreutvikle NIJOS modellapparat for en kombinert landskaps- og ressursanalyse knyttet til reisemålsutvikling gjennom arbeid i 13 utvalgte landskapsområder i region 31 Lofoten og Vesterålen.

Basert på erfaringene fra de 13 eksempelområdene, gir rapporten en teoretisk gjennomgang av grunnlaget for landskaps- og ressursanalyse i forbindelse med reisemålsutvikling på steds- og områdenivå. Her fokuseres det på et antall forutsetninger som må tilfredsstilles i forbindelse med en videre standardisering og rutinemessig anvendelse av verktøyet.

Nærings- og handelsdepartementet ved reiselivsseksjonen og Nordland fylkeskommune ved Team reiseliv er prosjektets oppdragsgivere. Prosjektets styringsgruppe består av Tore Bjerke fra Nærings- og handelsdepartementet, Per Strømhaug fra Nordland fylkeskommune, Sølvi Engvik fra Lofotrådet og Hanne Lykkja fra NIJOS. Georg Kamfjord fra Handelshøyskolen BI tiltrådte styringsgruppen fra august 1998.

Prosjektet er utført av NIJOS ved landskapsseksjonen i samarbeid med reiselivsmiljøet Handelshøyskolen BI, representert ved Georg Kamfjord. Hanne Lykkja, NIJOS, som var prosjektleder frem til februar 1999, har hatt ansvaret for ressurs- og bedriftsanalysene, mens Hege Saxebøl Moum, NIJOS, har hatt ansvar for landskapsområdebeskrivelser og -evaluering. Georg Kamfjord, Handelshøyskolen BI, har hatt det reiselivsfaglige ansvar og er ansvarlig for sluttrapporten.

Feltarbeidet ble utført sommeren 1998, og NIJOS vil takke alle bedriftene for et godt samarbeid. Bildene i rapporten er tatt av Anne Elgersma, Hanne Lykkja, Roar Lågbu, Hege Saksebøl Moum og Oskar Puschmann.

Ås/Oslo, juni 1999

Kristen Øyen
Direktør NIJOS

INNHold

Kapittel 1. Innledning	1
1.1 Landskapet og reiselivet	1
1.2 Landskapet og reiselivsproduktet – Trinn I	1
1.3 Landskapet og reiselivsproduktet – Trinn II	2
1.4 Rapportens oppbygging	3
Kapittel 2. Landskapskartlegging	5
2.1 Metode	5
2.2 Landskapskartlegging og ressursanalyse - Trinn II	8
Kapittel 3. Landskapsanalyse og reisemålsutvikling	11
3.1 Landskapet og det helhetlige reiselivsprodukt	11
3.2 Det helhetlige reiselivsprodukt	12
3.2.1 Marked	12
3.2.2 Området	15
3.2.3 Reiselivets kjernenæringer	17
3.3 Landskapets basisfunksjoner i reiselivsproduktet	22
3.3.1 Landskapet som attraksjon	22
3.3.2 Landskapet som reiselivsproduktets omramming	25
3.3.3 Forankring og ansvar	26
3.4 Forankring og ansvar	27
Kapittel 4. Forutsetninger og status for landskapsanalysen i reisemålsutvikling	31
4.1 Kritiske forutsetninger og status	31
4.2 Sluttkommentar	36
Kapittel 5	
Del 1 - Analyse av eksempelområder, steder og bedrifter	37
5.1 Landskapet i modellområdene	38
5.2 Opplevelseskvaliteter på områdenivå	41
5.3 Evaluering av landskap på underregion nivå	42
Del 2 - Ressursanalyse på bedrifts- og stedsnivå	47
Presentasjon av modellområdene	49
1. Nyksund i Øksnes kommune	50
2. Klakksjorda i Bø kommune	58
3. Hov i Vågan kommune	64
4. Borgvær i Vestvågøy kommune	74
5. Borgvåg i Vestvågøy kommune	82
6. Kabelvåg i Vågan kommune	86
7. Kalle i Vågan kommune	94
8. Henningsvær i Vågan kommune	102
9. Lauvdalen i Vestvågøy kommune	110
10. Borge i Vestvågøy kommune	116
11. Ytre Borgpollen i Vestvågøy kommune	124
12. Eggum i Vestvågøy kommune	132
13. Flakstad i Flakstad kommune	140

Litteraturreferanser.	147
Vedlegg 1 Markedsorientert attraksjonsutvikling. En prosesskisse	148
Vedlegg 2 Produkt/ markedstabell for reisemål.....	149
Vedlegg 3 Situasjonsbeskrivelse destinasjon.....	150
Vedlegg 4 Ressursanalyse for attraksjonsressurser	151
Vedlegg 5 Skjema for kvalitativ ressursanalyse	152
Vedlegg 6 Skjema for ressurskartlegging med mulige opplevelsesmåter	153

Kapittel 1 Innledning

1.1 Landskapet og reiselivet

Natur- og kulturlandskapet er et viktig grunnlag for alt reiseliv. I norsk sammenheng forbindes reiselivsproduktet spesielt tett med naturen. Et vilt naturlandskap er tradisjonelt synonymt med verdier som *kontraster, renhet, utfordring og ro*, mens et variert kulturlandskap kanskje helst forbindes med *skaperkraft, historiens gang og folkeliv*. I dagens landskapsforståelse er det imidlertid vanskelig å definere et klart skille mellom natur- og kulturlandskapet. Samlet sett kan det bare slås fast at landskapet er et vesentlig element i tilfredsstillelse av basale behov for rekreasjon, refleksjon og opplevelse, de behov som reiselivsetterspørsmål bygger på.

Mange norske distrikter, kommuner og lokalsamfunn ønsker å utnytte lokale ressurser til utviklingen av en reiselivsnæring. Natur- og kulturlandskapet utgjør ofte det viktigste ressursgrunnlaget. Utnyttelse av landskap til reiselivsformål krever dessuten ofte lite kapitalkrevende tilrettelegging, noe som innebærer at landskapet blir et naturlig utgangspunkt for reiselivsutvikling.

Landskapets betydning for reiselivet kan sees i lys av fire basisfunksjoner:

1. Landskapet kan være en *attraksjon* i seg selv (Fjordene, Nordkapp, Preikestolen)
2. Landskapet kan være en *arena* for aktiviteter, opplevelser og mental rekreasjon (eks. skigåing, fiske, hanggliding, jakt).
3. Landskapet er alltid en *ramme* for alle reiselivsprodukter (aktiviteter, innkvartering, servering, transport)
4. Landskapet har en viktig funksjon i *eksponering og profilering* av besøksområder.

Samlet viser de fire funksjonene hvor sentralt landskapet står i (det norske) reiselivsproduktet. Forståelsen av landskapets plass i reiselivsproduktet gjennom de fire funksjonene er basis for den teoretiske delen av rapporten, og vil bli nærmere behandlet i kapittel 3.

1.2 Landskapet og reiselivsproduktet – Trinn I

Reisemålsutvikling er *næringspolitikk*, det vil si en aktivitet som drives for å skape økonomiske verdier og økonomiske ringvirkninger i regionene. Et natur- og kulturbasert reiseliv forutsetter imidlertid bruk av *fellesskapets* ressurser, og kan derfor ikke benyttes ukritisk til reiselivsformål. Det kreves i stadig større grad *konsekvensutredninger* hvor man ønsker å få et bilde av de samlede virkninger av reiselivsutvikling i et område. Målet er et *bærekraftig* reiseliv.

Mangelen på metoder og modeller har vært et problem i forbindelse med planarbeid og konsekvensutredninger i reiselivet i områder der landskapet står sentralt. Dette var utgangspunkt for prosjektet "Landskapet og reiselivsproduktet" - NIJOS-rapport 4/97 (Kamfjord, et al, 1997). Gjennom dette FOU-prosjektet ønsket NIJOS å prøve ut sin modell for landskapskartlegging, *Visual Management System*, til bruk i reiselivsplanlegging og reisemålsutvikling.

Formålet med prosjektet var å bidra til utvikling av modeller og metodeverktøy for en bærekraftig utvikling av natur- og kulturbasert reiseliv i lokale samfunn, hvilket innebar verktøy for

1. Analyse av landskapets egenverdi som attraksjon, og mulighet for utnyttelse
2. Analyse av landskapets forutsetninger for naturbaserte aktiviteter og opplevelser, og tålegrenser i denne forbindelse
3. Analyse av landskapets kvalitet som helhet (kontekstuell ramme) for alle typer reiselivstilbud, og premisser for tilpassing til dette.

Trinn I ble gjennomført i et samarbeid mellom NIJOS, med instituttets standardiserte kartleggingsmodell (kort sammenfattet i kap. 2), og studierektor Georg Kamfjord fra Handelshøyskolen BI med sine teorier og modeller av *det helhetlige reiselivsprodukt* (Kamfjord, 1993). Prosjektet ble en viktig pilotstudie for tverrfaglig tilnærming til regional reiselivsutvikling. Dette samarbeidet har fortsatt i prosjektets Trinn II

I Trinn I ble Lofoten benyttet som referanseområde for det teoretiske og modellmessige utviklingsarbeidet, ved at NIJOS i dette området gjennomførte en regulær landskapskartlegging etter sin metode. NIJOS landskapsteori med eksempler fra analysen i Lofoten ble satt inn i et reiselivsfaglig perspektiv, med en foreløpig modell og et foreløpig registreringsverktøy for reiselivsutvikling som resultat.

Prosjektet bekreftet antakelsen om at NIJOS' metode for landskapskartlegging med visse tillemplinger kan representere et verdifullt bidrag til kategorisering og analyse av ressurser for reiselivsnæringen, et verktøy man tidligere ikke hadde hatt tilgang til. Metoden bygger på et system som blant annet understreker ressursenes avhengighet av hverandre, og av landskapets *områdehierarki*. Perspektivet sammenfaller godt med mangfoldet og sammenhengene i det helhetlige reiselivsprodukt hvor blant annet *områdedimensjonen* inngår som en viktig komponent.

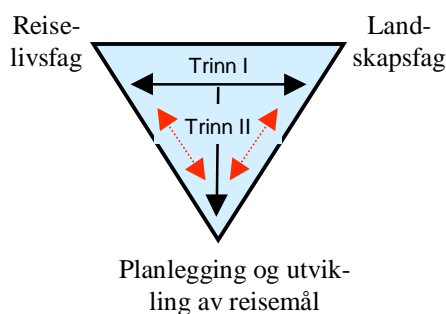
1.3 Landskapet og reiselivsproduktet – Trinn II

Ved avslutningen av Trinn I var det imidlertid åpenbart at man ennå ikke var kommet frem til et verktøy som på et presist reiselivs- og planfaglig grunnlag kunne sies å ha fått tilstrekkelig praktisk relevans. Dette berørte både en ytterligere presisering av landskapselementet i reiselivsprodukt på forskjellige nivå, fra attraksjon til område, og ikke minst en nødvendig avklaring av *hvem* som kunne tenkes å få ansvar for det helhetlige analytiske perspektiv som modellen forutsetter, evt hvordan ansvaret kunne fordeles.

Det var således svært ønskelig med en videreføring av Trinn I i et Trinn II hvor man trakk inn eksempler i form av områder, steder og bedrifter i et visst antall.

Det foreliggende prosjekt "Ressurskartlegging og miljøbasert reiselivsutvikling i Lofoten og Vesterålen" er videreføringen av Trinn I. Prosjektet, og den foreliggende rapporten, omtales således som "Landskapet og reiselivsproduktet – Trinn II". Nærings- og handelsdepartementet ved reiselivsseksjonen og Nordland fylkeskommune ved Team reiseliv er prosjektets oppdragsgivere.

Gjennom prosjektets Trinn I hadde en integrasjon mellom *reiselivsfag* og *landskapsfag* stått i fokus, og man hadde etablert et viktig grunnlag. Hovedhensikten med et Trinn II var å bringe metoden i inngrep med praktisk planleggings- og utviklingsarbeid for reisemål (figur 1).

Figur 1 Prosjektene faglige fokus

Tverrfaglige prosjekter, som "Landskapet og reiselivsproduktet", vil bl.a. ha ett viktig kjennetegn, nemlig et løpende behov for utvikling av en felles teoretisk og metodisk plattform.

Praktiske forsøk vil innebære økt kunnskap og bedre forståelse som igjen må føre til utvikling og revisjon av det teoretiske grunnlaget. Det er kun gjennom en mest mulig presis forståelse av forholdet mellom landskap og reiseliv, som det teoretiske bidrar til, at det kan skapes et godt planleggingsverktøy med ønsket praktisk betydning.

Tverrfaglig tilnærming er nødvendig innenfor områder som reiseliv, miljø og landskap. Prisen man må betale for å arbeide tverrfaglig, er en erkjennelse av at prosjektene må ha rom for den delen som styrker det teoretiske grunnlaget for tverrfagligheten.

Formålet med prosjektet Trinn II kan således formuleres i to punkter

1. Å *evaluere og videreutvikle* teorigrunnlaget og modellapparatet fra Trinn I gjennom konkret utprøving på flere geografiske reisemålsnivå.
2. Å gi en systematisk evaluering av status og planer for deltakende steder og bedrifter i prosjektet gjennom å anvende modellapparatet.

1.4 Rapportens oppbygging

Rapporten er delt inn i fem kapitler etter følgende disposisjon

Kapittel 1

Innledning

Kapittel 2

Metodisk opplegg og gjennomføring av Trinn II.

I kapitlet redegjøres det for det landskapsfaglige grunnlaget for prosjektet og det metodiske opplegget for gjennomføring av Trinn II. Sentrale faglige og metodiske momenter fra Trinn I trekkes inn.

Kapittel 3

Gjennomgang av teori-, modell- og metodegunnlag *etter* Trinn II.

Kapitlet omhandler det første av prosjektets to hovedformål, nemlig videreutvikling av teori- og modellgrunnlaget. Gjennom hele drøftingen gis en punktvis presisering av forutsetninger for nyttig anvendelse av verktøyet i reisemålsutvikling. Kapitlet bygger på erfaringer fra de 13 eksempelområdene (bedriftene).

Kapittel 4

Faglig og metodisk sammenfatning.

Kapitlet sammenfatter de 10 kritiske punktene fra kapittel 3 og drøfter disse kort i forhold til status i norsk reiselivspolitik, norsk reiselivsstatistikk og aktuelle kompetansemiljøer.

Kapittel 5

Analyse av eksempelområder, steder og bedrifter.

Kapitlet samler alle beskrivelser og analyser av medvirkende områder, steder og bedrifter.

Første del gir en beskrivelse av de ni underregionene som landskapsregionen er inndelt i, en beskrivelse av de 13 landskapsområdene som er modellområder i prosjektet og en beskrivelse av landskapstypene som er representert blant disse landskapsområdene.

Annen del inneholder en beskrivelse og evaluering av de 13 utvalgte landskapsområdene. Her er reiselivsressursene analysert med utgangspunkt i begrepene se, være, gjøre og lære, og hver enkelt bedrift er analysert med tanke på en miljøvennlig reisemålsutvikling.

Kapittel 2 Landskapskartlegging

2.1 Metode

Teoretisk grunnlag

Metoden bygger på "Visual Management System" (VMS) og "Scenery Management System" utviklet av US Forest Service i USA. "Scenery Management System" ble publisert i 1995 og bygger videre på VMS. Landskapskartlegging etter disse metodene blir brukt som verktøy for arbeidet med flerbruksplaner i skogområder og nasjonalparker i USA.

I 1983 ble VMS metoden tatt over av professor Magne Bruun ved institutt for landskapsarkitektur, NLH (Bruun 1983), senere i samarbeid med NIJOS tilpasset tilpasset norske forhold. Den norske metoden kalles Romlig Landskapskartlegging.

NIJOS har i samarbeid med professor Magne Bruun og representanter for landbruk, kultur og miljø i alle fylkene inndelt Norge i 45 landskapsregioner. Disse regionene er igjen inndelt i 444 underregioner (Elgersma 1996).

Landskapsanalysen

Landskapsregioner

Dette er en geografisk inndeling av det nasjonale landskapet etter en samlet vurdering av overordnede naturgitte og kulturskapte forhold. Det er først og fremst de naturgitte forhold, hovedlandformer, som danner grunnlaget for inndelinga. Det beskrives naturforhold, arealbruk, bebyggelse og andre kulturspor. Deretter gis en kortfattet beskrivelse av landskapsinntrykkene i regionen. (Elgersma & Asheim 1998). På nasjonalt nivå vil beskrivelsene bli overordnet og generelle. Landskapsregionene danner først og fremst en referanseramme for de lavere nivåene i inndelingshierarkiet.

Med noen få unntak strekker landskapsregionene seg over flere fylker og på tvers av fylkes- og kommunegrenser.

Underregioner

Mens inndelingen i landskapsregioner skjer på grunnlag av en repeterende hovedlandform, tas underregionen ut som følge av lokalt særpreg. Noen særformer i landskapet preger da hovedlandformen. Landskapsunderregioner kan også tas ut som følge av lokalt sterk kulturpreg som avviker fra resten av regionen. Grensesettingen følger romlige og markerte terrengskillere.

Landskapsområder

For at landskapsinndelingen skal være anvendbar på kommunenivå er en mer detaljert inndeling nødvendig. Det romlige landskapskartleggingens mest detaljerte nivå er landskapsområder. Landskapsområdet har ved sin romlige inndeling og spesifikke formelementer, egenskaper som gir det et selvstendig preg eller komposisjon.

Et landskapsområde kan være sammensatt av ett eller flere landskapsrom med samlende karaktertrekk. Topografien er avgjørende for å trekke grenser mellom to landskapsområder. Det beskrives landskapskomponentene landskapets hovedform, geologisk innredning, vegetasjon, vann og vassdrag, jordbruksmark og bebyggelse og tekniske anlegg. Samspillet mellom disse komponentene danner området landskapskarakter.

Landskapstyper

Inndelingen i landskapsregioner, underregioner og landskapsområder bygger opp et hierarkisk system der landskapet er inndelt i stadig mindre områder. Dette systemet er basert på et arbeid som først tar for seg hele landet, for så å ende opp i et landskapsrom. Inndeling i landskapstyper tar utgangspunkt i dette arbeidet, men inngår ikke i det hierarkiske systemet. En landskapstype er satt sammen av flere landskapsområder på grunnlag av en gjentakelse av formelementenes komposisjon som finnes i hvert enkelt av landskapsområdene (Elgersma 1998). Inndeling i landskapstyper tar altså utgangspunkt i landskapsområdene, det mest detaljerte nivået i det hierarkiske referansesystemet. Også her vil landformen oftest være avgjørende, men menneskeskapte elementer som bygningsstruktur kan også danne grunnlag for å skille noen landskapsområder ut i en egen type. Vestfjordens fiskevær er et eksempel på en slik type.

Forenklet kan vi si at landskapsregioner er en romlig inndeling på nasjonalt nivå, underregioner representerer fylkeskommunalt nivå mens landskapsområder er en inndeling på kommunalt nivå. Informasjon om landskapskomponentene landskapets hovedform, geologisk innredning, vann og vassdrag, vegetasjon, jordbruksmark og bebyggelse og tekniske anlegg samles inn, systematiseres og formidles gjennom kart og rapporter.

Landskapsanalyse på *region-* og *underregionnivå* er tradisjonelt *deskriptiv* og ikke *normativ*. Det vil si at man kun beskriver de registrerbare landskapskarakteristika som ligger til grunn for områdeinndelingen, og ikke knytter noen vurdering av eksponerings- eller opplevelseskvalitet til denne. I forbindelse med landskapsanalyse i reisemålsutvikling må det kvalitative aspektet hentes inn gjennom vurderinger fra de besøkende (se kap 3, Forutsetning 2 og 5). I en norsk sammenheng har Transportøkonomisk Institutt (TØI) gjennomført undersøkelser som dokumenterer besøkendes preferanser mht til landskapskvalitet.

Formålet med identifisering av markedsbaserte kvaliteter på disse overordnede nivåene er å vurdere landskapenes attraksjons- og tiltrekningskraft i seg selv, og mulige eksponeringsstyrke for å etablere en områdeprofil.

Landskapets opplevelseskvaliteter - ressursanalysen

Landskapets *opplevelseskvalitet* kan evalueres på *landskapsområdenivå*. *Landskapsområde* er det geografiske nivå legger tette opp til reiselivsproduktet *sted* (Kamfjord *et al* 1997, pkt 3.2.4).

Evaluerings av landskapskvaliteter gir oversikt over:

- verdifulle karaktertrekk i landskapet
- landskap hvor en kan vente å få de sterkeste sanseintrykkene
- landskap der inngrep har redusert opplevelsesverdien

Følgende forutsetninger ligger til grunn for evalueringen:

- Landskapsevalueringen bygger på beskrivelser av landskapsområdene.
- Beskrivelse av underregionen er referanseramme for evaluering av landskapsområdene i underregionen.
- Kombinasjonen av evaluerte landskapskomponenter (landform, geologisk innredning, vann og vassdrag, jordbruksmark og bebyggelse og tekniske anlegg) brukes til å måle verdien.
- Ethvert landskap uttrykker særegne visuelle kvaliteter. Landskapsverdien indikerer landskapets potensiale til å gi betrakteren positive opplevelser.
- Alle landskap blir verdsatt, men landskap med de beste kombinasjonene av variasjon, helhet og intensitet har større potensiale for høy verdsetting.
- Landskapets opplevelseskvalitet er evaluert med utgangspunkt i landskapskomponentenes intensitet, variasjon og helhet.

Intensitet: Store kontraster, f.eks. i retning (horisontal/vertikal), størrelse, form, farge eller tekstur tilfører landskaper dramatisk eller spenning. Landemerker fungerer som orienteringsmerker og skaper identitet.

Variasjon: Et landskap sammensatt av mange ulike elementer, og med stor variasjon i form, linje, farge og tekstur øker mulighetene for et bredt spekter av landskapsopplevelser. Variasjon i landskapet vekker nysgjerrighet og interesse. Variasjonen må imidlertid ikke være så stor at landskapet oppleves som kaotisk.

Helhet: Landskap der de ulike elementene danner en harmonisk sammenheng. Linjer, mønster, farge og tekstur er ikke oppstykket av inngrep eller endrete arealbruksmåter. Stor-skalalandskap med få, store former og lange linjer er mer sårbare for inngrep som kan bryte helheten enn småskalalandskap med stor variasjon.

Landskapsklassifisering

Landskapet inndeles i tre klasser; A, B og C. Klassene A og B er todelt, dvs. A1 og A2 der A1 har høyest verdi. Landskap som er vanlig i underregionen plasseres i B-klassen. Landskap som gir uvanlig sterke og positive inntrykk plasseres i A-klassen. Landskap med få eller reduserte/ødelagte landskapskvaliteter plasseres i C-klassen. (se klassifiseringsskjema på neste side).

Klassifiseringsskjema for landsområder

Klasse A	Landskapsområder der kombinasjonen av landform, geologisk innredning, vann og vassdrag, jordbruksmark og bebyggelse og tekniske anlegg gir kvaliteter som gjør landskapet enestående, og som byr på særegne og positive opplevelser. Helhetlige landskap med stor variasjon og høy intensitet plasseres i denne klassen. Klasse A1 blir skildret som det ypperste og mest enestående innenfor landskapsregionen. Klasse A2 har høy inntryksstyrke og variasjon.
Klasse B	Representerer det typiske landskapet for underregionen. Landskapet har gjengs gode kvaliteter, men er ikke enestående. (Dersom et stort nok materiale foreligger, vil de fleste landskapsområder ligge i denne klassen.) Klasse B1 omfatter det typiske og representative landskapet. Klasse B2 har noe mindre mangfold og enkelte uheldige inngrep.

Klasse C	Klasse C inneholder inntrykkssvake landskap med liten variasjon og/eller landskap domineret av uheldige landskapsinngrep. Klassen er ikke delt.
-----------------	---

I en konkret landskapsanalyse for reisemålsutvikling må de landskapsfaglige vurderinger av landskapskvaliteter sees i forhold til markedenes dokumenterte vurderinger av det samme.

På foregående side vises et skjema for klassifisering av underregioner. Skjemaet er benyttet i kap.5, del 1, der det i stikkordsform gjengis hva som er det vanlige landskapet i underregionen, og hvilke elementer som kan trekke evalueringen opp i A-klassen eller ned i C-klassen.

Særpreg i forhold til landskapstypen

I tillegg til en evaluering av *landskapsområdene* i forhold til *underregionen* de ligger i, er hvert landskapsområde vurdert i forhold til *landskapstypen* (se definisjon av landskapstype). Her har vi prøvd å beskrive hvilke karaktertrekk som er særegne for dette området, og som skiller det fra andre områder innenfor samme landskapstype.

Landskapsanalyse og ressurskartlegging i et opplevelsesperspektiv

Klassifiseringen på landskapsområdenivå slik det er redegjort for foran, blir så i metoden ført videre i *ressursanalysen*. Ressursanalysen bygger også på landskapskomponentene (se for øvrig "Attraksjonsressurser" i pkt 3.2.3 Reiselivets kjernenæringer). Hensikten nå er å kunne identifisere og vurdere ressursenes opplevelsespotensiale. Til dette benyttes de fire opplevelsesmåtene (se, være, gjøre, lære). Også til dette formål er det vesentlig at markedsinformasjon legges til grunn for vurderingene (ref kap 3, Forutsetning 4).

Vedlegg 6 gjengir det skjema som benyttes i ressursanalysen av hvert av de medvirkende tilfellene (kap 4, del 2). I hvert tilfelle knyttes ressursanalysen opp mot landskapsklassifiseringen.

2.2 Landskapskartlegging og ressursanalyse - Trinn II

Utvalg

Reiselivsbedrifter i Lofoten og Vesterålen ble invitert til å delta i prosjektet. Bedrifter og steder i 13 ulike landskapsområder ble valgt ut til modellområder.

Deltakende bedrifter og modellområder ble valgt for å gi en ønsket spredning på følgende kategorier:

Bedrift (kjernenæringsbedrift som er mer enn attraksjon) som er avhengig av natur- og kulturlandskapets ressurser for sin produktutvikling og profilering.

Prosjektdeltakere: *Klaksjorda*, med Klaksjord Sjøhus og bobilcamping, *Hov*, med Gården Hov og Lofoten golfbane, *Lauvdalen*, med Åland Gård og *Flakstad*, med "Barnas gård".

Attraksjon eller et opplevelsestilbud der en bruker ressursanalysen som utgangspunkt for å utvikle nye, eller kvalitetssikre eksisterende tilbud.

Prosjektdeltakere: *Eggum*, med Eggumstranda, og *Borg*, med Lofotr vikingemuseum.

Sted og dets omgivelser som reisemål/destinasjon. Ressursanalysen danner utgangspunkt for diskusjoner om profilering, utvikling av nye produkter, tilrettelegging, kvalitetssikring av utemiljø og markedsføring.

Prosjektdeltakere: *Henningsvær*, *Kabelvåg*, *Kalle* og *Nyksund*

Områdene er fordelt på fire underregioner: 31.02 Vesterålens ytterside, 31.05 Aust-Lofoten, 31.06 Jordbruksbygdene på Vestvågøy og 31.07 Vest-Lofotens ytterside.

Kommunene Øksnes, Bø og Flakstad er alle representert med ett landskapsområde, mens de øvrige landskapsområdene ligger i Vestvågøy og Vågan kommuner. Områdene har allikevel en stor bredde når det gjelder landskapskarakter, og hele ni landskapstyper er representert. Tabell 1 gir en oversikt over medvirkende bedrifter, attraksjoner og steder.

Gjennomføring

Det er gjennomført en romlig landskapskartlegging på *landskapsområdenivå* i modellområdene. I tillegg er landskapsområdenes opplevelseskvalitet evaluert.

Romlig landskapskartlegging er en metode for inndeling og beskrivelse av landskapet basert på en romlig forståelse av landformene. Områder med stor likhet i overordnede landskapstrekk samles i regioner eller underregioner. Underregionene kan igjen inndeles i landskapsområder. Landskapsregionene dekker størst areal og har lavest detaljeringsgrad. Landskapsområdene befinner seg i den andre enden av skalaen, små geografiske områder med høy detaljeringsgrad.

Materialet fra områdeanalysene som er gjengitt i kapittel 4.1, danner grunnlaget for en analyse av reiselivsressursene i modellområdene, og en analyse av utvalgte reiselivsbedrifter (Tab. 1) som er knyttet til disse områdene. Ressursanalysen fra medvirkende modellområder er fyldig gjengitt i kapittel 4.2.

Underregion	Område-nummer/navn	Landskapstype	Bedrift/tiltak/attraksjon	Tema
31.02 Vesterålens ytterside	1 Nyksund	22. Vesterålens ytre kyst- og øy-landskap	<ul style="list-style-type: none"> Nyksund Framtid 	<ul style="list-style-type: none"> Reiselivspotensiale i nedlagt fiskevær
	2 Klaksjorda	19. Bøs strand-knaus-landskap	<ul style="list-style-type: none"> Klaksjord sjøhus og bobilcamping 	<ul style="list-style-type: none"> Stedstilpasset bobilcamping
	3 Hov	21. Andøyas myr-landskap	<ul style="list-style-type: none"> Hov gård Lofoten golfbane 	<ul style="list-style-type: none"> Gårdsturisme/sykkelferie Natur-golfbane
	4 Borgvær	22. Vesterålens ytre kyst- og øy-landskap	<ul style="list-style-type: none"> Stiftelse? Lofoten Aktiv 	<ul style="list-style-type: none"> Tilrettelegging av gml. fiske-vær/kulturlandskap
	5 Borgvåg	22. Vesterålens ytre kyst- og øy-landskap	<ul style="list-style-type: none"> Lofoten Aktiv 	<ul style="list-style-type: none"> Tilrettelegging for friluftsliv
31.05 Aust-Lofoten	6 Kabelvåg	10. Vestfjordens kystlandskap	<ul style="list-style-type: none"> Storvågan, (3 bedrifter) 	<ul style="list-style-type: none"> Felles område-profilering
	7 Kalle og Hopsvatnet	10. Vestfjordens kystlandskap og 12. Fjordlandskapets botndaler	<ul style="list-style-type: none"> Vågakallen naturpark 	<ul style="list-style-type: none"> Tilrettelegging av friområde Press på sårbar natur
	8 Henningsvær	3. Vestfjordens fiskevær	<ul style="list-style-type: none"> Lofoten Opplevelser 	<ul style="list-style-type: none"> Havrafting/havørnsafari Kvalitetssikring
31.06 Jordbruksbygdene på Vestvågøy	9 Lauvdalen	7. Midtre Vestvågøys jordbrukslandskap	<ul style="list-style-type: none"> Gårdsturisme Aktivt reiseliv Lofoten Aktiv 	<ul style="list-style-type: none"> Økologisk gårdsturisme Tilrettelegging for friluftsliv
	10 Borge	7. Midtre Vestvågøys jordbrukslandskap	<ul style="list-style-type: none"> Lofotr Vikingmuseum Lofoten Aktiv 	<ul style="list-style-type: none"> Kultur-attraksjon Tilrettelegging for reiseliv/friluftsliv
	11 Ytre Borgpollen	8. Poller	<ul style="list-style-type: none"> Lofoten Aktiv 	<ul style="list-style-type: none"> Tilrettelegging for friluftsliv
31.07 Vest-Lofotens ytterside	12 Eggum	2. Vest-Lofotens ytre kystlandskap	<ul style="list-style-type: none"> Eggum-stranda 	<ul style="list-style-type: none"> Tilrettelegging av naturattraksjon Press på sårbar natur
	13 Flakstad	2. Vest-Lofotens ytre kystlandskap	<ul style="list-style-type: none"> Gårdsturisme 	<ul style="list-style-type: none"> Gårdsturisme m/riding

Tabell 1 gir en oversikt over prosjektets modellområder.

Kapittel 3 Landskapsanalyse og reisemålsutvikling

Drøftingen i dette kapitlet er foretatt på grunnlag modellen av det helhetlige reiselivsprodukt Reiselivsproduktet, 2. utgave (Kamfjord,1999), og på grunnlag av analysen av de 13 medvirkende steder og bedrifter.

Landskapets funksjon i reiselivsproduktet vil bli behandlet eksplisitt i lys av modellen av det helhetlige reiselivsprodukt, hvis revisjon i 2.utgave for en stor del er et resultat av prosjektets Trinn I.

I kapitlet vil det bli identifisert 10 kritiske punkter, eller *forutsetninger* vedrørende landskap og reisemålsutvikling, forutsetninger som et planleggingsverktøy i reiselivet i utgangspunktet må inneholde eller fungere i forhold til. De 10 forutsetningene trekkes videre til en avsluttende drøfting i kapittel 4.

3.1 Landskapet og det helhetlige reiselivsprodukt

Landskapets plass i reiselivsproduktet ble innledningsvis beskrevet med fire basisfunksjoner som samlet beskriver landskapets svært sentrale plass i reiselivsproduktet

1. Landskapet kan være en *attraksjon* i seg selv (Lofoten, Fjordene, Nordkapp, Preikestolen)
2. Landskapet kan være en *arena* for aktiviteter, opplevelser og mental rekreasjon (eks. fotturer, fiske, hanggliding, jakt).
3. Landskapet er alltid en *ramme* for alle reiselivsprodukter (aktiviteter, innkvartering, servering, transport)
4. Landskapets funksjon i *eksponering* og *profilering* av besøksområder er også svært viktig. Dette dreier seg om produktets immaterielle image selv om emnet hører hjemme i *reiselivsmarkedsføring*)

På bakgrunn av den omfattende betydning landskapet har i reiselivsproduktet legges grunnlaget for hele prosjektet inn som det første kritiske punkt.

Forutsetning 1

Landskapet er av svært stor betydning for reiselivet. Landskapet angår reiselivsproduktets grunnleggende attraksjonskraft, legger føringer for en markedsrettet produktutvikling, legger premisser for utvikling av et bærekraftig reiseliv og danner basis for eksponering og markedsføring.

Prosedyrer for kartlegging og evaluering av landskap bør derfor inngå i plangrunnlaget for reisemålsutvikling.

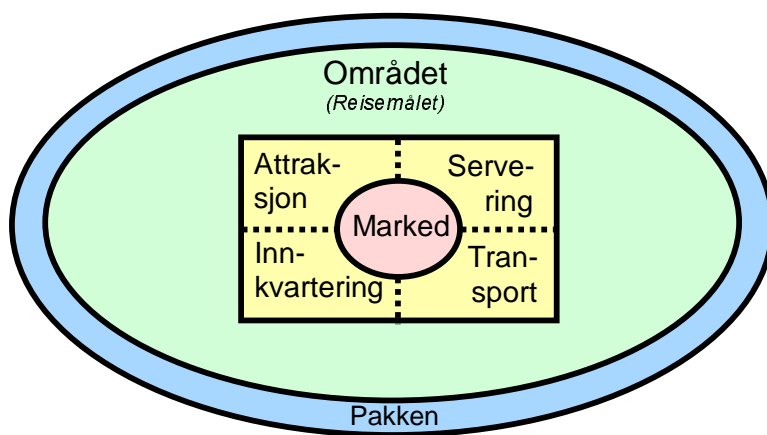
Landskapets fire hovedfunksjoner vil i det følgende bli drøftet i lys av modellen av det helhetlige reiselivsprodukt (Kamfjord,1999) som benyttes som prosjektets referansemodell.

Blant annet med bakgrunn i prosjektets Trinn I, er modellen av det helhetlige reiselivsprodukt noe revidert i forhold til tidligere modell (Kamfjord,1993). En kort gjennomgang av modellen i sin nåværende form blir derfor foretatt innledningsvis.

3.2 Det helhetlige reiselivsprodukt

Det helhetlige reiselivsprodukt slik vi finner det i Svolvær, Henningsvær, Geiranger og Hemsedal, og slik det presenteres i figur 2, er en helhet bestående av elementer av svært ulik karakter. Elementene i produktet grupperes i fire hovedkategorier.

- *Marked*
- *Området (reisemålet)*
- *Reiselivets kjernenæringer*
- *Pakken*

Figur 2 Det helhetlige reiselivsprodukt

Ethvert plan- og utviklingsprosjekt for reisemål vil måtte ha en statusbeskrivelse av reisemålets helhetsprodukt. Vedlegg 3 er skisse (under utvikling) til skjema for kartlegging av det helhetlige reiselivsproduktet som er basert på rapportens basismodell av dette.

Temaet for dette prosjektet tilsier at fokus for den modellmessige gjennomgangen av det helhetlige reiselivsprodukt vil bli rettet mot "marked" og "område", samt "attraksjoner" innenfor reiselivets kjernenæringer. Det vil imidlertid i rapporten bli vist til problemstillinger som krever en helhetlig beskrivelse av produktet.

Forutsetning 2

Som utgangspunkt for landskapsanalyse og ressurskartlegging må det utarbeides en strukturert statusbeskrivelse for det helhetlige reiselivsprodukt i berørte områder og steder.

3.2.1 Marked

Det helhetlige reiselivsprodukt setter den besøkende i sentrum. *Markedet* er den grunnleggende forutsetning for all næringsvirksomhet. Uten at enkeltelementer og helheten i reiselivsproduktet har interesse for et marked, vil det ikke kunne utvikles en reiselivsnæring på et sted eller i et område.

I all tjenesteproduksjon, inklusive reiseliv, er kunden dessuten *en del* av produktet. Uten at kunden selv er deltaker i aktiviteten, så foregår det for hans del heller ingen produksjon.

Viktig kunnskap om markedet i tillegg til å forstå hovedmotiv og formål med reisen, er å forstå de besøkendes ønsker i forbindelse med de såkalte opplevelsesmåter i reiselivet – se, være gjøre, lære. Vi gjentar fra rapporten Trinn I

Markedsanalysen

... Hvilke landskapstyper, områder og opplevelser er attraktive for hvilke turister? Forventninger eller kvalitetskrav som tilreisende har, kan f.eks. avdekkes ved registreringer av konkret *atferd* i forbindelse med den trafikk som allerede foregår i et område. Her vil *forbruksmønsteret* bl.a. dreie seg om forholdet mellom *oppholdsturisme* og *rundreise*, mellom *organiserte* eller *individuelle* brukere som opptrer i ulike *brukergrupper* (enkeltindivider, familier, klubber, selskap o.l.). Fra kartlegging av utlendingers reisemønster og transportform i Norge vet vi for eksempel at det kan dokumenteres ulik adferd av turister med respektive bobil og campingvogn.

Det markedsmessige utgangspunktet krever også kjennskap til de besøkendes *forutsetninger* for å oppleve det vi ønsker å tilby. Som i alt forbruk er kunden også i reiselivssammenheng en viktig medvirkende aktør i å skape sin egen opplevelse. Forbrukerens forutsetninger for å inngå i produksjonen vil alltid være av stor betydning for hans utbytte. Dette har vi også tidligere kommentert som et viktig poeng i NIJOS modell for landskapsanalyse.

Markedskunnskap eller forbrukerkunnskap vil derfor innebære kunnskap om

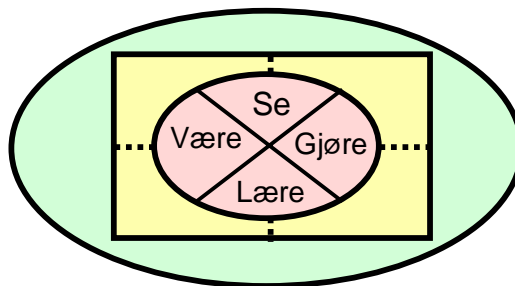
- forbruksenheten (individ, par, familie, gruppe)
- grunnleggende behov og konkrete ønsker
- forventninger
- antatt adferd
- kunnskap og ferdigheter
- holdninger
- reisemønster
- reiseorganisering

Hvert av de nevnte informasjonsområdene vil representere ulike utfordringer i kartlegging og analyse. Å fremskaffe nødvendig markedsinformasjon vil alltid være en avveining mellom det ønskelige og det mulige (realistiske/økonomiske). Første trinn bør derfor være å innhente tilgjengelig informasjon (statistikk) om eksisterende trafikkmønster og omfang i det aktuelle området eller områder det er naturlig å sammenligne med. Dernest vil det måtte innhentes sekundærinformasjon fra relevante kilder (NORTRA, TØI m.fl.) før man eventuelt gjennomfører originale primærundersøkelser i det konkrete området.

... Markedets krav til varierte produkter med høyere opplevelsesinnhold kan behandles gjennom en enkel operasjonalisering av begrepet *oppleve*. Ved å bryte begrepet ned i opplevelsesmåtene *se, være, gjøre og lære* (Kamfjord 1993:57-58) får vi et bedre utgangspunkt for å forstå hva en tilhørende tilrettelegging av produktene kan omfatte.

- **Se** (landskapskvalitet)

Se-opplevelsen vil som oftest kreve liten tilrettelegging. Dette kan oppfattes som sightseeing, dvs. en opplever landskapet og landskapselementene ved bare å se. Vurdering av attraksjoner for denne aktiviteten har med landskapskvalitet å gjøre. Selv om *se*-opplevelsen krever relativt liten tilrettelegging, er det nødvendig med tilgjengelighet til de steder i landskapet som gir den beste opplevelsen, f.eks. utsikt. *Se*-opplevelsen er selvsagt med som del av de andre opplevelsesmåtene.

Figur 3 Markedet i det helhetlige reiselivsprodukt

- **Være** (atmosfære, velvære)

Være-opplevelsen er en utvidelse av *se*-opplevelsen, og er således mer sammensatt. *Være*-opplevelsen betyr å befinne seg på et sted i landskapet uten at en behøver å «gjøre noe». En kan være i naturen, på brygga, på et arrangement, på toget osv. Tilretteleggingen vil være landskapet i seg selv og tilgjengelighet, den virksomhet som foregår i nærings- og kulturliv, informasjon mm.

- **Gjøre** (aktiviteter)

Gjøre-opplevelsen er alle former for aktivitet, uorganisert og organisert. Den uorganiserte *gjøre*-opplevelsen vil kunne kreve ulike former for tilrettelegging i form av stier, parkeringsplasser, anlegg og utstyr.

- **Lære** (forståelse, mestring)

Lære-opplevelsen vil omfatte tilrettelegging av organiserte og ikke-organiserte aktiviteter mange varianter. *Lære*-opplevelsen representerer trolig den største og billigste utfordringen i utviklingen av opplevelses- og aktivitetsprodukter i reiselivet.”

Forutsetning 3

Et modellapparat for kartlegging og evaluering av landskap må ha kunnskap om markedet og empiriske markedsdata som et grunnlag:

- Registrering av de besøkendes *formål* med reisen (yrke, kurs/konferanse, ferie/fritid), og evt *tematiske* hovedinnhold (fiske, kultur, fjellvandring) knyttet til ulike tider av året (sesong).
- Kartlegging av de besøkendes geografiske *utgangspunktet* for reisen (regionalt, nasjonalt, internasjonalt) og *hovedreisemønster* i området (gjennomreise, rundreise, baseopphold, stedsopphold) med bl.a. antatt *oppholdslengde* på stedet.
- Kunnskap om besøkendes *reisefølge* (enslige, par, familier eller grupper), og om hvordan reisen *organiseres* (individuelle opplegg eller ferdige *pakker*).
- Kunnskap om hvilke *landskapskvaliteter* som har størst tiltrekningskraft på aktuelle besøkskategorier.

3.2.2 Området

Områdeavgrensning i reiselivet

Det helhetlige reiselivsprodukt krever en geografisk avgrensning, Geografisk avgrensning av reisemål er et av reiselivets mest kompliserte temaer. Man kan ikke snakke om reiselivsproduktet Lofoten hvis man til et bestemt formål bare er interessert i Svolvær, og man kan ikke snakke om reiselivsproduktet Svolvær hvis man egentlig mener Henningsvær, selv om begge ligger i Lofoten.

Man kan derimot i andre reiselivssammenhenger snakke om reisemålet Nord-Norge og mene både Lofoten og Vesterålen, Svolvær og Henningsvær, og for den saks skyld Tromsø og Nordkapp inkludert.

Geografisk avgrensning av reiselivsprodukter foretas i prinsippet av de besøkende til et område, gjennom måten de bruker området på. Er det grunnlag for å si at noen besøkende bruker Henningsvær som primært reisemål, så gir det mening å fremstille produktet med denne geografiske avgrensning. Er det grunnlag for å si at noen bruker Lofoten som primært reisemål, så gir det mening å fremstille produktet med en slik avgrensning.

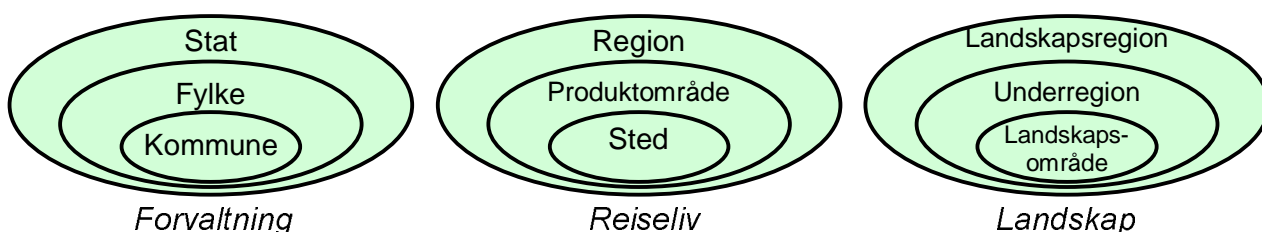
I reiselivet benyttes fire ulike *reisemønstre* som grunnlag for å beskrive den besøkendes måte å bruke et område på (Kamfjord,1993). Til hvert av reisemønstrene må man søke å definere reisemålet som en adekvat geografisk størrelse

- Gjennomreise ⇒ *Gjennomfartsområde (kan være alle de øvrige)*
- Stedsopphold ⇒ *Sted, resort*
- Baseopphold ⇒ *Produktområde - område med flere steder som naturlige dagsutflukter fra fast oppholdssted (base)*
- Rundreise ⇒ *Region(er), nasjon(er)*

Sted, produktområde og *region* vil områdemessig stå i et hierarkisk forhold til hverandre, den såkalte "reiselivets kinesiske eske". Esker hvor det kan befinne seg flere steder i et produktområde og flere produktområder i en region.

Strukturen med geografiske *områdehierarkier* har reiselivet til felles med bl.a. landskapsklassifisering og forvaltningssystemet (Kamfjord, et al, 1997), som hver for seg har betydelig relevans for reiselivsnæringen.

Vi vil komme tilbake til problemstillinger forbundet med områdehierarkiene i forbindelse med drøfting av konkret tilpasning av det landskapsfaglige analyseverktøy.

Figur 4 Områdehierarkiene i reiselivet

Forutsetning 4

Et modellapparat for kartlegging og evaluering av landskap må eksplisitt relatere informasjonen til områdehierarkiene for 1) landskap, 2) reiseliv og 3) forvaltning. En kartfesting av reiselivsområder etter hovedreisemønster blir således en sentral forutsetning.

Områdets (reisemålets) forutsetninger for reiseliv

Områder eller reisemål (slik man har valgt å avgrense disse) har ulike *forutsetninger* for utvikling av en kommersiell reiselivsnæring. Forutsetningene kan beskrives og analyseres i fire brede kategorier;

- Landskapskarakter
- Fellesgoder
- Infrastruktur
- Andre tjenester (private og offentlige)

Gjennom analyse av forhold knyttet til de fire kategoriene samt markedet, vil man kunne skape forståelse for hvorfor en reiselivsnæring har kunnet utvikle seg i et område, eller hvor grunnlaget kan søkes for utvikling av et ønsket reiseliv.

Landskapskarakter

Landskapskarakteren er en sammenfatning av hovedtrekkene fra landskapsanalysen, og omfatter således det meste av hva vi har omtalt som landskapets basisfunksjoner i reiselivsproduktet, inklusive grunnlaget for den *områdeprofil* et område er avhengig av i sin markedsføring. Dette elementet i reiselivsproduktet er hovedtema for dette prosjektet.

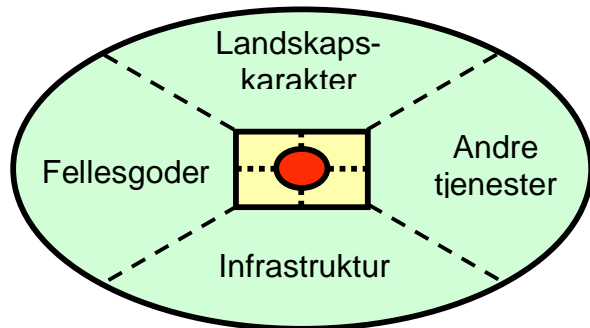
Fellesgoder

Fasiliteter som er tilrettelagt for allmennhetens bruk. Tilbudene kan befinne seg innenfor offentlige ansvarsområder som park, idrett, kultur og samferdsel, men kan også være tiltak finansiert eller delfinansiert av private aktører. Det kommersielle reiselivet er i mange tilfeller svært avhengig av fellesgoder som del av sitt attraksjonstilbud.

I enkelte tilfeller vil reiselivsnæringen derfor delta i finansieringen av fellesgoder fordi disse er sentrale i deres kommersielle næringsaktivitet, selv om de ikke kan sette bruksbegrensninger eller ta inngangspenger for "sin" del av tilbudet.

Infrastruktur

Helt sentral forutsetning for stedlig reiselivsutvikling. Hovedadkomst i form av vei, havn, flyplass eller jernbane er forutsetninger som må være tilstede *for* man kan vurdere utvikling av et kommersielt reiseliv. Vann og avløp er like viktige forutsetninger for *utvikling* av en

Figur 5 Områderelaterte forutsetninger for reiselivsproduksjon

reiselivsnæring, og representerer sprangvise grenser for reiselivsutvikling. I nyere tid har infrastruktur innenfor telekommunikasjon også blitt et stadig viktigere tema.

Andre tjenester

For et sted *uten* et kommersielt reiseliv, vil "andre tjenester" være private og offentlige tjenester som i utgangspunktet kun dekker lokalsamfunnets behov. Spørsmålet vil i utgangspunktet være hvilke av disse tjenester som *også* kan utnyttes til reiselivsformål, og evt danne stammen i et kommersielt reiseliv. Dette kan gjelde lokale kultur- og aktivitetstilbud, serveringssteder og diverse overnattingsmuligheter (rorbuer, internatbygg mm) som opprinnelig har hatt andre formål enn reiseliv.

Kommunens vilje og evne til å benytte *sitt eget apparat* til å fremme reiselivsutvikling, er den offentlige tjeneste (sett av tjenester) som skiller seg ut som spesielt viktig for steder uten et kommersielt reiseliv, men med potensiale og ambisjoner. I en innledende fase av lokal reiselivsutvikling vil kommunen spille en sentral rolle både med overordnet planlegging, tilrettelegging av areal og infrastruktur, og som medvirkende med fellesgoder og kulturtilbud.

For et sted *med* et kommersielt reiseliv vil andre tjenester være private og offentlige tjenester som dekker *både* lokalsamfunnets og de besøkendes behov, samt tjenester *utenfor* reiselivets *kjernenæringer*, som er etablert for å betjene besøkende. Denne type tjenester blir imidlertid også et tilbud til lokalbefolkningen. Dette gjelder for eksempel sportsforretninger eller helsestudioer på et vintersportssted.

3.2.3 Reiselivets kjernenæringer

Man kan snakke om en reiselivsnæring i et område når det drives kommersiell virksomhet innenfor en eller flere av reiselivets fire kjernenæringene med tilreisende som hovedmålgruppe og inntektskilde. Reiselivsnæringen kan drives hele året, eller på sesongbasis. De fire kjernenæringene er

- Attraksjoner
- Innkvartering
- Servering
- Transport

I det følgende går vi utelukkende videre med *attraksjoner* som er et hovedtema i prosjektet.

Attraksjoner

Attraksjonenes plass i reiselivsproduktet

Attraksjoner i reiselivet er et sammensatt fenomen som det ikke er enkelt å få tak på. Dette tydeliggjøres bl.a. gjennom bruk av tre definisjoner som ikke utelukker hverandre:

1. *Attraksjonen i reiselivsproduktet er de(t) trekk ved produktet som får den reisende til å foretrekke et bestemt reisemål. Hellige steder for pilgrimsreisende er mest fokuserte eksempler.*
2. *Attraksjonen i reiselivsproduktet er de aktiviteter og opplevelser en besøkende kjenner til i et område.*

3. *Attraksjonen i reiselivsproduktet er de aktiviteter og opplevelser en besøkende faktisk oppsøker i et område.*

En bestemt attraksjon som for eksempel Nordkapp eller Eiffeltårnet i Paris kan dekkes av alle de tre definisjonene. Så enkelt kan det altså være, men oftest må vi forholde oss til en noe mer komplisert virkelighet.

Lofoten vil sannsynligvis velges som reisemål først og fremst pga. sin landskapskarakter. Men Lofoten kan også bli valgt fordi man vil oppleve Lofotfisket. Begge deler er attraksjonselementer etter den første definisjonen.

Etter den andre definisjonen skaffer man seg kanskje før avreise kjennskap til stedet Å som det vestligste sted i Lofoten med noen interessante områderrelaterte museer: Vikingmuseet Lofotr med sine dokumentasjoner av vikingtid, eller Nusfjord som et prisbelønt miljø. Alle sammen steder som man kan tenke seg å oppsøke når man først har bestemt seg for Lofoten som reisemål, men ikke hver for seg utslagsgivende for valget.

Etter den tredje definisjonen viser det seg at man får med seg det man hadde tenkt av severdigheter, men i tillegg har man f.eks. store opplevelser med en fisketur på havet, et besøk på Espolin Johnson Galleriet, en solnedgang på Eggum eller bare ved å se på at fisk blir sløyet og hengt på hjell.

De tre definisjonene vi har benyttet, kan knyttes til Neil Leipers klassifisering av attraksjoner (Leiper 1990) i

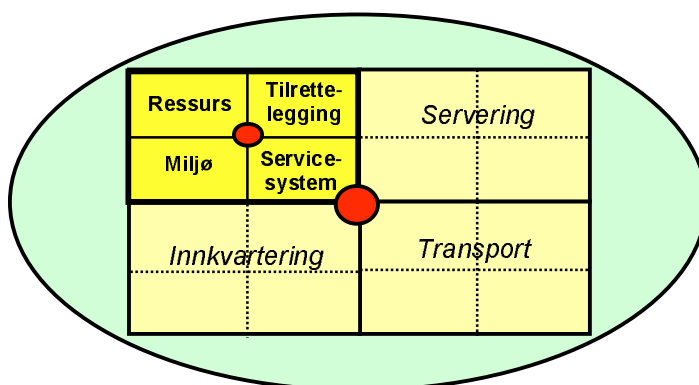
- *Primærattraksjoner* – attraksjoner som er utslagsgivende for valg av reisemål
- *Sekundærattraksjoner* – attraksjoner man er kjent med før avreise, og som understøtter valg av reisemål uten å styre dette
- *Tertiærattraksjoner* – attraksjoner man blir kjent med på reisemålet

Med denne inndelingen er det grunn til å anta at det er flere tertiærattraksjoner i reiselivet enn hva lokale patrioter ønsker å tro. Vi skal komme tilbake til denne problemstillingen senere fordi det er av stor betydning for produktutvikling og markedsføring av landskapsbaserede attraksjoner å kjenne til attraksjonenes plass i markedet.

Attraksjonens delelementer

Hver av kjernenæringene i det helhetlige reiselivsprodukt (attraksjon, Innkvartering, servering og transport) kan beskrives og analyseres gjennom fire komponenter (figur 6);

- Ressurs
- Tilrettelegging
- Miljø
- Servicesystem

Figur 6 Delkomponentene i det helhetlige reiselivsprodukt

Vi skal i denne sammenheng kommentere komponentene i forhold til *attraksjoner* i reiselivsproduktet, slik figur 6 antyder.

Attraksjonsressurser

En ressurs i attraksjonssammenheng er det opplevelsesmessige (innholdsmessige/ tematiske) grunnlaget som gir en attraksjon tiltrekningskraft. For *aktiviteter* vil ressursen for det første være det landskapsmessige¹ grunnlaget som finnes for å drive aktiviteten, og for det andre den eller de aktiviteter man velger å tilrettelegge for.

I et fiskevær vil landskapet inklusive havet, være en ressurs som *grunnlaget* for å drive aktivitet. *Utstyr og kompetanse* for bestemte aktivitetsformer (fiske, dykking, havsafari, padling) som det kan tilrettelegges for, er den andre delen av det opplevelsesmessige ressursgrunnlaget for attraksjonen.

Ressurskategorier

Rapporten fra Trinn I (Kamfjord et al. 1997. Kap. 5) gir følgende oppstilling av ressurskategorier for identifisering og tilrettelegging av reiselivsattraksjoner.

1. Klima	10. Kulturuttrykk
2. Landskapets hovedform	• Levende folkekultur
3. Geologisk innredning	• Kulturarrangement
4. Vann og vassdrag	• Kunst
5. Vegetasjon og utmark	11. Totalinntrykk – Landskapskarakter
6. Jordbruksmark	
7. Bebyggelse og tekniske anlegg	12. "Kulturlandskap" – rammen for det stedlige reiselivsprodukt
8. Stedstypisk industri og håndverk	
9. Kulturminner	

Med visse reiselivsfaglige tilpasninger og tilføyelser (1,8,10) er kategoriene identiske med *landskapskomponentene* fra landskapskartleggingen. I en videre utnyttelse av landskapsanalysen som verktøy for ressurskartlegging vil det også være påkrevet å standardisere de reiselivsspesifikke ressurskategorier. Dette kan også gjelde hvordan allerede eksisterende utnyttelse av ressursene til andre (nærings-)formål, også representerer et potensiale for reiselivsutnyttelse (Kamfjord et al 1997. Fig 17 og 18).

I forhold til landskapets fire basisfunksjoner i reiselivsproduktet som vi tidligere har referert, har ressurskategoriene noe ulik betydning.

Kategoriene 1-11 kan alle fungere innenfor landskapets første funksjon, nemlig som attraksjoner "i seg selv". Ulike ressurser vil kunne danne grunnlag for alle attraksjonsklasser (primær, sekundær, tertiær) avhengig av hvor enestående ressursen er.

Kategoriene 1-5 vil også kunne fungere innenfor landskapets andre funksjon, som "arena for aktivitet". Også på dette funksjonsområdet vil basisressursens kvalitet være sterkt medvirkende for hvilken attraksjonsklasse det kan bli snakk om. Eksempelvis er landskapets

¹ Det vil naturligvis også være menneskeskapte arenaer som er grunnlag for å drive bestemte aktiviteter, f.eks. innendørshaller til ulike formål.

hovedformer avgjørende for den attraksjonsstyrke som ligger i alpinproduktet i Alpene, og ”de tusen sjøer” som *vann og vassdrag*, avgjørende for konkurransekraften i det finske tilbudet av kanopadling.

Ressurskategori 12 ”Kulturlandskap – rammen for det stedlige reiselivsprodukt” er i oppstillingen en samlekategori ment å fylle landskapets tredje funksjon i reiselivsproduktet, nemlig som *innrammingen* av det helhetlige produktet. Der hvor kategori 11 fokuserer på de ekstreme kvaliteter som gjør landskapskarakteren attraktiv, fokuserer kategori 12 på sammenhenger og harmoni i helheten. Problemstillinger rundt landskapet som ramme for reiselivsproduktet blir utdypet senere.

Forutsetning 5

Et modellapparat for kartlegging og evaluering av landskap skal vurdere landskapet potensiale som primær-, sekundær-, tertiærattraksjon i de berørte områder. Kvalitetsvurderingen må sees i lys av de besøkendes *reisemonstre* med tilhørende markedstilpassete produkt- eller områdeavgrensninger.

Attraksjonsstyrken bør i størst mulig grad vurderes som *eksponeringsstyrke* og *opplevelsesstyrke*. (ref Forutsetning 9)

Tilrettelegging av basisressurs

Tilrettelegging av en ressurs til attraksjonsformål vil si å bearbeide ressursen slik at den får størst mulig opplevelsesverdi for den besøkende under hensyntagen til ønsket *opplevelsesmåte*, ressursens *egenart* og de tre former for *bærekraft* - økologisk, økonomisk og (lokal)samfunn (Kamfjord et al 1997. Pkt 5.4).

Bearbeidingen innebærer (1) materielle fysiske tiltak, og (2) immaterielle tiltak knyttet til formidlingen av ressursens innhold til den besøkende (kunnskapsmessig og følelsesmessig).

Den materielle fysiske tilrettelegging reiser problemstillinger på to plan. For det første er det tiltak knyttet til selve bearbeidingen av basisressursen. ”Hva gjør man for å formidle Hamsun på en best mulig måte i et Hamsun-senter?”. For det andre er det tiltak knyttet til den fysiske rammen rundt kjerneattraksjonen. ”Bør et Hamsun-senter bygges som et moderne bygg eller som et Nordlandshus, eller kanskje etableres i et fiskevær?”. De to planene for fysisk tilrettelegging skaper tre tilpasningsspørsmål som alle kan sees i lys av temaet *miljø* som kommenteres nedenfor;

- om den valgte fysiske tilrettelegging ”står til” basisressursen
- om den valgte fysiske tilrettelegging av basisressursen ”står til” rammen som velges
- om rammen som velges står til kulturlandskapet den blir en del av.

Ofte er det slik at det er ”rammen” som finnes som ressurs, f.eks. i form av en gammel bygning eller lignende, og at man således vil jakte på ressurser som kan benyttes til å lage ”noe” ut av rammen.

Det er nær sammenheng mellom tilrettelegging og komponenten ”servicesystem” (se dette). Rapporten fra Trinn I (Kamfjord et al 1997. Kap. 6) gir en grundig gjennomgang av temaet tilrettelegging.

Miljø

Miljøkomponenten i attraksjoner angår tre temaer

- Attraksjonens bærekraft i forhold til økologi, økonomi og (lokal)samfunn
- Attraksjonens innpassing i kulturlandskapet
- Attraksjonens driftsmessige miljøbevissthet

En av begrunnelsene for å kreve landskapsanalysen inntatt i plangrunnlaget for reisemålsutvikling var hensynet til bærekraft (ref. Forutsetning 1). Miljøelementet vil fremstå med voksende betydning i fremtidig reiselivsutvikling og derfor være et tema som trenger systematisering i planleggingsarbeidet (ref Forutsetning 4,5,7,8).

I ressurgjennomgangen kommenterte vi Eggum og Eggumstranda som et eksempel med interessante miljøaspekter. Vi skal kommentere det noe nærmere:

Eggum har som sagt de beste landskapsmessige forutsetninger for å utnytte den landskapsmessige primærattraksjonen ”midnattssol”. Som en av de lettest tilgjengelige og beste plassene for å følge solas gang over horisonten mot nord, var plassen vel kjent, noe som naturligvis også ble kjent for tilreisende bobilturister. I et antall av mange hundre kunne de kjøre gjennom det lille tettstedet Eggum og stå parkert minst en natt langs en liten kjerrevei og på gresslettene på Eggumstranda. De miljømessige problemene ble snart tydelige:

- et stort antall biler kjører kveld og natt på den smale veien gjennom tettstedet
- det store antall biler og turister sliter kraftig på et meget sårbart gresskledd landskap bl.a. med bålplasser, griller, parkering og forsøpling
- det store antall biler og turister reduserer naturopplevelsen for hverandre og for lokalbefolkningen som tradisjonelt også trekker til stranda for den samme opplevelsen
- lokalsamfunnet har overhodet intet økonomisk utbytte av ressursen som reiselivsprodukt

Vi ser altså her de *økologiske*, *økonomiske* og *sosiale/kulturelle* dimensjoner ved bærekraft utspille seg rundt dette ene eksempelet. Løsningene kan være mange, men først må problemstillingene identifiseres.

Servicesystem

Servicesystemet ved attraksjonen er de tiltak som gjør attraksjonen til en kvalitetsopplevelse for den besøkende. Dette omhandler hvordan det helhetlige tjenestetilbud til de besøkende skal se ut med parkering, servering, butikk etc, samt alle sider ved effektiv tjenesteproduksjon knyttet til opplæring av personale, indre og ytre profil mm.

Servicesystemet ved attraksjoner og de andre kjernenæringene er det som knytter det helhetlige reiselivsprodukt til det omfattende fagområdet tjenestemarkedsføring og serviceledelse. Med særlig fokus på reiseliv er dette behandlet i boka ”Tjenester og konsepter” (Kamfjord 1999).

3.3 Landskapets basisfunksjoner i reiselivsproduktet

Vi skal i dette avsnittet gå nærmere inn på landskapets fire basisfunksjoner i reiselivsproduktet for å identifisere flere kritiske punkter i forholdet landskapskartlegging og reise-målsutvikling. Gjennomgangen vil understreke den allsidighet landskapet har i reiselivsproduktet også etter mer formelle reiselivsfaglige definisjoner.

3.3.1 Landskapet som attraksjon

Landskapskarakteren som attraksjon

I en rekke tilfeller vil det som trekker den besøkende til et bestemt reisemål, ikke være en bestemt attraksjon eller severdighet, men et helt *landskap*. Landskapskarakteren kan altså sies å ha *attraktiv funksjon* uten at vi snakker om én severdighet.

I figur 7 er dette forholdet illustrert med at attraksjonselementet er gjort transparent i forhold til landskapet.² I norsk sammenheng er Lofoten, midnattssol og fjordene tre klare eksempler på dette.

Et landskap kan imidlertid kun virke som attraksjon i seg selv når det besitter spesielle landskapskvaliteter som går på *helhet, intensitet og mangfold*.³

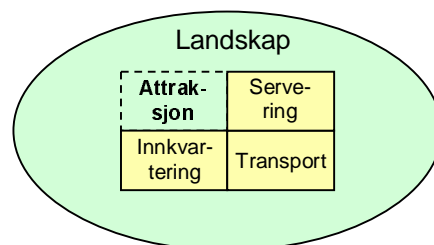
For *Lofoten* er karakteren som primærattraksjon skapt av den dramatiske koblingen mellom natur- og kulturlandskapet. Den ekstreme og dramatiske spenningen mellom havet, Lofotveggen og de små samfunnene som klorer seg fast ved foten av fjellet, rommer det unike ved dette landskapet.

Landskapskarakteren knyttet til fjordlandskapene Oslofjorden, Ofotfjorden ved Narvik, eller fjordene i Finnmark har ikke de landskapskvaliteter som fjordene på Vestlandet har, og som gjør de siste til internasjonale primærattraksjoner.

På tilsvarende måte kan verken Finnmarksvidda eller fjellområdene i Sør-Norge, Hardangervidda, Jotunheimen, på tross av alle sine *opplevelsesmuligheter*, sies å ha landskapskarakter som i seg selv gjør dem til internasjonale primærattraksjoner. Det er i kombinasjon med andre attraksjonselementer at landskapet vil trekke besøkende til disse reisemålene.

Det vil være relativt få landskap (i Norge) som i seg selv vil kunne sies å være primærattraksjoner, altså utslagsgivende for den besøkendes valg av reisemål. Vi kunne finne langt flere landskap som med sin landskapskarakter kan kalles sekundærattraksjoner.

Det karakteristiske landskapet på Jæren kan også trekkes frem som eksempel på en sekundærattraksjon. Dette er en attraksjon en besøkende vil kunne ha merket seg før et norgesbesøk, uten å ha bestemt seg for om, eller hvordan, man evt skulle oppleve det. Et særegent kulturlandskap i Telemark eller i et av dalførene kan også stå som eksempler på landskap

Figur 7 Landskapet som attraksjon i det helhetlige reiselivsprodukt - 1

² Prinsipielt finner vi tilsvarende "transparente" attraksjoner innenfor kategorien *fellesgoder* blant de lokale forutsetninger for reiseliv. Eksempler som Vigelandsparken og Holmenkollbakken i Oslo, Bryggen i Bergen, Nidarosdomen i Trondheim eller OL-anleggene på Lillehammer, er alle fellesgoder som er betydelige attraksjoner uten å være kommersielt tilrettelagt for reiseliv..

³ Ref landskapets *eksponeringsstyrke* (Kamfjord, et al, 1997, pkt 5.3.2)

som sekundærattraksjoner. Den besøkende kjenner til attraksjonen som f.eks. kan påvirke hvordan man legger opp reiseruten.

Med sterkere fokus på landskapets genuine opplevelseskvaliteter skal man heller ikke se bort fra at det er langt flere områder som kan trekkes frem og utvikles til sekundærattraksjoner enn hva man i dag ser utnyttet til reiselivsformål.

Landskapskomponenter som attraksjon

Landskapet kan også fungere som attraksjon gjennom såkalte *landskapskomponenter* eller enda mindre, landskapselementer. *Midnattssola* og *Nordkapp* er i så måte de mest karakteristiske (og kanskje eneste) primærattraksjonen i Norge, mens attraksjoner som Trollfjorden, Saltstraumen, Torghatten, Låtefossen, Preikestolen eller Telemarkskanalen kan stå som eksempler på *landskapskomponenter* med status som sekundærattraksjoner (Telemarkskanalen også som et *kulturminne* pga. slusene).

I eksempelområdet Eggum gir landskapsformasjonen det beste utgangspunkt for den besøkende til å oppleve primærattraksjonen "midnattssol", uten at det er foretatt noen form for tilrettelegging for turistformål. At en videre utnyttelse av denne attraksjonen reiser en rekke interessante problemstillinger vedrørende *bærekraft* skal vi komme tilbake til.

Fra ressursanalysen vil det også kunne være en rekke *landskapskomponenter* som vil være grunnlag for utvikling av sekundærattraksjoner. Funnene på Borg i Lofoten av et tidligere høvdingsete fra Vikingtida, er et slikt eksempel. Dette er også et eksempel på at vi i ressurskategoriseringen for reiselivsformål har etablert en egen kategori "kulturminner" som i den opprinnelige landskapsanalysen dekkes av landskapskomponenten "bebyggelse og tekniske anlegg".

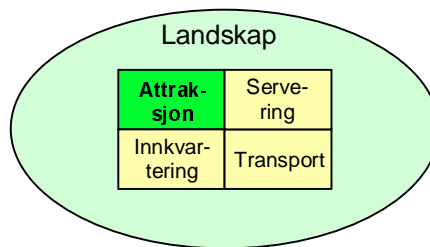
På *tertiærnivå* kan det være et spørsmål om i hvilken grad landskap som *tema* og kunnskapsområde har interesse for ulike grupper av besøkende. Dersom landskap har interesse, eller det kan skapes interesse, vil det ligge muligheter for å utnytte kunnskapen om de landskapene man beveger seg i, på nye måter. Dette dreier seg om enkel tilrettelegging i form av informasjon i forskjellige former. Ethvert landskap inneholder særegenheter som, hvis de blir løftet frem, kan være et element medvirkende til f.eks. å påvirke reiseruter ol.

På tilsvarende måte vil spesielle landskapskomponenter av mindre format kunne benyttes i ulike former for "orienteringsløp", dersom man finner innfallsvinkler som kan fange tilstrekkelig interesse, særlig for besøkende med barn.

Det kopierte, "løsrevne" landskap

I forbindelse med landskapet som attraksjon forekommer det også at man benytter landskapsressursen som grunnlag for attraksjonsutvikling *løsrevet fra landskapet selv* (figur 8). Opplevelsessenteret på Nordkapp og Norsk Bremuseum i Fjærland er eksempler på dette.

Begge eksemplene vil det være kunstig å tenke seg plassert helt andre steder enn i de sammenhenger de hører hjemme, men det er ikke praktiske problemer som hindrer at de kunne vært etablert hvor som helst. Hensikten er at man vil sikre de besøkende en opplevelse av landskapsat-

Figur 8 Landskapet som attraksjon i det helhetlige reiselivsprodukt - 2

traksjonen selv om det er dårlig vær (Nordkapp) eller det er fysiske hindringer for å komme innpå attraksjonen (breene).

Det nye opplevelsessenteret Polaria i Tromsø er et eksempel på at man bruker et spektakulært landskap med kvaliteter som primærattraksjon (Svalbard) og ”flytter” dette til annen virkelighet. Det er fortsatt langt fra Tromsø til polarområdene.

Forutsetning 6

Et modellapparat for kartlegging og evaluering av landskap bør vurdere om landskapskomponenter og landskapselementer i et område kan egne seg til *kopiert* (løsrevet) gjengivelse som attraksjon. I forhold til markedsdata må det vurderes hvilken tiltrekningskraft en slik attraksjon kan tenkes å få, bl.a. i lys av en tenkt landskapsmessig plassering.

Landskapet som arena for aktivitet

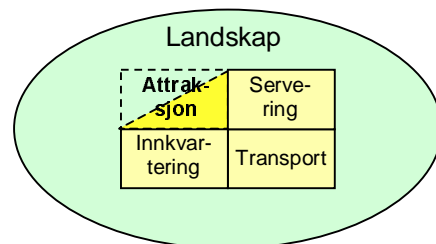
Dette elementet i landskapsanalysen er sannsynligvis det som har størst praktisk relevans for målet om en kommersiell reisemålsutvikling. Landskapet vil ofte inngå som en del av, eller grunnlag for, det som måtte være attraksjonene ved reisemålet slik figur 9 illustrerer dette. Dette vil kunne være *aktivitetsbaserte* attraksjoner som fiskeing, sykling, dykking, turgåing el. i Lofoten, eller *kulturbaserte* attraksjoner som reindrift, samiske bosettinger og samisk kultur på Finnmarksvidda.

I forbindelse med en voksende interesse for *fiskeferie* langs norskekysten, er landskapets plass som viktig del av en ny primærattraksjon svært tydelig.

Landskapet som arena for alle naturbaserte aktiviteter er viktigere i tilknytning til sekundærattraksjoner (og tertiærattraksjoner) enn primærattraksjoner pga. antallet. Det er som sekundær- og tertiærattraksjoner vi finner de fleste naturbaserte aktiviteter.

At det er lett å komme ut med båt gjør et fiskevær spesielt attraktivt, undervannstopografien gjør et sted mer egnet for dykking enn et annet, naturlige utsiktspunkter i terrenget gjør noen stier og løyper mer attraktive enn andre.

Men det er også innenfor dette problemområdet man må ha fokus på ressursenes *bærekraft*. I gjennomgangen av prosjekteksemplene i kapittel 4, del 2, er både den økologiske, økonomiske og kulturelle bærekraft berørt i evalueringen av bedriftene og stedene.

Figur 9 Landskapet som attraksjon i det helhetlige reiselivsprodukt - 3

Forutsetning 7

Et modellapparat for kartlegging og evaluering av landskap skal gjennom ressursanalysen kartlegge landskapskomponenter og landskapselementer som vil kunne egne seg for tilrettelegging som aktivitetsprodukter i en kommersiell reisemålsutvikling. Ressursene skal vurderes ut fra antatt attraksjonsstyrke og ut fra krav til økologisk, økonomisk og kulturell bærekraft

Modellapparatet må inkludere ressurskategorier som går utover de tradisjonelle landskapskomponenter, spesielt mht kulturressurser og eksisterende utnyttelse av ressursene. Kartleggingen må angi de mest aktuelle opplevelsesmåter (se, være, gjøre, lære) for ressursenes utnyttelse, og antatt attraksjonsstyrke ved ulike utnyttelse.

3.3.2 Landskapet som reiselivsproduktets omramming

Natur- og (eller) kulturlandskapet

Med *landskap* sikter rapporten gjennomgående til både natur- og kulturlandskapet. Det er svært vanskelig å lage en holdbar definisjon som skiller de to landskapstypene, men vi benytter oss av og til av begge begrepene for å gi assosiasjoner til en nødvendig helhet. Når vi snakker om landskapets funksjon som kulisse eller omramming mener vi at betegnelsen *kulturlandskap* gir de beste assosiasjonene.

Det må imidlertid påpekes at kulturlandskapet er en helhet skapt av bl.a. enkeltelementene i det helhetlige reiselivsproduktet. Dette innebærer også at begrepet reiselivsproduktets *omramming* ikke må sees for bokstavelig. Rammen, særlig hva angår kulturlandskapet, skapes av de samme elementene som den "omslutter". Vi har i rapporten også omtalt dette aspektet som landskapets funksjon som "kontekstuell ramme". Denne problemstillingen som har en viss filosofisk karakter, velger vi ikke å forsøke å løse, da vi anser det for å ha små praktiske konsekvenser.

Landskapet som kulisse er en del av attraksjonselementet, men ikke bare dette. Landskapet som kulisse er et viktig supplement til *alle* elementene i reiselivsproduktet, både de øvrige forutsetningene for reiselivsproduksjon og kjernenæringene. Funksjonen som kulisse er for øvrig knyttet til alle de tre attraksjonskategoriene, og er derfor ikke kommentert under hver av dem.

Landskapets innramming av steds- og områdeproduktet er naturligvis av stor betydning. Gjennom dette vil andre og nye produktelementer kunne bli tilført en ekstra dimensjon alt etter i hvilken grad de kan sies å fungere "med" eller "mot" det miljøet (landskapet) de inngår i.

Denne dimensjonen er umiddelbart lett å se i tilknytning til arkitektur, byggeskikker, skilting og annen fysisk tilpasning til landskapet, men vil også dreie seg om *hvilke ressurser* man bygger attraksjoner på, og *hvordan* man tilrettelegger disse.

Spørsmål som "vil man få ekstra kvalitet eller attraksjonskraft som en synergi, ved å legge seg tett opp til natur- og kulturlandskapet, eller kan man utnytte en overraskelseeffekt ved

bevisst å skape kontrast til landskapet?", lar seg naturligvis ikke besvare generelt, men bør reises i hvert enkelt prosjekt.

Betydningen av en problemstilling rundt landskap som kulisse, henger ikke minst sammen med landskapet selv. Er landskapet markert og har attraksjonsverdi som landskap (se drøfting foran), vil spørsmål om å skape synergier i samspill med landskapet stå mer sentralt, enn om landskapet ikke har noen spesielt attraktiv karakter.

En annen problemstilling i forhold til utnyttelse og innpassing i landskapet, har å gjøre med de geografiske nivåene. Landskapet kartlegges i et hierarki. Et lite landskapsområde (stedsprodukt) kan således godt skille seg i betydelig grad fra det som er landskapskarakteren på et mer overordnet nivå (underregion). På tilsvarende måte kan enkelte *landskapstyper* ha kjennetegn som skiller dem sterkt fra områdets åpenbare eksponeringsprofil.

For Lofotens del er denne problemstillingen beskrevet i kapittel 4, pkt 4.2.

Forutsetning 8

Et modellapparat for kartlegging og evaluering av landskap skal identifisere kulturlandskapets egenart, styrke og sårbarhet som bakgrunn for gjennomføring av ulike tiltak i forbindelse med utvikling av området som reisemål. Dette vil kunne omfatte utvikling av alle reiselivets kjernenæringer, fellesgoder, infrastruktur og andre tjenester.

3.3.3 Landskap, eksponering og profilering

I de tilfeller hvor landskapselementet er sentralt i primærattraksjonen, er det også nærliggende å benytte dette i *eksponering* og *profilering* av reisemålet og besøksområdet. Ofte benyttes natur- og landskapsbilder i eksponering og profilering av besøksområder ganske ukritisk, og uten at man har et bevisst forhold til landskapets plass i områdets attraksjonssystem.

I tilfellet Lofoten er Lofotveggen og havet, med eller uten små fiskevær i forgrunnen, det mest eksponerte motiv fra området. Disse momentene er trukket frem som spesielt verdifulle i landskapsevalueringen av underregion 31.05 Aust-Lofoten. Men kontrastriktom og andre eksponeringskvaliteter fremkommer også i evalueringen av de øvrige underregioner i prosjektet (kapittel 4, del 1).

Valg av eksponeringsmotiv vil i mange tilfeller være uproblematisk selv om de ikke er valgt som resultat av systematisk landskapsevaluering. Den mest negative effekten av dette er at det blir benyttet ressurser på eksponering og markedsføring som har relativt beskjeden markedseffekt, fordi man ikke fokuserer på det som har størst attraksjonskraft i utgangspunktet.

I analysen har vi benyttet begrepene *eksponeringsprofil* og *opplevelsesprofil*. *Eksponeringsprofil* sikter til det som støtter opp under områdets primær- og sekundærattraksjoner, altså det som kan selge område som reisemål. *Opplevelsesprofil* sikter til det som støtter

opp under områdets sekundær- og tertiærattraksjoner, altså hva vil man kunne oppleve mer konkret ved et besøk i området. Temaet er grundig behandlet i rapport Trinn I (Kamfjord, et al, 1993: kap 4).

Forutsetning 9

Et modellapparat for kartlegging og evaluering av landskap skal klargjøre i hvilken grad, og med hvilket innhold, et landskap er egnet til å benyttes i profilering og markedsføring av et område. Områdeavgrensningen må sees i lys av reise-mønsteret i området med tilhørende avgrensning av markedstilpassete reisemål.

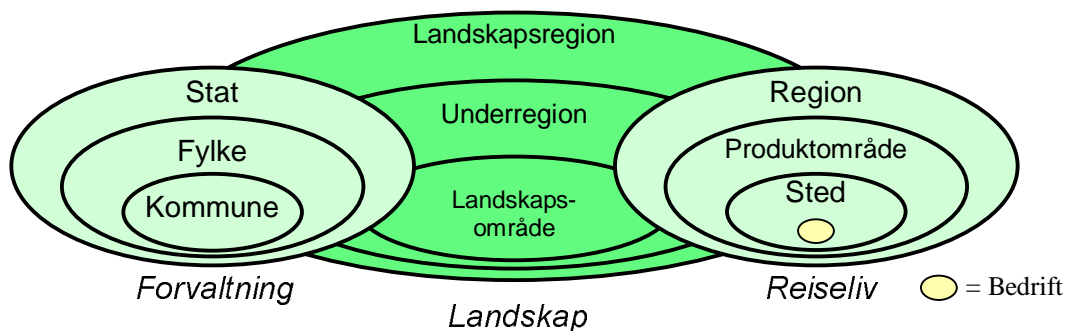
3.4 Forankring og ansvar

Formålet med prosjektet er å arbeide frem mot en type standardverktøy for bedre og mer bærekraftig reisemålsutvikling. Utgangspunktet er et system for landskapskartlegging og ressursanalyse som med visse vesentlige reiselivsfaglige tilføyelser, berører de fleste av landskapets funksjoner i reiselivsproduktet.

At systemet er i inngrep med de fleste viktige funksjoner landskapet har i reiselivsproduktet, er lovende og interessant for et verktøy til bruk i reisemålsutvikling. Verktøyets relevans for reisemålsutvikling kan synes stor, men den brede og omfattende tilnærming kan imidlertid også vise seg å være dets store utfordring. Hvem skal ta det i bruk, til hvilke konkrete formål?

Helhet, hierarki og samordning - hvis disse begrepene representerer noe viktig og verdifullt kreves det styring, ansvar og ressurser.

For å komme noe nærmere denne problemstillingen skal vi se litt på aktør- og ansvarsbildet bl.a. gjennom de tre områdehierarkiene fra pkt 3.2.2. (figur 10).

Figur 10 Områdehierarkiene i reiselivet - 2

En kan slå fast at alle de tre hierarkiene i figuren over, på hver sin måte er av stor betydning for en helhetlig og bærekraftig reisemålsutvikling⁴.

Landskapshierarkiet skiller seg fra de to andre hierarkiene ved kun å være et *verktøy* og en *metode* utviklet til håndtering av landskapsfaglige problemstillinger innenfor bl.a. kartverk, registreringer av jordslag, arealdisponering mm, og *altså potensielt for reisemålsutvikling*. Det er ingen *aktører* i landskapshierarkiet. Landskapshierarkiet ligger som et objektivt faktum under de to andre områdehierarkiene.

Forvaltningshierarkiet har også objektive geografiske grenser mellom nivåene. Arbeidsdelingen mellom nivåene er styrt av lover og regler, og er i det store og hele uproblematisk.

Det offentliges rolle i reiseliv og reisemålsutvikling er imidlertid ikke helt uproblematisk. Det offentlige er aktør på mange betydningsfulle områder i reiselivet som planlegging og næringspolitikk, samferdsel, landbruk, kultur og miljø. En stor del av det småskalapregete og naturbaserte reiselivet er også svært avhengig av et aktivt kommunalt engasjement på utviklingssiden.

Oppgavene og ansvarsområdene for reiseliv i offentlig sektor er imidlertid i liten grad definert og styrt av retningslinjer. Så der hvor de fleste vil kunne innse fordelene ved en områdemessig helhetstenkning, er det både horisontalt (mellom kommuner eller fylker) og vertikalt (mellom kommune, fylke og stat) opp til den enkelte hva de vil gå inn på. Denne situasjon er for øvrig heller ikke unaturlig så lenge reiseliv som næring, kan være av svært ulik betydning for de forskjellige kommuner og fylker.

Reiselivshierarkiet er paradoksalt nok langt mindre styringsdyktig enn forvaltningshierarkiet. Som tidligere påpekt, skapes reiselivshierarkiet av *markedet* eller de besøkende. Næringen består av enkeltbedrifter hvor områdeproduktet er en konstruksjon. Private bedrifter er i hovedsak aktører i vårt næringsliv, og disse er underlagt sine egne bedriftsøkonomiske mål og krav, noe som ikke alltid faller sammen med det som er optimalt for større områder og helheter. Ingen bedrifter kan betale lån og lønninger med samfunnsøkonomisk lønnsomhet. For områder *uten* en utviklet reiselivsnæring av et visst omfang, vil reiselivshierarkiet være rent teoretisk.

Reiselivsnæringens fellesorganisasjoner på ulike nivå (reiselivslag, reiselivsråd, destinasjons- og landsdelselskap) er organisasjoner som til en viss grad kan korrespondere med markedets resemønster og helhetlige produktoppfatninger. Men uten solid finansiering og definerte ansvarsområder blir organisasjonenes arbeid ofte begrenset til offentlig finansierte vertskapsoppgaver (turistinformasjon og produktmanualer) og felles markedsprosjekter av relativt begrenset omfang. Det må kunne sies at reiselivets fellesorganisasjoner på høyere nivå enn stedsnivå, ikke er medvirkende i reisemålsutvikling på annen måte enn som premissleverandører i enkelte planprosesser.

Det er foran pekt på noen forhold i reiselivets aktør- og ansvarsbilde som inneholder en rekke konfliktområder og paradokser. Av mest kritisk betydning er sannsynligvis påpekingen av misforholdet mellom landskapsanalysens åpenbare verdi i en *overordnet* reiselivs-

⁴ Behovet for å se landskapsområder og reiselivsområder i sammenheng, er poengtert under de fleste "kritiske punktene" i gjennomgangen. Det er ingen selvsagt korrespondanse mht til avgrensning av de geografiske nivåene i de respektive hierarkiene. Temaet er utfyllende behandlet i rapporten fra Trinn I (Kamfjord, et al, 1997, kap 3).

planlegging, og den mangel på slik planlegging over hodet som preger næringen og dens offentlige og private aktører.

Det ligger i landskapskartleggingens struktur og metode at landskap må beskrives og analyseres hierarkisk ovenfra og nedover. Man kan ikke på en fornuftig måte komme inn med en løsrevet landskaps- og ressursanalyse for reiselivsformål nedenfra på et lite område.

Det er følgelig ovenfra man må bestemme hvor ansvaret skal plasseres, og hvor mye kartleggingen og analysen skal inneholde. Et overordnet statlig eller fylkeskommunalt nivå kan ikke utarbeide en komplett reiselivstilpasset landskapsanalyse ned til landskapområdenivå for hele landet. Men man kan ta ansvar et stykke på veien, og deretter la det bli et *tilbud* til andre offentlige og private aktører å ta over ansvaret og føre analysen videre.

Begrunnelsene for å inkludere landskapskartlegging og ressursanalyse i en fremtidig nasjonal strategi for utvikling av reisemål, er gitt i en rekke punkter i denne rapporten, og i rapporten fra Trinn I. To områder står særlig sentralt

1. Å identifisere områder som har et utviklingspotensiale for landskapsbasert turisme, og kunne legge føringer for en best mulig utnyttelse av disse.
2. Å etablere et metodegrunnlag for et sterkere fokus på det omfattende tema bærekraft.

Et tredje tema kan være å hindre bruk av ressurser i områder som ikke har tilstrekkelige forutsetninger.

De positive virkningene som kan hentes gjennom en mer bevisst utnyttelse av landskapskomponenten i reiselivsproduktet, må på de øverste nivåene sees som et ressurs-, nærings- og miljøpolitisk tiltak i fellesskapets interesse. Et offentlig ansvar som i tillegg til å fokusere på bærekraft, også skaper bedre forutsetninger for de som skal drive småskala næringsvirksomhet på feltet.

Utfordringen for å kunne få til en praktisk implementering av verktøyet ligger på spørsmålet om ansvar og finansiering. En kan tenke seg følgende løsning på dette spørsmål

1. I forhold til de 45 landskapsregioner som landet er inndelt i etter registrering, tar staten ansvar for å supplere disse med nærmere definert reiselivsrelevant informasjon. Arbeidet prioriteres etter en overordnet vurdering av regionenes reiselivsmessige betydning og potensiale. Norges Turistråd og regionale reiselivsorganisasjoner konsulteres i forbindelse med arbeidet .
2. Fylkeskommunene får ansvar for å gjennomføre kartlegging av de 444 underregioner som de ut fra analysen av landskapsregionene og det eksisterende reiseliv i fylket, vurderer som mest interessante. Det er et mål at alle underregioner i prioriterte landskapsregioner blir kartlagt på noe sikt. SND og regionale reiselivsorganisasjoner trekkes inn i arbeidet.
3. Kommune, lokale reiselivsorganisasjoner og interesserte bedrifter (utbyggere) får ansvar for kartlegging på landskapområdenivå. Her vil fokus bli rettet mer mot registrering av konkret utnyttbare ressurser, alternative måter for tilrettelegging og innpassing i kulturlandskapet

Gjennomgående for alle nivå vil et kritisk tema være behovet for *markedsinformasjon*, både mht volum, reisemønster, etterspørselsmotiv og atferd. Dette er en så grunnleggende informasjon for alle utviklings- og markedsføringsformål at det må vurderes på sentralt hold

(NHD, Norges Turistråd, TØI m.fl.) hvordan det kan lages hensiktsmessige rutiner for løpende innhenting av slik informasjon.

Forutsetning 10

Et modellapparat for kartlegging og evaluering av landskap bør inngå som et ledd i en nasjonal reiselivsstrategi. På nasjonalt og regionalt nivå må dette sees på som et offentlig ansvar som i tillegg til å fokusere på bærekraft, også skaper bedre forutsetninger for de som skal drive småskala næringsvirksomhet på feltet.

For en samlet effekt på den videre utvikling av norsk reiseliv gjennom bl.a. bruk av landskapskartlegging og ressursanalyse i reisemålsutvikling, må det etableres en struktur i dette arbeidet som deler ansvaret på ulike forvaltningsnivå

Kapittel 4 Forutsetninger og status for landskapsanalysen i reisemålsutvikling

4.1 Kritiske forutsetninger og status

I kapittel 3 ble det i ti punkter formulert et grunnlag og noen vesentlige forutsetninger for å kunne inkludere landskapsanalysen i reisemålsplanlegging på en faglig forsvarlig måte. I dette kapitlet knyttes det noen korte statuskommentarer til hver av de ti forutsetningene. Hensikten er å peke på hvilke mangler og ideelle ønsker vi synes å stå overfor med det eksisterende apparatet, og hvordan man ved å trekke på eksisterende kompetanse og forutsetninger i andre avdelinger og miljøer kan se realistiske veier til å komme videre.

Forutsetning 1 - Det landskapsfaglige grunnlag

Landskapet er av svært stor betydning for reiselivet. Landskapet angår reiselivsproduktets grunnleggende attraksjonskraft, legger føringer for en markedsrettet produktutvikling, legger premisser for utvikling av et bærekraftig reiseliv og danner basis for eksponering og markedsføring.

Prosedyrer for kartlegging og evaluering av landskap bør derfor inngå i plangrunnlaget for reisemålsutvikling.

Status:

Det eksisterer for øyeblikket ingen retningslinjer basert på lover eller forskrifter som gir retningslinjer for reiselivsplanlegging på steds- eller områdenivå, eller krav om konsekvensanalyser av planlagte tiltak. Dette innebærer at det innenfor reiselivssektoren selv ikke er plassert et ansvar for konsekvensene av ønskete/planlagte tiltak, ei heller at det finnes en kunnskapsmessig "infrastruktur" som kan gi veiledning og faglige føringer vedrørende egnede områder for reiselivsutvikling.

Mulige tiltak:

Gjennom NIJOS metode for landskapskartlegging er det opprettet en nasjonal database som dekker alle landskapsregioner og underregioner. Dette arbeidet kan representere et viktig fundament for videre utvikling av et relevant registrerings- og planleggingsverktøy for reisemålsutvikling.

Vi mener videre at et fremtidig verktøy for reisemålsutvikling må oppfylle tre viktige krav vedrørende informasjonshåndtering og presentasjon

- enkle rutiner for elektronisk registrering og informasjonsoverføring
- effektiv behandling og sammenstilling av relevante informasjonstyper
- gode presentasjonsformer med stor informasjonsrikdom og gode simuleringsmuligheter

NIJOS har i tillegg til landskapsdatabasen også utviklet en rekke andre digitale databaser med koordinatfestet informasjon som med en viss reiselivsfaglig tilrettelegging vil være relevant i et planleggingsprogram for reisemålsutvikling. Alle NIJOS databaser og system for informasjonshåndtering oppfyller kravene til bruk av elektroniske medier.

Forutsetning 2 - Produktbeskrivelse

Som utgangspunkt for landskapsanalyse og ressurskartlegging må det utarbeides en strukturert statusbeskrivelse for det helhetlige reiselivsprodukt i berørte områder og steder.

Status:

Modellapparatet av det helhetlige reiselivsprodukt som er benyttet i dette prosjektet, er presentert i boken Reiselivsproduktet, 2. utgave (Kamfjord 1999). Til modellapparatet hører et sett registreringsskjemaer for kartlegging av reiselivsproduktet på steds- og områdenivå.

Modellapparatet, som også omfatter reiselivets områdehierarki (ref. Forutsetning 4), bygger på anerkjent forståelse av reiselivsproduktets geografiske dimensjon (Flognfeldt 1995) og andre enkeltelementer.

Mulige tiltak:

I og med at modellene er utviklet til presentasjon i elektronisk form, ligger det godt til rette for at reiselivsområdene kan eksemplifiseres og konkretiseres gjennom kartmateriale, landskapsdata, billedmateriale og empiriske data, til gjensidig komplettering av NIJOS system for kartbaserte landskapsdata.

Forutsetning 3 - Markedsdata

Et modellapparat for kartlegging og evaluering av landskap må ha kunnskap om markedet og empiriske markedsdata som et grunnlag:

- *Registrering av de besøkendes formål med reisen (yrke, kurs/konferanse, ferie/fritid), og evt tematiske hovedinnhold (fiske, kultur, fjellvandring).*
- *Kartlegging av de besøkendes geografiske utgangspunktet for reisen (regionalt, nasjonalt, internasjonalt) og hovedreisemønster i området (gjennomreise, rundreise, baseopphold, stedsopphold) med bl.a. antatt oppholdslengde på stedet.*
- *Kunnskap om besøkendes reisefølge (enslige, par, familier eller grupper) og organisering av reisen (individuelle opplegg eller ferdige pakker).*
- *Kunnskap om hvilke landskapskvaliteter som har størst tiltrekningskraft på aktuelle besökskategorier.*

Status:

I forhold til de skisserte krav er det i dag ingen systematisk og kontinuerlig kartlegging av reisestrømmer i Norge. SSB's registrering av gjestedøgn i hotell- og campingstatistikk utgjør i denne forbindelse kun en mindre del av nødvendig informasjonsgrunnlag. Transportøkonomisk Institutt (TØI) har for årene 1997-99 utgitt gjestestatistikk for forretnings- og feriereisende basert på grensepasseringstatisikk for ulike transportmidler supplert med noen utvalgsundersøkelser (Rideng og Haukeland 1998).

Mulige tiltak:

De undersøkelser som TØI har gjennomført i forbindelse med den omtalte gjestestatistikk representerer et datatilfang som ligger nærmest opp til hva som er ønskelig, og er et potensielt interessant grunnlag for en mer permanent input til de markedsdata som landskapsanalysen bør bygge på. Det bør også kunne gjøres et arbeid på kartlegging av det store antall gjesteundersøkelser som er gjennomført i regi av kommuner og fylker, for dels å samle

hovedtrekkene i det som eksisterer av markedsdata, og dels for å vurdere muligheten for å bygge videre på det som foreligger.

Forutsetning 4 - Områdehierarkiene

Et modellapparat for kartlegging og evaluering av landskap må eksplisitt relatere informasjonen til områdehierarkiene for 1) landskap, 2) reiseliv og 3) forvaltning. En kartfesting av reiselivsområder etter hovedreisemønster blir således en sentral forutsetning.

Status:

Man har tilgang på kartbasert landskapsinformasjon som også dekker forvaltningshierarkiet med kommuner og fylker.

Mulige tiltak:

Mangelen på standardiserte modeller for beskrivelse og analyse av reiselivets områdehierarki, og mangelen på empiriske data over reisestrømmer og reisemønster (markedsdata), innebærer at en kartmessig samkjøring av de ulike områdehierarkiene (landskap, reiseliv, forvaltning) for reiselivets del må skje på grunnlag av regional og lokal kunnskap.

Det modellapparat for reiselivets områdehierarki som benyttes i rapporten (ref. Forutsetning 2), kan på grunnlag av data nevnt under Forutsetning 3, benyttes til kartmessig modellering av de tre områdehierarkiene sett i sammenheng.

Forutsetning 5 - Landskapets attraksjonsstyrke

Et modellapparat for kartlegging og evaluering av landskap skal vurdere landskapets potensiale som primær-, sekundær-, tertiærattraksjon i de berørte områder. Kvalitetsvurderingen må sees i lys av de besøkendes reisemønstre med tilhørende markedstilpassete produkt- eller områdeavgrensninger.

Attraksjonsstyrken bør i størst mulig grad vurderes som eksponeringsstyrke og opplevelsesstyrke. (ref Forutsetning 9)

Status:

NIJOS modell for landskapsanalyse gir tilstrekkelig input mht til landskapsdata og landskapsforståelse.

Mulige tiltak:

Eksponerings- og opplevelsespotensialet kan gjøres mer eksplisitt i modellen. Relevant markedsinformasjon må innpasses. Et sentralt tema vil være muligheten for å kople landskapskvalitetene til en vurdering av attraksjonsstyrke. Grunnlaget for dette vil være markedsdata nevnt under pkt Forutsetning 3.

Forutsetning 6 - Kopierbare landskapskomponenter

Et modellapparat for kartlegging og evaluering av landskap bør vurdere om landskapskomponenter og landskapselementer i et område kan egne seg til kopiert (løsrevet) gjengivelse som attraksjon. I forhold til markedsdata må det vurderes hvilken tiltrekkningskraft en slik attraksjon kan tenkes å få, bl.a. i lys av en tenkt landskapsmessig plassering.

Status:

NIJOS modell for landskapsanalyse gir tilstrekkelig input mht til landskapsdata og landskapsforståelse. Temaet vil være aktuelt i ytterst få tilfeller.

Mulige tiltak:

Vurdering av bestemte landskapskomponenter med tanke på syntetisk gjengivelse kan gjøres mer eksplisitt i registreringsarbeidet. Relevant markedsinformasjon må innpasses. Vurderingene vil kreve kvalitative markedsdata.

Forutsetning 7 - Ressurskartlegging

Et modellapparat for kartlegging og evaluering av landskap skal gjennom ressursanalysen kartlegge landskapskomponenter og landskapselementer som vil kunne egne seg for tilrettelegging som aktivitetsprodukter i en kommersiell reisemålsutvikling. Ressursene skal vurderes ut fra antatt attraksjonsstyrke og ut fra krav til økologisk, økonomisk og kulturell bærekraft

Modellapparatet må inkludere ressurskategorier som går ut over de tradisjonelle landskapskomponenter, spesielt mht kulturressurser, og eksisterende utnyttelse av ressursene. Kartleggingen må angi de mest aktuelle opplevelsesmåter (se, være, gjøre, lære) for ressursenes utnyttelse, og antatt attraksjonsstyrke ved ulik utnyttelse.

Status:

NIJOS modell for landskapsanalyse gir tilstrekkelig input mht til landskapsdata og landskapsforståelse.

Mulige tiltak:

Ressurskategoriene (landskapskomponentene) må gjøres mer eksplisitt på kulturressurser og innarbeides i skjemaene. Relevant markedsinformasjon må innpasses. Vurdering av aktuelle opplevelsesmåter i tilknytning til produktutvikling, vil måtte baseres på et kvalifisert skjønn av bruker.

Vurdering av ressursenes *attraksjonsstyrke* er et tema av stor betydning som imidlertid også er svært vanskelig. Temaet er betinget av relevante markedsdata. Relevant for dette tema er bl.a. TØI's undersøkelser om bilturister aktivitetspreferanser (Haukeland, 1997), (Rideng og Haukeland 1998).

Informasjon knyttet til de tre formene for bærekraft bør gjøres mer eksplisitt i skjemaene. Markedsdata vil også her stå sentralt, spesielt for økonomisk og økologisk bærekraft.

En sammenstilling av hvilke spørsmål som ideelt sett inngår i en attraksjonsutviklingsprosess, er vist gjennom prosesskissen i vedlegg 1.

Forutsetning 8 – Hensynet til kulturlandskapet

Et modellapparat for kartlegging og evaluering av landskap skal identifisere kulturlandskapets egenart, styrke og sårbarhet som bakgrunn for gjennomføring av ulike tiltak i forbindelse med utvikling av området som reisemål. Dette vil kunne omfatte utvikling av alle reiselivets kjernenæringer, fellesgoder, infrastruktur og andre tjenester.

Status:

NIJOS modell for landskapsanalyse gir tilstrekkelig input mht til landskapsdata og landskapsforståelse.

Mulige tiltak:

Her må det imidlertid foreligge et strukturert oppsett for beskrivelse av et helhetlig steds- og områdeprodukt (ref status, Forutsetning 2). Evaluering av reisemålsutvikling i forhold til kulturlandskapet krever oversikt over helheten og sentrale enkeltelementer da spørsmålet om innpassing i kulturlandskapet angår alle sider ved steds- og områdeproduktet.

Evalueringen må rapporteres i en form som gir nødvendig forståelse og respekt på alle områder av et helhetlig steds- eller områdeprodukt. (ref. tekniske krav Forutsetning 1)

Forutsetning 9 – Eksponering og profilering

Et modellapparat for kartlegging og evaluering av landskap skal klargjøre i hvilken grad og med hvilket innhold et landskap er egnet til å benyttes i profilering og markedsføring av et område. Områdeavgrensningen må sees i lys av reisemonsteret i området med tilhørende avgrensning av markedstilpassete reisemål.

Status:

NIJOS modell for landskapsanalyse gir tilstrekkelig input mht til landskapsforståelse.

Mulige tiltak:

Eksponeringspotensialet kan gjøres mer eksplisitt i modellen og knyttes opp til aktuelle reiselivsområder. Relevant markedsinformasjon må innpasses.

Muligheten for å kople landskapskvalitetene til en vurdering av attraksjonsstyrke som vil være svært sentralt, henger sammen med markedsdata nevnt under pkt 2.

Forutsetning 10 – Ansvar og forankring

Et modellapparat for kartlegging og evaluering av landskap bør inngå som et ledd i en nasjonal reiselivsstrategi. På nasjonalt og regionalt nivå må dette sees på som et offentlig ansvar som i tillegg til å fokusere på bærekraft, også skaper bedre forutsetninger for de som skal drive småskala næringsvirksomhet på feltet.

For en samlet effekt på den videre utvikling av norsk reiseliv gjennom bl.a. bruk av landskapskartlegging og ressursanalyse i reisemålsutvikling, må det etableres en struktur i dette arbeidet som deler ansvaret på ulike forvaltningsnivå.

Status:

Ansvaret for landskap- og bærekraftsdimensjonen i norsk reisemålsutvikling er i dag spredd, uten formell forankring og tilsvarende sporadisk ivaretatt.

Mulige tiltak:

Innføringen av et nasjonalt system for landskapsanalyse og ressurskartlegging i forbindelse med reisemålsutvikling må forankres i en nasjonal strategi. Systemet vil være et interdepartementalt ansvar mellom næring, kommunal, miljø og landbruk. En stortingsmelding om reiseliv som er under utarbeidelse i Nærings- og handelsdepartementet vil kunne innebære et første skritt i en fremtidig institusjonalisering.

Det statlige virkemiddelapparat (SND), reiselivets organisasjoner og fylkeskommunale og kommunale instanser må trekkes tettere inn i forsøksvirksomhet og videre utviklingsarbeid.

4.2 Sluttkommentar

Utgangspunktet for dette prosjektet er landskapets store betydning i det norske reiselivsproduktet. Dette har vi beskrevet gjennom det vi har kalt 4 funksjoner.

1. Landskapet som *attraksjon* i seg selv (Lofoten, Fjordene, Nordkapp, Prekestolen)
2. Landskapet som *arena* for aktiviteter, opplevelser og mental rekreasjon (eks. fotturer, fiske, hanggliding, jakt).
3. Landskapet som *ramme* for alle reiselivsprodukter (aktiviteter, innkvartering, servering, transport)
4. Landskapet som tema i *eksponering* og *profilering* av besøksområder er også svært viktig. Dette dreier seg om produktets immaterielle image selv om emnet som hører hjemme i *reiselivsmarkedsføring*)

Gjennom kapittel 3 og de sammenfattende kommentarer i dette kapittelet, mener vi å ha pekt på nødvendigheten av, og muligheten for, å inkludere landskapsevaluering og ressursanalyse i planarbeidet for reisemålsutvikling. Vi har videre satt fokus på hvilke sider ved utviklingsarbeidet som må fokuseres frem til et standardisert og nyttig verktøy for en bærekraftig utvikling av reiselivsnæringen.

Standardisering

Det kan synes som om *standardisering* her er et nøkkelord. I reiselivsnæringens mangfoldige verden med et svært stort spenn i interessentgrupper, produkttyper og markedssegmenter, og med uklare ansvarlinjer for grunnleggende oppgaver, er *felles referanser* et kritisk punkt. Gjennom systematisering og standardisering av vesentlige informasjonstyper og modellreferanser kan det skapes et felles referansegrunnlag som man ikke kommer utenom når det gjelder planformuleringer, utviklingsprosjekter, søknader til virkemiddelapparatet mm.

Andre problemstillinger

En mer systematisk informasjonshåndtering vil også kunne innebære et viktig skritt i utviklingen av *kvantitative konsekvensanalyser*. På grunnlag av variert markedsinformasjon, ressurs- og landskapsevaluering vil man ha tilstrekkelig input til å gjøre kvantitative simuleringer av samfunnsøkonomiske og bedriftsøkonomiske virkninger av ulike utviklingsprosjekter. Denne type kunnskap har til nå i liten grad vært tilgjengelig som beslutningsunderlag i forbindelse med utviklingsprosjekter i reiselivet. Med fellesskapets sterke rolle i utvikling av et naturbasert reiseliv, må det kunne sies å være et overordnet mål for ethvert prosjekt å ha best mulig oversikt over samfunnsøkonomiske konsekvenser.

Handelshøyskolen BI i samarbeid med andre forsknings- og utviklingsmiljøer arbeider med utvikling av kvantitative modeller av det helhetlige reiselivsprodukt, basert på det konseptuelle grunnlag som er presentert i dette prosjektet. Temaet må eventuelt tas opp i forbindelse en videreføring av dette prosjektet.

Kapittel 5

Analyse

Del 1

Områdeanalyse

Kapittel 5

Del 1 Analyse av eksempelområder, steder og bedrifter

5.1 *Landskapet i modellområdene*

Landskapsregion 31 Lofoten og Vesterålen

Regionen består av de ytre delene av kystlandet utenfor Ofoten. Storparten av Lofoten og Vesterålen er omgitt av åpne havstrekninger, de indre delene ligger mer skjermet. Det grønne, fjellrike øylandskapet i Lofoten og Vesterålen er regionens viktigste karaktertrekk, og Lofotveggen står som et symbol på det storslagne tindelandskapet. Det snaue, graskledte landskapet som preges av beite er i ferd med å endres fordi landbruket er i tilbakegang. Tilgroing av jordbruksmark, spredning av bjørkeskog i utmarka og granplanting vil på sikt endre vegetasjonsbildet, spesielt i nordlige og østlige deler av regionen. Fiskeriene med fiskevær og fiskeritilknyttet industri preger bosettingsstrukturen. (Kamfjord et al. 1997). De underregionale beskrivelsene baserer seg på regionens inndeling i landskapstyper med tilhørende beskrivelser (Elgersma 1998)

Underregion 31.02 Vesterålens ytterside

Underregionen omfatter Langøya og Hadseløya, med unntak av områdene langs Sortlandsundet, og yttersiden av Øst-Lofoten fra Borgvær i vest til Strøna vest for Fiskebøl i øst. Modellområdene Nyksund, Klaksjorda, Hov, Borgvær og Borgvåg ligger i denne underregionen.

Øksnes/Bø byr på en mengde ulike landformer og landskapstyper, og det er variasjonen som avgrenser den mot de omkringliggende og forholdsvis enhetlige underregionene Andøya og Sortlandssundet. Type 22 Vesterålens ytre kyst- og øylandskap dominerer kyststripen på yttersiden. Her går fjellene helt ut i havgapet, og strandflatens karakteristiske brem er mange steder helt fraværende. Lengst sør i området, på strekningen fra Gimsøya til Fiskebøl, domineres strandflaten av store myrsletter. På Langøya finnes landskapsområder i type 17 Sprekkefjordene, type 19 Bø's strandknauslandskap og type 12 Fjordlandskapets botndaler. Type 9 Ytre Troms og Nordlands heier er også representert. Øksnes/Bø har størst jordbruksproduksjon og flest sauer i regionen, tett fulgt av Vestvågøyas jordbrukslandskap (u.reg. 31.06). Bebyggelsen ligger i fiskevær på yttersida eller i småsteder og grender langs den sørvestlige delen av Langøya , i indre deler av Eidfjorden og dalene over mot Sortland.

Underregion 31.05 Aust-Lofoten

Underregionen omfatter østsiden av Vestvågøya, sørenden av Gimsøya, Austvågøya vest for Austnesfjorden, kystlinjen på begge sider av Øyhellsundet og søndre deler av Raftsundet. Modellområdene Kabelvåg, Kalle og Henningsvær ligger i denne underregionen.

Underregionen er sammensatt av en rekke landskapstyper, med Vestfjordens kystlandskap (type 10) som den dominerende. Landskapets bakre vegg, og de indre deler av underregio-

nen, dannes av forrevne tinderekker med velutviklede botner og botndaler (type 12). Disse glasialt nedskårne formasjonene er sterkt amfiformet, og danner lukkede landskap. Terskler og morenerygger demmer opp vann (type 4). Strandbremmen er svakt utviklet og smal, enkelte steder utvidet med øyer og holmer der værbebyggelsen ligger konsentrert (type 3). Vestfjords-kysten er innskåret av sund og fjorder (type 11), som skjærer gjennom noe av regionens høyeste relieff. Fjordløpene er sterkt v-formet, og bare stedvis gir en smal strandbrem plass til bebyggelse. En spesiell landform dannes av botnfjordene (type 16). Her følger strandflaten hele fjorden inn og danner flate strandbremmer og ører. Også dalbunnen i de korte, men brede dalene i disse fjordsystemene dannes av en strandslette. Bebyggelsen i underregionen er knyttet til fiskeri eller jordbruk. Gårdsbrukene ligger spredt i små grender og som enkeltbruk på den smale landbremmen. Noen steder ligger landbruksbebyggelsen tilbaketrukket i dalene i det indre av øya. Gårdsdriften har småskalakarakter, og preges mange steder av lav aktivitet og utbredt nedleggelse.

Underregion 31.06 Jordbruksbygdene på Vestvågøy

Underregionen omfatter de indre delene av Vestvågøya. Modellområdene Lauvdalen, Borge og Ytre Borgpollen ligger i denne underregionen.

Underregionen er relativt ensartet. Samtlige landskapsområder i de søndre og midtre delene av underregionen er plassert i landskapstype 7 Midtre Vestvågøyas jordbrukslandskap. Her er lavlandet preget av et mer eller mindre sammenhengende jordbrukslandskap med eng og snaue utmarksbeiter. Det er de sammenhengende strandavsetningene i dalbunnen som gir gode dyrkingsforhold. Terrenget i dalbunnen er bølgende, og blir brattere oppover fjellsidene. Landbruksbebyggelsen ligger jevnt fordelt i landskapet. Nordvest i underregionen ligger områder som er plassert i type 8 Poller. Pollområdene er preget av grunnområder, brede tangbelter og straumer. Bosetting kan mangle eller ligge spredt i de åpnere områdene på strandbremmen. I nordøst ligger samtlige områder i type 12 Fjordlandskapets botndaler. Her ligger korte daler som ender i markerte dalbotner. Botnene avgrenses av morenerygger, og har botnvann. De sentrale og ytre delene av dalbunnen hører til strandflata. Øst for den sentrale delen av underregionen ligger ett område i type 9 Ytre troms og Nordlands heier. Heilandskapet har jevnt bølgende terreng som en vidde. Boligbebyggelsen er konsentrert rundt Leknes, som er knutepunktet for samferdsel og annen infrastruktur mellom Vest- og Aust-Lofoten. I sør ligger Gravdal og Ballstad som har fiskeindustri og slip, mens resten av underregionen er preget av spredt bosetning.

Underregion 31.07 Vest-Lofotens ytterside

Underregionen omfatter yttersiden av Værøy, Moskenesøya, Flakstadøya og Vestvågøya øst til Eggum. Modellområdene Eggum og Flakstad ligger i denne underregionen.

To landskapstyper dominerer underregionen. På Værøy og Moskenesøy nord til Fuglhuk er samtlige landskapsområder plassert i type 2 Vest-Lofotens ytre kystlandskap. Karakteristisk for denne typen er et kraftig utviklet, vertikalt botnlandskap som ligger uskjermet mot havet. Strandbremmen er meget svakt utviklet, og bratte fjellvegger med forrevne tinderekker reiser seg som en vegg fra havet. Bosetting forekommer i de største dalene og på landbremmen der det finnes tilstrekkelige dyrkingsarealer. Denne landskapstypen fortsetter videre nordøstover i underregionen, men stykkes opp av landskapsområder i type 6 Yttersidefjordene. Her bryter fjordløp Yttersidas kystlinje. I eller utenfor fjordmunningen ligger

mindre øyer og holmer. I fjordbunnen er landskapet mindre karrig og har et avrundet relieff som går over i høyereliggende heier.

Landskapstyper

24 landskapstyper er representert i region 31 Lofoten og Vesterålen. Disse typene er beskrevet i Elgersma (1998) Landskapstyper i Lofoten og Vesterålen. Det er stor variasjon i antall landskapsområder innenfor typen, den geografiske spredningen og størrelsen på arealet typen dekker. Type 1 Røstarkipelet har minst utspredning og er bare representert i ett landskapsområde. I den andre enden av skalaen finner vi type 22 Vesterålens ytre kyst- og øylandskap som er representert i 31 landskapsområder. Arealmessig er type 8 Poller minst og dekker 56 km². Også her er type 22 størst og dekker 1195 km².

Modellområdene er fordelt på ni ulike landskapstyper. Disse typene er beskrevet i vedlegg x.

Landskapstype	Modellområde
2. Vest-Lofotens ytre kystlandskap	Eggum, Flakstad
3. Vestfjordens fiskevær	Henningsvær
7. Midtre vestvågøyas jordbrukslandskap	Lauvdalen, Borge
8. Poller	Ytre Borgpollen
10. Vestfjordens kystlandskap	Kabelvåg, Kalle
12. Fjordlandskapets botndaler	Hopsvatnet (se Kalle)
19. Bø's strandknauslandskap	Klaksjorda
21. Andøyas myrlandskap	Hov
22. Vesterålens ytre kyst- og øylandskap	Nyksund, Borgvær, Borgvåg

I tabellen på neste side er det gitt en oversikt over hvilke av disse ni typene som representerer Lofotens opplevelsesprofil: midnattssol, fjelltinder, fiskevær og hav. Antall stjerner indikerer hvor sterkt elementet er tilstede. Sjeldenhet er angitt i forhold til arealmessig utbredelse og delt inn i fem grupper. Gruppe 1 er mest sjelden, dvs dekker minst areal, mens gruppe 5 er mest vanlig.

Landskapstype	Midnattssol og hav	Fjelltinder og hav	Fiskevær	Fjelltinder	Sjeldenhet
2. Vest-Lofotens ytre kystlandskap	* * *	* * *			4
3. Vestfjordens fiskevær		* *	* * *		4
7. Midtre Vestvågøyas jordbrukslandskap					2
8. Poller					1
10. Vestfjordens kystlandskap		* * *			3
12. Fjordlandskapets botndaler				* *	3
19. Bø's strandknauslandskap					2
21. Andøyas myrlandskap	* *				5
22. Vesterålens ytre kyst- og øylandskap	* *	* *	* *		5

Det betyr at de fleste modellområdene har en eller flere av elementene som utgjør Lofotens opplevelsesprofil. Lauvdalen, Borge, Ytre Borgpollen og Klaksjorda ligger i landskapstyper som mangler åpent hav, fjelltinder, fiskevær og midnattssol. Landskapsområdene kan allikevel ha særtrekk som skiller de fra andre områder innenfor samme type. Derfor kan fiskeværet Henningsvær ha midnattssol selv om det ikke er en egenskap som er felles for områdene som tilhører typen Vestfjordens fiskevær.

5.2 Opplevelseskvaliteter på områdenivå

Skjemaene på s. 43-46 er benyttet i arbeidet med å evaluere opplevelseskvalitetene i modellområdene.

Modellområdene Kalle, Henningsvær og Eggum har høyest opplevelsesverdi. Disse områdene har storskalalandskap der fjellene stiger bratt opp fra havet eller en smal strandflate. Spisse tinder øker intensiteten. Bebyggelsen ligger samlet både på Eggum og i Henningsvær, men bebyggelsens plassering i landskapet er svært ulik. I Henningsvær ligger bebyggelsen på små øyer ut i havet, mens fjellveggen ligger litt på avstand. På Eggum ligger bebyggelsen i en landsby på den smale strandflaten med liten avstand både til fjellveggen bak og havet. Selv om Kalle ligger ut mot havet har området et mer tilbaketrukket og skjermet preg. Her er det i hovedsak nærheten til de dramatiske landformene som tilfører landskapet intensitet. Midnattssola kan oppleves både på Eggum og i Henningsvær.

Både Nyksund, Hov, Borgvær og Flakstad har større opplevelsesmuligheter enn det som er vanlig. Alle områdene ligger åpent mot havet. Strandflaten er åpen og bred både på Flakstad og Hov. Disse områdene har spredt bebyggelse og landbrukspreg. Borgvær har et frodig småskalalandskap og ligger ute i havet, mens Nyksund har et karrig storskalalandskap med smal strandflate og brattefjellsider. I Nyksund er det nedlagte fiskeværet, ”spøkelsesbyen”, en viktig del av opplevelsen.

De øvrige modellområdene har opplevelsesmuligheter som er typiske og representative for underregionen de ligger i.

Underregion	A1	A2	B1
31.02 Øksnes/Bø		Nyksund, Hov, Borgvær	Klaksjorda, Borgvåg
31.05 Austlofoten	Kalle, Henningsvær		Kabelvåg
31.06 Jordbruksbygdene på Vestvågøya og Gimsøya		Ytre Borgpollen	Lauvdalen, Borge
31.07 Vestlofotens ytterside	Eggum	Flakstad	

5.3 Evaluering av landskap på underregion nivå

På de neste sidene følger et skjematisk oppsett av landskapsanalysen for de involverte *underregioner* i Lofoten

Skjema for evaluering av landskapsområder i underregion 31.02 Vesterålens ytterside

31.02	A	B	C
Landskapets hovedform	Stor variasjon i landformer eller landformer som danner sterke kontraster, f eks smal strandbrem med nær, vertikal bakvegg. Særegne landformer.	Landformen i underregionen varierer sterkt og spenner fra lavt strandknauslandskap til sprekkefjorder med forrevne fjellformasjoner.	Store inngrep, f eks steinbrudd eller større sprengningsarbeider i forbindelse med utbyggingstiltak.
Geologisk innredning	Flere, ulike geologiske elementer eller elementer som danner sterke kontraster. Særegne geologiske elementer, f eks hvite sandstrender eller opprevet fjellkyst.	Store randmorener, botner og skred- og vitringsmateriale som gir avrundede former er de vanligste geologiske elementene.	Masseuttak i morenerygger.
Vann og vassdrag	Variert kystlinje. Særegne elementer.	Uregelmessig kystlinje med et mangfold av fjordsystemer, sund og våger. Mange holmer og skjær. Morenerygger demmer opp botnvann. Korte vassdrag, bekker bukter seg gjennom flate myr-områder.	Nedbygget strandlinje, fyllinger i sjøen som har endret strandlinjens karakter.
Vegetasjon	Frodig landskap med stor variasjon i vegetasjonstyper. Vegetasjonen fremhever andre komponenter, f eks beitemark, elveløp etc.	Myr på de flate strandavsetningene. Skoggrensen varierer fra 200-300 m o.h. Landskapet er treløst på de mest værutsatte stedene. Risheier i fjellet.	Treplanting og hogstflater bryter linjer og sammenhenger som er vesentlige for landskapsbildet.
Jordbruksmark	Stor variasjon, beiter og innmark i god hevd. Arrondering som følger terrenget.	Jordbruk på de flate eller svakt bølgende strandavsetningene langs fjorden eller ut mot storhavet.	Gjengroing av dyrka mark.
Bebyggelse og tekniske anlegg	Enhetlig bebyggelse med god terrengtilpasning. Markant bebyggelse som fungerer som landemerker.	Fiskevær/havner, spredt gårdsbebyggelse, enkelte tettsteder med boligfelt.	Bebyggelse og tekniske anlegg med en utforming som bryter med landskapets skala, eller som av andre grunner dominerer landskapsbildet på en uheldig måte.

Tabellene gir en grov oversikt over hva som er vanlig i underregion 31.02. Vesterålens ytterside (B), og hva som skal til for å evaluere et landskap som mer verdifullt (A) eller mindre verdifullt (C).

Evaluering av landskapsområder i underregion 31.05 Aust-Lofoten

31.02	A	B	C
Landskapets hovedform	Stor variasjon i landformer eller land-former som danner sterke kontraster, f eks forrevne tinder. Særegne landformer. Skjærgård og poller	Fjorder og sund stykker opp landmassen. Fjellene har alpin karakter. Smal, men tydelig utviklet strandflate	Store inngrep, f eks steinbrudd eller større sprengningsarbeider i forbindelse med utbyggingstiltak.
Geologisk innredning	Stor variasjon, særegne elementer eller elementer som danner sterke kontraster.	Lite løsmasser under marin grense (ca 30 m o.h.). Kraftige botnformasjoner, skredvifter og blokkurer, far etter blautjordskred og rasskar, randmorener.	Masseuttak i ur og morenerygger.
Vann og vassdrag	Stor variasjon eller særegne elementer, f eks åpent hav.	Oppstykket kyst. Stor variasjon med grunne fjorder, sund og innstengte poller.	Nedbygget strandlinje, fyllinger i sjøen som har endret strandlinjens karakter.
Vegetasjon	Kalkrik tørrbakkevegetasjon. Eng preget av småfebeiting.	Bjørkeskog opp til 3-400 m o.h. eller jevngrønne graslier. Nakent strandberg med kystlynghei.	Bjørkeskog ødelagt av innsektsangrep.
Jordbruksmark	Jordbruksgrender med aktiv drift der bygninger og mark er velstelt.	Små bruk som ligger spredt.	Nedlagte bruk i sterkt forfall der jordbruksmarka preges av gjen groing.
Bebyggelse og tekniske anlegg	Aktive fiskevær der havna og aktivitetene rundt den har en sentral plass. Tradisjonell byggestil bevart.	Fiskevær der bebyggelsen ligger tett, ofte med bebyggelse knyttet til servicenæringer. Fritidsbebyggelse.	Bebyggelse og tekniske anlegg med en utforming som bryter med landskapets skala, eller som av andre grunner dominerer landskapsbildet på en uheldig måte.

Tabellene gir en grov oversikt over hva som er vanlig i underregion 31.05. Aust-Lofoten (B), og hva som skal til for å evaluere et landskap som mer verdifullt (A) eller mindre verdifullt (C) .

Evaluering av landskapsområder i underregion 31.06 Jordbruksbygdene på Vestvågøya og Gimsøya

31.06	A	B	C
Landskapets hovedform	Landformer som danner sterke kontraster, f eks forrevne tinder.	Svakt bølgende lavland omkranset med få, markerte høydedrag. Lavlandet er omkranset av fjell med varierende høyde og form.	Store inngrep, f eks steinbrudd eller omfattende terreng-endringer i forbindelse med utbyggingstiltak.
Geologisk innredning	Stor variasjon, særegne elementer eller elementer som danner sterke kontraster.	Jevnt løsmassedekke som består av strandavsetninger under marin grense. Tykke lag med vitringsmateriale i fjell-sidene. Komplekse morensystemer i forbindelse med botndalene.	Masseuttak i fjellsider og morenerygger.
Vann og vassdrag	Stor variasjon eller særegne elementer.	Store vann og meandrende elver. Innstengte poller som munner ut i øysatte fjorder. Sterkt forgreinet strandlinje. Store tørrfjæreområder.	Nedbygget strandlinje, fyllinger i sjøen som har endret strandlinjens karakter. Vegbygging, fyllinger og andre inngrep i vann.
Vegetasjon	Frodig landskap med stor variasjon i vegetasjonstyper. Vegetasjonen fremhever andre komponenter, f eks beitemark, elveløp etc.	Snaue, beiteprega fjellsider, bjørkeskog i forsøknings og lune områder, vide myrflater.	Treplanting og hogstflater bryter linjer og sammenhenger som er vesentlige for landskapsbildet. Bjørkeskog ødelagt av innsektsangrep. Oppslag av skog i beitelier.
Jordbruksmark	Jordbruksgrender med aktiv drift der bygninger og mark er i god hevd.	Jordbruksmark dominerer, omfattende husfyrhold. Torvtekt på myrene.	Gjengroing av jordbruksmark ute av drift.
Bebyggelse og tekniske anlegg	Enhetlig bebyggelse med god terrengtilpasning. Markant bebyggelse som fungerer som landemerker.	Tettsted med småindustri, fiskevær med fiskeindustri, spredt bosetting langs hovedvegene i dalbunnen.	Bebyggelse og tekniske anlegg med en utforming som bryter med landskapets skala, eller som av andre grunner dominerer landskapsbildet på en uheldig måte.

Tabellene gir en grov oversikt over hva som er vanlig i underregion 31.06. Jordbruksbygdene på Vestvågøya og Gimsøya (B), og hva som skal til for å evaluere et landskap som mer verdifullt (A) eller mindre verdifullt (C).

Evaluering av landskapsområder i underregion 31.07 Vest-Lofotens ytterside

31.07	A	B	C
Landskapets hovedform	Landformer som danner sterke kontraster.	Bratt næringskyst. Mektige fjellvegger står rett i havet. Ingen øyer utenfor kystlinjen. Store botner, korte, flatbunnete botndaler og viker bryter klipperekken enkelte steder.	Store inngrep, f eks steinbrudd eller større sprengningsarbeider i forbindelse med utbyggingstiltak.
Geologisk innredning	Stor variasjon, særegne elementer, f eks urterrasser som benker i de bratte fjellsidene ytterst mot havet, eller elementer som danner sterke kontraster.	Bart fjell og fjellvegger dominerer. Rasskar i fjellsidene, raskjegler i fjellfoten, grovblokkig ur. Morener i munningen av botndaler. Hvite sandstrender.	Masseuttak i ur og morenerygger.
Vann og vassdrag	Stor variasjon, sterke kontraster eller særegne elementer.	Steil og utilgjengelig kyst der åpent hav møter bratte fjell. Fjorder og sund skjærer dypt inn. Få vann.	Nedbygget strandlinje, fyllinger i sjøen som har endret strandlinjens karakter.
Vegetasjon	Stor frodighet.	Graset dominerer vegetasjonsbildet. Lyngheier i høyden. Lauvskog på lite vindutsatte lokaliteter. Noe myr.	Oppslag av skog i grasdominerte beitelier.
Jordbruksmark	Jordbruksgrender med aktiv drift der bygninger og mark er i god hevd.	Få bruk i drift.	Gjengroing av jordbruksmark ute av drift.
Bebyggelse og tekniske anlegg	Helhetlige og særpregete bygningsmiljø.	Lite bebyggelse. Bosetning i fjordene, bebyggelsen knyttet til småbruk i fiskevær/jordbruksbygder.	Bebyggelse og tekniske anlegg med en utforming som bryter med landskapets skala, eller som av andre grunner dominerer landskapsbildet på en uheldig måte.

Tabellene gir en grov oversikt over hva som er vanlig i underregion 31.07. Vest-Lofotens ytterside (B), og hva som skal til for å evaluere et landskap som mer verdifullt (A) eller mindre verdifullt (C).

Kapittel 5

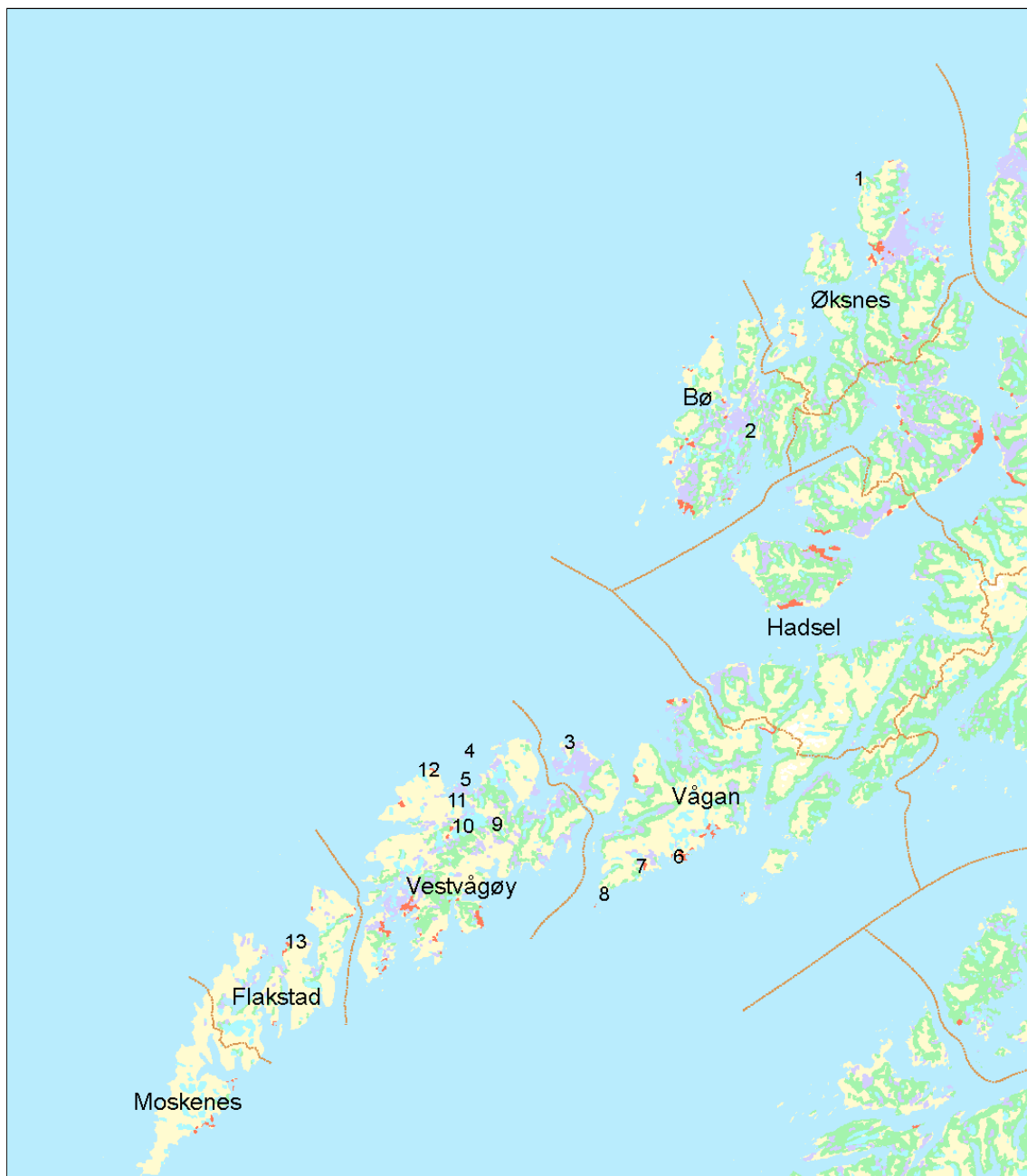
Del 2

Ressursanalyse på bedrifts- og stedsnivå

Presentasjon av modellområdene

Presentasjonen inneholder:

- en beskrivelse av landskapsområdet
- en evaluering av opplevelsesmulighetene i forhold til underregionen området ligger i
- en beskrivelse av hvilke karaktertrekk som er særegne for området i forhold til landskapstypen området tilhører
- en analyse av reiselivsressursene med utgangspunkt i begrepene se, være, gjøre og lære
- en analyse av en reiselivsbedrift som er knyttet til området

Kartet gir en oversikt over prosjektets modellområder: 1. Nyksund, 2. Klakksjorda, 3. Hov, 4. Borgvær, 5. Borgvåg, 6. Kabelvåg, 7. Kalle, 8. Henningsvær, 9. Lauvdalen, 10. Borge, 11. Ytre Borgpollen, 12. Eggum, 13. Flakstad

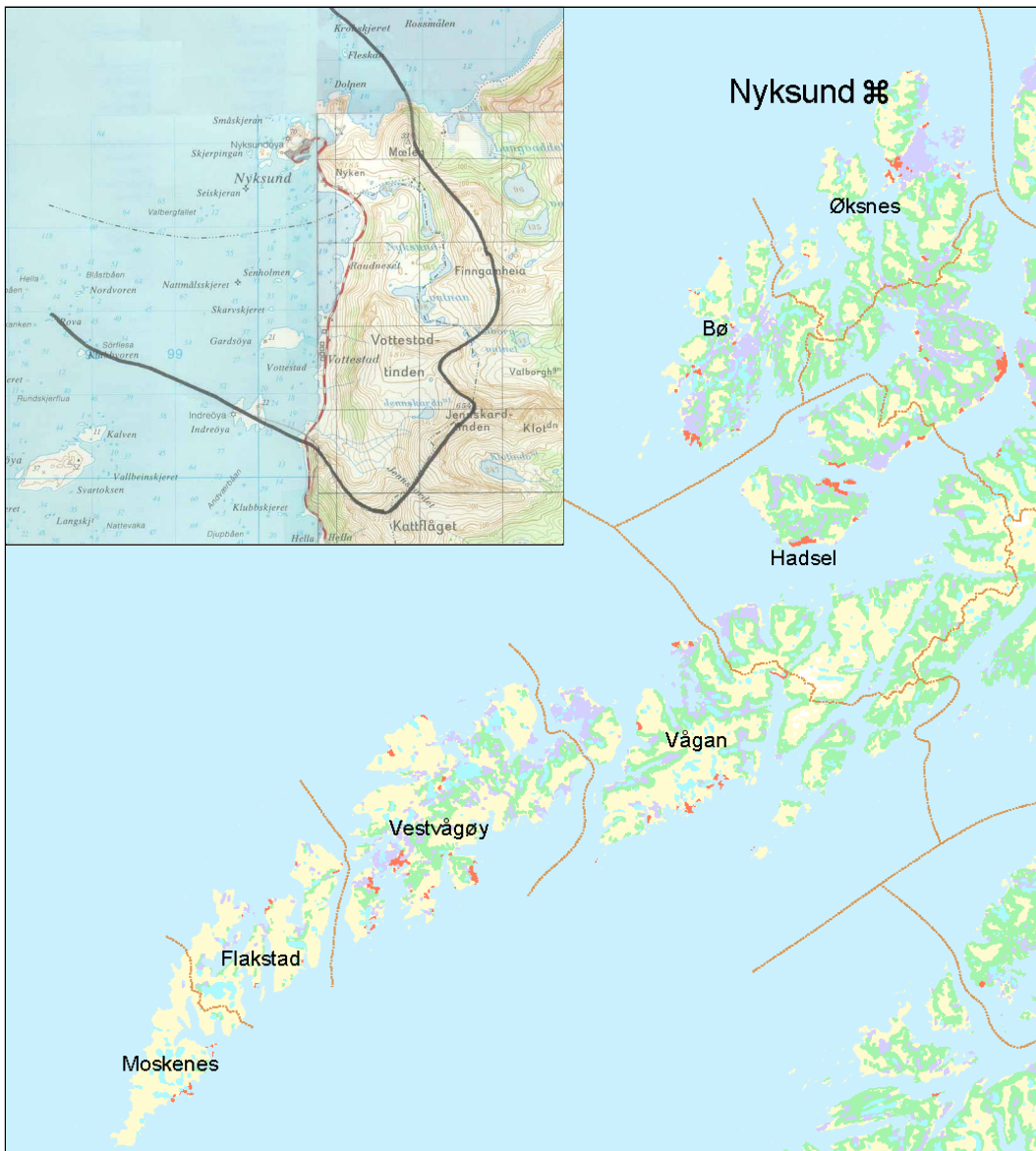
1. Nyksund i Øksnes kommune

Landskapskarakter:
nedlagt fiskevær i et karrig, åpent landskap vendt mot havet

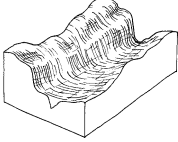
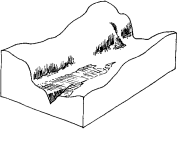
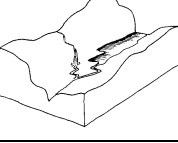
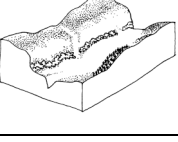
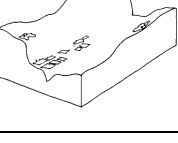
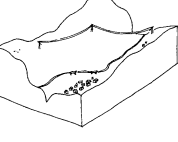
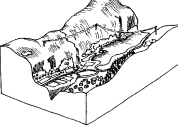
Eksponeringsprofil:
fiskeværret som ikke vil gi opp

Opplevelsesprofil:
kunst, kultur og hvalsafari

Det store kartet viser landskapsområdets plassering i landskapsregionen, mens det innfelte kartet viser avgrensningen av landskapsområdet.

Beskrivelse av landskapsområdet

Landskapskomponent	Beskrivelse	Betydning
Landskapets hovedform 	<p>Landskapsrommet er langt og smalt, og avgrenses av en sammenhengende nord-sørgående fjellrygg i øst. Fjellene stiger bratt opp fra den smale strandflaten, og skråner jevnt helt ut i sjøen. Landskapsrommet er åpent mot Prestfjorden i vest. Nord i landskapsrommet ligger flere små øyer med et lavt, avrundet strandknaus-landskap. Her ligger det nedlagte fiskeværet Nyksund på Nyksundøya og Ungsmaløya. I sør skimtes Skogsøya som fjerne blåner, og danner bakveggen i et større landskapsrom.</p>	**
Geologisk innredning 	<p>Strandflaten er svært smal, og strandsonen består i grovblokkig ur som veksler med oppsprukket, kantete fjell. Landskapet er skrint, og steinblokker stikker opp gjennom vegetasjonsdekket. Rasrenner tegner smale striper i fjellsiden.</p>	**
Vann og vassdrag 	<p>Strandlinjen er svakt bølgende med få buker og viker. Farvannet er urent, og havdønningene bryter hvitt mot tallrike skjær og holmer. Prestfjorden åpner seg mot storhavet og midnattssola.</p>	***
Vegetasjon 	<p>Landskapet er karrig og nærmest treløst. Grove blokker og steiner deler opp det gras- og urtedominerte vegetasjonsdekket. Lengst sør i området vokser tett, buskete krattskog oppover fjellfoten. Bjørk dominerer, men krattskogen har også innslag av rogn og selje. Vegetasjonen er sterkt vindpåvirket, trærne har lik høyde og danner et jevnt teppe.</p>	*
Jordbruksmark 	<p>Det er ingen gårdsbruk i drift i dette området. Helt nord i området er det noe jordbruksmark på en flate som ligger beskyttet mellom koller og fjell. Det er også noe jordbruksmark lenger sør der strandflaten er bredere. I Vottestad ligger en liten grend der gårdsbebyggelsen ligger samlet i en rekke parallelt med sjøen. Teigene er små og preget av gjengroing. Der vokser stolpestarr som danner igeltuer på marka som tidligere ble beitet.</p>	*
Bebyggelse og tekniske anlegg 	<p>En smal, svingete veg slynger seg langs den bratte fjellfoten på Langøya. Ved enden av vegen ligger det nedlagte fiskeværet Nyksund på Nyksundøya og Ungsmaløya. En molo forbinder disse øyene og skjærmer havna mot storhavet. Havna er smal, og har en rektangulær form med brygger på begge sider. Bygningenes tilstand varierer sterkt, noen er restaurert mens andre har falt helt sammen. Boligbebyggelsen er hovedsakelig samlet i to grupper, en i Vestvika og en i Nordvika. Bygningene ligger hovedsakelig i fordypninger i terrenget, og danner et uregelmessig mønster. Størrelse, byggestil, møneretning, helsetilstand osv. varierer sterkt. En molo stenger av Nyksundet og forbinder fiskeværet med Langøya.</p>	***
Landskapskarakter 	<p>Fjellet stiger bratt opp fra den smale strandbremmen, og området ligger åpent mot havet. Landskapet er åpent og treløst, og den blokkrike marka gir området et karrig preg. Den smale grusvegen klamrer seg til fjellsiden, og foruten det nedlagte fiskeværet ved enden av vegen er området sparsomt bebygget. Nyksund har en særegen blanding av nyrestaurerte, velstelte hus og brygger og sjøhus som står forlatt og er i ferd med å falle sammen.</p>	

Evaluering av Nyksund

Helhet: Nyksund har en særegen blanding av nyrestaurerte, velstelte hus og brygger og sjøhus som står forlatt og er i ferd med å falle sammen. Kontrastene mellom forfall og velstelthet gir området identitet og oppleves foreløpig ikke som et brudd på helheten. Dersom forfallet blir for stort vil imidlertid kontrastene øke og helheten brytes.

Mangfold: Bebyggelsen i Nyksund er variert. Det er et stort spenn i bygningen-es størrelse, byggestil, materialbruk og sunnhetstilstand. Ellers er det lite variasjon i området. Det er havet, bratte fjell og skrinne vegetasjon som dominerer landskapsbildet.

Intensitet: Landskapsområdet har svært høy intensitet. Fjellene stiger bratt opp fra den smale strandbremmen, og vegen og bebyggelsen ligger i fjellfoten. De vertikale fjellene står i kontrast til den vide, åpne havflaten. Det nedlagte fiskeværet Nyksund ligger beskyttet bak runde koller og to moloer. Kontrasten mellom det lukkede småskalarommet i havna der bebyggelse dominerer, og kystlinjen i sør som ligger åpen mot havet, øker dramatikken i landskapet. Det skrinne og nakne landskapet forsterker intensiteten i møtet mellom land og hav, og understreker styrken i naturkreftene. Grove steinblokker og tallrike holmer og skjær gir vannet mange retninger når sjøen står mot land.

I Nyksund ligger bebyggelsen samlet rundt havna, fordi bygningene ligger tett i et treløst landskap er det nedlagte været synlig i hele landskapsområdet. Nyksund fungerer som landemerke i området. Bebyggelsen med geometriske former står i kontrast til de runde kollene som skjærer Nyksund. Det er også kontraster mellom små, nymalte stuer og større sjøhus og brygger som står forlatt og har et spøkelsesaktig preg.

Særpre: Nyksund ligger i landskapstype 22 Vesterålens ytre kystlandskap. Det som skiller Nyksund fra andre landskapsområder i typen er:

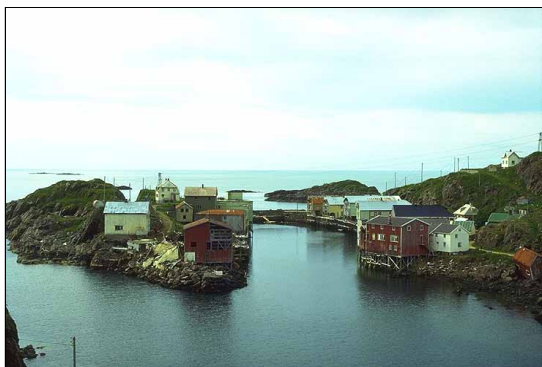
- landskapet er oversiktlig og lettfattelig
- området ligger åpent mot storhavet og midnattssol
- Nyksund har en samlet fiskeværsbebyggelse
- det er lite løsmasser i området, slik at landskapet er goldt
- landskapet har ikke landbrukspreg
- deler av bebyggelsen er svært for-fallen

Landskapskomponent	Klasse
Landskapets hovedform	B1 * *
Geologisk innredning	B1 * *
Vann og vassdrag	A1 * * *
Vegetasjon	B2 *
Jordbruksmark	B2 *
Bebyggelse og tekniske anlegg	A2 * * *
Landskapskarakter	A2

Landskapsressurser og reiselivsutvikling i Nyksund

opplevelses- landskaps- komponent \ måte	se	være	gjøre	lære
Landskapets hovedform * * B1	Store kontraster mellom bratte, nakne fjell og storhavet som står rett på. Skogsøya skjerner noe lenger vest.	Være i et nakent og rått kystlandskap mot storhavet.	Vanskelig terreng utenom veggen og stiene.	
Geologisk innredning * * B1	Rasrenner i fjellsida. Rullesteinsstrender veksler med grovblokkig ur. Rødt fjell. Holmer og skjær gir mye hvitt hav.	Opplive dramatiske strandformasjoner.	Gå tur i fjæra, der det går an å ta seg fram.	Lære om havvasking og erosjon.
Vann og vassdrag * * * A1	Dramatisk, værutsatt, svakt buktende strandlinje. Storhavet rett på.	Være ved sjøen, mot storhavet. Opplive stille dønninger eller opprørt hav.		
Vegetasjon * B2	Karrig vegetasjon, svært få trær, likevel kommer det nå tett bjørkekratt selv i de mest forblåste liene.	Være på de små stedene der det, tross vind og vær, likevel vokser frodig.		Lære om vindpåvirkning og suksesjon når beite opphører.
Jordbruksmark * B2	Nesten alle bruk er nedlagt.	Være i gammelt jordbrukslandskap, se rester etter ulike driftsformer.		
Bebyggelse og tekniske anlegg * * * A2	Det tettbygde fiskeværet Nyksund er blikkfang i landskapet. Mange brygger i forfall. Alle privathus er restaurert.	Være i et fiskevær med folk som ikke vil gi opp. "Spøkelsesbyen" er i ferd med å endre karakter. Folk bor her, hus og noen brygger restaureres.	Se på utstillinger, handle suvenirer. Bli med på hvalsafari. Kafé-/restaurantbesøk.	Lære om restaureringsarbeid. Delta på diverse kurs. Lære om påtross-av-kulturen. Lære om forfallsprosesser i værharde strøk.
Landskapskarakter A2 Ekstrem beliggenhet Nedlagt fiskevær som restaureres Mange aktivitets-tilbud	<p>Eksponeeringsprofil: Fiskeværet som ikke vil gi opp Nyksund har en dramatisk beliggenhet mot nord, og mange får en slag "verdens ende"-opplevelse når de kommer ut hit. Det store, sagnomsuste fiskeværet som ble avviklet i 60-åra, ble en tid kalt for spøkelsesbyen, men dette preget er i ferd med å endre seg. Nå er nesten alle privathus og mange brygger restaurert. Investeringer i ny infrastruktur gjør det mulig å ha fritidshus her, og å arbeide med turisme.</p> <p>Opplivelsesprofil: Kunst, kultur og hvalsafari Ildsjelene i Nyksund nekter å gi opp, og vil ikke lenger profilere Nyksund som en forlatt spøkelsesby. Her er kafé og restaurant, muligheter for overnatting og flere ulike aktiviteter innen kunst og kultur. Det arrangeres kurs for ungdomsklubber og leirskoler. I 1997 besøkte i underkant av 35 000 turister Nyksund. Dette er også en av tre steder i Vester-sålen som arrangerer hvalsafari.</p>			

Landskapet og reisemålet Nyksund

1. Produkt

Prosjektet "Nyksund framtid" består av 2-3 personer som til sammen står bak flere bedrifter innen overnatting og servering, galleri og kunsthåndverksutsalg, og kurs for ungdomsklubber, kurs i kunstmaling osv. i fiskeværet. Karl H. Nickel og Hans Kristian Hansen utfører omlag 1,3 årsverk.

Det tettbygde fiskeværet ble fraflyttet på 60- og 70-tallet. På slike værharde steder forfaller hus raskt, og Nyksund fikk etter hvert stempel som "spøkelsesby". Dette preget er nå i ferd med å endres. 90 % av de private husene er restaurert, de fleste benyttes som fritidshus. Bryggene restaureres, og de som ikke kan reddes, rives. "Nyksund framtid" arbeider aktivt med restaurering av bryggene i Nyksund. I tillegg kommer andre aktører som arrangerer hvalsafari og fisketurer med sjark. I 1998 var omlag 2,5 årsverk tilknyttet reiselivsnæringen i Nyksund.

Opplevelsene knyttet til fiskeværet Nyksund er:

- Det å **se** (sightseeing) et av regionens mest ekstremt beliggende fiskevær, lengst mot nord, ytterst mot storhavet. Å se den mystiske og etter hvert mytiske "spøkelsesbyen", for så å oppdage at den ikke er så forfallen lenger, og at positive ildsjeler faktisk kan redde et sted.

- Det å **være** så nær naturen, storhavet, seg selv og hverandre. Kjenne på den spesielle stemningen eller atmosfæren som er i Nyksund. Her er ro og fred, her kan man slappe av og søke kontakt med naturen og seg selv. En slags "verdens ende"-følelse gjør at nesten alle som kommer hit hilser på hverandre, kanskje fordi den intime atmosfæren skaper kontakt og den ensomme beliggenheten styrker fellesskapsfølelsen.
- Aktivitetene (**gjøre**-opplevelsene) er først og fremst knyttet til kulturtilbudet i været. Å gå på utstilling/galleri (akvarell, keramikk, oljemalerier, kunststrikk/husflidsstrikk, handle kunst eller suvenirer, gå på kafé, restaurant eller besøke baren (alle rettigheter). Fjelltur i forholdsvis lett terreng er mulig langs en merket sti som går et stykke opp på fjellryggen bak været. Ellers er det muligheter for å bli med en sjark ut og fiske, eller å delta på hvalsafari til eggakanten utenfor Andøya.
- **Lære**-opplevelsene er knyttet til forskjellige kurstilbud innen f.eks. akvarell- og oljemaling. Her er også store muligheter til å lære å skifte ut kaianlegg, heve brygger og restaurere hus. Ungdomsklubber og skoleklasser gis et variert opplevels- og undervisningstilbud basert på værets ressurser og fiskeri.

2. Produktområde, områdeprofil og profilering av Nyksund som sted

Tilbudene i Nyksund foregår i selve været, i fjorden og ut til fiskefeltene vest og nord for været. Hvalsafarien er en 12-timers tur ut til eggakanten vest av Andøya og tilbake. Mange av turistene som kommer hit er dagsturister fra andre turistanlegg i Vesterålen. Eller de er på en lengre reise i Norge, og på veg gjennom Vesterålen og Lofoten er Nyksund et spennende sted å utforske. Områdeprofilen er sammensatt av den ekstreme beliggenheten og preget av

fraflytting og forfall. Naturopplevelsen, det å komme så langt ut, møte naturkref-tene, møte hverandre og seg selv. Vester-ålen reiseliv har hatt stor suksess med en poster over Nyksund på reiselivsmesser. “Det der er vanvittig, hvordan kommer man DIT?”, er gjerne folks første spørs-mål. De fleste har reist lenge før de star-ter på den siste etappen langs en smal og svingete grusveg. Menneskene blir små, og mange kjenner seg kanskje litt utsatt eller sårbare i forhold til de barske om-givelsene. Smugene er trange, og hele fiskeværet har en intim atmosfære. Å reise så langt for å komme til et så lite sted oppleves eksklusivt. Nyksund repre-senterer også derfor en av yttergrensene for europeisk sivilisasjon.

Profileringen av Nyksund som sted bygger på hva landskapskarakteren tåler, hva lokalsamfunnet ønsker og hvilke markeder som er interesserte i reisemål med et “ikke-kommersielt” image. Her er f.eks. ingen diskoteker, butikker, post eller bank. Her er ingen campingplass eller oppstillingsplass for campingbiler. Svært få parkeringsplasser og lang, smal veg fører til at en unngår en del av de dags-turistene som ikke er interessert i å bruke litt tid på stedet. Folk som ønsker å være i Nyksund etterspør helt andre kvaliteter.

Nyksund har etterhvert en helt oppdatert infrastruktur: ny telefonsentral i 1998, ny elektrisk hovedledning 1988, ny vannledning og ny kloakk 1996, ny septiktank i Vestvika er planlagt i år 2000, vedtak om kommunal søppeltømming kom i 1997. Øksnes kommune har ansvar for vedlikehold (inkludert brøyting) av grusvegen. Stedets karakter tåler likevel adskillig oppussing og tilrettelegging før det litt nostalgiske forfallspreget forsvinner. Nyksund ligger mellom 1 og 1,5 timers kjøring fra nærmeste hurtigrutekai og flyplass. Fra busstasjonen på Myre kostet det i 1998 kr. 120.- med drosje ut til Nyksund.

Lokalsamfunnet ønsker ingen masseturisme. De som eier husene tar nå vare på

dem, og restaurering av mange brygger er i gang. Nyksund har et internasjonalt miljø, her er både svenske og tyske eiere som bor mer eller mindre fast. Man ønsker å satse på lokal kultur overfor turistene (gjennomført enkel fiskeværsstil når det gjelder servering, overnatting og kurstilbud). Mange kunstnere kommer hit for å bo og arbeide.

“Nyksund framtid” ser for seg enkelte nisjer i reiselivsmarkedet som spesielle kurs/ konferanser (mindre organisasjoner/ lag/foreninger), norske/utenlandske ungdomsgrupper/ skoleklasser og tilbud til turoperatører med spesielle grupper/temareiser (som f.eks. “Kreative Reisen” fra Frankfurt). Flaskehalsen for å ta imot slike grupper er overnattingskapasitet. I dag har Nyksund totalt 48 senger med ulik standard. Bussturisme (med mer enn 25 passasjerer) er dermed utelukket. Å satse på slike markeder vil være å snu fravær av reiselivsmessig infrastruktur til en fordel for stedet.

3. Kvalitetssikring av produktet, valg som underbygges av landskapsanalysen
Landskapsanalysen viser at Nyksund skårer høyt på intensitet og helhet. Det blir derfor viktig å understøtte det som gir stedet identitet og særpreg. Fiskeværets bygningsmasse er klart avgrenset, og eventuelle nye bygninger bør derfor settes opp innenfor nåværende bygningsmasse (fortetting). Det står imidlertid tett med fortsatt tomme og forfalne hus i været, og

utfordringene er knyttet til bruken av disse. Bryggerekkene er den viktigste enkeltkomponenten som under-bygger stedets identitet. Her skapes et intimt rom, kjernen i været, som igjen blir blikkfanget i det store overordnede land-skapsrommet. Å opprettholde bygnings-massen, slik at man har brygger og hus på begge sider av havna blir viktig.

Selv om "Nyksund framtid" ønsker å avlive myten om "spøkelsesbyen", kan man spørre seg om ikke akkurat dette preget har vært med på å gjøre Nyksund kjent. Et helt fiskevær, der alt tilsynelatende står intakt, har fortsatt stor sjarmer. Men forfall er for dagens mennesker sjarmer-ende kun i visse faser. Første fase er ve-modig, bygningene forfaller litt og marka er fremdeles åpen og blomsterrik. Kanskje er det sjarmerende fordi det ennå er håp om å redde stedet/miljøet? Når for-fallet går for langt, bygningene detter ned og villengene etterhvert gror til med kratt og skog, blir det utrivelig. Det gjør vondt å se slikt, og det minner mer om rot og søppel. Neste sjarmerende fase er når na-turen har "tatt tilbake" det menneske-skapte, når alt tre er smuldret bort og ruinene er tilgrodd av frodig gras og mose. Nyksund vil ikke nå denne fasen, derfor må forfall og restaurering balanse-eres.

Nyksund er på kanten til å vippe over i fase to. I reiselivssammenheng er det svært viktig å klare å holde seg innenfor det som kan kalles sjarmerende forfall. Nyksund blir på en måte kjerringa mot strømmen, hun som nektet å la seg knekke. Kanskje er det nettopp dette som gir turistene en så god opplevelse i Nyk-sund: Det gjør godt å møte livsglade, sterke og seige folk som nekter å gi opp. De har andre verdier eller ressurser for ny næringsutvikling, og kjemper trassig mot både naturkreftene og storsamfunnets effektivisering og økonomiske kalkyler. Dersom Nyksund klarer å holde stand, blir det et symbol på

livslyst og kampvilje, et minne som setter seg fast i turistenes bevissthet: Fiskeværet som ikke ville gi opp.

Det er mange fiskevær som preges av forfall langs den nord-norske kysten. Nyksund har likevel et fortrinn her, fordi det har (eller har hatt til nå) et spennende og dramatisk "forfalls-image". Innbyggerne hevder at dette preget har forandret seg såpass mye, at det ikke er riktig overfor de som kommer å lokke dem hit for å se en "spøkelsesby". (Turistene blir skuffet, det er for godt ivaretatt i dag). Men *myten om spøkelsesbyen* kan, sammen med stedets *ekstreme beliggenhet*, være to stikkord fra landskapsanalysen som underbygger reiselivsprofilen.

4. Kritiske faktorer

Den smale, svingete grusvegen gir en følelse av å forlate "sivilisasjonen". Veggen underbygger Nyksunds profil som et forlatt fiskevær ved "verdens ende". Asfaltering eller omfattende opprusting av ve-gen bør derfor unngås.

Gatene i Nyksund er smale. For å ta vare på den intime og spøkelsesaktige stemningen bør biler og busser holdes utenfor fiskeværet.

Det forlatte og forfalle preget er en viktig del av opplevelsen. Dersom alle bygningene gjennomrestaureres reduseres Nyksunds attraksjonsverdi. Det er viktig å finne en balansegang, og kanskje vedlikeholde noen av bygningene til et bestemt stadie i forfallet.

Bygningsrekkene langs havna bør holdes mest mulig sammenhengende for å beholde det lukkede rommet og fiskeværspreget.

2. Klakksjorda i Bø kommune

Landskapskarakter:
frodig, småkupert landskap
omkranser en smal, lun fjord

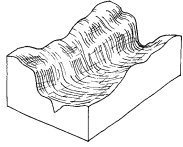

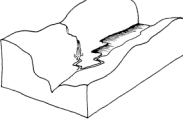
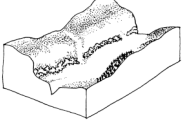

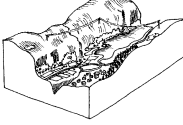
Eksponeeringsprofil:
Vesterålens vinterland

Opplevelsesprofil:
tur og fiske i et rolig landskap

Det store kartet viser landskapsområdets plassering i landskapsregionen, mens det innfelte kartet viser avgrensningen av landskapsområdet.

Beskrivelse av landskapsområdet

Landskaps-komponent	Beskrivelse	Betydning
Landskapets hovedform 	<p>En smal fjordarm er avgrenset av en rund, lav fjellrygg i øst. Ryggen er høyest i nord og skråner sørover. På vestsiden av fjorden er terrenget kollete med strandflate mellom kollene. Andberget i sørvest har en markert topp, det er flere mindre koller rundt hele fjorden. En høy fjellrekke danner bak-veggen i øst. Jørlandstinden i øst har en karakteristisk, pyramideformet topp.</p>	***
Geologisk innredning 	<p>Bart fjell dominerer i øst. Overflaten er oppsprukket i et tett mønster, og fjellet har en ruglete tekstur. Enkelte fordypninger i fjellet har vegetasjons-dekke. Strandsonen består av en smal stripe grove blokker som veksler med svaberg.</p>	*
Vann og vassdrag 	<p>Fjordarmen er smal, dyp og har et rett forløp. I Øst er strandlinjen rett, mens det finnes enkelte små bukter i vest.</p>	***
Vegetasjon 	<p>Spredt lauvtrevegetasjon vokser på strandflaten, mens kollene i vest er dekket av lauvtrær. Bakveggen i øst er dekket av lauvskog langs fjellfoten.</p>	**
Jordbruksmark 	<p>Jordbruksmarka ligger som små teiger mellom kollene. Ingen av gårdene i Klakksjorda er i drift, og det er stort oppslag av lauvtrevegetasjon på jord-bruksmarka.</p>	**
Bebyggelse og tekniske anlegg 	<p>Det er lite bebyggelse i området. Bebyggelsen ligger på strandflaten på begge sider av fjorden i sør, og innerst i fjordarmen. Små bruk med vånings-hus og løe ligger i små grender. Enkelte steder står det naust i små grupper langs fjorden. Vegen går på fylling langs østsiden av fjordarmen. Vegen ligger på fylling i sjøen, og vegrekkverket tegner en blank linje parallelt med vannoverflaten. Vegfyllingen gir en rett, monoton linje der vann møter land.</p>	**
Landskaps-karakter 	<p>Småkupert, frodig landskap med lite bebyggelse. Terrengformene er lave og runde. Fjorden ligger i sentrum av området og virker samlende. Fjorden er smal og har en lite variert strandlinje.</p>	

Evaluering av Klakksjorda

Helhet: Rolig, helhetlig småskalalandskap der runde koller deler opp den brede strandflaten i flere rom. Jordbruksmarka som skaper de åpne flatene er i ferd med å gro igjen, og lauvtrevegetasjonen vil bryte helheten dersom denne utviklingen får fortsette. En smal, sørvendt fjordarm danner gulvet i landskapsrommet og er det samlende elementet.

På østsiden av fjorden ligger veggen på fylling i sjøen. Veggen ligger eksponert og tegner en lys linje i overgangen mellom sjøen og fjellet.

Mangfold: Vestsiden av fjorden er frodig og småkupert med bjørkeskog og spredt gårdsbebyggelse. På østsiden av fjorden ligger en langstrakt, snau fjellrygg. Ved fjordmunningen er strandflaten bredere og gir plass til et par gårder. Jordbruksmarka her gir strandflaten et åpent preg. Ellers er det liten variasjon i form på østsiden, og landskapet er mer goldt. Strandlinjen er lite variert.

Bygningene langs sjøen gir variasjon i farge og har geometriske former som står i kontrast til de runde terrengformene og den myke lauvskogen.

Intensitet: Fjordarmen ligger skjernet og de lave, runde formene gir et rolig landskap med lav intensitet. Det er utsikt mot fjelltinder i øst, og Jørlandstinden fungerer som landemerke. Fjellene ligger

imidlertid for langt borte til å skape dramatik i landskapet.

Særpreget: Området ligger i landskapstype 19 Bø's strandknauslandskap. Landskapet i Klakksjorda er representativt for typen, men enkelte trekk skiller Klakksjorda fra andre landskapsområder i landskaps-typen:

- svakere jordbrukspreg enn områdene lenger vest
- større innslag av skog, myr og koller med små jordbruksgrender innimellom. Det skaper et mer uoversiktlig småskalalandskap.

Landskapskomponent	Klasse
Landskapets hovedform	B1 * * *
Geologisk innredning	B2 *
Vann og vassdrag	B2 * * *
Vegetasjon	B1 * *
Jordbruksmark	B2 *
Bebyggelse og tekniske anlegg	B1 * *
Landskapskarakter	B1

Landskapsressurser og reiselivsutvikling i Klakksjorda

opplevelses- landskaps- komponent \ måte	se	være	gjøre	lære
Landskapets hovedform * * * B1	Et rolig, udramatisk kystlandskap med innlandspreg. Små rom, lite utsyn.	Være i et beskyttet småskalalandskap. Lite vind og styggevær, mye snø vinterstid. Et populært utfartssted om vinteren.	Gå på tur, gå på ski.	
Geologisk innredning * B2				
Vann og vassdrag * * * B2	Smal fjordarm	Være ved sjøen, ofte vindstille, landskapet speiler seg.	Ro/kjøre båt, fiske	Lære om fiske og livet i sjøen.
Vegetasjon * * B1	Små landskapsrom med kort avstand mellom tett, frodig lauvskog og myr-, hei- eller fjellvegetasjon.	Være i et landskap som stadig veksler mellom skog og åpne partier.	Gå tur, plukke bær.	
Jordbruksmark * B2	Små bruk ute av drift. Fargerike enger. Flere små idyller preget av gjengroing og forfall.	Være i kulturlandskap som er på hell.	Skitur om vinteren.	Suksesjonsstadier. Kulturhistorie i nær fortid.
Bebyggelse og tekniske anlegg * * B1	Lite bebyggelse, langt mellom småbruk/husklynger m/ naust. Mange fraflytta hus.	Være i et stille og rolig landskap, men likevel ha kort veg til yttersida med vær, vind og midnattssol.	Gå tur/sykle på de smal bygdeveiene. Oppkjørte skiløyper vinterstid.	Bosetningshistorie.
Landskapskarakter B1 Vesterålens skiturområde Ro og fred Godt lokalklima Base for utflukter	<p>Eksponeeringsprofil: Vesterålens vinterland Lokalklimaet er med på å forsterke innlandspreget. Området ligger svært beskyttet både for nordausten og vestavinden. Derfor snør det loddrett i Klakksjorda, og snøen blir liggende der den faller ned. Dette er et forholdsvis sjeldent fenomen i Vesterålen, noe som gjør at mange fra omkringliggende kommuner søker hit for å gå på ski. Oppkjørte løyper og tilbud som vinteråpen campingplass/sjøhus m/kafe er derfor populære tiltak.</p> <p>Opplevelsesprofil: Tur og fiske i rolig og beskyttet kystlandskap Området er på grunn av sin beliggenhet populært for dem som søker ro og fred, også for vind og vær. Muligheter for fjordfiske, båtleie, fast plass for campingvogner eller hytte/sjøhusutleie og servering gjør at området har en del stamgjester fra Vesterålen. Ellers ingen tilbud til turistene, som derfor ofte benytter stedet som base for utflukter, for eksempel til den vær- og vindutsatte yttersida.</p>			

Landskapet og reiselivsproduktet Klaksjord Sjøhus og Bobilcamping

1. Produkt

Klaksjord Sjøhus og Bobilcamping ligger innerst i den lune Jørnfjorden i Bø i Vesterålen, og er en liten familiebedrift med til sammen 0,5 årsverk. Bedriften har sjøhus med kafé og sanitæranlegg, og rom med til sammen 16 senger (åpent fra 15. juni til 15. august). I tillegg leies det også ut en liten hytte med enkel standard. Om lag halvparten av gjestene er norske, en fjerdedel er tyske og resten er jevnt fordelt på svensker, finner og franskmenn. Campingområdet er tilrettelagt for campingvogner og bobiler, en gammel veg med bjørkeallé langs sjøen brukes også til teltplass. Gjестene har tilgang til kjøkken, kjøleskap og fryseboks. I kaféen er det sitteplass til 30 personer. Her serveres både standard kafémat og hjemmelaget mat (særlig fersk fisk), og porsjonene er rikelige.

Bedriften arrangerer fisketurer med enkel servering om bord. Gjестene kan ellers leie både robåter og båter med påhengsmotor. Fjorden ligger lunt og trygt til, og vind er sjelden en hindring for å reise ut med båt. Det er mange oppmerkede stier i bygda, men ingen starter ut fra bedriften. (Kart over løypenettet fås hos bedriften). Om vinteren er Klakksjorda et populært skiturområde for folk i Vesterålen. Området ligger lunt til og har et stabilt innlandsklima sammenlignet med resten av underregionen, slik at mange velger å vinterlagre campingvognene sine her. Bedriften kjører opp skiløyper. Vinteren-98 hadde campingplassen 13 faste vogn-er, og i motsetning til de fleste sommergjестene har vintercamperne med seg barn.

Opplevelsesmåtene er knyttet til:

- Det å sitte å se på fjorden og oppleve kobbe, nise og sildestimer, samtidig som en hører rypesteggen småskjenne i strandkanten. Sitte på et rolig sted og se sola gå ned. (Fokuserer på de nære ting.)
- Det å være i et stille og rolig område, uten trafikk hverken på land eller på fjorden. Å være sammen med gode venner, låne en båt og være på sjøen. Være ved kysten, men samtidig på et lunt sted med høye trær (særlig bjørk og lerk).
- Gjøre-opplevelsene er først og fremst knyttet til fjorden, her kan man fiske både fra båt og fra land. Det er dypt vann ved kai, og selv store båter kan ankre opp her (for dypt til å lage badestrand for barna). Området er populært på vinteren når snøen legger seg. Skiløypene blir brukt både av campinggjester, lokalbefolkningen og andre dagsturister. Klakksjorda er også egnet base for mange dagsut-flukter til Steine/Bø, Hovden og Nykvåg. Det å spise god, fersk hjemmelaget fiskemiddag, tilberedt på en enkel, men smakfull måte (og i rikelige porsjoner), er for mange en viktig del av kystopplevelsene.
- Lære-opplevelsene vil være knyttet til det å lære å håndtere båt, lære om fiskeplasser og fiskeredskaper, og hvordan man kan gjøre opp og tilberede fangsten. Eierne har god kjennskap til Vesterålen, og forteller gjerne om livet her før og nå. For øvrig kan man her se eksempel på gode løsninger når det gjelder plassering av campingvogner og bobiler i terrenget. (Området skjermes mot skjæmmende eksponering, samtidig som det blir trivelig å bo her).

2. Produktområde, områdeprofil og bedriftsprofil

Produktområdet tilsvarer landskapsområdet, som er forholdsvis lite i utstrekning. Landskapet i Klakksjorda er rolig, lunt og godt egnet for avslapning. Produktområdets primærattraksjoner, opplevelser i nærmiljøet, fiske på fjorden, og ski og soling på senvinteren, er en del av underregionenes og regionens *opplevelsesprofil*. Bedriften ligger imidlertid i et landskap som ikke er representativt for Vesterålens *eksponeringsprofil*. Her er hverken midnattssol eller fiskevær. Klakksjorda ligger imidlertid i nærheten av områder som har slike kvaliteter, og er et godt utgangspunkt for utflukter til f.eks. Nykvåg og Hovden. Målgruppen er camping-turister, fortrinnsvis på baseferie men også turister på gjennomreise.

3. Produktutvikling og profilering som miljøvennlig reiselivsbedrift

Tilgjengeligheten kunne vært bedre, den smale og humpete grusvegen oppleves som problematisk av turister med campingvogn. Bedriften ønsker å knytte seg til en bedre veg, denne vegen slutter imidlertid noen hundre meter før den kommer fram til bedriften.

Bedriften har i dag flest turister som overnatter i campingvogn eller sjøhuset. Det er imidlertid størst etterspørsel etter hytter med dusj og toalett. Bedriften ønsker derfor på sikt å bygge bad i tilknytning til eksisterende hytte, og å bygge flere hytter for utleie. Eierne understreker at de ikke ønsker å investere for raskt. De vektlegger at turistene trives best i en avslappet stemning og god atmosfære.

For å bevare miljøet campingplassen har i dag bør campinghyttene bygges i en maritim stil, en kan f.eks. la seg inspirere av naustene som står ved innkjørselen til campingplassen. Det er også viktig å be-

nytte eksisterende vegetasjon til å dempe virkningen av en eventuell utbygging. Dersom campingplassen ønsker å profil-

ere seg som en grønn reiselivsbedrift kan det være interessant å se på økologiske prinsipper for boligbygging i forbindelse med campinghyttene, f.eks. med tanke på energibruk, sanitærforhold, gjenbruk av materialer osv. Valg av materialer og møbler gir også en viktig signaleffekt (materialer som kan resirkuleres, materialer produsert lokalt framfor materialer som må transporteres over lange avstander osv.).

Utemiljøet er også vesentlig for gjestenes trivsel og for profileringen som en grønn reiselivsbedrift. De fleste tiltakene som er gjennomført er gjort med nennsom hånd, eksisterende vegetasjon er utnyttet til å skjerme campingvognene mot sjøen og inngrepene er godt tilpasset terrenget. Et unntak er en rufsete steinfylling i sjøen som ble gjort før dagens eiere kjøpte eiendommen. Her ønsker eierne av bedriften å bygge ny kai. Det vil bidra til et triveligere utemiljø og bedre tilgjengeligheten til sjøen.

4. Kritiske faktorer

Vekslingen mellom skogdekte koller og åpen jordbruksmark er vesentlig for opplevelsen av det varierte småskalalandskapet.

3. Hov i Vågan kommune

Landskapskarakter:
bred, myrdekt strandflate vendt mot havet

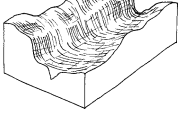

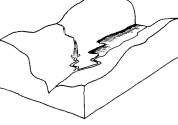
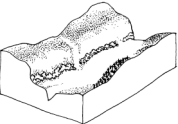

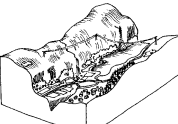
Eksponeringsprofil:
midnattssol på historisk grunn

Opplevelsesprofil:
grønn golf og gårdsturisme

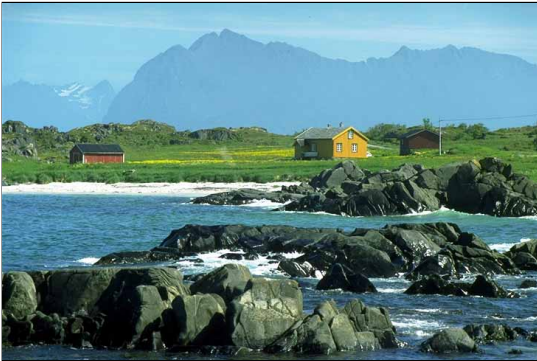

Det store kartet viser landskapsområdets plassering i landskapsregionen, mens det innfelte kartet viser avgrensningen av landskapsområdet.

Beskrivelse av landskapsområdet

Landskapskomponent	Beskrivelse	Betydning
Landskapets hovedform 	<p>Hoven er et pyramideformet fjell som avgrensner landskapsområdet i sør. En rund, neseformet rygg, som er en del av Hoven, markerer overgangen til neste landskapsrom i øst. Landskapsrommet er åpent mot havet i nord. Fjellrekken på vestsiden av Sundklakkstraumen tegner en fjern vegg i vest. Strandflaten er bred og skråner jevnt fra fjellfoten. Strandflaten er oppdelt av lange, smale rygger som går i retning nord-sør fra fjellfoten, og danner odder i sjøen. Ryggene er ujevne og oppsprukne.</p>	* *
Geologisk innredning 	<p>Små, hvite sandstrender ligger spredt mellom strandknaus-ryggene. Ryggene er kantete og oppsprukne. Strandlinjen har en variert geologi. Her veksler svaberg og blokkmark med de hvite strendene. To tydelige strandterrasser lager trinn ned mot sjøen. Ur ligger i fjellfoten.</p>	* * *
Vann og vassdrag 	<p>Landskapsrommet vender mot havet og har en vid horisont. Hov har ingen skjermende skjærgård, og havet står rett på. Strandlinjen er svært variert med vik og odder.</p>	* * *
Vegetasjon 	<p>Vegetasjonen på strandflaten er forholdsvis grønn og frodig, og risheia på strandknausene danner et gulgrønt teppe. Det er noe oppslag av rogn, bjørk og selje i risheia. Sør i området dominerer myr langs fjellfoten og i forsinkinger mellom strandknausryggene. Lauvskog dekker fjellsiden, men toppen av fjellryggen er snau.</p>	*
Jordbruksmark 	<p>Jordbruksmarka tegner en smal, grønn stripe langs sjøen. Marka består av små teiger som ligger på strandflaten mellom strandknaus-ryggene. Jordbruksmarka er i drift, og benyttes til kulturbeite og grovfôr-produksjon. Jordbruksarealet i øst er omarbeidet til golfbane.</p>	* *
Bebyggelse og tekniske anlegg 	<p>Bebyggelsen ligger samlet i tun og har svært ulik utforming. Her finnes små, avlange nordlandshus og grå, firkanta betongbygg. Lengst vest i området ligger Hovsund fyr på en holme. En kraftlinje ligger i overgangen mellom jordbruksmark og myr parallelt med fjellfoten, og har liten visuell betydning. Golfbanen på Langstranda øst i området har svært god landskapstilpasning og er vanskelig å skille fra omgivelsene. Fornminner som tufter etter langskipsnaust og amfi ligger som fordypninger i terrenget.</p>	* *
Landskapskarakter 	<p>Landskapsrommet avgrensnes av en markert fjellvegg i sør og havets vide horisont i nord. Fjerne fjellvegger i øst og vest samler landskapsrommet. Strandflaten er bred nok til at avstanden mellom sjø og fjell gir et åpent landskapsrom vendt mot havet. Strandflaten er oppdelt i mange, små rom av lave, nord-sørgående rygger som strekker seg fra fjellfoten og ender opp som nes ute i sjøen. Strandknausene gir et variert småskalalandskap der jordbruk, fornminner og ulike geologiske elementer bidrar til stor variasjon.</p>	

Evaluering av Hov

Helhet: Landskapet på Hov er helhetlig, ingen stygge inngrep dominerer landskapsbildet. Anlegg som veg, kraftlinje og golfbane har en god landskapstilpassning, og jordbruksmarka er i god hevd. Bebyggelsen er imidlertid litt broket og omfatter bl.a. nordlandshus, rana-hytte og firkantet betongbygg. Bebyggelsen kunne med hell hatt et mer helhetlig preg.

Mangfold: Lange, smale rygger deler opp strandflaten i mange, små rom. Ryggene er ujevne og oppsprukne og skaper kontraster til den jevnt skrånende strandflaten mellom ryggene. Vekslingen mellom jordbruksmark med saftig gress, beitedyr og hvite strender mellom knausene, og kantete strandknauser med gulgrønn risheivevegetasjon oppå ryggene gir et variert småskalalandskap. Den varierte strandlinjen bidrar også til å skape et mangfoldig landskap. Hoven, et pyramideformet restfjell som avgrensner landskapsområdet i sør, bidrar også til variasjon i skala og form.

Intensitet: Landskapsområdet åpner seg mot havet i nord. Horisonten er vid, og Hov har ingen beskyttende skjærgård. Når havet bryter mot de oppsprukne ryggene som stikker ut i sjøen, skaper været et landskap med høy intensitet. Også på rolige sommerdager med midnattssol bidrar lysforholdene til å øke intensiteten i landskapet.

Særpreget: Området hører til landskapstype 21. Andøya's myrlandskap. Landskapet på Hov, med vid horisont, flate myrer og lav fjellkyst med odder og nes, er representativt for typen. Hoven kan imidlertid trekkes frem som det mest utpregete restfjellet i regionen. Landskapet på Hov skiller seg sterkt fra områdene rundt.

Landskapskomponent	Klasse
Landskapets hovedform	B1 * *
Geologisk innredning	A1 * * *
Vann og vassdrag	A1 * * *
Vegetasjon	B1 *
Jordbruksmark	B1 * *
Bebyggelse og tekniske anlegg	B1 * *
Landskapskarakter	A2

Landskapsressurser og reiselivsutvikling på Hov

opplevelses- måte landskaps- komponent	se	være	gjøre	lære
Landskapets hovedform * * B1	Dramatisk, men samtidig "snilt" landskap vendt mot storhavet og midnattssola. Bred strandbrem med lavt, pyramideformet restfjell bak. Vesterålen i det fjerne. Vid himmel.	Være i midnattssolas land. Oppleve den store himmelen og det fantastiske lyset.	Gå tur opp på Hoven, et karakteristisk fjell omgitt av myr på alle kanter.	Lære om landformer.
Geologisk innredning * * * A1	Hvite sandstrender som veksler med små, mørke klipper. Overgrodde sanddyner. Store myrområder.	Være på kritthvite sandstrender mot åpent hav.	Gå tur langs strandkanten. Sole seg på strendene. Grille på stranda en sen kveldstime med midnattssol.	Lære om strandflatedanning, sanddyner, strandformer m.m.
Vann og vassdrag * * * A1	Storhavsbølger uten skjermende skjærgård. Bukte, intakt strandlinje.	Være ved storhavet i et åpent og lyst landskap med bred strandbrem og lite fjell.	Bade på fin, langgrunn sandstrand. Fiske når vær og bølger tillater det.	Lære om gamle værtegn. Lære om vær og vind, bølger og fiske.
Vegetasjon * B1	Grønne fjellsider, tette bjørkekraut. Store rismyrer mellom lavdekte rygger og rabber.	Være i et snaut og grønt "ytterside"-landskap. Beitedyr i utmarka.	Gå tur i lett framkommelig terreng.	
Jordbruksmark * * B1	Aktiv drift, frodige enger mot sjøen. Melkekyr, ungdyr og sau på beite.	Være i et aktivt jordbrukslandskap med en fantastisk beliggenhet.	Delta i gårdsarbeid (dyrking av poteter, grovfor til slått og beite).	Lære om arktisk jordbruk og Golfstrømmens betydning for klimaet.
Bebyggelse og tekniske anlegg * * * A2	Tun og husklynger samlet mot sjøen og i havna. Landskapstilpasset og naturnær golfbane. Store og rike fornminner.	Oppleve midnattssola fra tuftene av vikingkongens langskipsnaust. Være på gård med beliggenhet rett mot havet.	Spille golf (i midnattssol). Sykle på vegen rundt Hoven. Gå tur i gamle far (hulveger).	Lære golf. Lære om grønt reiseliv og landskapsdesign. Levemåte og ressursbruk før og nå. Fornminner.
Landskapskarakter A2 Midnattssol, fornminner Naturnær golfbane med midnattssol Gårdsturisme, sykkelferie og kulturhistorie	<p>Eksponeeringsprofil: Midnattssol på historisk grunn Hov på Gimsøya ligger i et for Lofoten uvanlig åpent landskap. På den brede strandbremsen under det vesle, pyramideformede fjellet ligger en av regionens største og rikeste fornminner. Fornminnene og det aktive jordbruket gjør Hov til Lofotens store kulturhistoriske midnattssolopplevelse.</p> <p>Opplevelsesprofil: Grønn golf Naturgolfbanen (en "seaside links"-bane) åpnet i 1998, og er foreløpig en treningsbane med 6 hull. Banen er tilpasset landskapet. Banens forsiktige utforming gjør det å spille golf her, i midnattssol og med slik natur og kultur, til en helt unik opplevelse.</p> <p>Opplevelsesprofil: Gårdsturisme Gården Hov er med i sykkelprosjektet "På to hjul i Lofoten", som består av en bedrift som leier ut sykler og formidler overnatting til gårdene som er med i prosjektet. Hov har teltplass, sanitæranlegg og en utleiehytte. I tillegg tar de imot besøk på gården, hvor det også serveres kaffe og vafler.</p>			

Landskapet og reiselivsproduktet "Lofoten golfbane"

1. Produkt

Lofoten golfbane åpnet sommeren 1998. Banen ligger ved sjøkanten nord og nordøst for fjellet Hoven på Gimsøya. Anlegget består av en korthullsbane med 6 hull, et servicebygg, driving range, en putting green og parkeringsplass. Det planlegges en utvidelse av 6-hulls-banen med 3 hull, samt å ferdigstille en permanent driving range i løpet av 2000. Totalt er ca. 700 mål utmark regulert til golfbane på Hov, som er nok til å etablere en 18-hulls golfbane med internasjonal standard. Golf-anlegget er en enmannsbedrift, med 4-5 ansatte i sommersesongen. Til sammen omlag 2,5 årsverk (anleggsarbeid ikke medregnet).

Golfområdet er en naturperle med hvite strender, små holmer, spennende klippeformasjoner og små vann, vendt mot nord og midnattssola. Nærheten til havet og banens naturvennlige utforming og enkle standard gjør at den ligner på "seaside-links"-banene i Skottland. Banen er den eneste i verden hvor man ser midnattssola under spillet. Banen er plassert i strandkanten, hvor man ved to av hullene må slå ballen over sjøen (vanskelighetsgraden varierer med flo og fjære). De hvite sandstrendene fungerer som naturlige bunkre. Gravhauger og gamle hulveger finnes også på banen.

Banen er bygd som en naturgolfbane, det vil si at området landskapskarakter har lagt premissene for utformingen av banen. Det vil ikke bli foretatt betydelige forflytninger av masser. Med unntak av gresset på greenene er all vegetasjon urørt. Heller ikke beplantninger foretas. Det er muligheten for unike golfopplevelser i et spennende landskap med ekstreme kvaliteter som utgjør selve produktet.

Opplevelsesmåtene er knyttet til:

- Det å **se** et av Lofotens mest attraktive midnattssolområder, med storhavets vide horisont, hvite sandstreder og små klipper. Et kulturlandskap med moderne gårdsdrift, der også fornminner ligger rett i dagen og vitner om at her lå en av de største høvdingesetene i regionen i vikingtid. Det å se en golfbane som det faktisk er temmelig vanskelig å skjelve fra landskapet rundt.
- Det å **være** i et inntrykkssterkt kulturlandskap med ekstrem beliggenhet. Å være på verdens eneste golfbane der man kan spille i midnattssol, med storhavets dønninger, havblikk eller harde, krasse bølger som bryter alt i ett. Å være på en golfbane der natur- og kulturmiljøet er intakt, slik at man også får en unik naturopplevelse.
- **Gjøre**-opplevelsene er knyttet til selve aktiviteten å spille golf på en forholdsvis krevende bane. Det å spille under midnattssol, i stille vær med havblikk, eller prøve seg en tøff dag med sterk vind og regnskurer.
- Det å **lære** å spille golf er selvfølgelig den viktigste lære-opplevelsen. I tillegg skal en ikke se bort fra at banen vil bli brukt som demonstrasjonsbane for "grønn golf", da dette blir den første golfbanen med en så miljøvennlig profil i Norge.

2. Produktområde, områdeprofil og profilering av golfbanen

Golftilbudet henvender seg til hele Lofoten, med et nærmarked på omlag 20 000 mennesker med mindre enn en times kjøreavstand fra Hov. Noe som gir et estimert grunnlag for rundt 800 medlemmer. Etterhvert regner man med at en del av de vanlige Lofot-turistene også vil ønske å prøve et slag golf som del av sin Lofot-opplevelse. På sikt regner en med å dra golfspillere til regionen, som på grunn av banens særegne kvaliteter vil legge feriereisen hit. (Golfbanene i Narvik og Harstad styrker denne muligheten, fordi mange ønsker å besøke flere baner).

Hov og Gimsøya's områdeprofil er en del av regionens eksponeringsprofil. Midnattssol, ekstreme landskapskvaliteter og rike kulturminner gjør det enkelt å profilere produktet. Bedriftens profil er grønt reiseliv. Man tar hensyn til natur og miljø, estetiske og etiske hensyn, man legger opp til en enkel standard som passer det tøffe klimaet og fraværet av reiselivsmessig infrastruktur. Det er svært få overnattingsstilbud i umiddelbar nærhet. Golfbanen samarbeider med reiselivsbedrifter i Henningsvær, Svolvær og resten av regionen når det gjelder overnatting og servering.

I forbindelse med incentive-reiser er det aktuelt å tilby mer eksklusive opplevelser som f.eks. havrafting i midnattssol med ilandstigning direkte på golfbanen. (Samarbeid med Lofoten Opplevelser.) Slike opplevelser vil innebære formidling av lokal natur og kultur, og følgelig underbygge bedriftens profil ytterligere.

3. Produktutvikling og videre profilering, valg som underbygges av landskapsanalysen

Golfbanen står foran en utvidelse som vil bli en stor utfordring i forhold til den miljøvennlige profilen bedriften har valgt. Planene for utvidelse med tre hull er relativt uproblematisk. Utfordringene, som i første rekke vil gjelde naturmiljøet,

kommer i tilknytning til utvidelse av banen fra 9 til 18 hull.

Det skal bygges et større klubbhus, og planene for dette er delvis klare. Her ønsker man å bygge huset bokstavelig talt inn i landskapet, huset skal integreres i landskapet, inn mellom noen store steinblokker. Man tenker å bruke miljøvennlige og delvis stedeegne bygningsmaterialer og moderne økologiske byggeprinsipper. Både arkitekt og entreprenørfirma har forankring i Lofoten. Et slikt hus vil bidra til en ytterligere spissing av bedriftsprofilen som understreker en miljøvennlig grunnholdning, samtidig som man våger å tenke utradisjonelt.

Med byggingen av 18-hullsbanen vil bedriftens sanne ansikt komme frem. Dagens ekte, gjennomførte, grønne profil kan raskt ende opp som sminke. Hvor store inngrep kan aksepteres før man undergraver sin egen miljøvennlige profil? Hvor sterk posisjon ønsker man å ha etterhvert som andre miljøvennlige baner dukker opp? Hvor mye masse vil bli forflyttet? Hvor stort inngrep vil drenering av myrområdene medføre? Hva vil dette få å si for dyre- og planteliv? Hva kan gjøres med avbøtende tiltak? Her vil bedriften få mulighet til å vise hva et integrert samarbeid med ulike fagfolk som ornitologer, arkeologer, landskapsøkologer, landskapsarkitekter, arkitekter, reiselivsfolk, landbruksfaglig ekspertise og lokale bønder kan føre til.

En slik åpen og integrerende holdning kan komme til å profilere bedriften på mer enn en måte. For det første vil det føre til en kvalitetssikring av den miljøvennlige profilen. En dokumentasjon av antall fuglearter har f.eks. vist seg å være et konkurransefortrinn, da mange av golfspillerne er ornitologisk interesserte. En dokumentasjon og tilrettelegging av kulturminnene vil trolig ha samme funksjon, særlig i et område med så rike og viktige funn. Bedriften har et åpent og meget godt

forhold til sine naboer. Godt nabo-skap sikrer en hyggeligere atmosfære for bedriftens gjester, og er derfor en kvalitetssikring av det sosiale miljøet. Samtlige grunneiere har f.eks. skrevet under på avtaler på mellom 50 og 80 år for leie av grunn.

I tillegg vil et slikt pilotsamarbeid kunne medføre et biprodukt, nemlig demonstrasjon av miljøvennlige løsninger og gode samarbeidserfaringer når det gjelder planlegging og gjennomføring av fysiske inngrep. Etersom golf er en sport i sterk vekst, vil slik erfaring trolig være viktig for golfbaner som ønsker en miljøvennlig profil. I tillegg vil trolig andre interessegrupper ønske å lære om miljøvennlige løsninger. Hele det grønne golfkonseptet vil stå og falle med hvorvidt Lofoten golfbane selv er villig til å videreutvikle og kvalitetssikre sin unike, grønne profil.

Samarbeid med Hov gård når det gjelder gårdsturisme, og videre utbygging av både generell og reiselivsmessig infra-struktur på Gimsøya, er tema som vil komme mer i fokus etterhvert. For å sikre landskapskvaliteter som er viktige for golfbaneproduktet, blir det viktig å komme fram til en felles områdeforståelse i lag med alle som bor og virker i området. Et slikt konkret eksempel er arbeidet med opprustingen av bygde-vegen som går gjennom bane-området. Vegbanen og grøftene må opprustes med omtanke. Et godt samarbeid med Vegvesenet blir viktig for å få lokalisert møteplasser, stoppeplasser og evt. rasteplasser riktig i forhold til banedrift og ferdselsmønster i forhold til spille-retning.

Landskapet og reiselivsproduktet gårdsturisme på Hov gård

1. Produkt

Hov gård er et mellomstort gårdsbruk med 18 melkekyr og foringsdyr. Unni Hov driver gården sammen med Inge Andreassen. I tillegg har de jevnlig en til to utenlandske ungdommer som arbeider på gården, disse kommer som "arbeidende gjester" og er i denne tiden som et familiemedlem å regne. Til sammen om lag 1,8 årsverk.

Gården Hov er med i sykkelprosjektet "På to hjul i Lofoten", som består av en bedrift som leier ut sykler og formidler overnatting til tre gårder som er med i prosjektet. Gårdene ligger med en dags-turs mellomrom. Hov har teltplass, oppstillingsplass for bobiler, sanitæranlegg og en utleiehytte. I 1998 hadde Unni Hov ca 150 betalende gjester. I tillegg tar de imot besøk på gården, der gjestene får høre litt om gårdens rike fornminner og kulturhistorie. I slike sammenhenger serveres det gjerne litt kaffe og vafler. De som ønsker det får være med i fjøset osv. (så langt karanteneregler o.l. tillater det). Golfbanen som en av sønnene på gården er ansvarlig for, er naturlig nok en av attraksjonene som gjestene får høre litt om.

Opplevelsesmåtene er knyttet til:

- Det å **se** et av Lofotens mest attraktive midnattssolområder, med storhavets vide horisont, hvite sandstrender og små klipper. Et kulturlandskap med moderne gårdsdrift, der fornminner ligger rett i dagen og vitner om at her lå en av de største høvdingesetene i regionen i vikingtid. Det å se en golfbane som det er vanskelig å skjelve fra landskapet rundt.
- Det å **være** i et inntrykkssterkt kulturlandskap med ekstrem beliggenhet. Å være i et jordbrukslandskap med midnattssol, med storhavets dønninger, havblikk eller harde, krasse bølger som bryter alt i ett. Å være i et gammelt

kulturlandskap der natur- og kulturmiljøet danner et helhetlig og sterkt inntrykk.

- **Gjøre**-opplevelsene er knyttet til å gå tur i området og opp på Hoven, eller sykle langs bygdevegen. Mange tar med seg teltet hit for å oppleve mid-nattssola med bål eller en grill på stranda.
- **Lære**-opplevelsene er knyttet til formidlingen av de kulturhistoriske funnene, til gårdsdriften og hvordan dagliglivet fortøner seg her ute ved storhavet.

2. Produktområde, områdeprofil og profilering av Hov gård

Overnattings- og opplevelsestilbudet ved Hov gård henvender seg til hele Lofoten, men sykkelturister prioriteres før bilturister. Her er nemlig langt til andre overnattingsstilbud.

Områdets profil er selvfølgelig tilsvarende som for golfbanen, men for Hov gård er nærområdet rundt gården viktigst.

Den vakre, kritthvite sandstranden nedenfor gården ligger i ei åpen bukt omkranset av høye strandvoller. Her skinner midnattssola rett inn, noe som gjør stranda til et yndet turmål om sommeren. I strandvollen ses to store nausttuffer, hvor høvdingsetets langskip lå. I potetåkeren rett bakenfor graves det stadig fram nye, rike funn. Både smykker, redskaper og hele graver med intakte skjeletter er funnet her de siste årene. Ellers er det mange gravrøyser i området og et spennende amfi. Amfiet har en rampe, og kan ha vært et tingsted. Områdets og regionens eksponeringsprofil (midnattssol og stor-slagent landskap) underbygger derfor gårdens reiselivsprofil, preges av en personlig formidling av natur- og kultur, der man søker å skape en harmonisk og helhetlig ramme rundt gjestenes ferie.

3. Produktutvikling og videre profilering, valg som underbygges av landskapsanalysen

Hov gård har tre tiltak under planlegging (prioritert rekkefølge): Tilrettelegging av området med kultursti, estetiske tiltak for å skape et mer helhetlig og harmonisk bygningsmiljø, og utvidelse av overnattingskapasiteten.

For gården fører de arkeologiske funnene til at de fra tid til annen må flytte potetåkeren eller avstå fra videre drift inntil et område er undersøkt. Som ivrig interesserte lokalhistorikere ser ikke gårdens folk dette som noe problem, men som en del av verdiskapingen som gir gårdsarbeidet mening og en dyp historisk forankring.

Interessen for å ta vare på og viderefremme historien om gården Hov og Gimsøya, har lagt grunnlaget for at man ønsker å tilrettelegge et større område for publikum ved å lage en kultursti. Trasevalg og informasjon vil bli utarbeidet i samråd med fylkesarkeolog og Universitetet i Tromsø som står for utgravningene her, samt konsulent innen landbruk og reiseliv. Kulturstien vil knytte gården Hov og golfbanen sammen, da det ligger mange fornminner også innenfor golfanlegget. En forsiktig tilrettelagt kultursti vil underbygge og styrke områdets landskapskarakter, og samtidig være med på å spisse bedriftsprofilen.

Gårdeier er opptatt av bygningsmiljø og tradisjon, og ser en rekke tiltak som kan iverksettes for å styrke det visuelle inntrykket av gården og dens nære omgivelser. Dette koster imidlertid tid og penger, og vil måtte skje over tid. Noe av det første man ønsker å gjøre er å rive et dårlig bygd murhus i funkis-stil som står for seg selv ute på et jorde. Slike tiltak underbygges av landskapsanalysen.

Gården har for liten overnattingskapasitet. Bedriften har imidlertid mulighet for å låne telt, og planer om å kjøpe inn en lavvo, for å hjelpe syklister som ikke orker å sykle flere mil før de finner neste overnattingstilbud. Det hadde vært ønskelig med en til to små hytter til, for å dekke eksisterende etterspørsel. Gårdeier har ikke tid til å drive med dagsturisme uten overnatting. Til det kreves både et større opplevelsestilbud og en tettere oppfølging av turistene. Fritidshus kan passes inn i terrenget på flere måter, men det er ikke sikkert at hyttestilen er forenlig med den kulturen som området rundt gårdene representerer. For å skape et mer helhetlig bygningsmiljø kunne det være vel så riktig å ta tak i de kvalitetene som f.eks. de gamle, velrestaurerte nordlandslånene ved Hov representerer.

4. Kritiske faktorer

I det flate, åpne landskapet har vertikale elementer som bygninger stor betydning rent visuelt. Den eksisterende bygningsmassen er svært broket, og er med på å redusere de visuelle kvalitetene i området. Ved en eventuell utbygging av campinghytter må disse plasseres og utformes med omhu. Hyttene kan gjerne bygges med utgangspunkt i det tradisjonelle nordlandslånet med lang, smal bygningskropp.

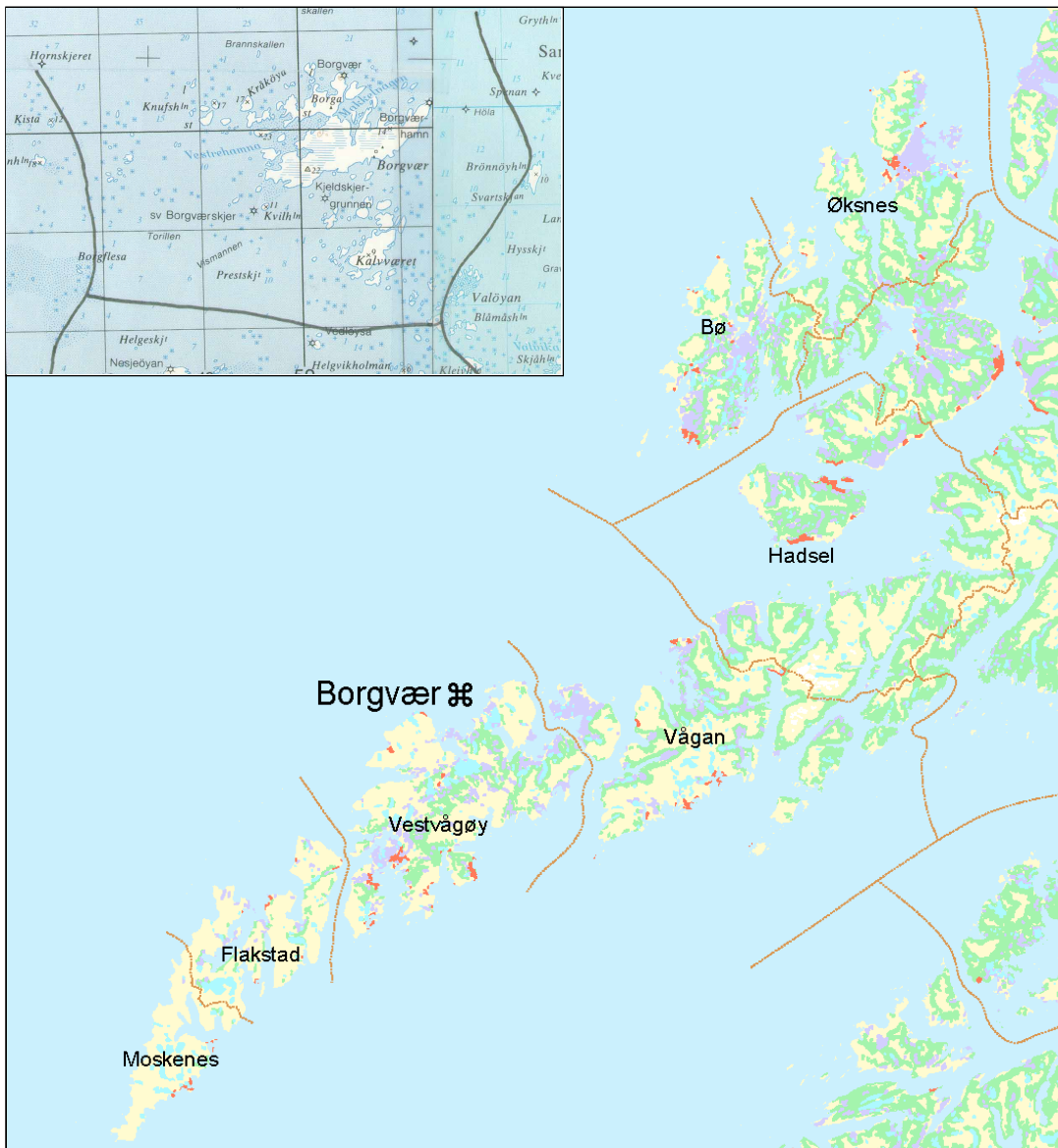
4. Borgvær i Vestvågøy kommune

Landskapskarakter:
lav øygruppe med oppsprukket
strandknauslandskap

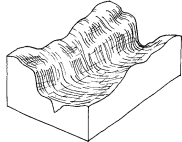

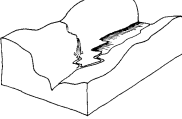
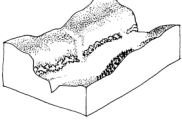

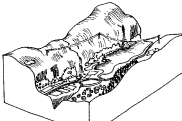
Eksponeringsprofil:
historisk kulturlandskap

Opplevelsesprofil:
aktiviteter i yttersidas skjærgård

Det store kartet viser landskapsområdets plassering i landskapsregionen, mens det innfelte kartet viser avgrensningen av landskapsområdet.

Beskrivelse av landskapsområdet

Landskapskomponent	Beskrivelse	Betydning
Landskapets hovedform 	<p>Borgvær er en lav øygruppe i et stort, åpent landskapsrom. Landskapsområdet har ingen nære vegger som avgrensner området. Været ligger åpent mot havet i nord. Fjellrygger på fastlandet danner en halvsirkelformet, fjern vegg som avgrensner det store rommet. Fjellveggen på vestsiden av Mjåsundet ligger nærmest Borgvær.</p>	*
Geologisk innredning 	<p>Et oppsprukket, småknudrete strandknauslandskap danner et småskalalandskap på øya. Det er tallrike, små rom mellom knausene. Borgvær har noen få sandstrender med skjellsand. På vestsiden av øya er det makkfjøre. En morenerygg med grovt materiale i overflaten er stedvis ganske tydelig. Morene-ryggen kommer igjen på Eggum og Høyenes.</p>	***
Vann og vassdrag 	<p>Kystlinjen er svært variert. Dype innskjæringer gir smale, langstrakte vikar. De tallrike innskjæringene gir en flikete øyform. Øygruppen er omgitt av et grunt "støvelhav" med mange skjær både over og under vann. I nord ligger storhavet rett utenfor øygruppen. Det er ikke noen skjærgård utenfor Borgvær.</p>	***
Vegetasjon 	<p>Landskapet er åpent uten busk- og trevegetasjon. Noen hagebusker ved husveggen er eneste unntak. Husdyrbeitet på øya opphørte for 30 år siden, og stolpestarr som danner igeltuer, marikåpe og hundekjeks dominerer vegetasjonsbildet. Kreklinghei finnes på enkelte knauser, ellers grasrik heivevegetasjon som gir godt beite for grågås.</p>	**
Jordbruksmark 	<p>Det er 200 mål dyrka mark og beite på Borgvær. Jordbruksmarka har ikke vært i bruk de siste 30 år, og er derfor gjengrodd av hundekjeks, stolpestarr og marikåpe. Det er i dag ingen slått eller beite på øya. Borgvær var tidligere et dunvær med 1500 ærfugleir. Det er i dag ingen som stiller disse reirplassene, og bare 10 ærfugleir er tilbake.</p>	*
Bebyggelse og tekniske anlegg 	<p>Borgvær var et viktig handelssted fram til århundreskiftet. I dag står bare noen få bygninger tilbake: væreierboligen, et kårhus, et stabbur og stor-naustet. Bebyggelsen er svært forfallen. I tillegg står reisverket til en stor låve. Mange tufter etter bebyggelse finnes rundt på øya, noen av tuftene er fra middelalderen. Det finnes også tydelige jektedrag på øya. Lykter og sjømerker er andre bygde elementer.</p>	*
Landskapskarakter 	<p>Borgvær er en lav øygruppe i et stort, åpent landskapsrom. Landskapsrommet avgrensnes av havet i nord, mens en halvsirkelformet fjellvegg på fastlandet danner en fjern bakvegg. Et oppsprukket, småknudrete strandknauslandskap danner et småskalalandskap på øya. Det er tallrike små rom mellom knausene. Det er ikke noe som skygger for midnattssola i det åpne landskapet. Vegetasjonen er lav, og marikåpe, hundekjeks og stolpestarr har inntatt dyrkamarka. Kystlinjen er svært variert, og dype innskjæringer gir Borgvær en flikete form. Bebyggelse og jordbruksmark på øya er i sterkt forfall. Det er en rekke kulturminner på været, bl a tufter fra middelalderen og jektedrag.</p>	

Evaluering av Borgvær

Helhet: Det er ingen inngrep som bryter helheten på Borgvær, snarere fravær av menneskelig aktivitet. Borgvær har et gammelt kulturlandskap der forfallet er langt fremskridende. Den gamle jordbruksmarka er tilgrodd av vekselvis mari-kåpe, hundekjeks og stolpestarr som danner igeltuer. Fordi klimaet er ugunstig for tre- og buskvegetasjon er det åpne preget likevel bevart. Bygningene som fremdeles finnes er svært forfalne.

Mangfold: Det oppsprukne, småknudrete strandknauslandskapet danner et variert småskalalandskap med mange, små landskapsrom. Den forgreinete kystlinjen bidrar også til å gi rommene ulik form og innhold. Elementer som makkfjøre, hvite sandstrender, jektedrag, gamle tufter og fargerike strandenger gir et stort mangfold innenfor et lite område.

Intensitet: Det er møtet mellom småskalalandskapet på øya og storskalalandskapet med åpent hav og fjerne fjellvegger som tilfører landskapet intensitet. Borgvær ligger langt ut i havet, og bølgebrytninger tilfører området dramatisk når været står på.

Særpreget: Området hører til landskapstype 22. Vesterålens ytre kyst- og øylandskap. Dette er en sammensatt landskapstype. Det som er spesielt for Borgvær er:

- betydelige avsetninger som gir en frodig vegetasjon
- et småkupert landskap med variert strandlinje

Dette småskalalandskapet skiller seg sterkt fra landskapet i f.eks. Nyksund som tilhører den samme landskapstypen.

Landskapskomponent	Klasse
Landskapets hovedform	B1 *
Geologisk innredning	A2 * * *
Vann og vassdrag	A1 * * *
Vegetasjon	B2 * *
Jordbruksmark	C *
Bebyggelse og tekniske anlegg	B2 *
Landskapskarakter	A2

Landskapsressurser og reiselivsutvikling på Borgvær

opplevelses- landskaps- komponent \ måte	se	være	gjøre	lære
Landskapets hovedform * B1	Stor himmel, små flate øyer med stort utsyn. Sol hele døgnet om sommeren (ingen fjell som kaster skygge)	Være i et åpent rom med stor himmel. Værhardt.	Gå tur i lett terreng med mange smårom.	Lære om vær og vind. Kjenne naturkreftene i et så åpent og utsatt landskap mot storhavet.
Geologisk innredning *** A2	Mange overraskende smårom og idyller, spennende skjærgård, strender, små klipper	Være i et stort overordnet landskapsrom med mange smårom. Oppleve en vekslende strandlinje.	Gå på oppdagelsestur langs strender med stor veksling.	Lære om strandformer/avsetninger (for eks. makkfjære og sandstrand)
Vann og vassdrag *** A1	Se både storhavet og det smule farvannet på innsida samtidig.	Være i sentrum av ei stor bukt, langrunner, skjær, store dønninger og stille farvann på en gang.	Ta båt i spennende og farlig farevann. Fint å padle/ro på innersida av øyene. Fiske, jakt og fugletitting. Foto.	Naturreservat (fugl), ornitologisk interessant.
Vegetasjon * B2	Frodig vegetasjon, alt er kulturpåvirket gjennom mange hundre års bruk.	Oppleve fargerike strandenger.	Fotografere blomsterprakten. Botanisere.	Lære om naturlig gjengroing. Mari-kåpa brer seg for eksempel voldsomt.
Jordbruksmark * C	Innmark og beiter og er tilgrodd. Fargerike enger, mange igeltuer. Gåsebeite. Egg- og dunværet talte tidligere 1500 ærfugleir, i dag ca 10.	Være i et gammelt jordbrukslandskap som er på hell. Alt er nedlagt, men fortsatt mye urte-/blomsterrik vegetasjon.	Fotografere, gå tur, botanisere. Ta aktivt del i evt. restaurering/skjøtsel av jordbrukslandskapet.	Lære om artsmangfold og tilbakegang når drift oppphører. Gamle driftsformer (egg/dun). Lære om ulike skjøtselstiltak.
Bebyggelse og tekniske anlegg * B2	Se bygninger som vitner om en storhetstid rundt 1850-85. Stort fjøs, ærverdige væreierbolig. Naust med gamle båter. Flere jektedrag og russehavn (pomorhandel). Alt i forfall.	Oppleve et øysamfunn som lenge var svært viktig. (Med på Nordlandia-kartet). Eldste gårds-tuft fra middelalder-en. Nest sørligst havn for pomorhandelen.	Gå tur, fotografere. Være med på skjøtselstiltak (dugnad) i lag med kystlag/evt. stiftelse eller andre.	Lære om biologisk mangfold, gamle driftsformer, fiskerbondens levekår. Høre om spennende kulturhistoriske møter (nord/øst og sør)
Landskapskarakter A2 Vakkert historisk kulturlandskap Spennende skjærgård på Lofotens ytterside	<p>Eksponeeringsprofil: Borgvær, historisk kulturlandskap, vikingsetets utvær. Borgvær er et gammelt handelssted med viktige knutepunkt-funksjoner fra middelalderen og helt fram til 1890-åra. Noen få bygninger står igjen og vitner om fordums storhetstid som f eks årviss jektefart til Bergen og Pomorhandel (slutt i 1917). Formidling av kystens kulturhistorie i et øylandskap som ellers er sjeldent i Lofoten. Viktige historiske bånd mellom øyværet og vikingsetet på Borg. I dag er det bare noen få ærfugl i det gamle egg og dunværet. Sol hele døgnet, her er ingen fjell som stenger.</p> <p>Opplevelsesprofil: Aktiviteter i yttersidas skjærgård Øyene har et stort opplevelsespotensiale, men er vanskelig tilgjengelig. Dette er en fordel for fuglelivet. Muligheter for tilrettelegging for forsiktig bruk utenom fugle-fredingstida bør undersøkes. Området har bl.a. sel, havørn og skarvekoloni. Tilbud om båtskys, leie av robåt, kajakk eller turer med gummibåt kan være aktuelt. Likeså tilrettelegging av leirsted. Et fantastisk sted når (midnatts)sola skinner.</p>			

Landskapet og reisemålet Borgvær

1. Produkt

Borgvær har god havn for mindre båter, men ingen kai. Tilreisende må ro i land med småbåt. Hovedbygningen er et nordlandslån fra første halvdel av 1700-tallet. Bygningen var sorenskrivergård på Bitterstad i Vesterålen før den ble flyttet til Borgvær ca 1830. Væreieren hadde utsikt rett mot Borgpollen og Borge kirke. Gårdens hus vitner om fordums storhetstid, men forfallet er kommet langt. Gård-en hadde 20 kyr, 2 hester, sau og griser. Omlag 200 mål var oppdyrket eller beite. Her ble tidlig dyrket mye potet. Av 1500 ærfugleir er det omlag 10 igjen. Mange hus er solgt og flyttet på land. I dag står bare hovedhuset, kårhuset, stabburet og stornaustet tilbake. Naustet rommer flere ulike nordlandsbåter. Bygningsmiljøet og de mange tuftene etter gamle hus, jektedrag osv. gjør øya til en severdig plass. Stedets historie er verdt både en og to dagers vandring i landskapet.

Borgvær er i dag i privat eie, og man forsøker nå å gjøre det om til en stiftelse. Fordi det ikke foreligger noen konkrete planer velger vi å se på øyværet som reisemål. Området blir vurdert utfra forslag til tiltak som er kommet fram i samtaler med eier Henry Val og representanter fra kommune og kystlaget. Slik situasjonen er i dag, representerer været en stor utgiftspost. Eierne ønsker å bevare stedet som en kulturskatt for ettertiden.

Opplevelsesmåtene er knyttet til:

- Det å **se** et av Lofotens få øyvær på yttersida, mange små øyer, småkupert og frodig mellom knauser og storstein-ete strender. Opplev midnattssola, og se de store forskjellene mellom storhavet og det smule farvannet innenfor. Se kulturminner som gamle hus, tufter og fargerik gammel kulturmark. Se storskarv, havørn eller gjess som beiter.
- Det å **være** så nær storhavet, og samtidig langt fra land, i et kulturlandskap som en godværsdag på sommeren kan være en enestående, blomsterrik midnattssolopplevelse.
- **Gjøre**-opplevelsene er først og fremst knyttet til det å gå på tur her, se seg rundt, oppdage mange små rom som rommer fine idyller. I denne svært varierte skjærgården kan man ro, fiske, seile eller padle, være på oppdagelsesreise. Se sel og mange fugleslag. Det er dessuten mulighet for å være med på flere dugnader for å redde hus og motvirke gjengroing.
- **Lære**-opplevelsene har et stort potensiale her. Man kan lære om naturkreftene, om vær og vind og gamle vær-tegn, strandformer osv. og om fugle-livet. Hele landskapsområdet blir snart del av et naturreservat. På Borgvær er det likevel kulturhistorien og evt. skjøtsel av gamle hus og kulturmark som er mest framtreddende. Gjengroingsproblematikk knyttet til "igeltuer", stor utbredelse av marikåpe og utvikling av biologisk mangfold når driften opphører. Gamle driftsformer knyttet til egg- og dunvær, (hvordan bygge/ stelle ærfugle-hus, passe på ærfuglene, høste og rense dun osv). Historien er fargerik og spennende, her møttes nord, sør og øst. Borgvær er nevnt i gamle skrifter, tegnet inn på Nord-landiakartet og folk minnes ennå mange gamle sagn og historier.

2. Produktområde, områdeprofil og profilering av Borgvær som sted

Utvikling av reiselivstilbud på Borgvær vil være knyttet til hovedøya og skjærgården innenfor. Tilbudene vil være vinklet mot natur og kulturhistoriske landskap.

Markedet kan være fastboende eller turister som ønsker en dags utflukt, eller de kan være en del av en lang padle-tur. Da blir det naturlig å knytte Borgvær til Borgvåg, pollene og Vikingmuseet på Borg.

Områdets reiselivsprofil kan utfra landskapskarakteren bygges opp rundt Borgværs nære kulturhistorie koblet med den ekstreme beliggenheten rett mot storhavet og midnattssola. Borgvær ligger likevel langt unna markedene og kan vanskelig selges alene. (Ingen egenskaper som gjør været til regionalt fyrtårn i reiselivssammenheng, og heller ingen infrastruktur). Båttransport med guide fra Borg/Borgvåg ut til Borgvær og videre til Eggum, kan være en måte å koble tilbudene sammen, både tematisk og rent fysisk. Eller man kan lage en rundtur, slik at man går om bord eller i land på Vestresand.

3. Miljøvennlig produktutvikling - valg som underbygges av landskapsanalysen

Det er vanskelig å vurdere landskapsmessige følger så lenge det ikke foreligger konkrete utkast til reiselivsutvikling for området. NIJOS har derfor valgt å oppsummere hvordan landskapsanalysen kan underbygge en videre utvikling av Borgvær. Borgværs viktigste kvaliteter er et spennende småskala øylandskap midt i et stort overordnet landskapsrom med midnattssol. Øyværet har et helhetlig preg, også når det gjelder kulturpåvirkning. Forfallet startet rundt 1920, og etter at de siste fastboende forlot stedet i 1968, er ingenting nytt tilført øyene. Dette er et musealt kulturlandskap.

Øygruppen har en ekstrem beliggenhet og landskapskarakteren er svært ulik områdene innenfor. Faktisk så ulik at Borgvær, Eggum og Borg ligger i hver sine under-

regioner. De fem landskapsområdene i dette området representerer ikke mindre

enn tre underregioner og fire landskaps typer. Borgværs landskapskarakter gjør at området ligger i underregionen Vesterålens ytterside og landskapstypen Vesterålens ytre kyst- og øylandskap. Eggum hører til det typiske yttersidelandskapet i Vest-Lofoten, innenfor der ligger landskapstypen Pollene, mens Borg hører til Jordbruksbygdene på Vestvågøy.

Forskjellene og likhetstrekkene mellom områdenes underregioner og landskapstyper sier noe om hvordan vi kan profilere dem opp mot hverandre, samtidig som den ressursmessige og sosiale sam-hørigheten mellom dem kommer fram. Borgs jordbrukslandskap, Eggums fiskerbondemiljø og utmarksressurser (beite, rekved-sanking) og Borgværs egg- og dunressurser, samt stedets tidligere handel, har til alle tider gjort at man her har samhandlet. Fiskebankene rett utenfor er en annen fellesnevner. Her er det godt torskefiske store deler av året.

Landskapsressurser og reiselivstilbud peker mot et områdeprodukt der Borgvær opplevelser er et av tilbudene for dem som tar turen til både Borg og Eggum. Tilrettelegging for opplevelser i skjærgården mellom disse områdene blir en viktig del av en slik profilering.

4. Kritiske faktorer

Borgvær er foreslått vernet som naturreservat/landskapsvernområde i Kystverneplanen. I planen er det lagt relativt strenge restriksjoner med hensyn til bruken av området. Det blir bl a foreslått ilandstigningsforbud i området fra april til august for å gi nødvendig ro i hekkeperioden. Besøk i denne perioden skal allikevel kunne arrangeres i samarbeid med grunneier og vernemyndighet.

Skjøtsel av den tidligere jordbruksmarka vil øke landskapets attraksjonsverdi. I dag dominerer marikåpe og stolpestarr (som danner igeltuer og vanskeliggjør ferdsel) store områder. Slike monokulturer reduserer det biologiske mangfoldet, og gjør vegetasjonsbildet mindre variert.

Bygningsmassen er viktige historiefortellere på Borgvær. Restaurering av denne vil gjøre et besøk på Borgvær mer interessant.

5. Borgvåg i Vestvågøy kommune

Landskapskarakter:
åpent landskap med grunner, holmer
og skjær

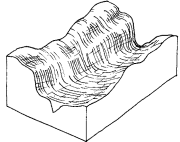
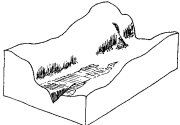

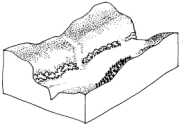

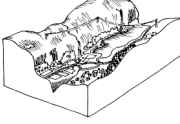
Eksponeringsprofil:
fiskerbondens landskap og havet

Opplevelsesprofil:
yttersidas ukjente skjærgård

Det store kartet viser landskapsområdets plassering i landskapsregionen, mens det innfelte kartet viser avgrensningen av landskapsområdet.

Beskrivelse av landskapsområdet

Landskaps-komponent	Beskrivelse	Betydning
Landskapets hovedform 	Landskapsområdet utgjør ytre deler av bukta mellom Eggum og Ramberg. To u-daler, Øvredalen i vest og Torvdalen i øst, åpner seg mot sjøen. Den brede strandflaten har store, sammenhengende myrpartier. Området er åpent med vidt utsyn sørover mot Ytre Borgpollen og nordover mot Borgvær.	* *
Geologisk innredning 	Det er mange små holmer og skjær i området, spesielt rundt Nesjøyan og Valøyan.	* * *
Vann og vassdrag 	Strandlinjen er flikete med flere langgrunne, smale våger. Fra Straume til Nesjøyan ligger store, langgrunne områder. Disse skaper stor variasjon mellom flo og fjære. Området fra Evjestraumen - Lauvåspollen - Jellvollstraumen er smalt og har en variert strandlinje (elvepreg). Tørrelegging av straumen på fjære sjø forhindrer ferdsel mellom pollen og havet. Vågsvika og Rambergvika er variert med oppbrutt strandlinje, og er vanskelig tilgjengelig fra land. Dette er et viktig område for sjøfugl (skal bli reservat). Torvdals-vassdraget er uregulert.	* * *
Vegetasjon 	Fjellene i vest har snau, beitepreget heivegetasjon og grønne raslier. Østre deler av områder, særlig Torvdalen og myrområdene nedenfor, gror til med tett bjørkeskog . Dette skyldes lavt beitepress. Det er store myrområder på strandflaten.	*
Jordbruksmark 	I Øvredalen har all jordbruks-aktivitet opphørt. I dag er det få beitedyr i dal-en, og myrer og tidligere utslåtter gror igjen. De fleste gårdene er nedlagt, men noe innmark slås enda av bønder som leier jorda. Gammel kulturmark er på hell, særlig i området rundt Jellvollstraumen.	*
Bebyggelse og tekniske anlegg 	Bebyggelsen er godt tilpasset landskapet. Det ligger mange tradisjonelle nord-landslån i området, men de fleste er fraflyttet. Mange bygninger er preget av forfall, men området rundt Jellvollstraumen gir et helhetlig inntrykk av fisker-bondens landskap: gamle nordlandslån og fjøs, naust, utløer og sommerfjøs. Det er ingen store naturinngrep i området.	* *
Landskaps-karakter 	Landskapsområdet er åpent med mange småholmer og skjær. Strandlinjen er flikete, og store områder er svært langgrunne. Det gir store forskjeller mellom flo og fjære. Jordbruket i området er i tilbakegang, og kulturlandskapet er i ferd med å gro igjen. Mye av bebyggelsen er også i ferd med å forfalle.	

Evaluering av Borgvåg

Helhet: Borgvåg er en bred bukt som ligger mellom Eggumsaksla i vest og de noe lavere åsene mot Ramberg i øst. Det er ingen klar romavgrensning mot pollene i sør og havområdet i nord. Sjøområdet har mange små øyer og holmer, landområdet er flatt og i stor grad myrdekt. Landskapsområdet er helhetlig og i liten grad preget av nyere menneskelig aktivitet. Her er det snarere opphør av aktivitet som setter preg på landskapet, jordbruksmarka gror igjen og bygningsmassen forfaller.

Mangfold: Det er stor variasjon mellom udalen i vest, den oppbrutte strandlinjen og de mange øyene og holmene utenfor. Her er også rester av fiskerbondens landskap med ulike gamle kulturmarkstyper. Miljøet er preget av nedleggelse og forfall, og landskapet er i ferd med å gro til med tett bjørkeskog. Området ligger nordvendt mot midnattssola. Det er mange viktige fuglebiotoper i området.

Intensitet: Landskapsområdet ligger rett mot storhavet, og intensiteten i landskapet er knyttet til midnattssola og dårlig vær. Her er mye hav, en vid horisont og stor himmel. Dramatikken i landskapet varierer sterkt med lyset og værforholdene.

Særpreget: Området ligger i type 22 Vester-å lens ytre kyst- og øylandskap. Dette er en sammensatt landskapstype. Borgvåg ligger innaskjærs og har landbrukspreg. Strandlinjen er variert, og store grunner skaper stor forskjell mellom flo og fjære. Bosetningen ligger spredt utover hele området.

Landskapskomponent	Klasse
Landskapets hovedform	B1 * *
Geologisk innredning	B1 * * *
Vann og vassdrag	A1 * * *
Vegetasjon	B2 *
Jordbruksmark	B2 *
Bebyggelse og tekniske anlegg	B1 * *
Landskapskarakter	B1

Landskapsressurser og reiselivsutvikling i Borgvåg

opplevelses- landskaps- komponent \ måte	se	være	gjøre	lære
Landskapets hovedform * * B1	En bred bukt med vid horisont og stor himmel, vendt rett mot nord, og mot midnattssola.	Være i en bred bukt, med vid horisont, mye sol. Være ute ved storhavet, men fortsatt litt skjermet.	Gå tur opp på åsryggene.	
Geologisk innredning * * * B1	Mange lave øyer og holmer i silhuett mot midnattssola.	Opplive et spennende øylandskap, mange små idyller og bortgjemte steder med urørt preg.	Gå i land på spennende øyer, finne gode steder å være. Gå på oppdagelses-tur.	
Vann og vassdrag * * * A1	Intakt strandlinje med store vekslinger. Smale våger, grunne straumer og langgrunner gir stor variasjon mellom flo og fjære. Mange ulike fuglebiotoper.	Være i et fuglerikt område.	Padle kajakk i et mylder av øyer. Ro eller kjøre båt i et utfordrende farvann. Her er godt fiske både i straum-ene og ute mellom øyene. Se på fugl.	Lære å mestre båt, vind, strøm og bølger. Lære å vise hensyn til natur og miljø. Lære om arter som er fredet eller truet.
Vegetasjon * B2	Grønne, åpne daler som gror til med skog. Vekslende myrtyper (rismyr, grasmyr, starrsumper).	Være i et landskap der tidligere kulturpåvirkning er i ferd med å forsvinne.	Plukke bær i skog og på myr. Botanisere.	
Jordbruksmark * B2	Mange gamle kulturmarkstyper, men preget av nedlegging. Få aktive bønder.		Botanisere i gamle kulturmarkstyper. På enkelte øyer kan en også treffe på sinte værere!	
Bebyggelse og tekniske anlegg * * B1	Lite og spredt bebyggelse, ingen store inngrep. Helhetlig eldre bygningsmiljø (fiskerbondemiljø). En del forfall.	Være i den gamle fiskerbondens landskap. Opplive et kulturlandskap som er i ferd med å forsvinne.	Vandre i et gammelt fiskerbondemiljø. Sykle på bygdevegene. Sightseeing bil/buss.	Lære om gamle driftsformer og byggeskikk knyttet til disse. Plassering av bygg/anlegg.
Landskapskarakter B1 Små grender med småbruk og naust, lav skjærgård mot storhavet og midnattssola Variert og spennende skjærgård på yttersida	<p>Eksponeringsprofil: Fiskerbondens landskap og storhavet Området er preget av nedleggelse og forfall. Alle blindveger fører ut til små samfunn hvor de fleste er fraflyttet. Dette er den gamle fiskerbondens kulturlandskap, et historisk landskap som naturen er i ferd med å "ta tilbake". Langs vegen ut til Eggum, et meget populært utfartssted når midnattssola skinner, ligger idyller som Lauvås-pollen og Jellvollstraumen. Bygningsmiljøet og det gamle jordbrukspreget gir fortsatt et bilde av den gamle fiskerbondens landskap. Bygningenes plassering, det fraflytta preget og beliggenheten gir stedet en helt spesiell atmosfære.</p> <p>Opplivelsesprofil: Yttersidas ukjente skjærgård Området er et eldorado for den som vil ut på oppdagelsesferd i småbåt eller kajakk. Farvannet er grumsete og storhavets bølger kan være tøffe, fisket er godt og dyre- og fuglelivet rikt og mangfoldig. Mange idyller på små øyer og i lange, smale våger og sund. Straumen opp til pollene er spennende, men her er det svært grunt, og på fjære sjø er det umulig å passere med båt.</p>			

6. Kabelvåg i Vågan kommune

Landskapskarakter:
lavt strandknauslandskap med
bebyggelse i forsenkningene

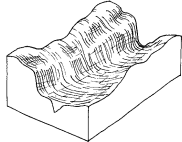
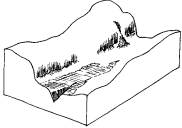
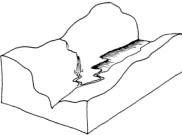
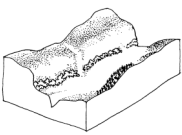

Eksponeringsprofil:
Kabelvåg – kystens Røros

Opplevelsesprofil:
Storvågan – Lofotens natur og
kultur gjennom tusen år

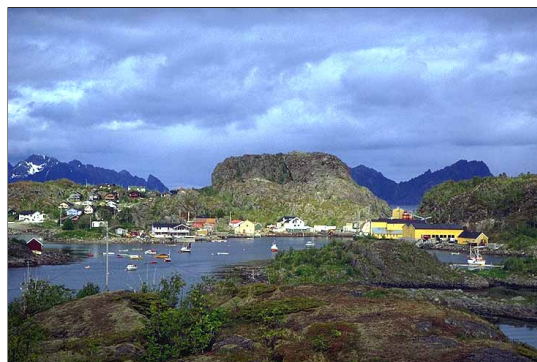

Det store kartet viser landskapsområdets plassering i landskapsregionen, mens det innfelte kartet viser avgrensningen av landskapsområdet.

Beskrivelse av landskapsområdet

Landskapskomponent	Beskrivelse	Betydning
Landskapets hovedform 	<p>Landskapsområdet er et sørvendt strandknauslandskap med lave, runde knauser. Knausene deler flaten inn i mange små rom og skaper et småskalalandskap. Tjeldbergtinden ligger i landskapsområdets nordøstre hjørne. Ellers ligger fjellveggene litt unna området, bl a ligger Kabelvågmarka i nord mellom fjellveggen og landskapsområdet. Landskapsrommet er åpent mot havet i sør, mens øyene i øst (Skrova, Litlemolla og Stormolla) tegner er fjernere vegg. Vågakallen er et landemerke i det fjerne.</p>	***
Geologisk innredning 	<p>Fjellet er oppdelt, småkollete og oppsprukket. Berggrunnen består av granitt med en rødlig, varm farge. Svabergene stiger rett opp fra sjøen. Der det er strender dominerer grove blokker.</p>	**
Vann og vassdrag 	<p>Landskapsrommet åpner seg mot Vestfjorden i sør. Strandlinjen er variert med dype innskjæringer. Små skjær danner en liten skjærgård. Noen våger har makkfjøre.</p>	**
Vegetasjon 	<p>Vegetasjonen består av rishei oppå kollene, og lauvtrær og busker i sprekker og forsenkninger. Vegetasjonen gir kollene en gulaktig grønnfarge. Furutrær i Storvågen tegner en mørkere flate. Inne i Kabelvåg ligger frodige hager og parker med store lauvtrær.</p>	**
Jordbruksmark 	<p>Jordbruksmark finnes på strandflaten mellom knausene. Marka er ikke i drift, og dekkes i dag av hundekjeks.</p>	*
Bebyggelse og tekniske anlegg 	<p>Kabelvåg ligger midt i landskapsområdet. Kabelvåg har en helhetlig trehusbebyggelse med sammenhengende fasaderekker som gir bystruktur. Husene har variert fargesetting. Vågen og torget danner kjernen i tettstedet, men torget er utflytende. Lofotkatedralen, en stor trekirke, speiler seg i Kjerkvågen og danner et markant landemerke i området. I Storvågen ligger den gamle væreiergården med tilhørende bebyggelse. Denne fungerer i dag som museum. Flere turistanlegg ligger samlet i Storvågen. Bebyggelsen har tradisjonelt ligget i forsenkningene mellom kollene. I dag er en på vei bort fra denne tradisjonen, og en del nyere boliger ligger oppå kollene. Det fører til at bebyggelsen ligger eksponert mot flere landskapsrom.</p>	***
Landskapskarakter 	<p>Landskapsområdet ligger sørvendt mot Vestfjorden. Lave strandknauser danner et småskalalandskap med mange, små rom. Bebyggelsen er vesentlig for landskapskarakteren, og Kabelvåg danner kjernen i området. Kabelvåg har en fargerik trehusbebyggelse med sammenhengende fasaderekker, parker med frodige lauvtrær og torg ved vågen. Dette gir Kabelvåg god kontakt med sjøen. Øst for Kabelvåg ligger Lofotkatedralen, en stor trekirke, som danner et viktig landemerke i området. Vest for Kabelvåg ligger historiske Storvågan med den gamle væreiergården og en rekke turistanlegg.</p>	

Evaluering av Kabelvåg

Helhet: Landskapsområdet har et rolig og vennlig småskalalandskap. Vegetasjonen er frodig med trær i forsenkningene og innimellom bebyggelsen i Kabelvåg. Bebyggelsen i Kabelvåg er helhetlig, og sammenhengende fasaderekker skaper bystruktur. Sjøen er trukket inn i torget i Kabelvåg, og speiler bebyggelsen. Torget er imidlertid utflytende. En del fyllinger i sjøen ødelegger strandlinjen.

Jordbruksmarka er ikke lenger i drift, og domineres av hundekjeks og soleie.

Bebyggelsen rundt Kabelvåg ligger i forsenkningene mellom kollene. Enkelte nye hus er imidlertid plassert oppå kollene, og ligger derfor eksponert mot flere landskapsrom. Dette bruddet i byggetradisjon forstyrrer helheten i landskapet.

Mangfold: Strandlinjen er variert med bukter, poller og dype innskjæringer.

Variert fargebruk på bebyggelsen i Kabelvåg, sammen med en rekke småhager og parker, skaper et variert bybilde.

Intensitet: En rekke fjelltinder ligger eksponert mot området, men avstanden til fjellene tar bort dramatikken.

Lofotkatedralen er et viktig landemerke og identitetsmerke i området. Kirkens posisjon som landemerke er imidlertid svekket av nyere boligbebyggelse som er

plassert tett inntil østsiden av kirken. Europavegen skiller kirken og kirkegården. Disse anleggene gjør Kjerkvågen i vest spesielt viktig som spill for kirken.

Særpreget: Området hører til landskapstype 10. Vestfjordens kystlandskap. Det som skiller Kabelvåg fra andre områder innenfor typen er:

- stor avstand til fjellveggen bak
- lav fiskeriaktivitet
- ikke jordbruksdrift
- Kabelvåg er et tettsted der ulike byggeskikk viser at stedet har utviklet seg over lang tid.

Landskapskomponent	Klasse
Landskapets hovedform	B2 * * *
Geologisk innredning	B2 * *
Vann og vassdrag	B1 * *
Vegetasjon	B1 * *
Jordbruksmark	B2 *
Bebyggelse og tekniske anlegg	A2 * * *
Landskapskarakter	B1

Landskapsressurser og reiselivsutvikling i Kabelvåg

opplevelses- måte landskaps- komponent	se	være	gjøre	lære
Landskapets hovedform * * * B2	Små, lune rom mot sjøen. Utsikt østover og over fjorden fra enkelte steder. Ingen bratte fjell bak.	Være i et åpent, men samtidig skjermet område med godt klima.		
Geologisk innredning * * B2	Enkelte spennende strandsoner, små rom med god utsikt over Vestfjorden i sør.	Strandknausene og smådalene gir en for regionen sjelden lun og stille atmosfære.	Gå tur. Kultursti mellom Kabelvåg og Storvågan.	
Vann og vassdrag * * B1	Kystlinjen er variert og oppleves best fra sjøsiden. Lange smale våger. Gode småbåthavner.	Være i småbåt, oppleve strandknauslandskapets stadige vekslinger. Noen få sandgrunner.	Ro småbåt, fiske. Muligheter for å bli med gamle nordlandsbåter, fiskebåter, båt m/glassbunn.	Lære om sjøen og fiske gjennom de ulike turtilbudene på sjøen.
Vegetasjon * * B1	Frodige flekker mellom knausene. Enkelte hager, ask i parken i Kabelvåg.	Være i et beskyttet landskap med et av Lofotens beste lokale klima.		
Jordbruksmark * B2	Lite jordbruksmark. Alt areal ute av drift. Byggepress på restområdene.			Fiskerbondens landskap med små åkerflekker knyttet til Lofotmuseet.
Bebyggelse og tekniske anlegg * * * A2	Kabelvågs historie og bygningsmiljø: Resten av området er mindre tettbygd, og har ordinær bebyggelse.	Kabelvåg er et aktivt kultursentrum med mange tilbud. Yrende folkeliv under vinterfisket og om sommeren.	Handle, gå på utstilling/konsert/museum. Spise god mat og oppleve byens utesteder.	Enkelte tradisjonsrike bygningsmiljø (bymiljø) formidler sammen med museer/gallerier kystens historie.
Landskapskarakter B1 Kabelvågs bygningsmiljø og hyggelige atmosfære Kulturtilbud som museer/gallerier, akvarium og spesielle båter	<p>Eksponeeringsprofil: Kabelvåg – kystens Røros Kabelvåg ligger forholdsvis skjermet, fiskeriene preger kun deler av havna, resten av bebyggelsen har by-/boligfelt-preg. Det som virkelig særpreger atmosfæren i Kabelvågområdet er opprustingen av det gamle bybildet med bygningsmiljø som har overlevd både siste krig og mange bybranner. Den store trekirken "Lofotkatedralen" innerst i Kjerkvågen er et kjennemerke. Kabelvåg har et godt tilbud når det gjelder handel, servering og utesteder med en hyggelig atmosfære.</p> <p>Opplevelsesprofil: Storvågan – Lofotens natur og kultur gjennom tusen år Storvågan ble tidlig svært viktig i oppbyggingen av fiskeriene, ilandføring, foredling og videresalg av fisk, særlig tørrfisk og tran. Gamle Vågar var alt på 1200-tallet det viktigste handelsstedet i Nord-Norge. Lofotmuseet og Galleri Espolin formidler denne historien. Lofotakvariet er en annen turistattraksjon som på denne måten belyser Lofotens viktigste ressurs den dag i dag, nemlig livet i havet. Rorbuhotellet tilbyr overnatting og servering. Vågar produkter selger husflidsprodukter via akvariet og rorbuhotellet.</p>			

Landskapet og reiselivsproduktet Storvågan

1. Produkt

Storvågan har 7 bedrifter som gjennom økt samarbeid og mer helhetlig profilering ønsker å styrke stedets identitet og særpreget. Bedriftene i Storvågan består av et regionalt museum, et galleri, et akvarium, et hotell, en spesialbygget undervannsbåt, en fembøring og en bedrift for folk med yrkeshemming. I tillegg finnes noen boligområder og et havneområde med steinknuseri og kai for utskiping.

Reiselivsbedriftene samarbeider med andre når det gjelder opplevelser, blant andre Jann's Adventure, Kalle og Lofoten Opplevelser. De fem reiselivsbedriftene er:

- **Lofotmuseet** med en væreiergård og spennende kulturlandskap med fiskerbondemiljø. Arkeologiske utgravninger viser spor etter kontinuerlig bosetting fra steinalderen fram til vår tid, bl.a. samiske bosetninger, tingsted og middelalderby. Her er rorbuer og naust med fembøring (i opplag fra november til mars) og en samling nye og gamle nordlandsbåter. Museet har tre faste tilsatte, tre på arbeidsmarkedstiltak og seks sesongsarbeidere (til sammen 6,3 årsverk), og omlag 13 000 besøkende.
- **Galleri Espolin** med en stor samling av lofotkunstneren Espolin Johnsons verker. Bildene skildrer folk og livsmiljø fra tiden da man fremdeles rodde fiske i åpne båter. Galleriet har

en fast tilsatt og fem sesongtilsatte, til sammen ca. to årsverk, og rundt 14 000 besøkende.

- **Lofotakvariet** har saltvannsfisk, sel, oter og andre sjødyr. Akvariet er godt egnet for barn. Her er også ulike bildespill som viser naturen og livet i Lofoten. Akvariet har tre ansatte og sesonghjelp (omlag 4,5 årsverk), og rundt 50 000 besøkende.
- **Nyvågar rorbuhotell** (Top Lofoten) består av 30 rorbuer (120 senger) med full hotellstandard. Her er restaurant, kaikro og selskapslokale som også er laget for kurs/konferanser. Småbåthavn. Hotellet har åtte fast ansatte og 30 sesongtilsatte (til sammen ca. 23 årsverk), og omlag 9500 gjestedøgn.
- **Nautilus A/S** er et selskap som eier en spesialbygget båt med vinduer i kjølen. Selskapet tar folk med på tur i båten M/S Kaptein Nemo for å se på livet under vann. Brygga ligger like ved akvariet og turistbedriften Nyvågar. Båten kan ta 23 passasjerer. Bedriften har en fast ansatt og tre sesongtilsatte (to årsverk), og hadde omlag 5500 passasjerer i sin første sesong.
- **Storfembøringen Vågar A/S**. Vågan folkehøgskole organiserer driften av båten. Bruksretten tilhører eiere og et båtlag (interesseorganisasjon). Båten inngår i undervisning og opplæring i kystkultur. Delvis kommersiell drift vår, sommer og høst.
- **Vågar produkter A/S** er en bedrift for folk med yrkeshemming. Bedriftens produkter er reklametrykk, design og strikking av klær (husflidsprodukter) og produksjon av fyringsved. Bedriften har omlag 20 ansatte (omlag 17 årsverk). Husflidsproduktene selges

bl.a. gjennom Lofotakvariet og Nyvågar rorbu-hotell.

Opplevelsesmåtene er knyttet til:

- Det å **se** (sightseeing) kulturbyen Kabelvåg, havneområdet og bykjernen som er rustet opp de senere år. Lofotkatedralen, en stor trekirke med 1200 sitteplasser.
- Det å **være** i et tidligere fiskevær med en gammel og delvis intakt bystruktur som ellers er gått tapt i nesten hele landsdelen. Kabelvåg har et svært gunstig lokalklima.
- **Gjøre**-opplevelsene er knyttet til organiserte aktivitetstilbud, f.eks. å besøke kulturattraksjoner som muse-er, utstillinger/gallerier, konserter, festivaler og mer spesialiserte opplevelsesbedrifter som Lofotakvariet og Nautilus. I tillegg kommer handel på torg og i butikker og håndverks-utsalg, kafe-/restaurantbesøk og dans/underholdning ellers. Det er også en kultursti fra Kabelvåg til Storvågan, mulighet for å leie båt/kajakk/sykkel, bli med på havrafting eller seile en nordlandsbåt.
- **Lære**-opplevelsene er særlig knyttet til områdets unike bygningsmiljøer og formidling av den gamle kystkulturen gjennom Lofotmuseet, fembør-ingen Vågar og Galleri Espolin. Bedrifter som Lofotakvariet og Nautilus fokuserer på livet i havet og den Lofotkulturen vi finner i dag (ulike bildespill m.m.).

2. Produktområde, områdeprofil og stedsprofil
Produktområde: I Storvågan er de fleste reiselivsbedriftene avhengige av å få kunder til stedet. Unntaket er de to båtene, som begge til en viss grad reiser ut og tilbyr opplevelser langs vågen og ut på Lofothavet. (Nautilus i Storvågen, fembøringen også ut på Lofothavet og lengre turer). Vågar produkter sender sine varer ut, selv om noen husflidsprodukter også selges via akvariet og hotellet.

Områdeprofil: Det som særpreger og bygger landskapsområdet Kabelvågs karakter og identitet er kulturbetinget, knyttet til Nord-Norges viktigste fiskevær og handelssted gjennom mange hundre år. Når man ser landskapsområdet under ett, dominerer ikke de fiskeværskomponentene helhetsinntrykket, og området hører til landskapstypen Vestfjordens kystlandskap (ikke Vestfjordens fiskevær). Områdets landskapskarakter hører derfor ikke med til regionens eksponeringsprofil. Selve stedet Kabelvåg ligger forholdsvis skjermet til, fiskeriene preger kun deler av havna, resten av bebyggelsen har vanlig by-/ boligfeltpreg. Det som virkelig særpreger Kabelvåg er en gammel bystruktur med bygninger som har overlevd både siste krig og mange bybranner. Stedet Storvågans styrke i forhold til reiseliv er dets unike kulturressurser knyttet til kystens kulturhistorie, til bygningsmiljø og museer, samt akvariets opplevelsestilbud og barnevennlige profil. Disse tilbudene utgjør en viktig del av Lofotens opplevelsesprofil med et særegent, tverrfaglig opplevelsestilbud. Når det gjelder reiseliv må Storvågan og Kabelvåg ses i sammenheng.

Stedsprofil: Storvågan har som reiselivssted en uoversiktlig og lite enhetlig profil. I utgangspunktet består reiselivstilbudet av 7 bedrifter som mer eller mindre uavhengig av hverandre havnet på samme sted, med forskjellig byggestil, materialvalg og funksjon. Bare

Lofotmuseet har en lokalisering bestemt av stedegegne ressurser. Strandknausland-skapet har mange smårom, og gir i seg selv ingen klare føringer for hvordan bedriftene bør være. Men Lofotmuseet slår an tonen ved å være en tradisjons-bærer for gammel kystkultur. Galleri Espolin fører dette videre gjennom ny arkitektur, med en utforming som under-ordner seg landskapet (bygd inn i en jordvoll). Rorbuhotellet har videreført "moderniseringen" av den gamle kystkulturen, mens akvariet er et moderne bygg. Ideen bak Lofotakvariet er at hele anlegget skal gjenspeile et lite fiskevær med kai, oljetank, notbøteri m.v. Produksjonslokalene til Vågar produkter ligger noe tilbaketrukket fra de øvrige bedrift-ene og består av store, lave brunbeisete brakker omgitt av asfalt. Arealene mel-lom reiselivsbedriftene er dominert av utflytende trafikkarer. Gangstier, vegetasjon og andre tiltak som kan dele opp arealene og lede turistene mellom bedriftene mangler. Bygningsmiljø og utomhusarealer har varierende kvalitet.

De syv bedriftene arbeider for et nærmere samarbeid og en mer helhetlig profilering av stedet. En samordnet administrasjon mellom museet, galleriet og akvariet ville trolig gi en stor effektivitetsgevinst mtp. økonomi, og bedret kundetilfredshet som følge av mer enhetlige tilbud. En slik samorganisering vil frigjøre ressurser til produktutvikling og markedsføring. Man snakker altså om å både skape en mer helhetlig og samlende områdeprofil, samtidig som bedriftene tar et felles løft for å styrke profilering og markedsføring av hver enkelt bedrift.

3. Stedsutvikling og ytterligere profilering som miljøvennlig reisemål

Storvågan har ikke de dramatiske omgivelsene som kjennetegner Lofotens eksponeringsprofil, selv om Vågakallen er et viktig landemerke i det fjerne. Kabelvåg har ikke en steil bakvegg, men er omgitt av Kabelvågmarka med lett turterreng. Det er

mindre skyggefullt her, og lokal-klimaet er godt. De mange små land-skapsrommene øker landskapets evne til å absorbere inngrep. I den senere tid har man imidlertid begynt å bygge hus oppe på knausene, bygningene ligger ekspo-nert mot mange landskapsrom og endrer landskapsbildet.

Små rom med skiftende karakter, selv over små avstander, er særegent for Stor-vågan. En urørt liten vik med steinalder-boplasser ligger idyllisk til rett bak de nærmeste knausene ved Lofotakvariet. Hvert enkelt rom kan med fordel analyse-res for å få en oversikt over kvalitetene i området, og hva man kan ta fatt i for å skape muligheter for rike og varierte natur- og kulturopplevelser.

En slik framgangsmåte må imidlertid ledes av et framtidssbilde, en visjon av hvordan man ønsker stedet skal være om 10 år og om 50 år. Hva bryter med eksisterende landskapskarakter? Hva er uten betydning, og hva understøtter og styrker denne? Spørsmål som man kan stille seg er f.eks.: Hva kan framheves, rendyrkes eller settes opp som kontrast mot neste rom? Hva bør skjermes, endres, tones ned eller fjernes for ikke å ødelegge det man ønsker å formidle?.

4. Kvalitetssikring av reiselivsproduktet - valg som underbygges av landskapsanalysen

Området har få severdigheter utenom bedriftene. I Storvågan tilbys en rekke relativt passive gjøre-opplevelser. Aktiviteter som det å gå på museum, gå på kunstutstilling, se på sjødyr eller lysbilder i akvariet, oppleve det undersjøiske landskapet gjennom vinduene i bunnen av "ubåten", eller spise/overnatte på hotellet. I tillegg kommer en del lære-tilbud, særlig i tilknytning til museet og akvariet.

Bedriftene ønsker å styrke helhetsinntrykket, både gjennom administrativ samordning og mer helhetlig utemiljø. Videre produktutvikling og profilering skal altså underbygge opplevelser som vil gi

stedet en sterkere identitet. Man er i ferd med å lage en kultursti som vil binde sammen akvariet og museet. På sikt bør alle bedriftene tilknyttet det samme stisystemet. Tiltak som letter tilgjengeligheten vil underbygge mer aktiv deltakelse (gå tur, fotografere, oppleve landskapet), og kan lett knyttes opp mot eksisterende kultursti mellom Storvågan og Kabelvåg.

Området mellom bedriftene er preget av en utflytende og lite attraktiv parkerings-plass som kan være kaotiske i høysesong-en. For å komme til galleriet må turistene krysse vegen/parkeringsplassen, noe som ikke alltid er like trivelig ved stor trafikk. Å skape gode utomhusarealer som både er funksjonelle, leder turistene fra bilen til attraksjonene og samtidig er trivelige er en utfordring.

Hovedspørsmålet er hvilke ledebilder man velger seg? Hva er det som skal ligge til grunn for opplevelsene? Hvor miljøvennlige ønsker man å bli? Er det det ekte eller er det fantasien som skal bygge opplevelsene? I dag er det natur (akvariet), tradisjonell kultur (museet/ galleriet) og ny kultur (rorbuhotellet) som preger reiselivstilbudet. Dersom f.eks. ubåtproduktet skal videreutvikles ved at det plasseres spennende effekter på havbunnen (skipsvrak eller betonghus for fisken), er det viktig å vurdere hvordan dette passer inn i det overordnede perspektivet for stedet.

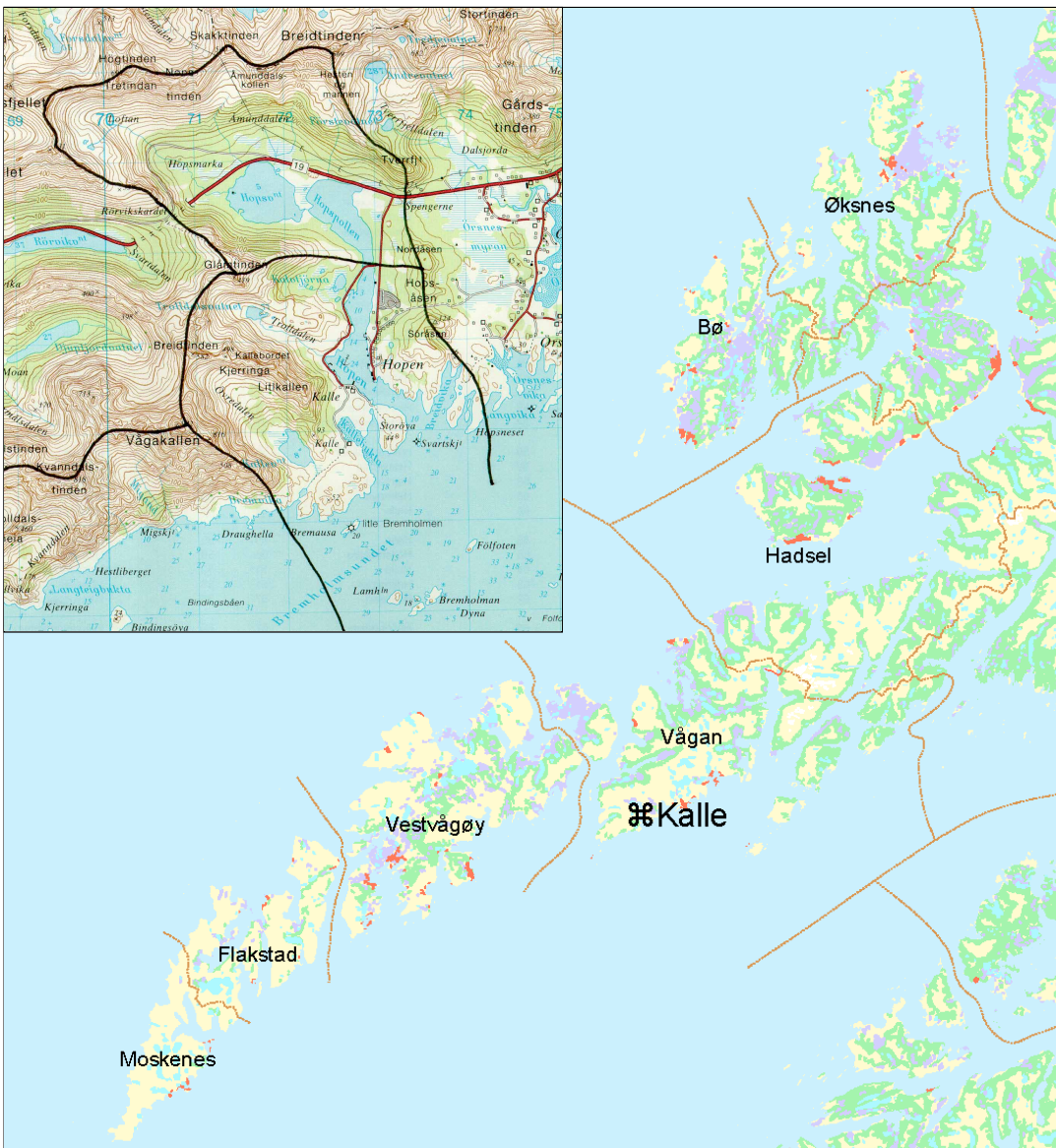
7. Kalle i Vågan kommune

Landskapskarakter:
storskalalandskap med fjelltinder

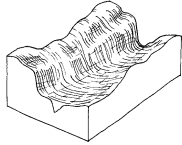
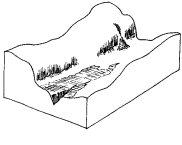
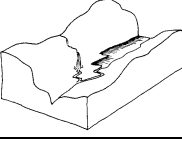
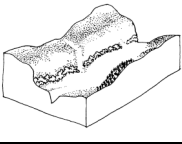
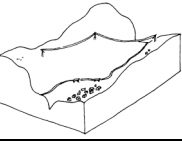
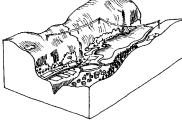
Eksponeringsprofil:
Vågakallen – Lofotveggens
majestet

Opplevelsesprofil:
Kalle gamle handelssted

Det store kartet viser landskapsområdets plassering i landskapsregionen, mens det innfelte kartet viser avgrensningen av landskapsområdet. Kalle landskapsområde i sørøst, Hopsvatnet i nordvest.

Beskrivelse av landskapsområdet

Landskapskomponent	Beskrivelse	Betydning
Landskapets hovedform 	<p>Landskapsområdet består av to klart definerte landskapsrom. En fjellrygg fra Breidtinden i retning nordvest-sørøst skiller de to rommene. I nordøst danner Hopen, en smal fjord, gulvet i rommet. En halvsirkelformet fjellrekke danner bakveggen og favner landskapsrommet i vest. To lave åsrygger skyter ut fra fjellveggen og lukker fjorden som bare har en smal åpning mot havet. I øst avgrenses landskapsrommet av en lav åsrygg som ligger parallelt med fjorden. Strandflaten er smal, og terrenget skråner fra sjøen og opp i fjellveggen. En fjernere fjellvegg i øst virker romavgrensende. I det sørvestlige landskapsrommet danner en steil, halvsirkelformet fjellrekke veggen i rommet. Fjellrekken har en taggete silhuettlinje, og omkranser et firkantet vann. Et nes som ligger parallelt med fjellrekken lukker rommet.</p>	***
Geologisk innredning 	<p>I det nordøstlige landskapsrommet veksler sterkt oppsprukne partier med glatte. Fjellene har utspring og innhuk som gir et spill med lys og skygge. Det er mange raslier både i fjellveggen og langs fjellfoten. Berget på åsryggen som ligger parallelt med fjorden er oppsprukket, men har avrundete kanter. I det sørvestlige landskapsrommet er fjellsidene avrundet i bunnen. En svakt skrånende, grovblokkig rasli gir fjellfoten en ruglete tekstur. Fra toppen av rasliene reiser fjellveggen seg steilt opp. Forvitring gir en kantete, litt opprevet overflate.</p>	***
Vann og vassdrag 	<p>En avlang, smal fjord i retning nord/sør danner gulvet i det nordøstlige landskapsrommet. Fjellet går helt ut i sjøen, og strandlinjen er lite variert. En vegfylling avsnører Hopspollen fra fjorden. Kallevannet danner gulvet i det sørvestlige landskapsrommet. Vannet har en nærmest firkantet form. Rennende vann tegner svarte striper i fjellsidene. En bekk renner fra vannet over myra og ut i sjøen. Strandlinjen er lite variert, men små bukter ligger skjermnet mellom bergknauser i sør.</p>	***
Vegetasjon 	<p>Vegetasjonen danner en mosaikk med bart fjell og raslier, og landskapet framstår som relativt skrint. I rasliene og på flatere hyller i bakveggen vokser lauvskog. I det sørvestlige landskapsrommet er det tett oppslag av bjørk i dalbunnen og fjellsidene (rasliene). Vegetasjonen blir underordnet den mektige fjellveggen. En smal, avlang myr ligger på sørsiden av Kallevannet.</p>	**
Jordbruksmark	<p>Det er lite jordbruksmark i området. Jordbruksmarka blir slått.</p>	*
Bebyggelse og tekniske anlegg 	<p>Bebyggelsen ligger langs sjøen i den indre delen av fjorden. Væreierboligen og flere rorbuer ligger på vestsiden av fjorden. Bygningene er i god stand. En gruppe boliger ligger samlet på østsiden av fjorden. Et kaianlegg med fiskebruk skaper et aktivt miljø. Et gammelt sjømerke i tre står i fjellsiden innerst i pollen. Vegen følger sjøen, og vegfyllingen avsnører Hopspollen fra fjorden. Vegfyllingene mangler vegetasjonsdekke og er eksponert mot bebyggelsen og sjøen. Det er ingen bebyggelse i det sørvestlige landskapsrommet.</p>	**
Landskapskarakter 	<p>Landskapsområdet består av to landskapsrom. I nordøst danner Hopen, en smal fjord som snevres inn ved utløpet, gulvet i rommet. Her er det lave åsrygger som avgrenser rommet, mens høye fjelltinder stiger bratt opp bak de lave ryggene. Bebyggelsen er en viktig del av landskapskarakteren, og den gamle væreierboligen ruver på en liten høyde. I sørvest er landskapsrommet naturpreget. En steil, halvsirkelformet fjellrekke med taggete silhuettlinje omkranser et vann. Her er landskapsrommet lukket. Landskapet åpner seg mot Vestfjorden i sør. Fra de avrunda svabergene skimtes Steigen som en fjern vegg.</p>	

Evaluering av Kalle

Helhet: Elementene i området er sortert med bebyggelse, lave åser, flater og runde former nærmest sjøen, og et vilt fjellparti i nord og vest. En veg ligger på fylling tvers over Hopen og avsnører Hops-pollen innenfor. Vegen er eksponert og bryter opp vannflaten.

Mangfold: Det er flere små og relativt ulike landskapsrom i området. Lengst øst ligger Hopen. Den smale vika er godt skjermet, rommet er avgrenset av lave, runde åser i øst og bratte tinder i vest. På vestsiden av Hopen ligger den hvitmalte væreierboligen høyt i terrenget og ruver. Bygningen er et landemerke i vika. På østsiden ligger husene tettere og er mer fargerike. Det er sjøhus og brygger på begge sider av vika.

Lenger vest ligger en botndal skjermet bak en lav åsrygg og danner et lukket rom. Her er landskapet vilt og natur-preget. Flere mindre bukter danner små rom langs sjøen.

Vegetasjon gir fargeveksling i fjellsidene og understreker sprekke-mønstre og ras-lier. Vegetasjonen tilfører liv og frodighet og understreker samtidig steinens livløshet og golde preg. I botndalen ligger et snøbelte som et hvitt bånd og markerer overgangen mellom den vertikale fjellveggen og den skrånende raslia. Fjellet i området er variert mht overflate og form. Avrunda, glatte svaberg danner en kontrast til spisse og skarpe tinder og egger, og kantete og opprevne fjellsider.

Intensitet: Fjellene som avgrenser landskapsområdet i vest stiger bratt opp fra den smale strandbredden og danner en vertikal kontrast til den horisontale vannflaten. Botndaler skjærer inn i fjellveggen og skaper formkontraster med avrunda, skålformete daler og smale, taggete tinder. Stortinden i nordøst har en piggform som stikker opp over de andre fjellene og danner et markant landemerke.

Kontrasten mellom de små husene innerst i vika og den massive bakveggen øker dramatikken i landskapet.

Skjærgården utenfor er lite utviklet og dramatikken i landskapet vil øke når været står på svabergene i sør.

Særpreget: Området ligger i landskapstype 10 Vestfjordens kystlandskap. Det som skiller Kalle fra andre landskapsområder i typen er:

- området ligger skjermet og litt tilbaketrukket fra Vestfjorden
- området har ikke jordbruksdrift av betydning
- strandlinjen er enkel og renskåret
- avstanden til steile, golde fjell er kort
- lite aktivitet og rolig atmosfære

Landskapskomponent	Klasse
Landskapets hovedform	A1 * * *
Geologisk innredning	A1 * * *
Vann og vassdrag	A2 * * *
Vegetasjon	B1 * *
Jordbruksmark	B1 *
Bebyggelse og tekniske anlegg	A2 * *
Landskapskarakter	A1

Landskapsressurser og reiselivsutvikling på Kalle

opplevelses- landskaps- komponent	se	være	gjøre	lære
Landskapets hovedform * * A1	Vågakallen kneiser majestetisk med taggete tinder og store linjer. Området har to rom.	Være i et stort og kraftfullt landskap med mange smårom og idyller.	Gå tur, sykle.	Lære om landformer og lokalklima.
Geologisk innredning * * * A1	Store blanke sva og mørke stup. Paradis, et område med glattskurte gule granittformasjoner vendt mot Vestfjorden. Langgrunn, lun strand.	Være under mektige fjellvegger med mørke stup og blanke sva, eller mellom de mange glattskurte, gule blokkene. Være på lun, solrik strand.	Klatre i storvegger eller på små ruter og klipper. Gå tur langs klippekysten. Sole seg på sva-berg eller på en lun og solvendt badestrand.	Lære å klatre (mange organiserte kurs, alle nivåer). Lære om geologi og løsmasser.
Vann og vassdrag * * * A2	Viker og grunner. Hopen har dype havner. Kallebukta er en populær strand. To botnvann under mektige Vågakallen.	Være ved de små botnvannene. Være i båt, inne i Hopen, eller på sjøen innunder Vågakallen.	Bade (Lofotens beste badetemperatur). Ro, padle eller kjøre båt. Fiske i sjøen utenfor. Ta en tur med den gamle ferga.	
Vegetasjon * B1	Grønne, frodige sletter og raslier under fjellet. Skog i forsenkninger.	Være i små, frodige rom omgitt av store fjellvegger.	Gå tur. Raste.	
Jordbruksmark * B1	Små enger sør for Kallebukta. Rester av et gammelt kulturlandskap. Eng/beite ved Kallestranda er regulert til friområde.	Være i et gammelt kulturlandskap som er tilrettelagt for ferdsel. Et par små-bruk med litt eng-slått, ingen beite-dyr.	En smal grusveg og fine stier gjør området rundt de små bruka lett tilgjengelig. Ingen gjerder (ingen beitedyr).	
Bebyggelse og tekniske anlegg * * A2	Væreierbolig og rorbuer er fint restaurert. Fiskemottak med nye, lave bygninger. God havn, men få båter. Gammel veteranbåt ved kai (treferge).	Være i et lite og skjermet miljø, der man fortsatt kan ane det gamle handelsstedets atmosfære.	Gå på tur, sykle langs vegen. Bo i gamle, intakte rorbuer. Oppleve atmosfæren i væreierens hus eller et veteranbåt-cruise på Lofothavet.	Lære om kystkultur, og hvordan Lofoten har utviklet seg. Væreierhistorie. Lære om byggeskikk og restaurering.
Landskapskarakter A1 Vågakallens mektige fjellmassiv og friområde m/badestrand Særpreget atmosfære rundt væreierhuset og rorbuene	<p>Eksponeeringsprofil: Vågakallen – Lofotveggens majestet Vågakallen er en kjempe blant Lofotveggens tinder, og troner nesten 1000 meter rett opp bak Kalle hovedgård. Fjellet er et seilemerke omspunnet av myter og dramatik. Kalle ligger nær de største befolkningsskonsentrasjonene i Lofoten, og utmarka er lett tilgjengelig. Den populære badestranda er regulert til fri-område, og derfra går det flere stier ut til de gule, glatte klippeformasjonene ved Paradis. Klatringen foregår både her og i de store fjellveggene.</p> <p>Opplevelsesprofil: Kalle gamle handelssted Væreierboligen og det vesle rorbumiljøet består av intakte og velrestaurerte bygninger. Bygningsmiljøet og den dramatiske beliggenheten skaper en helt spesiell atmosfære. Området ligger for seg selv, skjult både fra hovedvegen (E10) og havet. Væreierboligen brukes kun til spesielle arrangementer (lukkede selskaper), kurs og incentivereiser. Man ønsker gjester som blir en stund, og rorbuene leies ut for minimum en uke av gangen.</p>			

Landskapet og reiselivsproduktet Kalle A/S

1. Produkt

Kalle A/S er en reiselivsbedrift som består av Kalle hovedgård og veteranbåten Gamle Lofotferga. Bedriften har en daglig leder og to deltidsansatte. I tillegg er omlag fem tilsatt i sesongen. Til sammen omlag tre årsverk. I 1998 hadde Kalle hovedgård 2500 overnattingsgjester, og Gamle Lofotferga fraktet omlag 10 000 passasjerer. Av disse utgjør elever fra Knutmarka leirskole i Svolvær ca 2000 passasjerer.

Kalle hovedgård tilbyr incentive-opplevelser knyttet til eget område (natur- og kultur), og veteranbåtcrucie med Gamle Lofotferga i tre (cruise-turer til Trollfjorden m.m.). Kalle A/S har slik sett to bein å stå på, tilrettelegging for kystkulturopplevelser og for klatreopplevelser. Både hovedgården og fergen har kafé og restaurant med alle rettigheter. Restauranten er bare åpen ved spesielle anledninger. I tillegg er den nye brygga innredet med storkjøkken, og hallen brukes både til servering og ulike arrangementer. Overnatting tilbys i restaurerte og delvis moderniserte rorbuer. Kalle satser på det norske markedet. Mange opplevelsestilbud arrangeres i samarbeid med reiselivsbedrifter som Lofoten Opplevelser og Janns Adventure A/S.

Opplevelsesmåtene er i hovedsak knyttet til storslagen natur og gammel kystkultur:

- Det å **se** den sagnomsuste Vågakallen med sine majestetiske fjellvegger og taggete tinder på nært hold. Små botn-vann under mørke stup og blanke sva med svarte vannstriper. Se klippene ved kysten. Hovedgårdens har en fantastisk beliggenhet midt i området, som ligger beskyttet og med lite inn-syn. Det å se Lofotveggen fra sjøsiden, se havørn, sjøfugl og kanskje også hval. Se Trollfjorden.
- Det å **være** så nær fjellet, Lofotens mytiske seilemerke, Lofotveggens majestet. Det å oppdage denne fredelige idyllen bak klippene, kollene og de dramatiske fjellveggene. Være på en varm og lun sandstrand i Lofoten. Eller å være på Gamle Lofotferga, oppleve gammel kystkultur, være på Lofothavet.
- **Gjøre**-opplevelsene kan være å gå på tur i natur- og kulturlandskapet. Bade på Kallestranda og gjerne også ha en matkurv og en grill. Klippeklatre i Paradis eller prøve seg i storveggene. Låne kajakk eller en robåt og dra en sei eller torsk rett utenfor Hopen. Være med venner eller kolleger på båttur med trefergen Gamle Lofotferga, kanskje til Trollfjorden.
- **Lære**-opplevelsene er først og fremst knyttet til klatrekurs som holdes i regi av Kalle og/eller i samarbeid med profesjonelle kurstilbydere. Mye av kystkulturen formidles gjennom historier og opplevelser knyttet til overnatting eller servering i væreierboligen, rorbue-ene eller på veteranfergen. Eieren og daglig leder er begge svært opptatt av kultur og stolte av å kunne formidle kystkulturen på en god, ekte og gjerne også humørfylt måte.

2. Produktområde, områdeprofil og bedriftsprofil

Produktområdet er todelt. Mange opplevelser foregår innenfor dette landskapsområdet, slik som klatring, bading, turgåing og overnatting/servering. Gamle Lofotferga opererer over et stort område, fra Henningsvær til Skrova, Svellingan og Trollfjorden.

Kalle-området eksponerings- og opplevelsesprofil underbygger og forsterker valget av slike opplevelsestilbud. Bedriftens kurstilbud spiller på eksponeringsprofilen, mens rammen rundt opplevelser knyttet til overnatting og servering utgjør opplevelsesprofilen for området (aktiviteter og opplevelser knyttet til kystkultur-ens bygningsmiljø, matkultur og folkelyne. Folkelig kultur uttrykt gjennom stor gjestfrihet, god og hjemmelaget mat, gode historiefortellere og musikere m.m.).

Bedriften profilerer seg mot norske gjester som er opptatt av naturopplevelser og som ønsker å oppleve ekte Lofotkultur. Det er lettere å tilby noe ekte når folk blir værende lenge. De som har vært en uke her, kommer dessuten ofte tilbake. Derfor tilbys kun rorbuopphold av minst en ukes varighet eller mer. Klatrekursene er årvisse, og mange av dem tilknyttet institusjoner som f.eks. Forsvaret og Norges idrettshøgskole.

3. Kvalitetssikring av produktet - valg som underbygges av landskapsanalysen

“Vågakallen naturpark” er en arbeidstittel for et prosjekt igangsatt av Kalle A/S. Grunnen til at Kalle A/S ønsker å vurdere en form for naturpark, er problemer knyttet til fritidsbruken av området, og da særlig Kallestranda. Kallestranda er solgt til Vågan kommune og regulert som friområde. På varme soldager er stranda og baklandet fullt av folk og ikke minst biler. I tillegg kommer de mange som oppfatter dette som et egnet området for villcamping (telt/bobiler). Sanitæranlegg er underdimensjonert for høysesongen og

under enhver kritikk. Svært mange oppfatter Kallestranda som en del av tilbudet

til Kalle hovedgård, og tror dermed at bedriftens sanitæranlegg og dusjer er en del av det offentlige tilbudet. Parkering og kjøring på tynt gradsdekke over flyvesand fører til sterk slitasje og erosjonsproblemer. Når turistene i tillegg parkerer slik at de fastboende ikke kan komme ut med egen bil, blir det vanskelig å være imøtekommende mot gjestene. Befolkning i området ønsker å finne løsninger på denne konflikten. Kalle ønsker å gå i dialog med kommunen for å se på bruken av området under ett, for å få en helhetlig løsning som alle brukergrupper kan bli tilfreds med. Man ønsker først og fremst å regulere bruken gjennom informasjon og tilrettelegging. “Naturpark”-vinklingen er foreslått som en mulighet til å *gi hele området en identitet* som ikke er forenlig med holdninger som fører til forbruk av natur, slitasje, forsøpling og villcamping. Man er imidlertid ikke ute etter å ramme klatrerne, da disse primært holder seg ved klippene og ikke forstyrrer fastboende. De mest populære teltplassene til klatrerne bør likevel overvåkes, for å hindre slitasje og forsøpling.

For tilreisende kan det være vanskelig å tolke hvor grensene mellom friluftsområde, privat område og utmark går. Ved å gi området en spesiell status som f.eks. naturpark, håper man å nå lettere ut med informasjon om hvor grensene går, hva som er tillatt og hvordan man ønsker at gjestene skal bruke området. Gjестene kan lett ledes ved å lage klarere grenser, gjerde

inn tun/parkeringsplasser, opparbeide og skilte veger og stier på en god og enhetlig

måte, sørge for gode sanitære forhold, renovasjonsordninger osv. Kalle hovedgård er først og fremst ute etter å styre utviklingen. Det er ingen planer om å lage en fornøylespark med inngangsbillett.

Når det gjelder bygningsmasse og videre utbygging av tilbud til turistene, har man et godt grunnlag i gamle kart som viser hvor det tidligere var rorbuer og andre hus. Det er blitt borte en betydelig mengde hus de siste 30 år (av ca 100 rorbuer står i dag bare 9 igjen). Kalle hovedgård vurderer å utvide tilbudet med et spesielt anlegg der husene er godt tilpasset landskapet. Det er viktig at nye tiltak ikke endrer landskapskarakteren og atmosfæren rundt væreierboligen i negativ retning.

Dersom man velger å utarbeide en strategi som innebærer å gi området status som

naturpark, strider ikke dette mot landskapskarakter og reiselivsprofil for

området. Det blir imidlertid viktig å få med seg alle brukerne av området i arbeidet med å utforme strategi, framgangsmåte, styringsverktøy og enkelttiltak.

4. Miljøvennlig produktutvikling og ytterligere profilering av området

Kalle hovedgård ønsker å åpne fyllingen ved Hopspollen, slik at det igjen blir mulig å gå inn i pollen og videre til Hopsvatnet med småbåt. Landskapsområdet Hopsvatnet ligger svært skjernet til, og ved store bølger/sterk vind ville det være gunstig å kunne tilby gjestene et (om sommeren) solvendt, rolig og ufarlig alternativ til Lofothavet. En utvidelse av produktområdet gjennom tilrettelegging av Hopspollen og Hopsvatnet bør bygge på en god forståelse av begge områdenes landskapskarakter. Nedenfor er det gitt en kort beskrivelse av Hopsvatnet landskapsområde.

Hopsvatnet landskapsområde

Området hører til landskapstypen fjordlandskapets botndaler. Hopsvatnet er et botnvann omkranset av jevne lisider og bratte fjell med mange rasrenner, ur og løst materiale. Her er en del skog i sørhellingene, hovedsakelig bjørk med en tett underskog av rogn, samt en del osp. Granplantinger med gode utforminger, de fleste som blandingsskog. Europaveg 10 går i rett linje langs vannet og videre i tunell fra enden av dalen. Bilene har stor fart gjennom området. Den gamle, svingete vegtraseen over skaret har store lyse skjæringer og flere ras-sår. Bortover mot Hopen finnes noen boligfelt med lave hus i 70-tallsstil. Noen av husene som vender mot øst/nordøst ligger ekponert til. Ellers preges ikke området av mange inngrep.

Området har rene, klare linjer med et helhetlig preg, til tross for vegtraseene. Fjellrekken som omkranser dalen er dominerende landskapskomponenter. De to vannene speiler hele tinderekken og forsterker intensiteten (pollen er i dag så godt som helt innsnevret og mer fersk enn brakk).

Fra dette lukkede dalrommet med innlandspreg ser man hverken havet eller

Kalle. I dag er området lite brukt. Her er få stoppeplasser og ingen tilrettelegging for turgåing eller bruk av vannet. Dersom småbåtene kunne gå hele veien fra Lofothavet, gjennom den lange vågen (Hopen), den nesten helt avstengte pollen og opp til ferskvannet, ville det gi muligheter for å utvikle mange nye opplevelsestilbud for Kalle. Ikke minst ville det åpne for mange tilbud egnet for barnefamilier. De to områdenes ulike landskapskarakterer ville slik utvide mulighetene for et bredere spekter av landskapsopplevelser og aktiviteter.

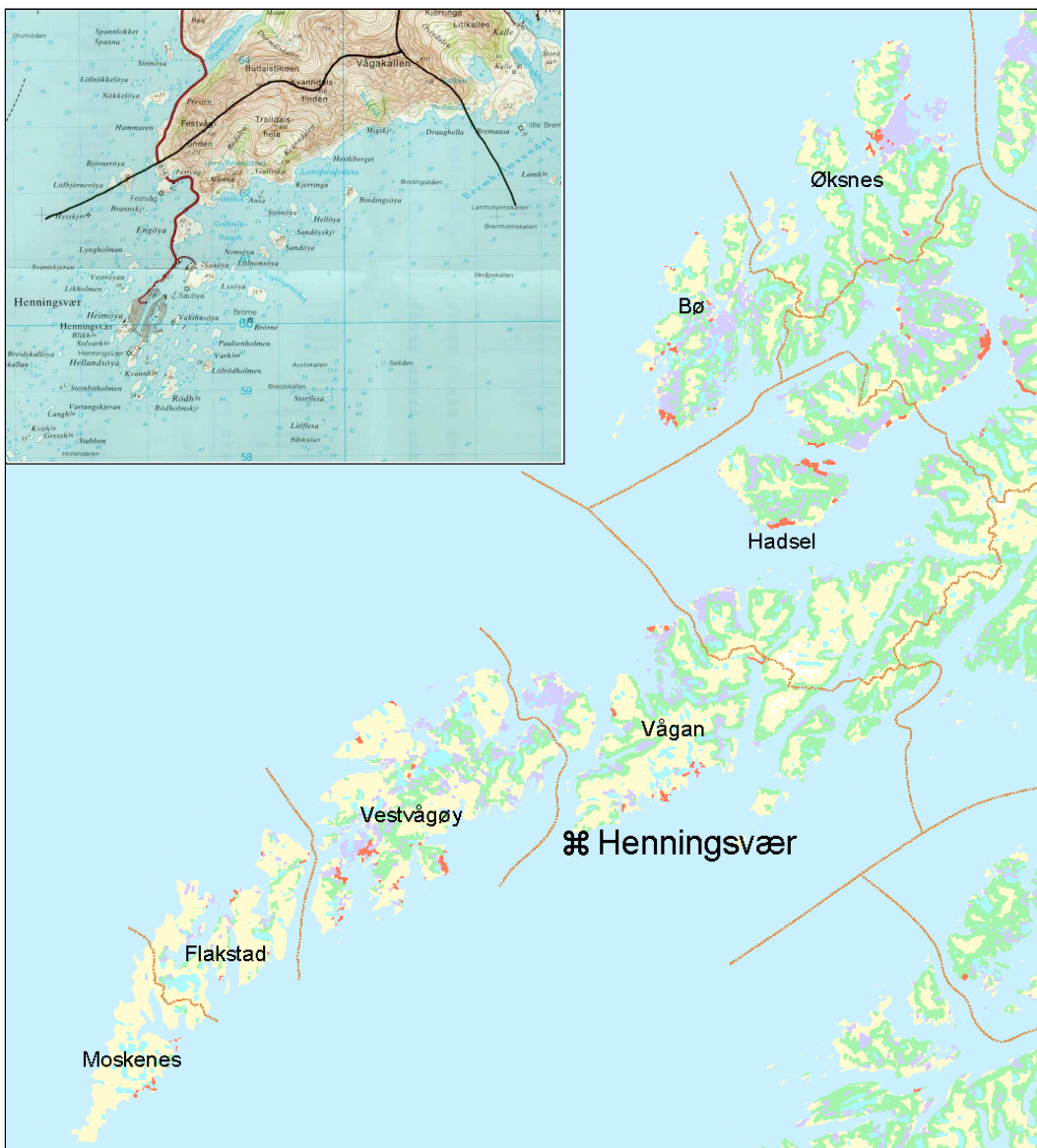
8. Henningsvær i Vågan kommune

Landskapskarakter:
fiskevær i åpent, havvendt
storskalalandskap

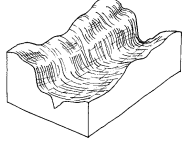
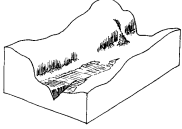

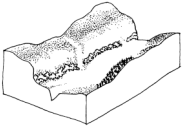
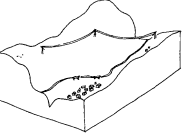
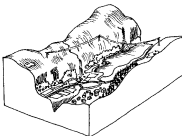
Eksponeeringsprofil:
Lofotens mest attraktive fiskevær

Opplevelsesprofil:
kulturbyen Henningsvær

Det store kartet viser landskapsområdets plassering i landskapsregionen, mens det innfelte kartet viser avgrensningen av landskapsområdet.

Beskrivelse av landskapsområdet

Landskapskomponent	Beskrivelse	Betydning
<p>Landskapets hovedform</p> 	<p>Åpent, sørvendt landskapsrom med en sammenhengende, kompakt bakvegg. Fjellveggen stiger bratt opp fra sjøen og har kraftig relieff. Fjellfoten er vekselvis vertikal og skrånende. En gruppe lave, flate øyer stikker ut i Vestfjorden. Disse øyene er beskyttet av en skjærgård både i øst, sør og vest. Det er utsikt mot hele Lofotveggen og fjellene i Hamarøy og Steigen fra øyene som ligger i Vestfjorden.</p>	***
<p>Geologisk innredning</p> 	<p>Henningsvær er omgitt av en skjærgård med tallrike holmer der granitt dominerer berggrunnen. Holmene er oppsprukket med avrundete kanter. Bakveggen er svært variert med bl.a. vertikale sva, runde botnformer og smale rygger på tvers av fjellets hovedretning. Store raslier som enkelte steder strekker seg mer en halvveis opp fjellsiden gir en ruglete tekstur. Vågakallen er en karakteristisk figur i fjellveggen. Det er noen få, små sandstrender i området.</p>	**
<p>Vann og vassdrag</p> 	<p>Sjøen danner gulvet i landskapsrommet, og den vide horisonten er viktig for landskapets karakter. Landskapsområdet er åpent mot Vestfjorden, og selv om skjærgården beskytter kan sjøen stå kraftig på. Det er ingen vassdrag i landskapsområdet.</p>	***
<p>Vegetasjon</p> 	<p>Området er åpent, værutsatt og lite frodig. Lauvskog vokser i rasliene i fjellsidene, og i sprekker og forsenkninger på holmene i skjærgården. På rabbene finner vi kystlynghei som har en gulgrønn farge. På lune plasser innimellom bebyggelsen finnes innslag av ask, rogn og bjørk.</p>	*
<p>Jordbruksmark</p>	<p>Det er ikke jordbruksmark i området.</p>	
<p>Bebyggelse og tekniske anlegg</p> 	<p>Bebyggelsen i området er i hovedsak samlet i Henningsvær. Fiskeværet ligger på to avlange øyer lengst ute i Vestfjorden. De to øyene er bundet sammen av en kraftig molo i sør. Moloen gir beskyttelse til den smale, rektangulære havna. Bebyggelsen langs havna er fiskeritilknyttet, og under lofotfisket fylles havna med båter. Brygger og sjøhus omkranser havna, bak disse ligger boligene tett og uregelmessig. To bruer forbinder Henningsvær med land. Henningsvær har en rekke landemerker. En stor mast gjør det mulig å se fiskeværet fra lange avstander. Pipene som står igjen etter trandamperiene, hjellbruk, sjømerker og bruene er andre identitetsmerker. Det er også noe bebyggelse uten fastlandsforbindelse på øyene rundt Henningsvær.</p>	**
<p>Landskapskarakter</p> 	<p>Landskapsområdet er åpent, havvendt og storskala. Landskapsrommet er avgrenset av en sammenhengende fjellvegg i nord, fjellene har kraftig relieff. Bebyggelsen i området ligger på en øygruppe i vest. Disse øyene er omkranset av en skjærgård med tallrike holmer og skjær. Størstedelen av landskapsområdet er naturpreget og utilgjengelig uten båt. Det er vegforbindelse ut til Henningsvær som er et aktivt fiskevær med tradisjonell bebyggelse. Havna som deler Henningsvær i to fylles med båter under lofotfisket. En stor mast, piper etter trandamperiene, fiskehesjer og bruene er identitetsmerker i fiskeværet. Vågekallen er et viktig landemerke i øst.</p>	

Evaluering av Henningsvær

Helhet: Landskapsområdet er satt sammen av en vertikal fjellvegg med lite utviklet strandbrems i nord, og en rekke øyer, holmer og skjær som ligger utover Vestfjorden i sør. Landskapskarakteren er svært ulik avhengig av hvor man er i landskapsområdet. Lengst øst er landskapet naturpreget og storskala med høy, bratt fjellvegg og åpent hav. I vest binder bruer øyene sammen, her er landskapet preget av bosetting og landformene har en skala som ligger nærmere mennesket.

I øst er det få spor etter menneskelig aktivitet. I Henningsvær er bebyggelse og aktivitet knyttet til den smale, rektangulære havna. Bebyggelsen er helhetlig og autentisk. Høye sjøhus og lave sløyehaller dominerer bebyggelsen rundt havna. Boligbebyggelsen ligger bak sjøhusene, tilsynelatende tilfeldig strødd utover.

Mangfold: Henningsvær er et storskalalandskap der elementene ligger sortert, det er derfor relativt lite variasjon innenfor en mindre del av landskapsområdet. Det er imidlertid stor variasjon i farge, overflate og form innenfor de ulike elementene. Fjellveggen er ujevn og opprevet med stor variasjon i lys og skygge, rund og kantet, vertikalt og skrånende. Her bidrar rasliene til denne variasjonen. Vegetasjon tilfører fjellveggen variasjon i farge, mens sandbunn skaper fargespill i sjøen.

Intensitet: Det er store kontraster i området. En sammenhengende, vertikal fjellvegg stiger rett opp av sjøen. Vågakallen i øst er et markant landemerke som har betydd mye for fiskere gjennom historien. Kontrasten mellom små, lukkede rom som havna i Henningsvær og storskalalandskapet rundt forsterker dramatikken som ligger i møtet mellom havet og fjellet. Henningsvær ligger ut i Vestfjorden og har lite beskyttelse når været står på fra sørvest. Uvær øker dramatikken i landskapet.

Radiomasten i Henningsvær rager høyt opp, og Henningsvær kan ses over store avstander. I fiskeværet er hesjene og de høye murpipene som står igjen etter trandamperiene viktige identitetsmerker.

Særpreget: Området ligger i landskapstype 3 Vestfjordens fiskevær. Det som skiller Henningsvær fra andre områder i typen er:

- sammenhengende bakvegg med kraftig relieff
- midnattssol
- fiskeværet ligger på holmer ute i Vestfjorden, sterkt maritimt preg
- værhardt, snau vegetasjon
- stor aktivitet i havna
- alt landareal er bebygget, det gir et sterkt tettstedspreg

Landskapskomponent	Klasse
Landskapets hovedform	A1 * * *
Geologisk innredning	A2 * *
Vann og vassdrag	A1 * * *
Vegetasjon	B1 *
Jordbruksmark	
Bebyggelse og tekniske anlegg	A1 * *
Landskapskarakter	A1

Landskapsressurser og reiselivsutvikling i Henningsvær

opplevelses- landskaps- komponent \ måte	se	være	gjøre	lære
Landskapets hovedform * * * A1	Spektakulært og eksponert mot Vestfjorden. Ser hele Lofotveggen. Midnattssol på innersida!	Være i øygruppe med hav på tre kanter. Vid utsikt gir stort rom og spesielle lysforhold.	Vågakallen er et kjent og mye brukt klatreområde, og er ellers et krevende turområde.	Landform, beliggenhet og klima. Vær/vind og lysforhold.
Geologisk innredning * * A2	Spennende skjærgård rundt været rett nedenfor majestetiske fjell	Være på øyene i været eller holmene utenfor. Sand-strender, svaberg, grunner.	Reise ut på holmene, gå tur der. Fotografere.	Geologi og løsmasser ved Vågakallen. Strandformasjoner
Vann og vassdrag * * * A1	Ytterst mot Lofot-havet, ved inngang-en til Gimsøystrømmen. Yrende folkeliv under Lofot-fisket.	Være på Lofot-havet, oppleve fiskeværet, og storslagen natur fra båt. Lofotfisket.	Fiske, ro/kjørebåt. (rafting/seiling/fiskebåt). Delta på tilbud under Lofotfisket.	Fiskeri (Lofotfisket før og nå), aktive fiskebruk, tørrfisk. Lære å seile gamle/nye båter. Sjømannskap.
Vegetasjon * B1	Lite vegetasjon. Rognetre på lune steder. Grønne renner i fjellet. Hager med asketre!	Fryde seg over frodigheten de få stedene det gror.		
Jordbruksmark				
Bebyggelse og tekniske anlegg * * A1	Tett, helhetlig og tradisjonsrik bebyggelse. Noen uheldige fyllinger, bruer som landemerke (høye buer med god utsikt).	Være i et av Lofotens mest vitale og helhetlige fiskevær. Lite, intimt og helhetlig havnemiljø.	Mange tilbud i turistsesongen: gallerier, brukskunst, arr. turer, mange kaféer, konserter/festivaler.	Levemåte, byggestil, ressursbruk før og nå.
Landskapskarakter A1 Aktivt og svært attraktivt fiskevær med unik beliggenhet Mange kulturtilbud i turistsesongen: Kunst, konserter og festivaler.	<p>Eksponeeringsprofil: Lofotens mest kjente og attraktive fiskevær. Henningsvær har en unik beliggenhet som gjør stedet til et av Lofotens fyrtårn i reiselivs-sammenheng (på linje med fiskeværene Reine/Hamnøy). Værskille gir spennende lys-forhold. Det storslagne landskapet og det intime, godt samlete fiskeværet gjør det attraktivt for besøkende. Det er få fiskevær i Lofoten som kan vise til en slik natur og som attpåtil har midnattssol! Herfra ser man nær sagt hele Lofotveggen, og fjellene i Tysfjord/ Hamarøy/Steigen ligger ganske nær. Det aktive fiskeværet har mange tilbud, turistene vet at det skjer noe her! Henningsvær er ikke et turisttilbud med musealt preg.</p> <p>Opplevelsesprofil: Kulturbyen Henningsvær. Fiskeværet har etterhvert utviklet en mengde kulturtilbud innen kunst, brukskunst, konserter og festivaler. (Kvalfestival, Tørrfiskfestival, endepunkt for Vestfjordseilasen osv.) På vinteren er det et svært attraktivt reisemål i forbindelse med Lofotfisket. I turistsesongen er her svært mange aktører på overnatting/servering og flere aktivitetstilbydere (spesielt innen klatring og ulike former for båtturer).</p>			

Landskapet og reiselivsproduktet Lofoten Opplevelser

1. Bedrift

Lofoten Opplevelser holder til i Henningsvær og er en en-mannsbedrift (ett årsverk). I tillegg jobber 10 faste guider på timebasis (til sammen ca 1,5 årsverk). Bedriften har spesialisert seg på incentivmarkedet, og tilbyr opplevelser av Lofotens store og dramatiske natur og levende fiskevær - sett fra gummibåt. Hver gummibåt kan ta inntil ti passasjerer. Bedriften har selv to båter, men ved større oppdrag leier man inn gummibåter etter behov (opptil 80-90 passasjerer). Bedriften ønsker å styrke sin posisjon som den største og mest profesjonelle tilbyder av havrafting i regionen. Profilering og videreutvikling for mest mulig miljøvennlig foretak, der service og sikkerhet står sentralt.

2. Produkt

Med gummibåt kommer man nær sjøen og naturelementene, og bedriften er opptatt av å vise gjestene hvordan man kan gjøre dette på naturens premisser. Guidene tar hensyn til dyr, fugler og planter, andre som bor og ferdes der og til fiskerne som arbeider på havet. Store forekomster av havørn og kval, og da særlig spekkhogger, gjør det til et forholdsvis eksklusivt og spennende produkt.

Opplevelsesmåtene er knyttet til

- Det å **se** (sightseeing) et av Lofotens mest kjente fiskevær og havområder på

nært hold, sittende på pongtongene i en gummibåt, en halv meter over sjøen.

- Det å **være** så nær naturen, både med en viss ærefrykt (spenning og samtidig trygghet), og kanskje føle seg som del av naturen, er for mange en sterk opplevelse. En slik naturopplevelse krever også ro og stillhet, noe bedriften er klar over. Guidene kjører for det mest i behagelig tempo, og av og til slås motoren av. Det er samtidig en psykologisk effekt i det å kle på seg flytedrakter, slik at alle blir like, og på en måte likeverdige overfor naturen og hverandre. Det å dele samme (ekstreme) opplevelse gjennom følelsen av å "være i samme båt" også i en overført betydning, styrker fellesskapsfølelsen. Dette er viktig for incentivmarkedet.
- Aktivitetene (**gjøre**-opplevelsene) er i seg selv ofte passive, og begrenser seg gjerne til fotografering i fint og stille vær. Når bølgene går høye hender det derimot at folk er slitne etter en time på havet, fordi det å holde seg fast i båten og oppleve uværet gjør et sterkt inntrykk. På incentiv-turene serveres det gjerne mat i spesielle omgivelser (som for eksempel grillert kvalbiff på en øde øy, tilberedt av en anerkjent kokk). Dette spesialopplegget (organisert av samme firma) blir ikke behandlet videre i denne analysen, da det ofte også er andre aktører med i bildet.
- Det å **lære** fra kunnskapsrike, lokale guider om natur og kultur i Lofoten før og nå, er en viktig del av turen. Guidene sitter inne med en imponerende kunnskap om området, om dyr og planter, lyset, været, sjømannskap og fiskeri, inkludert regler, forvaltningsproblemer og ressurspolitikk. Kunnskapen formidles gjennom en dialog mellom gjester og båtfører. Dette gjør hver tur til en spesiell opplevelse, det er alltid nye tema og opplysninger som dukker opp.

3. Produktområde, områdeprofil og bedriftsprofil

Produktområdet er så godt som hele Lofoten med Vestfjorden. Om høsten, når spekkhoggeren kommer inn i fjordene, arrangeres det også turer i Tysfjorden¹. Produktområdets primær-attraksjoner tilsvarer altså regionens eksponeringsprofil: Yttersidas midnattssol i mektig og dramatisk fjellnatur, med lange strender og stort panorama, og innersidas fiskevær og vinterfisket etter skrei (rorbuer og havner med yrende båt- og folkeliv).

Samtidig er tilbudet en vesentlig del av Lofotens opplevelsesprofil, det som gjør til at folk blir værende lenger. Havraftingen er en av “ekstrem-aktivitetene” i Lofoten, og viser spennvidden i opplevelsestilbudet innen reiselivsnæringen. Tilbudet vil dessuten i en del tilfeller være en sekundærattraksjon, da incentivmarkedet ofte vil ha dette tilbudet som “trekkplaster” eller den store opplevelsen knyttet til incentiv-reisen. Slik er tilbudet viktig for alle andre tilbydere (særlig innen overnatting/servering), særlig utenom høysesongen.

4. Produktutvikling og ytterligere profilering som miljøvennlig reiselivsbedrift:

¹ Tysfjorden er ikke behandlet i dette prosjektet. Landskapskarakteren og reiselivsprofilen til denne delen av produktområdet er svært ulik Lofoten. Her er det et skjerma, storskala fjordlandskap med innlandspreg, høye, blankskurte fjell og fjellvegger, samiske bosetninger m.m. som preger reiselivsprofilen.)

Henningsvær er et godt strategisk valg for en slik opplevelsesbedrift. Det å oppleve

selve fiskeværet, og da særlig sjøsiden, er selvfølgelig en viktig del av produktet. Lofoten Opplevellers ønske om å etablere seg i egen brygge vil derfor ytterligere underbygge både bedriftens og eierens forankring og Henningsværs profil. Det er kort veg til Yttersida, med midnattssol, og kort veg til fiskefelt og attraksjoner som Trollfjorden. De østlige delene av Innersida har dessuten en spennende skjærgård. Beliggenheten er også gunstig i forhold til transport: Kort veg fra de mange og tunge reiselivsbedriftene i aksene Svolve – Henningsvær. Kort veg fra flyplass, hurtigrute-, hurtigbåt- og fergekai.

5. Kvalitetssikring av produktet – valg som underbygges av landskapsanalysen
Tiltak som kan gi ytterligere miljøgevinst kan f eks være å redusere transportetappene, de strekningene en reiser før en kommer dit ”opplevelsen” starter. Slik sett har bedriften god strategisk plassering. Henningsvær hører hjemme i A1-klassen av landskapstypen fiskeværa i Lofoten. Området ligger inntil en mengde ulike landskapstyper, noe som forteller om stort mangfold og kontraster selv på korte strekninger. Dette gjør til at bedriften har utviklet sitt hjemmeområde til å bli det viktigste opplevelsesområdet (det er ikke nødvendig å reise over bekken etter vann). Her er mye havørn, en skarvekoloni, mye annen fugl og stadig mer hval i Vestfjorden.

Bedriftens styrke ligger mye i guidenes evne til å kvalitetssikre naturopplevelsen

utfra den landskapskarakteren hvert landskapsområde har. Ulike landskapstyper kan godt formidles på ulike måter, og ved å styrke hvert områdes ulike kvaliteter, vil man også i framtida ha muligheter for et stort spekter av opplevelser.

På lengre turer, som til Lille-Molla og Skrova, inn i Trollfjorden eller østover mot Svellingan, blir det viktig å unngå ekstra transportetapper. Gjestene blir derfor i økende grad satt av eller hentet direkte på flyplassen (transporten til/fra hotellet blir en stor naturopplevelse). En samarbeider med andre båter slik at store grupper deles, og en del fraktes en veg i skøyte/ferge med servering, mens de andre får oppleve havrafting, og så bytter man passasjerer for eksempel i Trollfjorden. (Samarbeid med bl.a. Kalle.)

Erfaring viser at de fleste er så mette av inntrykk etter to til tre timer om bord i gummi båten, at opplevelsen ikke reduseres ved et slikt opplegg, heller tvert imot.

6. Profilering av bedriftens bygninger/fasiliteter. Hvilke egne tilbud og rammer rundt bedriften bør en ha i Henningsvær? Bedriften samarbeider med andre aktører der kvalitet er kjennemerke (som f.eks Galleri Lofotens Hus, hotellkjeden Top-Lofoten, opplevelsesbedriften Janns Adventure m.fl.). Ved nåværende brygge fungerer profileringen svært bra. En går i båtene like ved Galleri Lofotens hus, der bl.a. fotografen Frank A. Jenssens bildespill fra Lofoten vises. Jenssen startet det som i dag er utviklet til Lofoten Opplevelser, og er i dag en av guidene i bedriften.

Andre samarbeidspartnere/tilbydere i markedet som er med på å prege (incentiv)gjestenes opplevelser bør så langt det er mulig samkjøres, slik at Lofotopplevelsen blir så hel og ekte som mulig. Det er viktig å ha alle delaktørene med, slik at hele reisen får en helhetlig profil. Dette tilstrebes gjennom avtaler med de større hotellkjedene/aktørene i regionen. Dette er tema som behandles gjennom prosjektet Grønt reiseliv i Lofoten, der andre deler av produktet analyseres.

9. Lauvdalen i Vestvågøy kommune

Landskapskarakter:
frodig, lukket u-dal med
jordbrukspreg

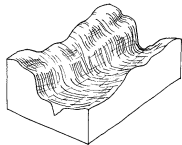
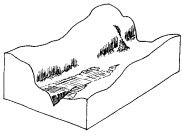
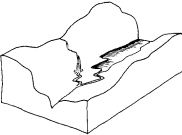
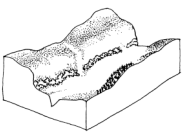

Eksponeeringsprofil:
det ukjente Lofoten

Opplevelsesprofil:
aktiviteter på gården

Det store kartet viser landskapsområdets plassering i landskapsregionen, mens det innfelte kartet viser avgrensningen av landskapsområdet.

Beskrivelse av landskapsområdet

Landskapskomponent	Beskrivelse	Betydning
Landskapets hovedform 	Lauvdalen er en svakt buet u-dal med lave fjellsider. Fjellene har en svakt bølgende horisontlinje med salformete forsenkninger. Landskapsrommet er lukket og klart avgrenset. Den innerste delen av dalen er halvsirkelformet med markerte former. Overgangen mellom dalbunn og fjellside er svakt skrånende. Dalbunnen har en svakt konkav form.	***
Geologisk innredning 	Fjellsidene har tykke, sammenhengende løsmasser som gir myke, avrunda former. En smal, langstrakt sidemorene i sørsiden av dalen tegner en skrånende linje fra dalmunningen til fjellfoten. Endemorenen i dalbunnen har avrundet form og er høyere på sørsiden.	*
Vann og vassdrag 	Vannet innerst i dalen har en rund form. En meanderende elv ligger åpen gjennom hele dalrommet.	*
Vegetasjon 	Lauvdalen er grønn og frodig. Fjellsidene er beitepreget og har grasdekke helt til topps. I dalbunnen vokser hagemarkskog med spredt tresetting. Blandingen av bjørk og silkeselje gir fargespill skogen. Lauvskogen er i ferd med å etablere seg i bratte partier i den søndre dalsiden. Her er det også spor etter bjørkemålerangrep. I dalbunnen finnes myr med spor etter torvtekt. Det er noe oppslag av lauvtrær mellom jordstykkene i dalbunnen.	**
Jordbruksmark 	Dalen er preget av et aktivt jordbruk. Myra er drenert og oppdyrket i store deler av dalbunnen. Jordstykkene er rektangulære og ligger på tvers av dalretningen. Jordstykkene har en svakt konveks form og er skilt av dype grøfter. Et gårdsbruk har lagt om til økologisk drift med vekselbruk, her finnes en blanding av gras- og grønnsakproduksjon. Geiter beiter i fjellsidene. Innerst i dalen finnes eng for grovforproduksjon, her følger jordbruksmarkas arrondering terrenget.	***
Bebyggelse og tekniske anlegg 	En smal grusveg ligger i overgangen mellom myra og fjellsiden. Gårdene ligger samlet i tun langs vegen. En kraftgate krysser dalen i en svakt skrånende linje fra dalmunningen og nordover inn dalen.	**
Landskapskarakter 	Lauvdalen er en lukket, u-formet dal. Den buete formen gir liten kontakt med landskapet utenfor dalrommet. Landformene er myke og avrunda. Dalen er grønn, frodig og preget av et aktivt jordbruk. Bebyggelsen består utelukkende av gårdsbruk. En kraftgate krysser dalen.	

Evaluering av Lauvdalen

Helhet: Smal og lukket nordvest - sørøstgående u-dal. Rommet er oversiktlig og enkelt. Fordi fjellsidene er lave (300 m oh.) og dalen sørvendt oppleves dalen som lys og vennlig. Dalen er skjermet og frodig. Et aktivt jordbruk holder landskapet åpent, og fjellsidene er snaue og beiteprega. Tegn på tilgroing finnes i de bratteste liene. Dalen bøyer av i nord og åpner seg mot vest.

Arronderingen av jordbruksmarka følger landformene innerst i dalen, nordvest for Lauvdalsvannet har jordstykkene en stram, rektangulær form.

Mangfold: I dalbunnen ligger gårdene spredt og jordbruksmark, vann og myr veksler. Lauvdalselva som meandrerer gjennom dalbunnen ligger åpen og øker variasjonen i området.

Intensitet: Rolig landskap med lav intensitet. Blåtinden rager opp bak den lave dalsiden innerst i Lauvdalen og fungerer som landemerke.

Særpreget: Området ligger i landskapstype 6. Midtre Vestvågøys jordbrukslandskap.

Det som skiller Lauvdalen fra andre områder i typen er:

- Lauvdalen danner i et lukket landskapsrom
- området ligger i umiddelbar nærhet til heia
- de sørvendte beitelienene er spesielt flotte
- dalen har et fint morenesystem

Landskapskomponent	Klasse
Landskapets hovedform	B1 * * *
Geologisk innredning	B1 *
Vann og vassdrag	B2 *
Vegetasjon	B1 * *
Jordbruksmark	B1 * * *
Bebyggelse og tekniske anlegg	B1 * *
Landskapskarakter	B1

Landskapsressurser og reiselivsutvikling i Lauvdalen

opplevelses- landsaps- komponent	se	være	Gjøre	lære
Landskapets hovedform * * * B1	Oppdage en smal og lukket u-dal med overraskende innlandspreg.	Være i et lunt og innlandspreget dalområde. Godt lokalklima.	Gå tur, gå skitur.	
Geologisk innredning * B1	Myke vitringsformer (tykke løsmasser) både på toppene og i dalsidene (kontrast til de spisse Lofotindene).			Lære om forvittringsprosesser og landformer.
Vann og vassdrag * B2	Rundt vann innerst i dalen speiler de grønne sidene og skaper ro. Bekken meandrerer over myrene ned til pollen.	Være ved vannet. Høre bekkene i fjellsidene om våren.	Fiske i vannet (tusenbrødevann) og bekken. Løpe fra myggen.	Lære om fiske og fiskeforvaltning.
Vegetasjon * * B1	Frodigrønne ller med sterkt beite-preg, særlig på nordsiden.	Være i et frodig, lunt og vennlig landskap.		Suksjonsstadier når beiting/drift opphører. Bjørke-målerangrep (åme).
Jordbruksmark * * * B1	Småbruk med gamle blomsterrike kulturmarkstyper. Storvokst hagemarkskog. Noe nedlegging. Veldig frodig.	Være i et jordbruksområde som minner om en fjelldal i innlandet. Opplev hvor frodig det kan være i Lofoten.	Besøke økologisk gård m/gårds-utsalg: handle mat/urter, delta i gårdsaktiviteter.	Lære om gårdsdrift, og spesielt om økologisk jordbruk. Lære hva man kan dyrke i Lofoten.
Bebyggelse og tekniske anlegg * * B1	Gårdene ligger fint i landskapet, men kraftgater dominerer nedre del av området	Være i gårdsmiljø.	Gå tur, ri og sykle på veg/stier.	
Landskapskarakter B1 Lukket innlandsdal med jordbruk Gårdsturisme, fjellturer	<p>Eksponeeringsprofil: Det ukjente Lofoten Lauvdalens landskapskarakter har mye til felles med kystlandskapets botndaler, men jordbrukspåvirkningen dominerer inntrykket. Dalen er lukket, noe som gir en følelse av å "oppdage en ukjent del av Lofoten" første gang man kommer inn hit. En aha-opplevelse som øker kontrastene og klargjør regionens eksponeeringsprofil.</p> <p>Opplevelsesprofil: Aktiviteter på gården I dette området er det aktiviteter og opplevelser knyttet til jordbruket som det ligger mest til rette for å utvikle. I tillegg vil turer i lett fjellterreng være aktuelt. En av de gamle ferdselsvegene mellom inner- og yttersida går gjennom dalen, og benyttes av fotturister og turoperatører i Lofoten. Vannet som har altfor mye fisk, kan det også være mulig å utnytte i en slik sammenheng. Et gårdsbruk med eget utsalg tilbyr økologiske matvarer og både friske og tørkede urter.</p>			

Landskapet og reiselivsproduktet "Åland gård - en alternativ Lofot- opplevelse"

1. Produkt

Det økologiske gårdsbruket til Knut og Tove Åland ligger innunder den høyvokste hagemarkskogen på nordsiden av dalen. Dette er en av få gårder i Lofoten med organisert tilbud for besøkende. Gjennom gårdsutsalget formidles økologiske poteter, grønnsaker, bær og urter. Urtene er både friske og tørkede. I tillegg selges honning, urtete og krydderblandinger. Gården selger også gjennom økologiske omsetningskanaler. Gården har en hest, geiter, nordlandskyr, foringsdyr, gris, kaniner og høner. I tillegg til omvisning på gården, serveres kaffe og vafler eller småkaker når det passer. Begge eierne og tre av deres fem barn deltar aktivt i gårdsdriften. I tillegg har de to deltidsansatte som bor og arbeider på gården (til sammen omlag 2,2 årsverk). For eierne er gårdsturisme noe som har vokst fram etterhvert, og de mange som kommer til gården har gjort det nødvendig å bygge en relativt stor parkeringsplass i tilknytning til tunet. Mange skoleklasser og barnehager besøker gården, og disse kommer med buss.

En videreutvikling av gårdsturismen er på idéstadiet, og går ut på å tilby folk å være med på gårdens vanlige arbeid og gjøremål, gjennom å knytte gården opp til andre eksisterende opplevelsestilbud i Lofoten. Å gjete geitene, hente dem inn for melking, være med på melkingen. Delta i annet arbeid på gården. Være med på fiske i Lauvdalsvannet (skjøtselstiltak for å få bedre bestand) m.m.

Opplevelsesmåtene er knyttet til:

- Det å **se** et landskap som står i sterk kontrast til de landskapstypene som profilerer Lofoten. Oppdagelsen av den vesle, grønne dalen med innlandspreg kan være med å understreke skiftningene i Lofotlandskapet.

- Det å **være** på et gårdsbruk med mange ulike dyr, her inne i dalen, oppleve hvor frodig det er her, være i lag med folk som bor her.
- Det å **gjøre** ting i lag med de som driver gårdsbruket, hente geitene, se etter sauene, fiske, arbeide med jorda, høste inn grønnsaker. Gå på tur i fjellet.
- Produktet har en stor grad av **lære**-opplevelser. Først og fremst det å lære om økologisk gårdsdrift, og hvordan man f.eks kan begynne selv i egen hage. Eierne har god utdanning og lang erfaring i kursing og veiledning. Det å lære om lokalklima og hva man kan få til å vokse i Lofoten. Lære stell av husdyr osv.

2. Produktområde, områdeprofil og bedriftsprofil:

Produktområdet er todelt. Gården produserer en del varer som selges via etablert kanaler eller direkte til serveringsbedrifter i Lofoten (f.eks vikingmuseet på Borg). Man ønsker nå å se på en hvordan gårdens ressurser kan utvikles mtp. turisme hovedsakelig for innbyggere i Vestvågøy og Vågan, og turister som tilbys gårdsopplevelser som del av en pakke. F.eks. som del av opplegg for de som kommer til fots over fjellet fra Kongsjorda. Tilbudet innen gårdsturisme er aktuelt for hele Lofoten.

Områdeprofilen er ikke et typiske Lofotlandskap, det er få slike innlandsdaler, og få av disse er preget av aktivt jordbruk. Hverken landskapstypen eller aktiviteter knyttet til gårdsturisme underbygger den regionale eksponeringsprofilen, og dette gjør markedsføringen av stedet vanskeligere. Man kan ikke uten videre benytte vanlige turistbrosjyrer for å illustrere beliggenhet/produkt. Samtidig utgjør jordbruket en litt overraskende del av Lofotens opplevelsesprofil, spesielt om det kan kombineres med fiske (fiskerbondens landskap).

Med utgangspunkt i landskapskarakter og reiselivsprofil for området, vil bedriften lettest kunne profilere seg som en “alternativ Lofotopplevelse” med frodig innlandsdal (se), god og nær kontakt med folk og dyr (være/gjøre), økologisk jordbruk (lære).

Å selge en “innlandsopplevelse” med økologisk jordbruk vil trolig være enklest overfor:

1. De markedene som er interessert i økologisk jordbruk/matvarer
2. Lofot-folk (med barn) som har lyst til å besøke et aktivt gårdsbruk og oppleve et annerledes landskap enn det de bor i til vanlig
3. Turister (med barn) som får tilbud om opplevelser på gården som del av et organisert opplegg/pakke.

Hvordan man skal identifisere og nå disse målgruppene er foreløpig noe uvisst, men dette jobbes det nå aktivt med gjennom “Aktivt reiseliv”. Aktivt reiseliv er et utviklingsprosjekt der landbruksmyndighetene tester ut en koordinatorstilling for en gruppe utvalgte gårdsbruk som ønsker å starte med grønt reiseliv. Prosjektet skal være med å utvikle, profilere, pakke og selge produktene til de ulike gårdene, som del av en helhetlig Lofotopplevelse eller som forskjellige enkelttilbud.

3. Kvalitetssikring av gårdsmiljøet, valg som underbygges av landskapsanalysen
Det er klart at området ikke har det store, dramatiske landskapet eller byr på enestående opplevelser sett i forhold til nedslagsfeltet for produktene som tilbys (produktområdet). Lauvdalen er derimot en liten, lun og frodig idyll, om man finner fram til de beste plassene. Åland gård har ikke en spesielt god og enhetlig eller tradisjonell gårdsbebyggelse, slik at man kan spille på arkitektur eller tradisjon som del av markedsføringen/opplevelsen. Gården har små og lavere produksjonslokaler/driftsenheter, og mange

hus. Dette gjør det mulig å skape mange små, trivelige miljøer, slik at gjestene kan gå fra ett rom til et annet, både når det gjelder uterom og typer av driftsbygninger. Man har ellers vært maksimalt uheldig når det gjelder lokalisering i forhold til kraftgatene som krysser dalen. Linjespenntet forstyrrer likevel mest sett fra bygdevegen, mindre når man kommer kjørende inn på tunet.

Utfordringen i forhold til utemiljø blir å skape en større helhet på og rundt gården. En grønn og miljøvennlig profil i reiselivssammenheng innebærer også høyere krav til renovasjon og ryddighet med tanke på det visuelle miljøet. (Hva turistene ser er viktig: Hva som stilles opp og lagres, hvor det lagres og hva som produseres. F.eks. søppelhåndtering, lagring av landbruksmaskiner, rundballer, ved osv). Det bør utarbeides en strategi for hvordan man vil ta imot og lede gjestene gjennom opplevelsene (selve gårdstunet, og mellom/inne i de enkelte driftsbygningene). Eierne har på grunn av mange besøkende alt laget en relativt stor parkeringsplass ved tunet. Andre tiltak som kan være med å bygge opp en profil for gården er å skape en større helhet over gårdens bygningsmasse (f.eks. gjennom farge- og materialvalg), opprydning rundt inn- og uttun og en form for stisystem/gjerder som leder gjestene dit man ønsker. Av sikkerhetsmessige, hygieniske og private grunner bør man på en vennlig (og gjerne umerkelig) måte skape klare grenser for hva som er besøksareal og hva som er privat område.

Alle tiltak må kost/nytte-vurderes i forhold til markedet/etterspørsel og betalingsvillighet. NIJOS har ikke vurdert markedssiden. Vi har kun sett på reiselivstilbudet slik det er skissert av eierne, og vurdert dette i forhold til landskapsanalysen. Gårdens største ressurs er den menneskelige faktor, gårdsmiljø og beliggenhet gjør at en får noe gratis i forhold til Lofotens reiselivsprofil.

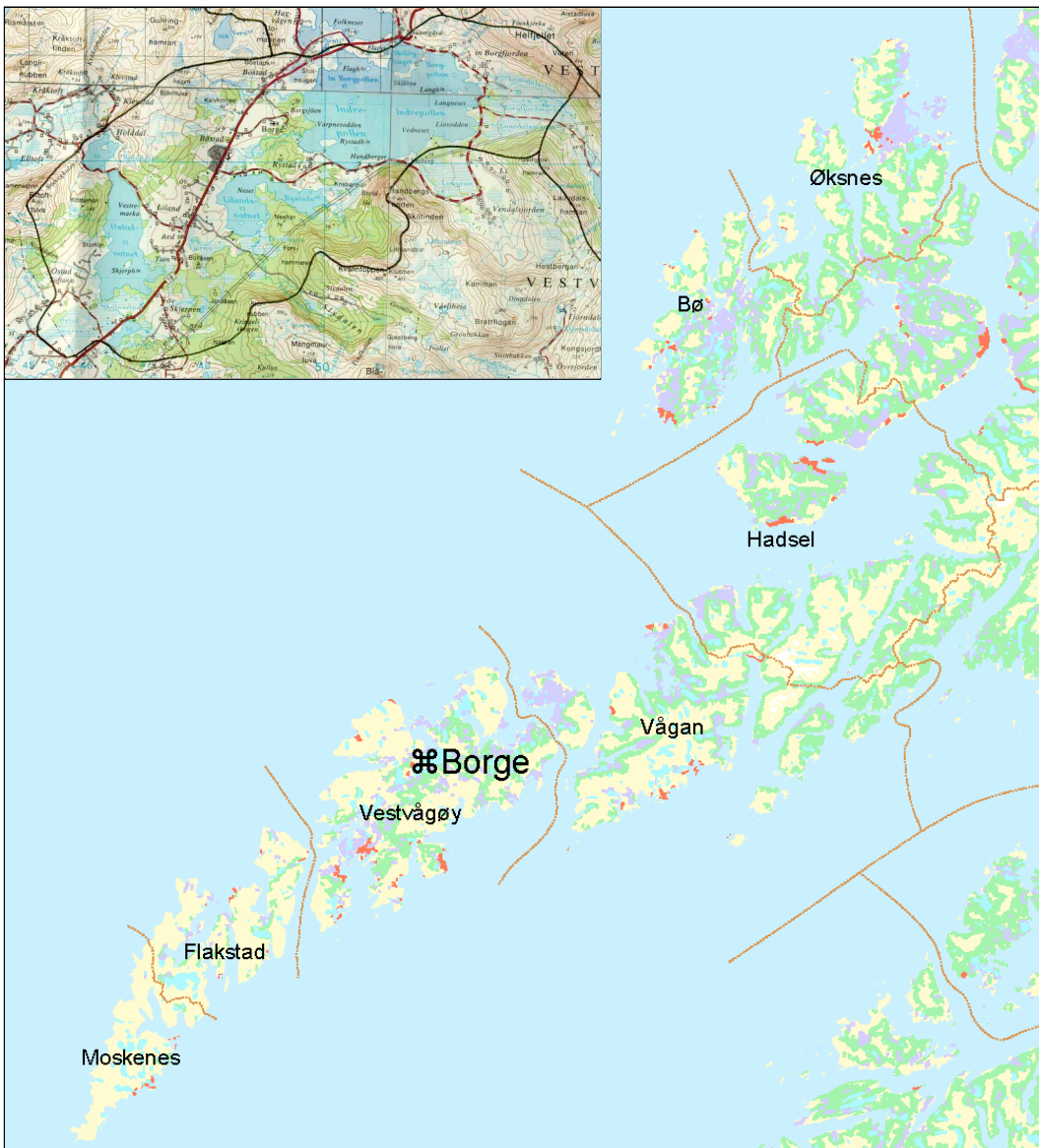
10. Borge i Vestvågøy kommune

Landskapskarakter:
frodig jordbrukslandskap med
lave, runde landformer

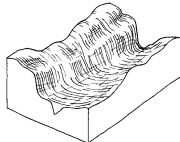
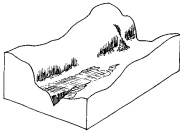
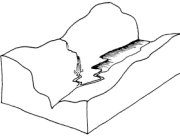
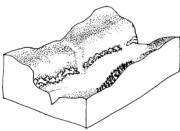
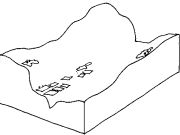
Eksponeeringsprofil:
de hellige høyder

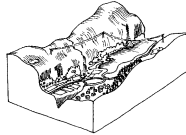
Opplevelsesprofil:
aktiviteter i jordbrukets
kulturlandskap

Det store kartet viser landskapsområdets plassering i landskapsregionen, mens det innfelte kartet viser avgrensningen av landskapsområdet.

Beskrivelse av landskapsområdet

Landskapskomponent	Beskrivelse	Betydning
Landskapets hovedform 	<p>Borge er et åpent landskapsområde med en rektangulær form, og strekker seg i retning sørvest-nordøst. Området er avgrenset av lave, runde fjellrygger i nord og vest. I sør har åsryggene samme karakter, men enkelte spisse tinder stikker opp lenger bak. Ostadmyran avgrenser området i sørvest, med en glidende overgang til neste område. I nordøst ligger to botndaler, Lauvdalen og Vendalen. Mens Lauvdalen ligger tilbaketrukket og ikke kan ses fra Borge, åpner Vendalen seg mot dette landskapsrommet. Grensen er trukket på Lauvdalsmyras høydebrykk.</p> <p>Lave, runde rygger på tvers av dalretningen deler opp området i flere rom. Vann danner gulvet i de ulike rommene, og terrenget skråner ned mot disse vannflatene.</p> <p>Handbergstinden stikker opp over de andre fjellene som avgrenser landskapsområdet, og er et kjegleformet landemerke. Akseltinden og Stortinden i landskapsområde Farstadvatnet danner en fjernere vegg i rommet.</p>	* *
Geologisk innredning 	<p>Morenerygger ligger som tanger ut i Indrepollen. Vittringsjord i fjellsidene lager en jevn og myk overgang mellom dalside og dalbunn. Store myrflater ligger i dalmunningene.</p>	*
Vann og vassdrag 	<p>Det er fire vann og en poll i området. Indrepollen danner gulvet i det store landskapsrommet nordøst i området. Vannet har en oval form med uregelmessig strandlinje. Små øyer og halvøy ligger i pollen. Indrepollen har brakkvann pga liten utveksling med sjøen, og liten forskjell på flo og fjære. Lenger vest ligger Lilandsvatnet som henger sammen med Rystadvatnet i en hesteskoform. Ostadvatnet er avlangt og ligger i samme landskapsrom som Skjerpvatnet. Holddalsvatnet er det minste vannet i området og ligger i et eget landskapsrom. Alle vannene har buktninger og innskjæringer.</p>	* * *
Vegetasjon 	<p>Landskapsområdet er grønt og frodig. I nord er åssidene snaue med spredte tregrupper (hagemarkskog, beite). Et granplantefelt i åssiden vest for Bøstad tegner et mørkt teppe i overgangen mellom bjørkeskog og snaue ller. Plantefeltet er oppdelt og fliker av bjørkeskog går inn i flaten. Kollen som skiller Indrepollen og Lilandsvatnet er også skogdekt, bjørkeskogen tegner en lys stripe midt i siden, resten av kollen er dekket av et mørkt teppe av gran. Rette linjer og skarpe grenser.</p>	* *
Jordbruksmark 	<p>Jordbruksmarka dekker større, sammenhengende flater og skråner ned mot vannene. Teigene er små, følger dalretningen og har rektangulær form. Intensiteten i driftsform varierer sterkt. Store områder er i god hevd, men det er også innslag av soleiedominerte enger og teiger som er plantet til med gran. Jordbruket er variert med slått og beite. Utmarka beites, men det er få beitedyr i området og oppslag av bjørk på beitemarka. Gårdene ligger samlet i små grender.</p>	* * *

<p>Bebyggelse og tekniske anlegg</p> 	<p>Borge kirke ligger på toppen av ryggen som skiller rommet rundt Indrepollen og Lilandsvatnet. Plasseringen på en høyde midt i området sikrer god eksponering. E10 ligger i dalbunnen gjennom hele området. Bebyggelsen ligger på linje langs vegen, og i små grender i forbindelse med jordbruksmarka. Med unntak av kirken, prestegården og Lofotr vikingmuseum ligger bebyggelsen lavt i terrenget.</p>	<p>* *</p>
<p>Landskapskarakter</p> 	<p>Landskapet er grønt, frodig og preget av jordbruket. Lave, avrundete fjellrygger avgrensner dalen. Lave, runde åsrygger på tvers av dalretningen deler opp dalbunnen i flere, mindre rom. Vann med ulik størrelse danner gulvet i rommene. Vitringsjord gir grønne lisider helt til topps. Bebyggelsen ligger på linje langs vegen og i små grender i tilknytning til jordbruksmarka. Bebyggelsen ligger lavt i terrenget, men Borge kirke ligger på en høyde og er et viktig landemerke i hele landskapsområdet.</p>	

Evaluering av Borge

Helhet: En bred dalform gir et stort, åpent landskapsområde. Dalbunnen er kupert, og småformene deler inn området i flere landskapsrom der vann danner gulvet i rommene. Lave fjellvegger som avgrensner området, jordbruksmarka som gir området et frodig preg og vann skaper et rolig, helhetlig landskap. Indrepollen i nordøst er det samlende elementet i det største landskapsrommet. E10 ligger på en fylling som avsnører pollen fra sjøen, og båter kan ikke passere. Småformene i dalbunnen er romavgrensende, disse formene ligger nær bosetting og bevegelseslinjer og er derfor visuelt viktige. Granplanting på store deler av kollen som skiller Indrepollen og Lilandsvatnet er delt i to av en lys stripe bjørkeskog. De mørke granflatene deler opp kolleformen. Det er også plantet gran vest for Bøstad. Plantingen er avsluttet i en rett linje, denne linjen blir understreket av den snaue vegetasjonen ved siden av granskogen, og bryter med helhetsinntrykket.

Mangfold: Variert småskalalandskap med spredte grender og vann av ulik størrelse og utforming.

Intensitet: Landskapet er rolig, åpent og har lav intensitet. Det er tre landemerker i området. Borge kirke er hvitmalt og ligger på en høyde mellom Indrepollen og Lilandsvatnet. Kirken er synlig i hele

området og er en viktig del av områdets identitet. I sørøst er Handbergstinden skjøvet fram mot vannet og danner et landemerke, sett fra nord har fjellet en sukkertoppform. Krikktindan i sørvest er mer markante enn Handbergstinden, og er eksponert over store områder. Fjellene er langt høyere enn fjellene rundt, og har skarpe egger, spisser og bratte, snaue fjellsider.

Særpreget: Området ligger i landskapstype 6 Midtre Vestvågøy's jordbrukslandskap. Det som skiller Borge fra andre områder i typen er:

- ingen direkte tilknytning til sjøen
- åpent landskap med utsikt i alle himmelretninger

Landskapskomponent	Klasse
Landskapets hovedform	B1 * *
Geologisk innredning	B2 *
Vann og vassdrag	A2 * * *
Vegetasjon	B2 * *
Jordbruksmark	B1 * * *
Bebyggelse og tekniske anlegg	B1 * *
Landskapskarakter	B1

Landskapsressurser og reiselivsutvikling i Borge

opplevelses- landskaps- komponent \ måte	se	være	gjøre	lære
Landskapets hovedform * * B1	Rolig/beskyttet kulturlandskap. Vennlig, lav intensitet.	I et for regionen uvanlig innlandspreget landskap.	Gå tur/skitur i lett turterreng.	Landheving, marin grense og historisk landskap.
Geologisk innredning * B2	Små åsrygger skaper små rom. Flere større myrområder.		Tekke torv.	Torvtekking og annen landskapsforming
Vann og vassdrag * * * A2	Små idyller med mange mindre vann og Indre Borg-pollen.	Være ved pollen, vannene og småelv-ene.	Ro, padle, ro vikingskip, fiske, gå tur langs strender og elver.	Fiske og fauna. Bruk av vannene i vikingtid.
Vegetasjon * * B2	Grønt, frodig og delvis skogkledd landskap.		Gå på fottur eller skitur i utmarka og i fjellet.	Lofotens vegetasjonshistoriske landskap
Jordbruksmark * * * B1	Aktivt jordbruk, moderne og eldre side om side: Granplantefelt, torvtekte myrer, lysåpen hagemark-skog.	Være i et frodig, a-typisk Lofotlandskap. Jordbruks-bygd med mange spor etter gamle driftsformer.	Gå tur i moderne og historisk jordbrukslandskap med fine hagemarker og beiter.	Jordbruk før og nå. Driftsformer og kulturlandskaps-historie.
Bebyggelse og tekniske anlegg * * B1	Tradisjonsrik jordbruksbygd. Mange fornminner. "Nye" kulturskatter som vikinghus og vikingskip.	Være i et høvding-hus på historisk grunn. Være om bord i en tro kopi av Gokstad-skipet.	Gå tur, sykle, ri eller kjøre med hest i et vekslende kulturlandskap (gammelt og nytt side om side).	Kulturhistorie og kulturlandskaps-historie. Arkeologi.
Landskapskarakter B1 Jordbruk og museum Aktiviteter i vikinglandet Aktiviteter i lett turterreng	<p>Eksponeeringsprofil: De hellige høyder Et for regionen og landsdelen noe uvanlig jordbrukspreget kulturlandskap med mange fornminner knyttet til Lofotr vikingmuseum og prestegården på Borg. Høvdingsetet og kirken er landemerker for hele området. De hellige høyder gjør at Borg-området fortsatt preges av å være et sentrum for fordums makt og åndelige verdier.</p> <p>Opplevelsesprofil: Aktiviteter i jordbrukets kulturlandskap Til tross for moderne landbruk og annen menneskelig aktivitet kan man her se spor fra de fleste tidsaldrer, området er som en åpen historiebok. Bygdeveger, stier, lysløype og museets tilbud om å gå en kultursti eller ro med vikingskip på pollen, gjør området lett tilgjengelig. Planer om mer tilrettelegging av løyper, ridesti, natursti, fiskeplasser og evt. naturleirsted for lokalbefolkningen vil også komme reiselivet til gode og understreke profilen ytterligere.</p>			

Landskapet og reiselivsproduktet for Lofotr vikingmuseum

1. Produkt

Lofotr vikingmuseum ligger på ”de hellige høyder” og består av en kopi av et langhus fra vikingtiden, servicebygg i moderne design og et stisystem gjennom det vakre jordbrukslandskapet ned til vikingskipet i Borgpollen. Det 83 meter lange huset er en rekonstruksjon av det foreløpig største utgravde langhuset fra yngre jernalder i Europa. Tuftene fra det originale huset ligger noen meter øst for langhuset. Skipet er en tro kopi av Gokstadskipet, og er bygget av folk fra Vestvågøy. Neste år starter arkeologiske utgravninger av flere gamle tunanlegg langs høydedraget mot kirken.

Lofotr vikingmuseum er en viktig del av eksponeringsprofilen til landskapsområdet Borg, og en forskningsrapport konkluderer med at man her har to basisprodukter; Selve langhuset i kulturlandskapet på Borg og vikingskipet. Museet åpnet i 1995 og har nå 30 sesongarbeidere og syv fast tilsatte (til sammen om lag 14 årsverk). Dette er Lofotens største enkelt-attraksjon med om lag 50 000 besøkende i året. Driften går i balanse med rundt 40 000 betalende gjester, det betyr at museet har gått med overskudd de siste årene. Inngangsbilletten koster kr. 70,- og inkluderer guiding. Å ro vikingskipet koster 20,- kroner ekstra.

Opplevelsesmåtene er knyttet til:

- **Å se** langhuset, konstruksjonen, størrelsen og plasseringen i landskapet. En liten utstilling viser originale fornminner funnet på stedet (gullgubber, sverd m.m.). I tillegg vises en del aktiviteter innen håndverk og kunsthåndverk, enkelte arbeider med ull, tre og skinn. Ute går gamle husdyrraser som utgangarsau, nordlandsfe og nordlandshester. På prestegårdslåven vises en stor samling gamle landbruksredskaper fra bygda, og i smia nede ved pollen arbeider jernsmeder på gamlemåten. Der ligger også stornaustet og en fullskala kopi av Gokstadskipet (23 m langt).
- **Å være** i et 83 m lang langhus, en rekonstruksjon av det som for 900 år siden stod 20 meter lenger bort. Opplev stemningen med belysning fra tranlamper og ildsted. Kanskje møte ”høvdingen” eller ”husfrua” og høre dem fortelle om livet på gården eller om reiser til fjerne land.
- **Gjøre**-aktivitetene knyttet til landskapet er i hovedsak turgåing på en sti ned til vikingskipet, eller man kan få skyss med hest og vogn eller ri selv. Turistene kan bli med å ro vikingskipet ikledd en enkel ullkappe. I viking-huset arrangeres også gilder (lukkede selskaper) med enkel mat som sodd, spekemat, tørket hvalkjøtt, rømme og flatbrød. Til maten serveres mjød eller vann. Underholdningen er gjerne middelaldersang, gamle stev og fortellinger om livet før i tida. I servicebygget kan man kjøpe suvenirer av høy kvalitet, mens kafeteriaen tilbyr standard kafémat.
- **Lære**-opplevelsene er i hovedsak passive, og knyttet til guiding, utstillinger og demonstrasjon av håndverk. I sommersesongen guides det på seks språk. Suvenirbutikken har mange bøker og kopier av vakre bruksgjenstander fra vikingtid som for mange blir en viktig del av læreopplevelsen. Her selges også gjenstander produsert lokalt etter ekte Lofot-tradisjon.

2. Produktområde, områdeprofil og bedriftsprofil:

Vikingmuseet har et tilbud som kan deles i tre områder som ligger utenpå hverandre:

- Kjerneområdet er ”de hellige høyder” på Borg med høvdingehuset, serviceanlegget, prestegården og kirken. Dette er primærattraksjonen.
- Det andre området består av det som i dag hører med til museets direkte bruksområde, nemlig området rundt Borg og ned til og med Borgpollen, der man ror med vikingskipet. (Vikingskipet er også en del av primærattraksjonen).
- Det overordnede området er Borg, Borgpollene, Borgvåg og Borgvær. Foreløpig er ikke dette et aktivt bruksområde for museet, men historisk og landskapsmessig henger disse landskapsområdene sammen. Man ser Borgvær fra kirken. Andre delprosjekter har aktiviteter som binder disse sammen også i dag.

Områdene ligger utenpå hverandre, og det samme kan man si gjelder for områdeprofilene. De to første ligger innenfor Borg landskapsområde. Kjerneområdet har vikinghuset på de hellige høyder som fyrtårn. Kulturlandskapet på Borg danner rammen rundt dette, uten at det kan sies å ha vikingtids-preg. Dette svekker bedriftsprofilen.

Det andre produktområdet inkluderer nesten hele landskapsområde Borg. Fornminnene er også her kjernen i produktet, men i tillegg kommer landskapsopplevelsen sterkere inn. Det å ro vikingskipet i dette historiske landskapet er spennende, men historien må forklares, for her er mange elementer som hører til den moderne tid.

Det tredje produktområdet blir i dag brukt ”passivt” når guidene står ved kirken og forteller om hele området, om fiskerbonden og ressursene i havet, om

egg- og dunværet Borgvær, om innseilingen og bruk av pollen osv. Her

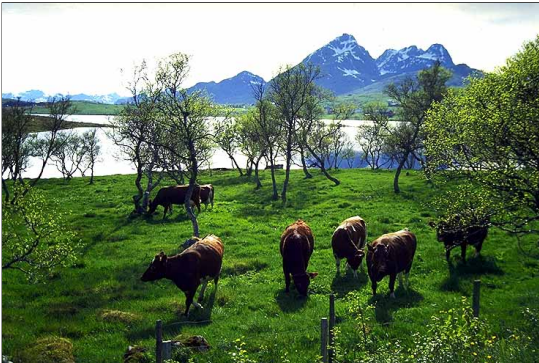

kan man også fortelle om hvor maten som serveres i Gildehallen produseres. (Åland gård i Lauvdalen dyrker for eksempel økologiske poteter, grønnsaker og urter for museet).

Landskapskarakteren i Borgområdet hører ikke med til Lofotens eksponeringsprofil (yttersidas dramatiske kystlandskap med midnattssol eller innersidas fiskevær). Dette gjør det noe tyngre å markedsføre området, selv om man også her har midnattssola en stund. Det er kanskje tjenlig å knytte området opp mot yttersidas mektige natur ved å vise til Eggum og Borgvær. Produktet er imidlertid en av de største eksponentene for Lofotens opplevelsesprofil, tilbud turistene først blir klar over når de kommer hit, og som får de til å bli lenger. Turistene bruker faktisk over to timer på Borg, til tross for at aktivitetstilbudet er relativt lite. Det er mulig at tilbud om roing i vikingskip med påfølgende servering i gildehallen kan være en sekundærattraksjon når incentivmarkedet ønsker et slikt tilbud som ”hovedopplevelse”.

3. Kvalitetssikring av produkt, valg som underbygges av landskapsanalysen
Kvalitetssikringen vil fra en reiselivsbedrifts side ofte dreie seg om å få godt nok tilbud til god nok pris. Vikingmuseet på Borg har i denne sammenheng to avdelinger. En museumsfaglig enhet som består av

konservatorer, arkeologer, etnologer o.a. fagfolk, og en økonomi- og

markedsføringsavdeling som står for den kommersielle driften. Mange museer kommer ofte i en konfliktsituasjon når man får to juridiske enheter, samtidig som pengene forvaltes under ett. Så også på Borg. Spørsmålet blir om museet først og fremst er et museum eller en reiselivsattraksjon? Dette vikingmuseet er kanskje i en noe spesiell situasjon. Her er det langhuset, kulturlandskapet og vikingskipet som er vurdert å være museets primærattraksjoner, ikke de tradisjonelle museale gjenstandene som for eksempel smykkefunnene representerer. Uten funnene ville man på den annen side ikke hatt noen attraksjon. Utfordringen blir å kunne formidle vikingenes verden på en måte som også fagfolkene kan gå god for. Økonomisk er det liten tvil om hvilken side som representerer de største interessene, slik sett er vikingmuseet en god, kommersiell turistattraksjon, basert på høye museumsfaglige verdier. Som reiselivsbedrift representerer Vikingmuseet mindre fare for naturen og landskapet. For landskapsbildet vil de planlagte tiltakene slå positivt ut. (Større variasjon, men samtidig mer helhetlig preg, større biologisk mangfold og mindre forurensing). Landskapsanalysen avdekker følgende når det gjelder profilering av produktet på de ulike nivåene.

Landskapet i kjerneområdet kunne med fordel være mer rendyrket vikingtid. En planlagt kultursti vil gå langs høydedraget

og binde sammen fornminnene. Dette er en god anledning til å studere hvilke driftsformer/bruk landskapet langs stien egner seg for. Hvor kan man for eksempel dyrke lin, gamle kornslag eller urter? Gamle husdyrraser er en viktig del av profileringen. Museet ønsker også å bygge opp vanlige hus fra vikingtiden og et fjøs fra mellomalderen, for å vise hvor ruvende langhuset må ha virket i datidens landskap. For å styrke vikingtidspreget, kunne slike hus med fordel bygges innenfor kjerneområdet. Man ønsker seg også flere aktører, slik at man fikk et "heldagstilbud". En slik satsing krever trolig grundigere markedsundersøkelser før man satser for mye på utbygging av tilbud.

Vikingmuseet har planer om å utvide profilen til å omfatte bondens landskap fra steinalderen til traktorens tidsalder. (Det er funnet 4000 år gamle såkorn i myrene her). Fra landskapets side kunne en slik spissing av reiselivsproduktet passe for det andre nivået. Da kan landbruksredskapene på Prestegårdslåven lettere forsvares, og det samme gjelder jordbrukslandskapet rundt Borgpollen. Med en slik profil kunne ulike trekk i kulturlandskapet framheves og andre dempes, for å vise hvordan forskjellige driftstyper og epoker har formet landskapet.

Det tredje nivået kan være spesielt interessant med tanke på utvikling av heldagstilbud. I dag er det ikke mulig å seile vikingskipet ut pollene. Selve skipet må bygges sterkere og pollene åpnes for at dette skal la seg gjøre. Dette er tiltak man ønsker å se nærmere på. Aktiviteter som roing og seiling med nordlandsbåt eller padling med havkajakk fra Borgpollen og ut til Borgvær og evt. videre østover kan i dag arrangeres gjennom Janns Adventure. Dersom markedet er til stede, er det mulig at man på sikt kan tilby tur med motorbåt/sjark ut til Borgvær fra Borgvåg, Eggum eller Vestresand.

4. Produktutvikling og ytterligere profilering som miljøvennlig reiselivsbedrift

Miljøvennlig reiseliv innebærer også en utvikling innenfor lokalsamfunnet sosiale og økonomiske tålegrenser. I Borgområdet ser man i dag en mengde spennende muligheter. Et av museets målsettinger er å bli bedre integrert i lokalmiljøet. Museets fagfolk ønsker for eksempel å bli mer aktive formidlere av lokal kulturhistorie gjennom et nærmere samarbeid med skoleverket. Museet representerer slik en levende historiebok for unger i skoler og barnehager. Museet har dessuten vært med på å skape et hestemiljø på Borg. Alle nordlandshestene som man ser på beite fra vegen gjør området mer opplevelsesrikt i reiselivssammenheng.

Et annet ønske er å kunne tilby turistene å være viking for en dag. Man ser bl.a. for seg aktiviteter som torvtekking (hele prosessen), lauving og andre høstingsteknikker, dyrking av korn, tradisjonelle urter osv. Aktivitetene ute vil man også

finne igjen som i utstillingene inne. Et slikt opplegg ville kreve mer aktivitet på

museet og dermed flere folk fra lokalmiljøet. Mange av tiltakene vil bli forsøkt gjennomført i sammenheng med et prosjekt for koordinering av områdetiltak i regi av fylkesmannens landbruksavdeling. Et av tiltakene er å redusere landbruksforurensingen til Lilandsvassdraget. Borgpollene utgjør deler av dette vassdraget, og museet er en av de berørte grunneierne.

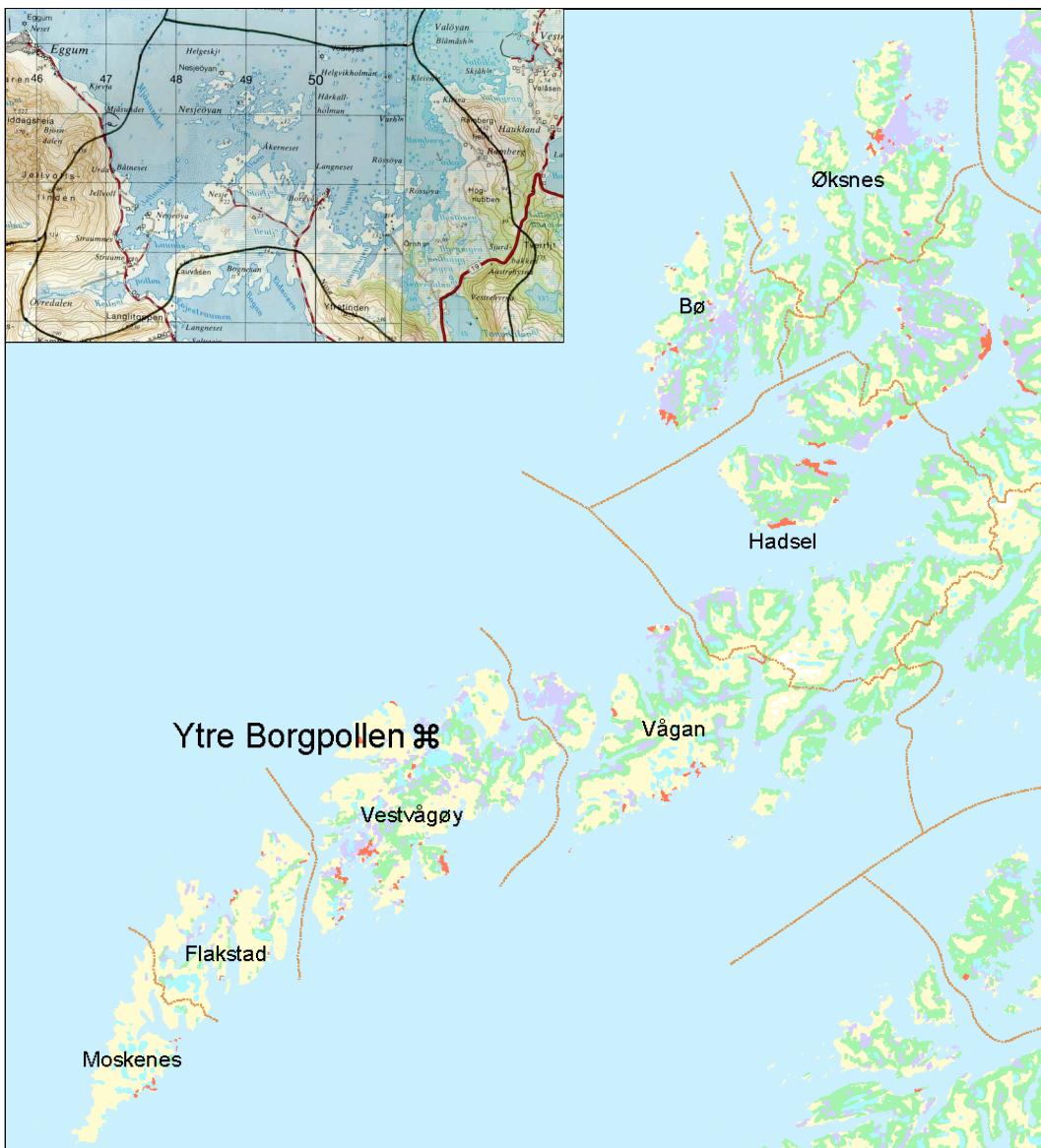
11. Ytre Borgpollen i Vestvågøy kommune

Landskapskarakter:
jordbruksbygd i en nordvendt
buket med vid horisont

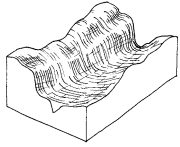
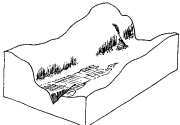
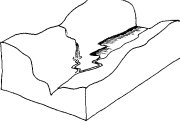
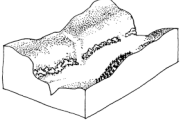

Eksponeringsprofil:
mildt møte med yttersida

Opplevelsesprofil:
yttersidas småbåt-område

Det store kartet viser landskapsområdets plassering i landskapsregionen, mens det innfelte kartet viser avgrensningen av landskapsområdet.

Beskrivelse av landskapsområdet

Landskapskomponent	Beskrivelse	Betydning
Landskapets hovedform 	<p>En langstrakt, fjordpreget poll danner gulvet i landskapsrommet. Pollen ligger innerst i en bred bukt som utgjør et overordnet landskapsrom. Rommet åpner seg i nord mot havet med en vid horisont og midnattssola. Grønnkledte, bølgende åser går over i et lavt eide i sør, slik at overgangen til landskapsrommet i sør er glidende, med godt innsyn mot Indre Borgpollen. Høye fjell danner en sterkere romavgrensningen mot Eggum i vest og Ytre Borgfjord i øst.</p>	**
Geologisk innredning 	<p>Morenerygger danner et lavt eide over mot Indre Borgpollen. Strandflaten som skiller pollen fra havet har noe morene. En sammenhengende ur følger fjell-ryggen overfor Ytre Borgfjord.</p>	**
Vann og vassdrag 	<p>Den avlange pollen har fjordpreg og en variert strandlinje med mange vik og små nes. Lave morenerygger og myrområder skiller pollen fra storhavet i den brede bukta utenfor. Straumen er svært grunn og har mange fuglebiotoper.</p>	***
Vegetasjon 	<p>Åsrygger og raslier er frodige, og fjellet overfor Borgfjord har fremdeles et snaut beitepreg. På den andre siden av pollen er det oppslag av tett lauvskog. Inne i dalsøkkene finnes også enkelte granplantinger.</p>	**
Jordbruksmark 	<p>Grender med jordbruksmark ligger i et sammenhengende belte langs fjell-foten, f eks Borgfjord. En del av jorda holdes fremdeles i hevd, og land-bruket med beitedyra setter preg på området.</p>	***
Bebyggelse og tekniske anlegg 	<p>Vegen ligger fint i terrenget. Bebyggelsen ligger langs vegen, og bygningene på gårdene ligger oftest samlet. Enkelte gamle nordlandslån finnes i området. Et stort massetak ligger godt skjermet bak høye fjellknauser.</p>	**
Landskapskarakter 	<p>Ytre Borgpollen er et forholdsvis lite landskapsrom med fjordpreg og en liten jordbruks-bygd. Den nordvendte bukta er helt avskjermet fra storhavet utenfor. Horisonten er vid, og området har midnattssol.</p>	

Evaluering av Ytre Borgpollen

Helhet: Det er ingen skjemmende inngrep som ødelegger helheten i området. Det store vannspeilet gir rommet en enkel komposisjon, og pollen virker samlende. Bosetning og tekniske anlegg ligger samlet og godt tilpasset landskapet. Det store massetaket er formet slik at det ikke ligger eksponert mot sjøen eller vegen.

Mangfold: Området har en klar avgrensning, men veggene i rommet har svært ulik karakter: høye fjell utover mot Eggumsaksla i vest, lave myrområder og strandflate med små knauser i nord, avrundete åsrygger i øst og lave morenerygger i sør.

I dette landskapsområdet møtes innland og kyst, ferskvann og saltvann, jordbruk og fiske osv. Dette bidrar blant annet til et stort biologisk mangfold.

Intensitet: Landskapsområdet er mer preget av rolige overganger og helhet enn dramatisk og kontraster. Det er lyset og været som påvirker intensiteten i området. Her kan midnattssola skinne på pollens rolige vannspeil mens havdønningene bryter rett utenfor.

Særpreget: Området ligger i landskapstype 8. Poller.

Det som skiller Ytre Borgpollen fra andre landskapsområder i typen er:

- aktiv jordbruksdrift
- småskala landskap
- lave landformer som gir en svakere romfølelse

Landskapskomponent	Klasse
Landskapets hovedform	A2 * *
Geologisk innredning	B1 * *
Vann og vassdrag	A2 * * *
Vegetasjon	B1 * *
Jordbruksmark	B1 * * *
Bebyggelse og tekniske anlegg	A2 * *
Landskapskarakter	A2

Landskapsressurser og reiselivsutvikling i Ytre Borgpollen

opplevelses- landskaps- komponent \ måte	se	være	gjøre	lære
Landskapets hovedform * * * A2	Glidende overgang fra åpen jordbruksdal til fjordpregete grender og bred bukt omkranset av rolige åsrygger. Vid horisont, midnattssol. Høyreiste fjell i vest.	Være i overgangen mellom den beskyttede innlandsdalen med jordbrukspreg og yttersidas vennlige kystlandskap. Et rolig, helhetlig og samtidig intenst landskap.	Gå på tur i et åpent og forholdsvis lett-gått terreng (lite tilrettelegging). Mange turister stopper her for å fotografere.	
Geologisk innredning * * B1	Morenerygger danner et lavt eide mellom pollene. Varierende strandflate. Runde fjellrygger av sterkt forvitret fjell.	Være i et landskap med avrundete formasjoner, atypisk for Lofoten. Se skjærgårdens lave silhuetter i motsol og kveldslys.		Lære om gamle bergarter, vitringsprosesser og erosjon.
Vann og vassdrag * * * A2	Poll med yttersidepreg (sjelden landskapstype). Den avlange pollen har fjordpreg og variert strandlinje. Straum-en er svært grunn.	Være på Yttersida, stor horisont og samtidig vannspeil som er helt beskyttet fra storhavets bølger.	Ro, padle og fiske i et sjøområde som er beskyttet. Godt fiske i straumen. Vanskelig å komme inn, selv med småbåt.	Mange fiskeslag, spennende overgang mellom sjø- og ferskvann. Mange fuglebiotoper.
Vegetasjon * * B1	Grønne åsrygger og raslier med beitepreg. Skog i dal-søkk, godt avgrenset plantefelt.	Være i områder med frodiggrønn, snaubeitete vegetasjon, typisk for Lofoten.	Plukke bær, gå på tur i snaubeitete heiområder.	Eks. på <i>mulens landskap</i> , hvordan geita former landskapsbildet (Borgfjord).
Jordbruksmark * * * B1	Grender med gårder langs fjellfoten. En del bruk i drift. Geiter på beite. Torvtekte myrer.	Yttersidas tøffe klima og en del nedlagte bruk gir en følelse av å være i jordbrukets grenseland.	Sammenhengende gårdsbebyggelse gjør at heiene enkelte steder er vanskelig tilgjengelig.	
Bebyggelse og tekniske anlegg * * A2	Vegen ligger fint i terrenget. Husene ligger langs veggen. Ingen store inngrep (grustak er skjermet).	Være i et helhetlig landskap, bebyggelse og ressursutnyttning er underordnet naturen.	Bygdevegene ligger fint til langs sjøen, mange reiser på sightseeing her når midnattssola skinner.	Eks. på godt utformet massetak, skjermet for innsyn.
Landskapskarakter A2 Vakker overgang innland/kyst Skjermet farvann egnet for friluftsliv og småbåt	<p>Eksponeringsprofil: Mildt møte med Yttersida Det åpne landskapsrommet er skilt fra havet av lave morenerygger og myrer. Det er lite som skjermer for midnattssola, og det fjordpregete landskapet (Borgfjord) har mange harmoniske og fascinerende overganger mellom innland og kyst, ferskvann og saltvann, jordbruk og fiske osv. (Jfr. navnene Borg, Borgfjord, Borgvåg og Borgvær). Pollene er en sjelden landskapstype, og en slik nordvendt utforming er spesiell, selv i Lofoten. Området er et attraktivt sightseeingområde, særlig i forbindelse med turer ut til Eggum.</p> <p>Opplevelsesprofil: Yttersidas småbåt-område Dette området egner seg godt for roing/padling, fiske og friluftsliv. Dersom tilgjengelig-heten til havet hadde vært bedre, ville dette trolig vært yttersidas mest populære småbåt-havn. Men utløpet av straumen nedenfor pollen (naboområdet Borgvåg) er ofte tørrlagt ved lavvann, og E-10 har stengt av løpet mellom Indre og Ytre Borgpollen (fylling med smalt rør). Fra pollene er det ikke lenger mulig å nå skjærgården og storhavet utenfor, hverken med vikingskip eller lignende farkoster. Det er derfor et rolig og lite benyttet område. Et naturleirsted her ville åpne opp for større bruk av området.</p>			

Landskapet og reiselivsproduktet Janns adventure Lofoten AS

1. Produkt

Janns Adventure Lofoten AS er et foretak med base i Kabelvåg. Bedriftens daglige leder utfører ca 1,5 årsverk, i tillegg har bedriften innleid hjelp til kontorarbeid, guiding m.m. Til sammen ca 2-2,5 årsverk. Bedriften har spesialisert seg på arrangementer og aktiviteter for kurs-, konferanser- og incentiv-grupper. Naturen, kulturen og friluftslivet (vinterfiske, lofotkultur, klatring, skiløping, fjellturer, padling i havkajakk, seiling med nordlandsbåter osv.) er elementene i programmene som selges. Bedriften samarbeider med alle aktivitetstilbydere, attraksjonsbedrifter og overnattingsbedrifter i Lofoten, turoperatører og andre reiselivsaktører ellers i inn og utland.

Janns Adventure Lofoten A/S profilerer seg som en miljøbevisst bedrift, noe som bl.a. har resultert i nært samarbeid med Verdens naturfond (WWF) for utarbeiding av retningslinjer for bærekraftig reiseliv i subarktiske strøk. Arrangementene foregår i hele Lofoten, og i samarbeid med NIJOS ønsket man å fokusere på hvordan flere områder oppleves som et hele. Vi har valgt ut ett tilbud, for å se på hvordan flere områder kan vurderes under ett.

Janns Adventure Lofoten AS arrangerer også båtturer på Vestfjorden (Lofothavet) og inn til Valberg, gjerne i samarbeid med

Lofoten Opplevelser. Fra Valberg gjøres en fottur langs gamle ferdselsårer over heiene til Vendalen eller Lauvdalen og videre ned til Borgpollen. Ved pollen får turistene gå om bord i vikingskipet, som de selv ror over til vikingmuseet (Lofotr vikingmuseum), eller de padler i kajakk videre ut Borgpollene til Borgvær. Som deltager i prosjektet Aktivt Reiseliv samarbeider Janns Adventure Lofoten AS med Åland gård og vil utvikle gårdsturisme til en del av slike tilbud/pakker.

Bedriftsanalysen knytter seg til landskapsområdene Lauvdalen, Borg, Ytre Borgpollen, Borgvåg og Borgvær.

Opplevelsesmåtene som knytter seg til dette produktområdet er:

- Det å **se** hvordan landskapet forandrer seg fra innersida til yttersida, fra innlandsdalene til jordbruksområdene, videre gjennom pollene og skjærgården til den ytterste utpost. Å se hvordan landskapet endrer karakter med lyset døgnet rundt på sommeren og værrets konstante påvirkning. Å se det spesielle kulturlandskapet, hvordan menneskene har satt spor etter seg gjennom flere tusen år.
- Det å **være** i et landskap med store skiftninger og stor dramatik. Være i den skjermede innlandsdalen, være i en tro kopi av et vikingskip eller en ekte Nordlandsbåt. Være i skjærgården eller ute på storhavet på den ekstreme yttersida - kanskje til og med i strålende midnattssol.
- **Gjøre**-opplevelsene er mange i denne sammenheng: Å gå tur og bli møtt med kløvhest som har med mat og drikke. Å besøke en økologisk gård (med evt. servering av egenprodusert mat). Ro vikingskip/nordlandsbåt eller padle havkajakk. Mestre fjellet og havet. Gjøre ting sammen med venner og kollegaer.

- **Lære**-opplevelsene er også framtreddende deler av produktet: Her lærer man om gammel Lofotkultur, om bruk av ressurser på hav og land både før og nå. Lokalbefolkningen forteller om sitt liv og virke. Guidene lærer bort hvordan man klarer seg i fjellet og på sjøen, selvfølgelig med en god porsjon nord-norsk humor. Møter man "høvdingen" på Borg, blir det gjerne historier fra riktig gamle dager. Kulturhistorien i området er svært spennende, forninnene er mange og historien dramatisk.

2. Produktområde, områdeprofil og bedriftsprofil

Produktområdet knytter seg til landskapsområdene nevnt under pkt. 1. (Se respektive områdebeskrivelser og ressursanalyser.) Den innlandspregete Lauvdalen og Borgområdet med Indrepollen og vikingmuseet ligger i underregion 31.06. Jordbruksbygdene på Vestvågøy. Det samme gjelder Ytre Borgpollen med Borgfjord, som til tross for den havnære beliggenheten fremdeles er sterkt preget av jordbruket. Borgvåg og Borgvær er skjærgårdsområder med en utforming som er mer typisk for Vesterålens ytre kyst- og øylandskap. Derfor hører de også med til underregion 31.02. Vesterålens ytterside.

Produktområdets primærattraksjoner tilsvarer deler av både regionens eksponeringsprofil (yttersidas kyst hvor man kan oppleve midnattssola) og opplevelsesprofil (lofotkultur, spennende historie, vikingskip og høvdingesete). Men landskapet har ikke den samme dramatiske utformingen her som lenger vest (fra Eggum og vestover).

Bedriften underbygger og forsterker denne profilen ved å legge vekt på ekte natur og kultur, på kvalitet (inkludert sikkerhet) og på god og personlig service. Eierne og hans guider er selv fra Lofoten. Bedriften har høy kompetanse når det gjelder

naturfag og tradisjonelt norsk friluftsliv. Opplevelsestilbudet blir dessuten spesielt tilpasset hver gruppe, slik at både korte incentiv-turer og lengre turer for individuelt reisende, kan foregå i samme område.

3. Produktutvikling og ytterligere profilering som miljøvennlig reiselivsbedrift

Det er i en slik sammenheng viktig å sikre at det er samsvar mellom budskap og holdning som de ulike underleverandørene (delprodusentene) tilbyr. Dersom Janns Adventure Lofoten AS legger opp til en svært miljøbevisst profil, må underleverandører som Åland gård og vikingmuseet kunne følge opp denne profilen godt nok til å ikke undergrave bedriftens troverdighet.

Eier av bedriften er båtbygger av utdanning og har som mål å tilby reiser i Lofoten på "gammelmåten" i selvbygde nordlandsbåter til spesielle plasser som for eksempel Borgvær. Dersom dette skal la seg gjennomføre regelmessig stilles det krav til leirsteder/rasteplasser, opplevelseskvaliteter som ro og fred, naturskjønne omgivelser og slitasje/renovasjon.

Vestvågøy kommune har i sin næringsplan vedtatt å bygge et naturleirsted. For å sikre en størst mulig naturopplevelse er det i følge Janns Adventure Lofoten AS viktig å vektlegge visse krav til landskap og miljø: Leirplassen må være mest mulig skjermet fra annen ferdsel (særlig bil/buss) og ha minst mulig innsyn fra befolket område. Den må være lett tilgjengelig fra havet og vanskelig over land. Lett tilgjengelighet fører til bruk av området av personer uten tilknytning eller forhold til natur- og miljøvern. (Velge rett sted og bevisstgjøre brukerne). Leirstedet bør i slike utsatte områder være plassert i le for herskende vindretninger, og det bør ikke være sårbar natur i nærheten av leiren.

Selve rasteplassen bør ha enkel tilrettelegging når det gjelder bål-/grill-

plass, teltplass/gapahuk (evt. enkel gamle), den bør ha forhold for "speider"-latrine og tilgang på godt, ferskt vann. Det er viktig å ikke legge til rette for en slik leirplass før man har avklart hvem som har ansvar for vedlikehold og avfallshåndtering. Tidsperspektivene for et slikt ansvar bør ikke være mindre en 5 år. Man bør også vurdere hvor mange leirplasser som det er behov for. (Jo flere plasser, dess mindre slitasje på hver plass. Samtidig vil flere rasteplasser kreve mer tilsyn/tiltak for å holde rasteplassene vedlike.

4. Kvalitetssikring av produktet – valg som underbygges av landskapsanalysen
Janns Adventure Lofoten AS ser for seg flere muligheter for å tilby båtoplevelser med utgangspunkt i Borgområdet i siste halvdel av sommersesongen. Det er viktig å respektere ilandstigningsforbudet på

øyene i hekketida, noe som betyr at slike tilbud er aktuelle fra 15. juli til ut september.

1-dags utflukter:
Borg - Borgpollen -Borg

2-dags utflukter:
Borg - Borgpollen - Næsjeøyen –
Borgpollen – Borg (overnatting
Bognæsan/Lauvåsen eller Ytre Næsjeøyen)

3-dags utflukter:
Borg – Borgpollen – Næsjeøyen –
Borgvær – og tilbake. Evt. videre vestover
til Klubben ved Utakleiv eller nordover
rundt Kvalneset mot Gimsøy. (Overnatting
Bognæsan/Lauvåsen eller Ytre Næsjeøyen
samt på Borgvær).

Utvikling av slike aktiviteter og overnattingstilbud underbygges av landskapsanalysen. Området vil ikke endre karakter på grunn av slik forsiktig bruk. Reiselivstilbudet vil ta fatt i det som kjennetegner landskapskarakteren i de ulike områdene, og ytterligere forsterke regionens reiselivsprofil.

Andre områder som har en beliggenhet som gjør det egnet for bygging av naturleirsted er ved sørsiden av Lauvdalsvatnet (Lauvdalen) og området mellom Rystad og Borge ved Indrepollen (Borge). Det siste området vil være en egnet beliggenhet for Bøstad skole (naturskole-opplevelser).

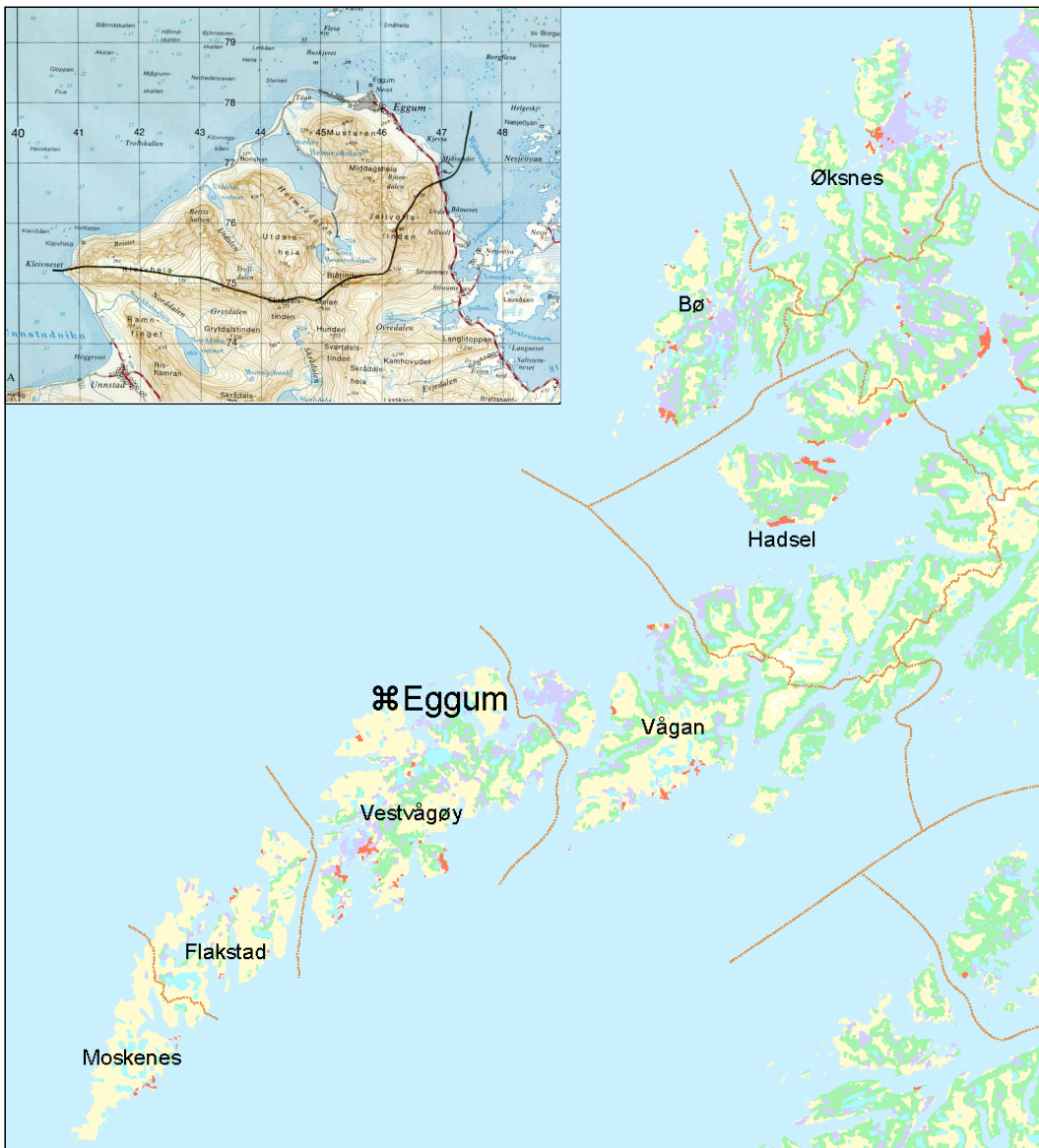
12. Eggum i Vestvågøy kommune

Landskapskarakter:
landsby på smal strandflate mellom
steile tinder og åpent hav

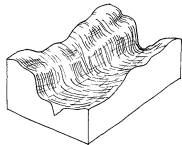
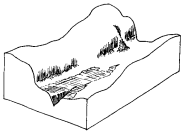
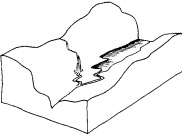
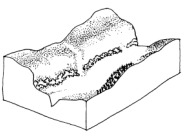

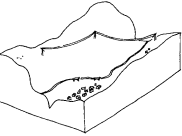
Eksponeeringsprofil: Lofotens store
midnattssolopplevelse

Opplevelsesprofil:
møte med fiskarbondens landskap

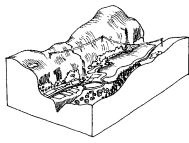

Det store kartet viser landskapsområdets plassering i landskapsregionen, mens det innfelte kartet viser avgrensningen av landskapsområdet.

Beskrivelse av landskapsområdet

Landskapskomponent	Beskrivelse	Betydning
<p>Landskapets hovedform</p> 	<p>Nordvendt kyst med smal brem under stupbratte fjellsider. Storhavet med sin vide horisont står rett på uten skjermende skjærgård. Her er ingenting som skygger for midnattssola. Store dalbotner med sterkt iserodert preg omkranses av bratte fjellvegger og forrevne tinderekker. Kontrasten mellom de store fjellformene og havet understrekes ytterligere av den helhetlige, ubrutte strandlinjen fram til landskapsområdet Unnstad.</p>	***
<p>Geologisk innredning</p> 	<p>Skredvifter og storsteinet ur danner nærmest sammenhengende overganger mellom stupbratte fjellsider og flate strandterrasser. Nedre Heimredalsvatnet er demmet opp av en stor morenerygg med blokkrik overflate. Deler av denne ryggen har havet terrassert ut. Strandlinjen er variert med hvite sandstrender, gråsvart rullestein eller blokkrike partier med mørke kampesteiner. Enkelte steder finnes flygesandsdyner med tynt grasdekke.</p>	**
<p>Vann og vassdrag</p> 	<p>Havvinden, bølgene og de store dønningene er særpregete kvaliteter ved landskapet. Opplevelsen av dønninger som brytes og suset fra vind og bølger er alltid mektig her. Om havet er stille eller i storm og kav, byr en tur langs strandlinjen på stor variasjon. Botnsjøene Heimredalsvatnet og Utdalsvatnet, skilt fra havet av smale morenerygger, skaper store kontraster der de speiler de høye fjellveggene på tre kanter.</p>	***
<p>Vegetasjon</p> 	<p>Frodige grasbakker på finere skredmateriale rammer inn rasvifter med grovblokkig ur. Også enkelte grønne hyller i de bratte fjellsidene. Utmarka er preget av tidligere slått og beite. Ekstensivt beite i deler av fjellsidene opprettholder fortsatt det snau preget. Økt tilgroing ses flere steder, som bjørkeoppslag i liene rundt Heimredalsvatnet. Strandflaten sørvest for Eggum er sterkt beitepreget. Vegetasjonsdekket på sandvollene er sårbart og utsatt for tråkk-, kjøre- og beiteskader.</p>	*
<p>Jordbruksmark</p> 	<p>Frodige enger ligger i et nærmest sammenhengende belte innunder Eggumsakslas nordside. Stolpegjerder mellom avlange teiger som ligger side ved side, gir innmarka karakteristiske linjedrag fra fjellfot til sjø. Her dyrkes vinterfôr til sau og geit, som beiter i utmarka på strandflate og i fjell. Enkelte små potetåkre mellom husene. Jordbruket står i stor kontrast til en ellers barsk natur. Tilgroing av tungdrevne areal er i ferd med å endre inntrykket av et veldrevet jordbruksområde.</p>	*
<p>Bebyggelse og tekniske anlegg</p> 	<p>Eggums fiskebåter ligger i havna ved Mjåsundet langs veien et stykke fra Eggum. Den tette bebyggelsen gir et godt samlet grendemiljø med landsbypreg. Fargerike våningshus gir bebyggelsen et friskt uttrykk. Mange småbruk har bevart bygninger fra fiskerbondens tid med naust og fjøs. De fleste av disse er ikke lenger i bruk. Grendeveien gjennom Eggum går tett inntil husene og gir en følelse av å ferdes gjennom et lukket og privat bomiljø. Sommerfjøsene langs veien markerer overgangen mot utmarka. På en liten høyde ses fine murer, dette var en tysk radarstasjon under siste krig. Her parkerer de fleste turistene når de kommer for å oppleve midnattssola eller havet. Ved veis ende står en liten skulptur (del av skulpturlandskapet Nordland) som på en stille måte understreker det dramatiske landskapet. De få hyttene i Heimredalen ligger godt synlig, og bryter med landskapets særpreg.</p>	*

Landskapskarakter

Et sterkt landskap med vakre, kraftige former og få, men store linjedrag. Forrevne tinderekker med stupbratte fjellsider står i sterk kontrast til en langstrakt og smal strandlinje. Hav og himmel dominerer landskapsbildet, blå og grå fargetoner skifter og brytes ofte av lav sol til et praktfullt fargespill. Nord-Atlanterens bølger og store dønninger brytes mot en variert strand og er et mektig møte med storhavets krefter. Eggum er et av de mest populære utfartsområdene i Lofoten når midnattssola lokker.

I dette åpne landskapsområdet er vegetasjon og jordbruksmark underordnet landskapsformene. Den frodiggrønne kulturmarka er likevel viktig for helhetsinntrykket. Selve Eggum med de fargerike våningshusene og jordene tett innunder fjellene, danner et særegent landsbymiljø.

Arealbruken har en klar tredeling, med innmarka fra havna til og med bebyggelsen, selve fiskerlandsbyen med tett bygningsmasse og utmarka sørvestover mot Unnstad.

Evaluering av Eggum

Helhet: Elementene er sortert i tre grupper: dyrkamark danner en struktur med rektangulære teiger lengst øst, bygningene er samlet i en landsby mellom inn- og utmarka, og vest for bebyggelsen markerer et gjerde skillet til utmarka. Ved dette skillet ligger sommerfjøsene på en rekke. Utmarka blir mindre kultur- og mer naturpreget mot vest. Denne grupperingen av elementene gir hvert element en større visuell betydning i landskapet. Grenda Eggum med sin tette, fargerike bebyggelse gjør strandbredden mer variert og livaktig. Fargene, de små rommene innimellom husene og den menneskelige skalaen forsterker virkningen av storskalalandskapet med de nakne, bratte fjellene og den vide, åpne horisonten.

Området er helhetlig, men de to hyttene ved Heimredalsvatnet bryter den sterke

tredelingen mellom innmark, bebyggelse og utmark. Linjemønsteret på innmarka dannet av gjerder og gras viskes ut fordi marka gror igjen, bl a av hundekjeks.

Mangfold: Området er variert i den forstand at mange ulike former, farger og overflater er representert. Sandstrand glir over i rullesteinsstrand og erstattes av store steinblokker lengst vest. Loddrette, glatte fjell veksler med ruglete, skrå raslier. Snaut, grønt gras på utmarka og hus i tallrike farger gir landskapet farge. Det er mye hav og himmel i dette landskapet, og lysspillet været skaper gir store vekslinger. Sorteringen av elementene gir imidlertid liten variasjon innenfor et lite område. Øst i området dominerer det menneskeskapte, vest i området dominerer det naturskapte.

Intensitet: Storskalalandskap der mange og sterke kontraster gir landskapet høy intensitet. Bebyggelsen ligger på en smal strandbrem i skjæringspunktet mellom havet og fjellveggen som reiser seg loddrett bak husene. Lenger vest kan en stå på strandterrassen og se inn i en lukket botndal i sør og en vid, åpen horisont mot havet i nord. Rester av en tysk radarstasjon på en forhøyning i utmarka fungerer som landemerke i området. Landskapet er åpent mot havet og har ingen beskyttende skjærgård, derfor øker dramatikken i landskapet når været står på.

Særpreget: Området ligger i landskapstype 2. Vestlofotens ytre kystlandskap.

Det som skiller Eggum fra andre områder i typen er:

- helhetlig bebyggelse som ligger samlet i en landsby
- ingen uheldige naturinngrep
- lett tilgjengelig naturområde med midnattssol
- kort avstand mellom natur og kultur
- mektige blokkstrender

Landskapskomponent	Klasse
Landskapets hovedform	A1 * * *
Geologisk innredning	A1 * *
Vann og vassdrag	A1 * * *
Vegetasjon	B1 *
Jordbruksmark	B1 *
Bebyggelse og tekniske anlegg	A1 *
Landskapskarakter	A1

Landskapsressurser og reiselivsutvikling på Eggum

opplevelses- landskaps- komponent \ måte	se	være	Gjøre	lære
Landskapets hovedform * * * A1	Spektakulert, dramatisk, vendt mot midnattssola.	Dramatisk natur, naturkreftenes frie spill.	Spennende tur langs havet og på bratt sti.	Landform, tradisjonell utmarksbruk.
Geologisk innredning * * A1	Spennende strender.	Ved strand uten skjærgård som skjerner.	Spennende strandtur, steiner og rekved.	Geologiske formasjoner (løsmasser).
Vann og vassdrag * * * A1	Storhavsølger, kontrast til vann innenfor.	Vid horisont, stort møte med hav og himmel.	Båttur kun i fint vær, vannet ikke tilgjengelig.	Fiske/bosetning i forhold til havets og vindens krefter.
Vegetasjon * B1	Frodiggrønn, snau vegetasjon, beitedyr (sau).	Frodiggrønt beite beitedyr.	Gå tur i både lettgått og vanskelig turterreng.	Utmarksbruk før i tida, botanisering.
Jordbruksmark * B1	Holdt i hevd, næringsgrunnlag.			Fiskerbondens ressursgrunnlag.
Bebyggelse og tekniske anlegg * A1	Lett tilgjengelig fiskerlandsby, "festning" og skulptur ved havet.	Møte med lokalbefolkning, krigshistorie, kunst i naturen.		Levemåte og ressursbruk før og nå.
Landskapskarakter A1 Høye fjell, hav og midnattssol	<p>Eksponeringsprofil: Eggumstranda har kvaliteter som gjør den til "fyrtårn": Lofotens store midnattssol-opplevelse (eller uværsopplevelse). Sol over vid horisont eller storhavet etter stormen. Det storslagne Lofotlandskapet, med barsk natur og dramatiske historier. Den lille fiskerlandsbyen mellom storhavet og fjellveggen. Sightseeings-atraksjon og masseturisme når midnattssola skinner, men også enkeltmenneskets møte med sterke naturkrefter - og seg selv?</p>			
Storhavet og spennende strand. Midnattssol eller styggevær. Særpreget landsbybebyggelse, dramatisk Yttersidehistorie, levemåte og ressursbruk	<p>Opplevelsesprofil: Landskapskarakteren avdekker to hovedtyper av ressurser og skjemaet ovenfor to hovedtyper av opplevelse: Den rene, ekte, friske naturopplevelsen er egnet for se- og være opplevelser. Eggum-stranda har med naturopplevelser å gjøre. Den er en ekte, fri naturattraksjon (fri tilgang til naturgode). Landskapet er preget av beite, men det er den forsiktige måten mennesket har tilpasset seg naturen på som preger mye av kysten, og som skaper en egen ramme rundt det å være på Eggum eller å gå tur her. Vandring langs Atlanterhavet, de lange strendene med rekved som kanskje kommer fra Sibir eller et skip som gikk ned?</p> <p>Møtet med fiskerbondens landskap og levemåte vil kreve en annen form for tilrettelegging med fokus på gjøre- og lære-opplevelser. Fiskerlandsbyen Eggum er ikke tilrettelagt for turisme. Her finnes et lett tilgjengelig fiskerbondemiljø som fremdeles holdes i hevd og som har beholdt sitt særpreg. Beliggenheten er unik, og landskapet har, på grunn av stedstilpasset arealbruk, fremdeles svært høye kvaliteter. Dersom man ønsker å utvikle reiseliv her, peker profilen mot forsiktig tilrettelegging for de som ønsker å gjøre ting i lag med andre eller lære om ressursbruk og levemåte før og nå.</p>			

Landskapskarakter og reiselivsprofil - Parkeringsplass Eggum

1. Produkt

Tilrettelegging for naturopplevelser på Eggumstranda. Eggum har noen av de mest ekstreme naturkvalitetene på Yttersida som også er lett tilgjengelige med bil. Samtidig er det et gammelt beitelandskap med frodiggrønne lisider mellom svarte stup. Det er utmarka på Eggum som det er aktuelt å tilrettelegge. Området er et populært utfartssted med midnattssol, eller når sjøen går tung etter stormen. På solrike netter kan det komme opp mot 500 biler hit. Det er området ved Kvalhausen/”Borga” som er det mest populære utsiktspunktet. De fleste snur og kjører hjem igjen, men en del folk med bobiler, campingvogner eller telt overnatter.

Det tynne grasdekket over fin sand er i ferd med å slites bort, noe som krever strakstiltak for å regulere bilkjøring, telting, bålbrenning og ferdsel til fots. Det er også helt nødvendig med sanitæranlegg. Selve Eggumstranda fra Borga og utover skal bli naturreservat, slik at ferdsel her bare vil bli tillatt til fots. Stedet trenger en godt opparbeidet parkeringsplass og sanitær-anlegg som ikke forringer naturen folk kommer for å oppleve.

Opplevelsene på Eggum er knyttet til:

- Å se det dramatiske naturlandskapet, midnattssola, storhavet. Kjøre gjennom den lille fiskerlandsbyen mellom

storhavet og fjellveggen, og komme ut i utmarka, et naturområde med lang, buktende strandlinje under grønne, bratte fjell.

- Å være ute i naturen, oppleve naturkreftenes frie spill, stor sjø, stor himmel, midnattssol ved storhavet. Å få oppleve å være velkommen ut i naturen, ikke ut på en reiselivsarena/en attraksjon du betaler inngangsbillett for å få tilgang til.
- Gjøre-opplevelser i utmarka kan være å gå på tur, finne stein og fine skjell i fjæra, brenne bål og slå opp telt eller sove under åpen himmel. Gå til den fine skulpturen som står omlag en kilometer fra borga (Skulpturlandskap Nordland).
- Lære-opplevelser kan være knyttet til å forstå landform, geologi, økologi, bosetningshistorie, levemåte og ressursgrunnlag før og nå. Tilrettelegging av slike opplevelser finnes ikke i dag, noe informasjon om slike tema kan bli aktuelt i forbindelse med naturreservatet.

2. Produktområde og områdeprofil

Produktområdet er hele Lofoten. Dette området er et av de stedene de fleste reiselivsbedrifter i Lofoten vil anbefale gjestene sine, dersom de ønsker en virkelig spesiell midnattssolopplevelse.

Områdeprofilen er Lofotens store midnattssol-opplevelse. Eggum er det eneste lett tilgjengelige midnattssolområdet, der man finner et typisk yttersidelandskap med naturpreg og svært høye landskapskvaliteter. Her slutter vegen, skal du videre må du klare deg selv. Andre attraktive steder har et annet preg, med jordbruk og bebyggelse som del av opplevelsen, og der det ofte går en veg gjennom området. Dersom man ønsker å opprettholde et mangfold av ulike midnattssol-opplevelser i regionen, bør utforming av parkeringsplass og sanitæranlegg skje slik at naturopplevelsene ikke forringes. Som ressurs for reiselivet er Eggumslandskapet

av en slik dimensjon at man godt kan ha Nordkapp-problematikken i bakhodet når man utformer strategier for utvikling av området. God tilgjengelighet øker trafikken, flere vil komme - og bruke kortere tid her. Store investeringer fører gjerne til press om inntjening.

3. Profilering av Eggumstranda: hvordan tilrettelegge for stor ferdsel?

I dette prosjektet ønsker Eggum og omegn tiltaksforening og Vestvågøy kommune å samarbeide med NIJOS for å kvalitetssikre dagens landskapskarakter, samtidig som det er tvingende nødvendig å regulere biltrafikk og ferdsel i Eggums utmark. Eggumsfolket ønsker imidlertid heller ikke å få turistene inn i "gården" (grenda). Lokalbefolkningen, kommunen og NIJOS er enige om flere viktige hovedpunkt:

1. Det er akutt behov for sanitæranlegg og parkeringsplass. Bilene og sanitæranlegget skal ikke synes fra Eggumstranda/området vest for Borga.
2. Det er akutt behov for å regulere/styre ferdsel og annen bruk av området (f eks bilkjøring, tråkk, bålbrekking og telting).
3. Det er behov for ulike skjøtselstiltak. Tiltak mot erosjonsskader (f eks sandflukt) som følge av bilkjøring, tråkk, bålbrekking og telting. Flere uheldige massetak virker skjemmende og Eggumsfolket ønsker å fylle igjen disse (Kvalhausen/ Litjkvalhausen). Overbeiting var et problem for få år siden, nå er området i ferd med å miste det karakteristiske beitelandskapspreget. Beiting må vurderes som del av skjøtselstiltakene også innenfor naturreservatet (på Reistet). Renovasjonsordningen ser ut til å fungere bra i dag.

Med utgangspunkt i disse ønskene har NIJOS i lag med Eggumsfolket og kommunen kommet fram til to områder som egner seg for lokalisering av parkeringsplass og sanitæranlegg.

Nedenfor er de tre alternativene kort diskutert i forhold til landskapet, turistenes behov og lokalbefolkningens ønsker.

1. Området ved sommerfjøsene

Alternativ en er et anlegg i forlengelse av bebyggelsen, ved sommerfjøsene der utmarka begynner. Med en slik lokalisering kan det urørte preget lenger vest styrkes. Samtidig vil tilgjengeligheten til de beste utsiktspunktene bli noe redusert. Folk må gå 800 meter lenger før de kommer til det mest populære utsiktspunktet, nemlig området rett vest for Kvalhausen/Borga. På stille sommerkvelder er dette neppe noe stort problem, men med litt sur vind vil nok mange ønske å få anledning til å sitte i bilen, og bare ta en liten tur ut, slik man gjør i dag. Dersom man velger å bygge parkeringsplass her, vil det være nødvendig med sanitæranlegg ute ved Borga, for å sikre at anlegget virkelig blir brukt.

Sørøst for Borga

Det andre området er på lave, morenedekte smårygger/hauger noe sørøst for Borga. Her er det gode grunnforhold. Bilene vil bli eksponert mot landsbyen. Avbøtende tiltak kan være å grave parkeringsplassen litt ned i terrenget, og i tillegg bygge skjermende jordvoller mot øst og vest. Parkeringsplassen vil bli liggende relativt langt fra havet, og midnattssol-opplevelsen reduseres noe for de som bare vil sitte i bilen. Her kan sanitæranlegget bygges i tilknytning til parkeringsplassen. Det kan eventuelt bygges inn i terrenget i grustaket nedenfor Borga. En slik løsning vil gjøre det mulig å fjerne dette såret slik at borgen blir stående på en rund, graskledt høyde.

4. Produktutvikling og videre profilering

I forbindelse med bygging av parkeringsplass og sanitæranlegg ser Eggums befolkning også muligheter til å tjene litt på denne tilrettelegginga av utmarka si. Selv i sårbare områder er det

som regel slik at det kommer mer an på hvordan ting blir gjort, enn at de blir gjort. Man kan imidlertid lett fjerne en hel dimensjon ved Eggum, dersom man i utmarksområdet legger opp til reiselivstilbud som bobiloppstilling/campingplass, kiosk, kafe, galleri osv. i tilknytning til parkeringsplassen ute ved Kvalhausen/«Borga».

Tilrettelegging og betaling for å oppleve vill natur reduserer naturpreget, naturen temmes. Den barske, men likevel åpne og sårbare Eggumsnaturen kan lett omgjøres til en fortsatt sterk, men likevel temmet naturattraksjon. I et regionalt perspektiv bør man derfor stille seg spørsmålet om det ikke er andre områder som lettere kan absorbere større tilretteleggings-tiltak, uten at landskapskvalitetene reduseres.

Dersom man skal bygge serviceanlegg kan en lokalisering i eller inntil bebyggelsen, f.eks. ved sommerfjøsene, lettest kunne tilpasses landskapskarakteren. Lokalbefolkningen på Eggum ønsker imidlertid ikke å trekke turistene inn i landsbyen. Det er stor forskjell på inner- og yttersidas kulturhistorie, og Eggum har

aldri hatt den tradisjonelle gjestgiverrollen som kjennetegner innersidas fiskervær. I

dag er det ingen kafé, posthus eller landhandel som fungerer som møteplass for Eggumsfolket, eller legitimerer et stopp i gården for turistene som kommer. Spørsmålet er om lokalbefolkningen og turistene kunne møtes «ved grinda», der utmarka begynner, og få et tilbud som kunne dekke både lokalbefolkningens og turistenes behov. Man måtte i så fall legge opp til en god styring av trafikken videre utover mot Kvalhausen, for å unngå at turistene oppfattet landsbyen som rekreasjonsområde. Også en slik løsning vil kreve sanitært tilbud ute ved Borga.

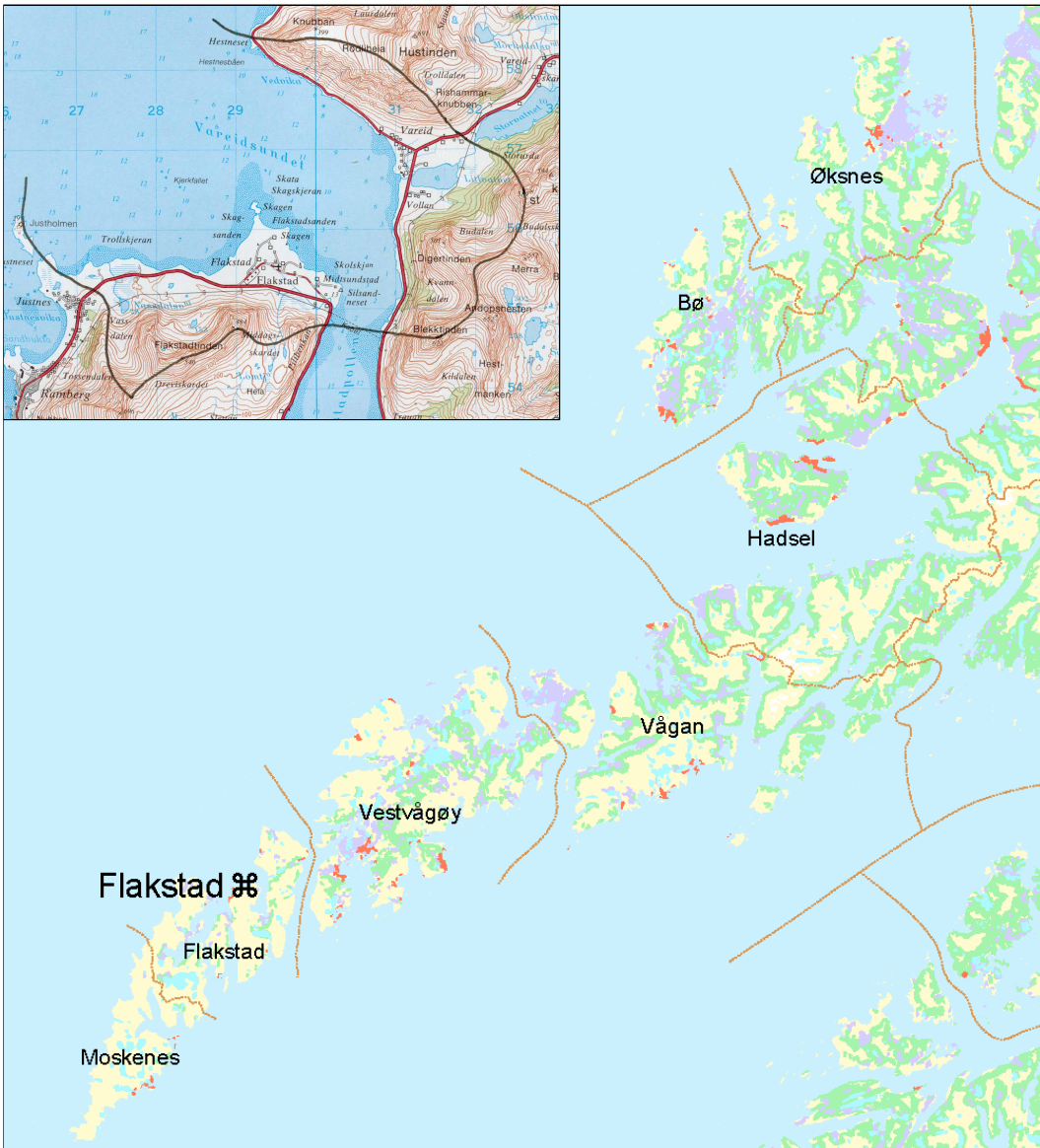
13. Flakstad i Flakstad kommune

Landskapskarakter:
bred strandflate omgitt av bratte fjell åpner seg mot havet

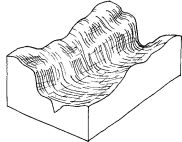

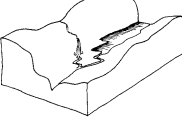
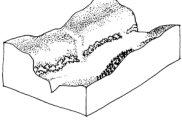

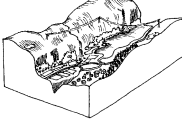
Eksponeringsprofil:
Vest-Lofotens midnattssol-område

Opplevelsesprofil:
Barna's gård i Lofoten

Det store kartet viser landskapsområdets plassering i landskapsregionen, mens det innfelte kartet viser avgrensningen av landskapsområdet.

Beskrivelse av landskapsområdet

Landskapskomponent	Beskrivelse	Betydning
Landskapets hovedform 	<p>Flakstad er et åpent, langstrakt landskapsrom som vender seg mot havet i vest. Strandflaten er flat og bred på Flakstad og Vareid. I resten av området er strandflaten fraværende. Landskapsområdet er avgrenset av tinderekker i sør, øst og nord. Fjellveggen stiger bratt opp fra strandflaten. Tindene i sør og øst er skilt av skålformete botner.</p>	***
Geologisk innredning 	<p>Lange, hvite, svakt buete sandstrender ligger midt i landskapsområdet. Strendene er oppdelt av utstikkende, smale nes med mørkt, ruglete fjell. Vareid har fjellstrand med oppsprukket fjell. Langs fjellfoten finnes en rekke rasvifter, noen steder er rasviftene klart kjegleformete og sammenhengende. Vekslingen mellom svarte nuter, grå rassår og gras gir fargespill i fjellsidene.</p>	**
Vann og vassdrag 	<p>Landskapsområdet ligger åpent mot havet og har ingen beskyttende skjærgård. Grunne sandbanker utenfor Flakstad gir sjøen turkis farge. I Vareid er vannet visuelt viktig, mens sjøen har mindre betydning langt inne på strandflaten i Flakstad. Ferskvann i området har liten visuell betydning, bl a fordi botnvann ikke er synlig fra strandflaten. Bekker er knapt synlige.</p>	***
Vegetasjon 	<p>Det er den snaue, grønne jordbruksmarka på strandflaten som dominerer vegetasjonsbildet i området. Lauvskog vokser i ura rundt Vareid, ellers er det ikke trevegetasjon i området. På neset som avgrenser landskapsområdet i vest vokser kalkelskende vegetasjon.</p>	*
Jordbruksmark 	<p>Jordbruksmarka er i drift og dekker hele strandflaten. Både sau og storfe beiter på strandflaten. Sammen med slått skaper dette et åpent landskap. Urterike enger ligger som gule flater i blomstringstiden.</p>	***
Bebyggelse og tekniske anlegg 	<p>Det er lite bebyggelse i området, men bebyggelsen har stor visuell betydning fordi strandflaten er åpen og flat. Jordbruksbebyggelsen ligger samlet i to grender: Vareid og Flakstad. På Flakstad ligger husene spredt utover strandflaten, mens de ligger samlet på en linje langs vegen i Vareid. På Flakstad ligger en liten, rødmalt kirke med løkkuppel eksponert mot vegen og fungerer som et blikkfang. Et trekantet bårehus harmonerer dårlig med kirken, og skaper visuell konkurranse. Kirkegården strekker seg ut langs vegen og er et fargerikt syn under tulipanblomstringen. En rekke masseuttak i rasviftene ved foten av Flakstadtinden og langs hele vegen fra Vareid mot Vikten ligger svært eksponert.</p>	*
Landskapskarakter 	<p>Flakstad er et åpent, langstrakt landskapsrom som er klart avgrenset av bratte fjellvegger i nord, øst og sør. Landskapsrommet åpner seg mot havet i vest. Det er to jordbruks-grender i området: Flakstad og Vareid. Her er strandflaten flat, bred og åpen. Andre steder i området er strandflaten fraværende, og fjellene reiser seg bratt fra sjøen. Langs fjellfoten ligger en rekke kjegleformete rasvifter. Det er den snaue, beitepregete vegetasjonen som dominerer strandflaten. Lange, hvite sandstrender ligger i midten av landskapsområdet.</p>	

Evaluering av Flakstad

Helhet: Nordvendt åpent og rolig landskap. Den brede strandflaten på Flakstad er avgrenset av bratte fjellvegger. Fjellveggene holder rommet sammen, men avstanden mellom fjellene i sør og nord er relativt stor.

Bårehuset på Flakstad kirkegård har en trekantet form som ikke harmonerer med kirkebygget, og bårehuset virker visuelt forstyrrende.

Masseuttak i rasliene/rasviftene, bl a ved foten av Flakstadtinden, bryter opp formene. Massene har lysere farge i sårene, det forsterker inngrepenes synlighet. Masseuttakene langs foten av Digertinden og Blekktinden er eksponert mot hele rommet.

Mangfold: Storskalalandskap med lite variasjon. Rommet er satt sammen av en stor vannflate med vid horisont, bratte fjell og flat strandflate. På Flakstad ligger lange, hvite sandstrender i overgangen mellom grønn jordbruksmark og blått hav, strendene bidrar til variasjon og kontrast i farge. Botner i Flakstadtinden skaper formvariasjon med myke, konkave skåler og taggete kjegler.

Intensitet: Bosetningen er spredt utover den brede strandflaten på Flakstad og Vareid. På Flakstad er avstanden til fjellveggen i

sør så stor at intensiteten reduseres. Dramatikken er større i nord der strandflaten er lite utviklet slik at fjellet nærmest stiger opp av havet. Området er åpent mot havet, og intensiteten er avhengig av været. Ved havblikk er landskapet rolig, når havet står på kan landskapet oppleves som rått og dramatisk.

Flakstad kirke er et landemerke på Flakstad, men rødfargen gjør kirken vanskelig å se på stor avstand. Fargerik tulipanblomstring på kirkegården er et blikkfang i juni.

Særpreget: Området ligger i landskapstype 2 Vest-Lofotens ytre kystlandskap.

Det som skiller Flakstad fra andre områder innenfor typen er:

- bred strandflate
- området ligger litt tilbaketrukket og skjermet fra storhavet
- bebyggelsen ligger spredt utover strandflaten, spesielt på Flakstad
- midnattssol
- mange, store og eksponerte massetak

Landskapskomponent	Klasse
Landskapets hovedform	B1 * * *
Geologisk innredning	B2 * *
Vann og vassdrag	A2 * * *
Vegetasjon	B1 *
Jordbruksmark	A2 * * *
Bebyggelse og tekniske anlegg	B1 * *
Landskapskarakter	A2

Landskapsressurser og reiselivsutvikling på Flakstad

opplevelses- landskaps- komponent \ måte	se	være	gjøre	lære
Landskapets hovedform * * * B1	Utsikt fra åpen bukt mot storslått panorama. Samtidig vennlig og litt skjermet ytterside-landskap. Svært populært område når midnattssola skinner.	Være ved storhavet, men likevel skjermet. Strandflaten er forholdsvis bred, og den brede bukta er omsluttet av fjell på tre sider.	Gå på tur langs strendene, i utmarka. Rasliene bak Flakstad er krevende terreng.	
Geologisk innredning * * B2	Lange, hvite sandstrender, sanddyner og turkisfarget hav på Flakstad. På Vareid store, havvaskete lyse granittblokker.	Være på stranda under ulike vær, vind og lysforhold, sommer og vinter.	Oppleve strendene, fotografere, bade, ri.	Lære om sandfluktproblematikk og erosjon som følge av tråkk og beite. Lære om massetak som ressurs/naturinngrep.
Vann og vassdrag * * * A2	Åpen bukt uten skjærgård. Utsyn over havet med storhavsølger rett på eller havblikk og midnattssol.	Være ved havet.	Lite aktuelt å ro/padle/fiske hvis det ikke er spesielt stille og fint vær.	
Vegetasjon * B1	Strandflaten er kalkrik, men godt drenert. Tørrbakkesamfunn med reinroseheier og orkideer rett ved veg.	Være ved havet i områder med blomstrende heier og grasgrønne fjellsider.	Gå tur i lettgått terreng med mange vakre blomster om sommeren. Fotografere. Ri.	
Jordbruksmark * * * A2	Strandflaten er dyrket opp på Flakstad. Store grønne enger. Kyr, sau og hest.	Oppleve et aktivt jordbruksområde med storhav og midnattssol.		
Bebyggelse og tekniske anlegg * * B1	Godt vedlikehold gir preg av sunne og livskraftige byg-der. Nydelig kirke og stor, blomster-rik kirkegård. Massetak med steinkuseri: stort sår i landskapet		Tilbud om gårdsbe-søk med mange ulike dyr. Riding. Bading på stranda bak gården. Området byr på rike opplevelser for sykkelturnistene.	
Landskapskarakter A2 Midnattssol i Vest-Lofoten	Eksponeeringsprofil: Vest-Lofotens mest populære midnattssol-område. Ramberg/Fredvang og Flakstad er de vestligste områdene i Lofoten med lett tilgjengelighet for de som ønsker å oppleve midnattssola. På Flakstad har veg-vesenet opparbeidet en meget populær rasteplass, og her er også opprettet en turistinformasjon i høysesongen.			
Gårdene ved havet	Opplevelsesprofil: "Barnas gård i Lofoten" (gårdene ved havet). Gårdenes beliggenhet ved storhavet og mot midnattssola særpreger Flakstad. Området er et av de nærmeste reisemålene for alle som bor lenger vest, og som ønsker å se midnattssola fra bilen. En tilrettelegging for lengre opphold med tilbud om opplevelser knyttet til gårdene og de fantastiske strendene, vil gjøre området til noe mer enn et utsiktspunkt for midnattssol og storhav.			

Landskapet og reiselivsproduktet "Barnas gård i Lofoten"

1. Produkt

Gården Megård ligger midt i landskapsområdet Flakstad, ytterst på neset rett nord for Flakstad kirke. Produktet som går ut på å ta imot barn og andre gjester for gårdsbesøk og rideturer er på ide eller planleggingsstadiet. Gården er kjøpt for noen få år siden og det gjenstår en del opprydding og tilrettelegging (for eksempel bygging av småhus for ulike dyr, gjerding og sanitæranlegg) før man kan si at gården er tilrettelagt for gårdsturisme. I dag er det mange lokale barn som kommer på besøk, i tillegg til noen barnehager. Det arrangeres rideturer langs strendene og over mot Fredvang, i samarbeid med en gård der. Eierne har arbeidet mye med barn, og ønsker et sted for lek og læring, der kjærligheten til dyr og natur står i sentrum.

Gårdeier driver et allsidig jordbruk med kalver, sauer, høner, grisepurker og kaniner. Det er fem unger på gården som deltar aktivt i stell av dyra. De har også 4-5 hester som brukes til både ridning og litt arbeid (fransk fullblods, Shetlandsponnier, fjording og nordlandshest). Av kjæledyr på gården kan nevnes to hunder, minigris, marsvin og rotter. Ved siden av vanlig gårdsdrift plukker eieren hjerteskjell for eksport. Hun har også planer om oppdrett av skjell, ål og kanskje også struts.

Opplevelsesmåtene er knyttet til:

- Det å **se** (sightseeing) et av Lofotens virkelige typiske yttersidelandskap, med lange, hvite strender, fjell på tre kanter og storhavet rett på.
- Det å være på et gårdsbruk i denne storslåtte naturen, kjenne hvordan det er å bo her, hvordan naturlandskap og klima påvirker en. Være sammen med mange barnekjære dyr og folk som forstår å ta barn på alvor, både når det gjelder arbeid og lek.
- Aktivitetene (**gjøre**-opplevelsene) er mange og knyttet til det å være sammen med husdyra, kjæledyra, andre barn og å delta i et meget variert og vekslende gårdsarbeid. Ridning i alle former (dressur, korte og lange turer) er det mest definerte produkttilbudet så langt.
- Produktet innebærer en stor grad av **lære**-opplevelser. For det første hvordan det er å være på en gård i Lofoten, på yttersida, med en beliggenhet som for de fleste virker nokså ekstrem. Det å lære om ulike husdyr og hvordan de skal stelles, er for de fleste barn ikke lenger en selvfølge.

2. Produktområde, områdeprofil og bedriftsprofil

Produktområdet er hovedsakelig Vest-Lofoten. Målgrupper er barn og unge som hører til her, barnehager og barneskoler, samt turister med/uten barn på gjennomreise. Det er svært få aktive gårdsbruk igjen i denne delen av regionen, og få eller ingen opererer som besøksgårder.

Vest-Lofotens *eksponeringsprofil* består av det velkjente storskala yttersidelandskapet med midnattssol og de tettbygde fiskeværerne i dramatisk natur på Innersida. Dette er også hele reiselivsregionens primærattraksjoner. *Opplevelsesprofilen* er som for resten av Lofoten knyttet til det å gå på tur i dette landskapet (bruke fjellet), oppleve fiskerbondens landskap, oppsøke

kunst- og kulturtilbud, lære om vær og vind, fiskeri og hvalfangst, og høre om hva

som foregikk her under siste verdenskrig. Produktet har dermed flere komparative fordeler. Landskapsområdet Flakstad har høye landskapskvaliteter og tilhører dessuten en av landskapstypene som selger hele Lofoten (Yttersidas dramatiske kystlandskap med midnattssol). Gården har en fantastisk beliggenhet i forhold til strendene og midnattssola. I tillegg ligger den usjenert til, like ved hovedvegen E10. Opplevelsesprofilen underbygges også av gårdens tilbud. På den ene siden kulturhistorien med fiskerbondens småbruk, allsidig jordbruk, fiske, fangst og sjøbergings-tankegangen. På den andre siden det å gå på tur, eller som her: å ri på tur. Opplev landskapet langs storhavet og i fjellet.

Bedriftsprofilen er noe uklar, da tilbudet fortsatt er på idé-stadiet. Men gården ønsker å profilere seg som barnevennlig og miljøvennlig. Det er mulig at man vil legge om til økologisk gårdsdrift etter hvert. I tillegg til opplevelsestilbudet knyttet til dyra og gårdsarbeidet, vil man også satse på noe salg av gårdsprodukter og evt. enkel servering for de som tilbringer en halv til en dag på gården. Det er imidlertid viktig å føle seg fram i markedet, for slik turiststrømmen er i dag, er Flakstad i all hovedsak et sightseeingsstopp for de som er på veg mellom Reine/Å og områdene lenger øst.

3. Produktutvikling og ytterligere profilering som miljøvennlig reiselivsbedrift

Dersom Lofotprofilen skal rendyrkes, bør valg av dyr ses i sammenheng med artene som tradisjonelt hører hjemme i dette landskapet. I andre deler av landet og utenfor landegrensene er utgangarsau, lundehund, lapphund, nordlandshest, nordlandsfe osv. svært spesielle raser. For fastboende kan muligens struts eller lama være mer spennende å oppleve. Samtidig skal man jo ikke være fremmed for å vise hvordan fiskere og bønder har tilpasset seg nye tider, bl a gjennom å starte med nye husdyr. Oppdrett av pelsdyr, fisk og skalldyr er eksempler på dette. Et viktig spørsmål for denne bedriften blir hvilken produksjon som underbygger en barnevennlig og miljøvennlig profil.

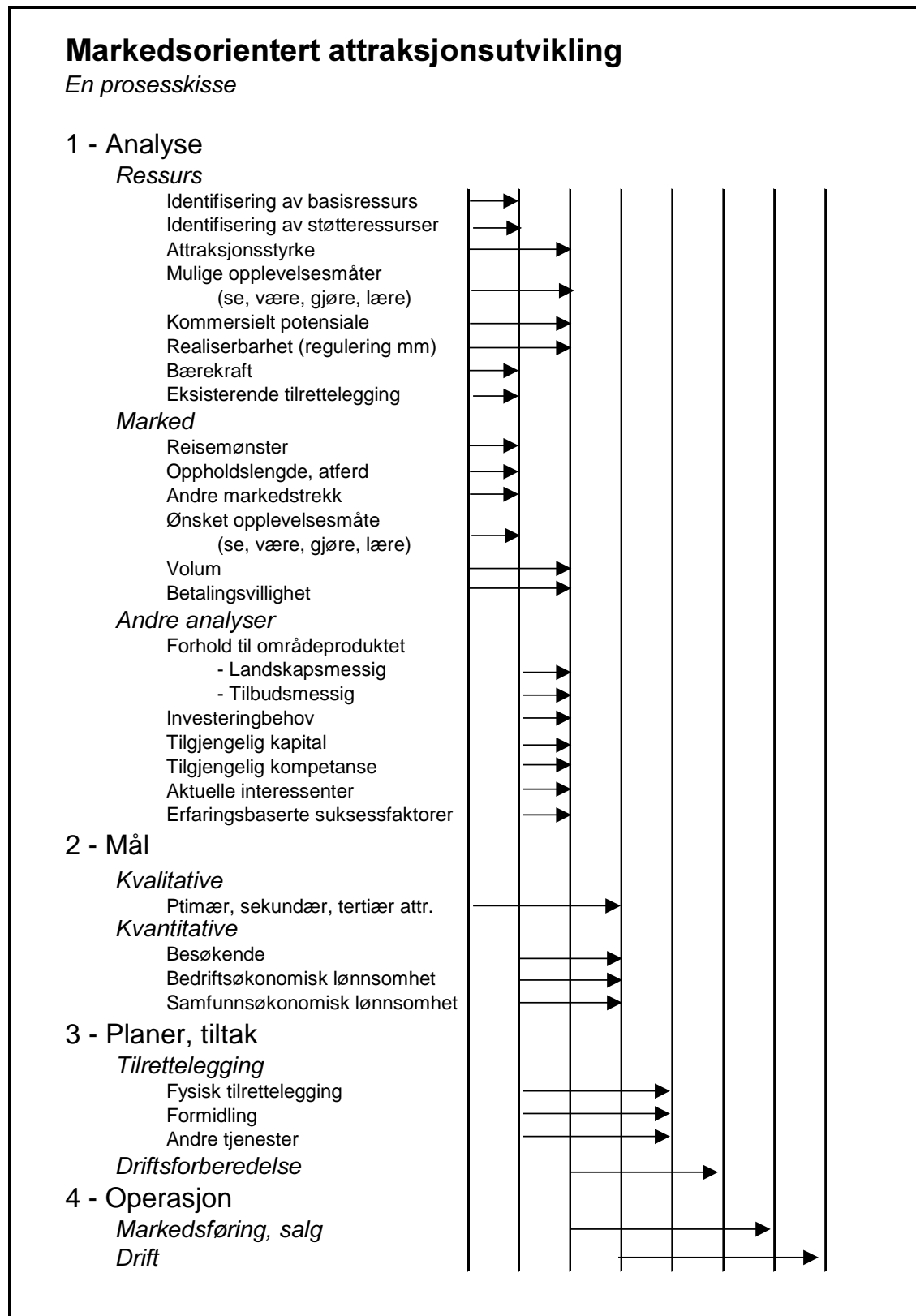
4. Kvalitetssikring av det helhetlige reiselivsproduktet

Områdeforståelsen kan gi innspill til bedriftens aktuelle problemstillinger når det gjelder produktutvikling. Hvilken type tilrettelegging og grad av tilrettelegging bør iverksettes? Tilrettelegging og sikring av gårdsmiljøet må være en prioritert oppgave. Planer om bygging av små hus for ulike dyr, vil skape et trivelig gårdsmiljø og underbygge områdeprofilen. Gården ligger ellers strategisk svært godt plassert med tanke på markedsføring. Ved å ligge i et av Lofotens mest populære midnattssol-områder kan man utnytte regionens eksponeringsprofil, og konsentrere seg om å bygge opp opplevelsesprofilen.

Litteraturreferanser

- Bjørklund, P., Lykkja, H., Elgersma, A. & Moum, H. S. 1999. Beskrivelser av underregioner i landskapsregion 31 Lofoten og Vesterålen. Dokument 10/ 99 Norsk institutt for jord- og skogkartlegging, Ås.
- Bruun, Magne. 1983. Vurdering av landskapskvalitet. Upubl. Utkast til arbeidsopplegg. Institutt for landskapsarkitektur, Ås – NLH.
- Elgersma, Anne. 1994. Landskapskartlegging i Vestvågøy kommune. Landskapsområde med skildringar og vurderingar. Rapport 8/94. Norsk institutt for jord- og skogkartlegging, Ås.
- Elgersma, Anne. 1996. Landskapsregionar i Norge, med underregioninndeling. Kart i målestokk 1 : 2 000 000. Norsk institutt for jord- og skogkartlegging, Ås.
- Elgersma, Anne. 1998. Landskapstyper i Lofoten og Vesterålen. Dokument 5/ 98. Norsk institutt for jord- og skogkartlegging, Ås.
- Flognfeldt, Thor jr. 1995. Areal, sted og reiserute. Fagbokforlaget, Bergen
- Haukeland, Jan Vidar. & Rideng, Arne. 1998. Gjestestatistikk 1998. Utenlandske forretnings- og feriereiser i Norge. TØI rapport nr. 416/1999. Transportøkonomisk institutt, Oslo.
- Haukeland, Jan Vidar. 1997. Bygdeturisme i Norge. En analyse av utenlandske bilturister som overnattet i leid hytte sommeren 1997. TØI-rapport nr 373/1997, Transportøkonomisk institutt, Oslo.
- Kamfjord, Georg. 1999. Reiselivsproduktet 2.utgave, Reiselivskompetanse AS, Oslo.
- Kamfjord, Georg., Lykkja, Hanne. & Puschmann, Oskar. 1997. Landskapet og reiselivsproduktet, NIJOS-rapport 4/97. Norsk Institutt for jord- og skogkartlegging, Ås.
- Rideng, Arne. & Haukeland, Jan Vidar. 1998. Utenlandsk bilturisme i Norge 1997, TØI rapport nr 383/1998. Transportøkonomisk institutt, Oslo.

Vedlegg 1

G.Kamfjord-99

Produkt/markedstabell for reisemål

		Individ		Organi- sært	
Marked ↓	Internasjonalt				
	Nasjonalt				
	Regionalt				
	Lokalt				
		Yrkesreise	Kurs/ konferanse	Ferie/fritid	
Formål →	Bedriftsprodukt				
	Stedsprodukt				
	Baseprodukt				
	Rundreise				
Produkt ↑					

© G.Kamfjord 1999

Vedlegg 3

Situasjonsbeskrivelse destinasjon

Destinasjon:..... Sesong: Høst
Sommer
Vinter

Dagens trafikkmønster: Prosent av besøkende
på destinasjonen per dag

Ligge-stille (3+ netter, alle overnattingsformer)%
Rundreise - overnatting (individuelt)%
Rundreise - overnatting (gruppe)%
Rundreise - attraksjonsstopp (individuelt)%
Rundreise - attraksjonsstopp (gruppe)%
Weekend%
Sum	100 %

Andel av besøkende med følgende opprinnelse:

Norge (lokalt)..... Norge (regionalt)..... Norge (nasjonalt).....

Skandinavia..... Europa (spes.)

Kommentarer til markedene

Produkt

Destinasjons profil i markedet

Områdets profil i markedet

Største attraksjoner

1..... Ant. besøkende.....

2..... Ant. besøkende.....

3..... Ant. besøkende.....

Ant. kommersielle senger 1. Hotell, pensjonat ol..... 2. Hytter, app ..

Antall gjestedøgn 1. Ferie og fritid..... 2. Annet

Kommentarer til samlet attraksjonstilbud på destinasjonen:

Kommentarer til samlet servicetilbud på destinasjonen:

Vedlegg 4

Ressursanalyse for attraksjonsressurser

Destinasjon

Ressurs.....

Vurdering av ressursens styrke i forhold til markedene på destinasjonen
(lav, middels, høy)

	Marked 1	Marked 2	Marked 3
- Eksotisk, spennende, uvant
- Eksklusivt stedstilknyttet
- Originalitet, ekthet

Hvor godt er ressursen destinasjonstilpasset?

Hvor godt er ressursen områdetilpasset?

Utnyttbarhet

- eierforhold
- regulering
- plangrunnlag
- tålegrenser (kommenter bak)

Investeringsbehov Minimum Maksimum

Mulighet for trinnvis utvikling.....

Inntekspotensiale i ferdig produkt

Klart definert eier til prosjektet

Klart definerte medaktører

Andre kommentarer til ressursen

Vedlegg 5

Skjema for kvalitativ Ressursanalyse

Ressurs:		Marked:		
Ekthet, Spennende, utfordrende sjelden karakter	Lav	Middels	Høy	
Lav	1	2	3	
Middels	2	4	5	
Høy	3	5	6	
For høy	?	?	?	

© G.Kamfjord 1999

Vedlegg 6

Skjema for ressurskartlegging med mulige opplevelsesmåter

Områdenavn referansenummer	Landskapstype				
<i>Opplev.måte</i> <i>LANDSKAPS-</i> <i>KOMPONENT</i>	SE	VÆRE	GJØRE	LÆRE	Betyd- ning
Landskapets hovedform					
Geologisk innredning					
Vann og vassdrag					
Vegetasjon					
Jordbruksmark					
Bebyggelse og tekniske anlegg					
Landskapskarakter	Eksponeringsprofil: Opplevelsesprofil:				

Norsk institutt for jord- og skogkartlegging

Norsk institutt for jord- og skogkartlegging, NIJOS, er et frittstående institutt underlagt Landbruksdepartementet. Instituttets hovedoppgave er å skaffe partsnøytral informasjon om jord, skog, vegetasjon og landskapsressurser til bruk i planlegging, forvaltning, miljøvern og til naturbasert næringsvirksomhet.

NIJOS er ansvarlig for kartlegging av naturressursene innen sine fagområder, og er et nasjonalt kompetansesenter innen innsamling, bearbeiding og bruk av den samme informasjonen.

NIJOS har ansvaret for forvaltningstjenestene, som bl.a. tjenester til jordskifteverket, register over landbrukseiendommer, og ansvaret for faglig koordinering av geodata-samarbeidet innen og mellom landbruket og andre kartprodusenter (Geovekst).

Instituttet er temasenter for landbruket innen miljødatasamordning, og er landbrukets kompetansesenter innen skogbruksplanlegging og geografisk informasjonsteknologi.

NIJOS har spisskompetanse innen naturressurskartlegging og er på mange områder ledende innen utvikling og standardisering av metodikk både med hensyn på klassifikasjoner og datafangst. Instituttets styrke ligger spesielt i tverrfagligheten.

Med sine 140 ansatte, og nære samarbeid med andre fagmiljø, er NIJOS i dag blant de største leverandørene av naturfaglig informasjon i Norge.

Instituttet leverer informasjon som viser ressursbeholdning, tilstand og endringer over tid, muligheter for utnytting og konsekvenser av utnyttingsmåter.

Instituttet leverer brukertilpassede løsninger, og er et kompetansesenter for ressurskartlegging.

NORSK INSTITUTT FOR JORD- OG SKOGKARTLEGGING

P.O. Box 115, Raveien 9, N-1430 Ås
Tlf.: + 4764949700 Fax: +4764949786
e-mail: nijos@nijos.no
URL: <http://www.nijos.no>